REIZE

VAN

MAARTEN GERRITSZ. VRIES

IN 1643

NAAR

JAPAN.

UITGEGEVEN

DOOR

P. A. LEUPE,

KAPITEIN DER MARINIERS.

MET KAART EN FAC-SIMILÉS,

EN GEOGRAPHISCHE EN ETHNOGRAPHISCHE AANTEEKENINGEN,

VAN

Jonkheer P. F. VON SIEBOLD.

UITGEGEVEN VAN WEGE HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH INDIË.

AMSTERDAM,
FREDERIK MULLER.
1858.

REIZE

VAN

MAARTEN GERRITSZ VRIES

IN 1643

NAAR HET NOORDEN EN OOSTEN VAN

JAPAN,

VOLGENS HET JOURNAAL GEHOUDEN DOOR C. J. COEN,

OP HET SCHIP *CASTRICUM.*

NAAR HET HANDSCHRIFT UITGEGEVEN EN MET BELANGRIJKE BIJLAGEN VERMEERDERD

DOOR

P. A. LEUPE,

KAPITEIN DER MARINIERS.

MET DE DAARBIJ BEHOORENDE KAART EN EENIGE FAC-SIMILÉS,
EN GEOGRAPHISCHE EN ETHNOGRAPHISCHE AANTEEKENINGEN,
TEVENS DIENENDE TOT EEN ZEEMANSGIDS NAAR

JEZO, KRAFTO EN DE KURILEN,

EN STUKKEN OVER DE TAAL EN VOORTBRENGSELEN DER
AINO-LANDEN,

VAN

Jonkheer P. F. VON SIEBOLD.

UITGEGEVEN VAN WEGE HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH INDIË.

AMSTERDAM,
FREDERIK MULLER.
1858.

La navigation du Capitaine Uries (Vries) est la plus exacte, qui ait pu être faite, dans un temps, où les methodes d'observation étaient très grossières.

LA PEROUSE,

Voyage autour du monde, T. III. p. 153.

Bij de vele nasporingen in de Archieven der Oost-Indische Compagnie door mij in het werk gesteld, ten einde daaruit belangrijke en in het stof begravene reisverhalen onzer Voorvaderen aan het licht te brengen, had ik menigmaal gehoopt de hoogst belangrijke reize door VRIES in 1643 naar Japan gedaan, te vinden, doch steeds vergeefs. Wie schetst nu mijne verbazing, toen ik dit Reisverhaal ontdekken mogt in een Handschrift, mij ter nader onderzoek aangeboden door den Heer F. MULLER, Uitgever dezes, aan wien de Eigenaar, de Hoog Wel-Geb. Heer J. HUYDECOPER VAN MAARSEVEEN, het op zijn verzoek welwillend ter leen verstrekt had. ZEd.Geb. heeft, na mededeeling van den belangrijken inhoud, de uitgave ter liefde der wetenschap willen vergunnen, en daardoor allen, die belang stellen in de ontdekkingen der Hollandsche zeevarenden en in de geographische wetenschap, ten zeerste aan zich verpligt. Van heeler harte brengen wij ZEd. Geb. daarvoor onzen warmen dank. Het *Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Indië* heeft het zich voorts eene aangename taak geacht dit Reisverhaal onder hare Werken op te nemen, terwijl de *Bijlagen*, ter nadere toelichting hieraan toegevoegd, het belang dezer uitgave verhoogen.

Tevens brenge ik mijn' dank toe aan Z. Excell. den Minister van Koloniën, die ons in de gelegenheid stelde, om in het Oud-Koloniaal Archief te dezer stede over deze reis van de Vries eenige nasporingen te doen, en den Heer Mr. L. M. C. van Dijk, die ons daarin met bereidvaardigheid te hulp kwam.

Moge dit werk strekken ter meerdere bevestiging van den roem onzer Zeevarenden en ter uitbreiding der kennis van het Rijk van Japan, vooral in onze dagen van zoo bijzonder aanbelang.

P. A. LEUPE.

VERBETERINGEN.

Bl. 45	reg. 6	v. b.	*staat:*	Generael	*lees:*	Generael
" 55	" 10	v. b.	"	middach	"	middach
" 73	" 13	v. b.	"	2 min.	"	28 min.
" 76	" 21	v. b.	"	$6^1/_4$ myl	"	$6^1/_2$ myl
" 88	" 14	v. b.	"	somtyst	"	somtyds
" 105	" 7	v. o.	"	16 min.	"	26 min.
" 139	" 7	v. o.	"	49	"	40
" 164	" 4	v. b.	"	45 gr.	"	43 gr.
" 182	" 9	v. o.	"	12 min.	"	52 min.
" 188	" 3	v. b.	Zie noot 3 op bl. 196.			
" 207	" 1	v. b.	*staat:*	Novemer	*lees:*	November
" 352	" 14	v. b.	"	41 gr.	"	47 gr.

Verschil tusschen het JOURNAAL en het VERKORT JOURNAAL.

		Journaal.	Verkort Journaal.
Bl. 53	27 April	gegiste breedte	bevonden breedte.
" 99	20 Junij	46 gr. 6 min.	46 gr. 7 min.
" 183	4 Sept.	41 gr. 3 min.	41 gr. $5^1/_2$ min.
" 201	28 Oct.	160 gr. 5 min.	160 gr. 25 min.
" 207	7 Nov.	31 gr. $22^1/_2$ min.	38 gr. 53 min.

De verschillen, die minder dan eene minuut bedragen, zijn door ons niet opgegeven.

INLEIDING.

Eene der belangrijkste ontdekkingsreizen, die er onder het bestuur van den Gouverneur-Generaal Antonio van Diemen hebben plaats gehad, is die onder het beleid van den Schipper-Commandeur Maerten Gerritsz. Vries in het jaar 1643, met de schepen *Castricum* en *Breskens* naar het Noord-Ooster-deel van *Azië*.

De aanleiding tot het doen dezer reize was vooral deze. In 1635 was er door eenen Willem Verstegen, in dienst der Oost-Ind. Comp. in *Japan* werkzaam geweest zijnde, »Eene Remonstrantie ofte Corte Voorstellinge, omme een »grooten schadt ofte wel nieuwen aenvang van negotie te »crygen, op het ryck ende Goudt ende Silver Eylant, gelegen »in de Zuit-zee, ter hoochte van 37½ graden benoorden »de Linie Equinoctiael, gedirigeert aen d'Ed. Heer Henricq »Brouwer, Gouverneur-Generael enz." Deze Gouverneur vertrok spoedig na het ontvangen dezer Remonstrantie naar het Vaderland, en liet het aan zijnen opvolger over, om die zaak in overweging te nemen.

Hoe gaarne nu ook van Diemen, dadelijk na het aanvaarden van zijn bestuur, schepen ter opsporing van die Eilanden had willen afzenden, werd hij daarin door verschillende omstandigheden verhinderd, en niet voor het jaar 1639 kon hij daaraan gevolg geven. Zoo schreef hij, onder dagteekening van den 18 December 1639, aan de Bewindhebbers in het

Vaderland: »maer op enckel onvermogen ende dat doorgaens »trachten de negotie voor eenige saecken, exploicten ende »ontdeckingen van vreemde landen te prefereren, is d'opsoe- »cking van goudt ende silverrycke Eilanden ten Oosten *Ja- »pan* gelegen, *wel tegen ons gemoet t'sedert anno* 1636 »*uytgestelt ende suspens gebleven*; maer aengemerckt we- »sende, UEd. tot derselver ontdeckingh, mitsgaders *Corea* »ende *Tartarise* cust inclineren, daertoe order geven, met »hope van vruchtbaer succes; hebben in conformité van onse »resolutie dato 24 May bevooren, Compᵉ. presente als uyt »*Nederlant* te comen navale macht, tegen de voorhantse ende »ordinarie besendingh wel geexamineert ende overleyt, synde »goetgevonden ende vastgestelt, tot gemelte ontdecking te ge- »bruycken de fluytschepen *Engel* ende de *Graff*, als de be- »quaemste op soo crappen vaerwater. Ingevolge syn deselve »yder met 45 coppen cloeck volck voor 12 maenden gepro- »videert, den 2 Juny passato onder 't beleyt van den Com- »mandeur Matthys Quast uyt dese reede verseylt, met order »by Oosten *Banca* den cours nae *Manilhae's* baye te doen, »om 't canael van *Spirito Sancto* te passeren ende alsoo om »de Noort aen *Japans* Oostsyde in de Noort-Weste winden »te comen, de Eylanden 100, 150 ende 200 mylen tusschen »de 30 en 36, mitsgaders 't doelwith op $37^1/_2$ graden Noor- »derbreete, 400 mylen by Oosten *Japan* gelegen, op te soe- »cken ende aentetreffen, als wanneer by nonopdoeningh ge- »last hebben, andere 200 mylen om de Oost te seylen ter »selver hoochte, ende geen voordeel bejegenende, dat van »daer sullen trachten nae *Tartarien* ende *Corea*, ingevalle de »winden (daer aen twyffelen) sulcx gedoogen, te comen. Wy- »ders soo wanneer keerende geen Noort connen winnen, an- »dere 200 mylen om de Oost aff te loopen, al waer't op de »custe van *West-Indien*, omme t'onderstaen wat voordeel »daer te bejagen sy, ende dan door den Suyt-Oosten passaet »te keeren nae *Tayouan* off *Batavia*, nae sich den tyt, we-

»der ende wint voegen sal; mits dat in passant *Islas de* »*Ladrones* verkenne en visiteere, gelyck dit ende sulcx meer »ten dienste van de Comp. gesegden Quast gerecommandeert »hebben, by desselfs instructie can worden beoogt, die UEd. »gelieven te resumeren in ons brieffbouck, onder dato primo »Juny laest. Den Almogende bestiere alles tot dienst van de »Generale Comp., ende geve dat UEd. ter syner tyt gewenst »succes van dese expeditie mogen aencondigen."

De reis van Quast leverde echter dat resultaat niet op, dat men er zich van had voorgesteld. Bij brief van den 8 Januarij 1640 berigt van Diemen den afloop dezer reize aan de Bewindhebbers aldus: »Met *Breda* is herwaerts onver»richter saecke van d'ontdeckingh der landen by Oosten *Ja*»*pan* gelegen gekeert, den Conmandeur Mathys Quast, heb»bende ruym 600 mylen by Oosten *Japan* op de geordon»neerde hoochte affgeseylt, sonder lant op te doen, als wan»neer den windt sich sulcx presenteerde, dat resolveerde »nae de West te keeren, by Noorden *Japan* de cust van »*Tartarien*, *Corea* ende *China* aen te doen, sulcx dat sy de»selve lenghte weder teruggekomen, tusschen de 42 en 38 »graden Noorderbreete, mede in 't keeren geen landt verno»men, maer door sieckte overvallen wesende, moesten d'ont»deckinge om de Noord staecken, ende syn by Oosten *Japan* »seer miserabel ende swack van volck in *Tayouan* den 24 »November aengelandt, hebbende op beyde de fluyten 38 »man verloren, dat is byna de helft van 't ophebbende, van »hier affgevaren volck." (1)

Niettegenstaande dezen min gunstigen afloop der reize van Quast, werd er besloten om andermaal een' togt derwaarts te laten doen, maar ook nu verloopt er door de belegering van *Malakka*, de zaken op *Ceylon*, de reis van Tasman naar het Zuytland enz. weder een geruime tijd, alvorens

---

(1) Zie Aanteekening.

men schepen kan missen, om deze onderneming te bewerkstelligen. In 1643 evenwel heeft de reis voortgang, en werden de schepen *Castricum* en *Breskens* onder de bevelen gesteld van den ervaren Schipper-Commandeur Maerten Gerritsz. Vries of de Vries, zoo als wij hem ook wel in officieele bescheiden genoemd vinden. In een gedeeltelijk in cijfer geschreven missive aan de Bewindh. in dato 23 Januarij 1643, wordt hen hiervan op deze wijze kennis gegeven: »Tot ontdeckingh van de Noordeuste M. r. k. M. r. k. c. »b. d. ende van daer omme andermael optesoecken, de XXI »ende IV rycke 24, 39, 17, 30, 16, 5, 50, 20, by tt. »h. m. b. d. c. r. f. r. d. syn geprojecteert de fluyt *Cas-»tricum* ende 't jacht *Breskens*, sullen ultimo deser de reyse »aenvangen, onder 't bestier van den *ervaren Schipper* Maer-»ten Gerritsen Vries, de cours is van hier by Noorden *Ce-»lebes* nae *Ternaten* ende van daer by Oosten 11, 9, 16, »10, 2, om de 2, 25, 20, 72, 22, custe van M. r. k. »M. r. k. c. b. d. aentesoecken, 't welck gesustineert wordt »in den somertyt sal connen geeffectueert worden, ende dan »voorts om de Oost, daer men meent d'aengetogen Eylanden »op te doen (2). 'T succes van d'een ende d'ander wordt »UEd. nae desen gecundicht."

Aan den Vice-Gouverneur Wouter Seroyen te *Ternaten* werd van het doel hunner reize en om hun daarin op alle mogelijke wijze bevorderlijk te zijn, bij missive van den 31 Januarij kennis gegeven. »Dese gaet per 't fluytschip *Castricum* »ende 't jacht *Breskens*, onder commando van den Schipper-»Commandeur Maerten Gerritsen Vries, over *Ternate*, tot ont-»deckingh van de Oostkuste van *Tartarien* ende om op te »soecken d'onbekende Eylanden Oostwaerts gelegen. UEd. sal »deselve costy omme geene redenen ophouden, veel min »veranderingh in 't ophebbende volck als officieren, soldaten

---

(2) Zie Aanteekening.

»off varentvolck doen, ten waere eenige siecken tegen doecke »gesonde wisselden; de gemelte schepen ende volck geduy- »rende haer verblyff (dat cort sal wesen) soo veel mogelyck »verversende, *daeromme geen costen noch coebeesten spa- »rende, sult hun van alles tot de reyse soo veel te beco- »men sy versorgen*, vooral *beestiael*, dat costy niet ont- »breekt. Hiertoe ons verlatende sullen met d'eerste gelegent- »heyt per brieven van de overhoofden deser schepen gaerne »vernemen, hun desen aengaende contentement gedaen sy, dit »ons desseyn soo veel mogelyck secreet houdende, voorge- »vende dat omtrent *Manilha* om buyt ende advantagie te »becomen, gedestineert syn te cruysen."

Ook aan de Vries gelukte het niet die rijke Goud- en Zilver-Eilanden te vinden, maar daarentegen is zijne reis hoogstbelangrijk geweest voor de uitbreiding der aardrijkskunde, want behalve dat men beter bekend werd met de kusten van *Japan*, werden door hem eilanden en straten ontdekt en benoemd, waarvan men tot dus verre slechts weinig of geen kennis had.

De mededeelingen, die men van de reis van de *Castricum* en de *Breskens* heeft, zijn zeer onvolkomen en bestaan voornamelijk in eenige opgaven, voorkomende bij Nicolaas Witsen in zijn werk over *Noord-* en *Oost-Tartarije* (3), en daaruit bij Buache (4) overgenomen, zoo ook in de »Koorte Be- »schryvinghe van het Eylandt *Eso*, soo als het eerst in den »jare 1643 van 't schip *Castricum* beseylt ende ondervonden »is" (5). Eerst 144 jaren daarna is het den verdienstelijken, doch ongelukkigen Franschen zeereiziger la Pérouse (6), die ons met de belangrijkheid van de reis van de Vries bekend maakt. Het is dan ook vooral na dezen reiziger, dat de Hoogleeraar Moll in zijne Verhandeling (7) ons het een en ander over de Vries en zijne verrigtingen bekend maakt.

---

(3) (4) (5) (6) (7) Zie Aanteekeningen.

Het mogt den Hoogleeraar von Siebold in het jaar 1842 met behulp van den Heer P. L. de Munnick, gelukken, in het Oud-Koloniaal Archief alhier, de Instructie voor de reis van de Vries vastgesteld te vinden. Ze werd gedeeltelijk geplaatst en toegelicht door den Heer P. B^r. Melvill van Carnbée in de Moniteur des Indes (8). Deze geachte hydrograaf beklaagt zich ten hoogste, dat de journalen van de Vries niet uitgegeven zijn. Hij zegt (9): „Il est fort à regretter que les »journaux de de Vries n'aient jamais été publiés; nous n'a»vons de son voyage que peu de détails, qui se trouvent »dans l'ouvrage de Mr. Nicolaas Witsen, et qui ont servi au »recit qu'en donna plus tard Mr. Philippe Buache. Il parait »que nos ancêtres firent peu de cas de ces voyages, qui »n'eurent, il est vrai, peu ou moins de resultats immédiats »pour le commerce, mais qui furent pourtant très impor»tants pour la géographie. C'est à cela apparement qu'on »doit attribuer que dans les ouvrages de ce temps-là il n'est »fait mention des voyages de Quast, Vries et de plusieurs »autres encore, qu'en passant et que ce n'est qu'un et deux »siècles après qu'on s'aperçut que ces mêmes voyages furent »et *sont encore aujourd'hui du plus haut intérêt pour les »sciences géographiques.*"

Ook in het nog niet lang geleden (1852) voor de kennis van *Japan* zoo hoogst belangrijk uitgekomen werk van den Hoogleeraar von Siebold lezen wij (10), nadat de geachte Hoogleeraar alvorens een overzigt der reis van de *Castricum* heeft gegeven: »Die volständigen Reiseberichte der beiden »Schiffe *Castricum* und *Breskens*, wovon wir nur die oben»erwähnten Auszüge kennen, scheinen verloren gegangen oder »noch in irgend einem Archive in *Holland* oder zu *Batavia* »verborgen zu liegen."

Het oorspronkelijke volledige Journaal van de *Castricum*,

---

(8) (9) (10) Zie Aanteekeningen.

dat wij het genoegen hebben onzen lezers aan te bieden, is gehouden door zijnen verdienstelijken Opperstuurman Cornelis Jansz. Coen (11). Het werd aan de Bewindhebbers in het Vaderland opgezonden en bevat eenen schat van opmerkingen en waarnemingen, zoodat het de behartiging overwaardig is.

Dat de waarnemingen op deze reis gehouden naauwkeurig waren, hiervoor staat ons een la Pérouse borg, die met zoo veel betere instrumenten uitgerust, gevoegd bij den hoogeren stand, waarop de kennis der zeevaart te zijnen tijde stond, gaarne de getuigenis aflegde: »que la navigation du Capitaine »Uries (Vries) est la plus exacte, qui ait pu être faite dans »un temps, où les methodes d'observation étaient très gros»sières" (12).

Wij hebben het Journaal doen voorafgaan door de Instructie aan de Vries voor dien togt medegegeven, en de Remonstrantie van Willem Verstegen aan den Gouverneur-Generaal Henrick Brouwer ingezonden; terwijl wij eindelijk eenige uittreksels uit de brieven van den Gouverneur-Generaal Antonio van Diemen en Raden van *Indië*, over den afloop van de reis van de Vries, zoo mede eenige aanteekeningen over dezen Commandeur, als Bijlagen laten volgen.

Het Journaal van den Opperstuurman Cornelis Jansz. Coen, dat ons aanleiding verschafte om op het Oud-Koloniaal Archief eenige nasporingen te bewerkstelligen omtrent de reis van de Vries in 1643, behoort in eigendom aan den Hoog-Welgeboren Heer, Jonkheer J. Huydecoper van Maarseveen, die, ter liefde der wetenschap, de uitgave wel heeft gelieven te vergunnen, waardoor Z.H.W.G. allen, die de gedane ontdekkingen der *Hollanders* in de 17e eeuw op prijs stellen, ten hoogste aan zich verpligt heeft; want na alle

(11) (12) Zie Aanteekeningen.

daartoe aangewende pogingen, was men tot dus verre niet geslaagd, om de Journalen van de *Castricum* en de *Breskens* terug te vinden; men mag zich derhalve verheugen, dat ten minste een derzelve voor de vergetelheid bewaard is gebleven, en wel dat, dat naar ons inzien door den Gouverneur-Generaal Antonio van Diemen en de Raden van Indië, bij hunne missive van den 4 Januarij 1644, naar het Vaderland werd gezonden.

INSTRUCTIE

voor den Schipper-Commandeur Maerten Gerritsen Vries, *en den Raed van 't Fluytschip* Castricum *en 't Jacht* Breskens, *gedestineerd tot ontdecking van de onbekende Oostcust van* Tartariën, *'t coninckryck* Cathaija *en de Westcust van* America, *mitsgaders de* goud- *en* silver-*rycke eylanden by Oosten* Japan.

Bij de geloofwaerdighste geographen ofte wereldbeschrijvers werd onder de groote landen van *Asia*, *Tartariën* ofte *Tartaria* (als 't grootste land) gesteld, dat in 't Noorden van de *Yssee*, in 't Westen van *Rusland* en *Polen*, in 't Zuyden van de *Zwarte zee*, 't *Caspische-meer*, de landen van *Bactriana* en *India*, ende in't Oosten van *China* en den onbekenden *Tartarischen Oceaan* bepaeld is; hebbende in de lenghte van 't Oosten nae 't Westen niet min dan negenhondert en in de breedte van 't Zuyden nae 't Noorden wel 450 duytsche mijlen, in welck ruym begryp (sijnde grooter als geheel *Europa*) veel groote landen, provintien, meeren en woestijnen gelegen sijn. Onder anderen werd voor 't aldertreffelyckste deel 't vermaerde coninckryck van *Cathaya*, onder 't getemperde climaet van omtrent de vyftigh graden by Noorden den Aequator, gestelt, wesende d'eerste provintie van 't keyser-ryck des grooten *Chams*, welcken prince den stoel syner Monarchia in de groote Hooftstad *Cambalu* houd, dat een plaetse van wonderlycke commercien werd befaemd, daer seer grooten handel van allerley binnenlandse oft *Tartarische* en buytenlandse *Chineese* wa-

ren en coopmanschappen gedreven werd. De Oostcust van dit land is bovenmate schip-ryck befaemd, mits de groote trafficquen, die van dit ryck op d'omtrent gelegen landen en custen gedreven werd, doch vermits in eenen hoeck van den aerdcloot gelegen, werd tot noch van geen *Europeanen*, noch eenig *Orientaelse* natien, selfs oock niet van de aenpalende *Chynesen* gefrequenteerd, maer als verborgen, te verre affgelegen, en schier als buyten de wereld geacht.

De seeckerheyt van dese gementioneerde gelegentheyd des vermaerden lantschaps *Cathaya*, heeft aen veel geleerde cosmographen en piloten oorsaeck gegeven, op d'ontdeckinge deses coninex-rycx ernstelyck te schryven en diverse wegen, soo door 't Orientaelse *India* en de straete *Magelanus*, als door 't Noorder *America* by de *Enghte Davids*, mede omtrent *Nova Sembla* en recht onder ofte over den *Noorder-pool* eene passagie derwaerts aan te wysen, daer op oock door de drie laetste wegen diversche preuven van *d'Engelse* en *Nederlandse* natien ondernomen sijn, maer alle te vergeefs, gelyck mede de twee voyagies door den vermaerden Jan Huyghen van Linschoten, uyt bevel van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde *Nederlanden*, ten selven eynde in den jare 1594 met 2 schepen, en An° 1595 met seven schepen, onvruchtelyck is gedaen. En alhoewel in d'eerste reyse een passagie by 't eyland *Waygats*, door de strate ofte enghte van *Nassauw* tusschen *Moscovia* en *Nova Sembla* tot in de *Tartarische Noordzee* wierd ontdeckt, soo is nochtans de tweede reyse desen ontdeckten wegh door menighte van ys onbruyckelyck gevonden en de vlote sonder verhoopt effect in *Nederland* gekeert. Sedert dien tyd hebben alle natien van de *Tartarische* ontdeckinghe in 't Noorden, als van een ondoenelycke saecke gedissisteert, en door 't *Orientaelse* ofte *Occidentaelse India* is, 't door onvermogentheyd ofte cleyne curieusheyt van de Gouverneurs des coninex van *Hispania* (onaengesien de beter gelegentheyd als in *Europa*), niet onderleyd; immers van dien mogende

Prince (als wesende noch ontydigh) niet gemandeert, gelyck mede by geen andere aldaer traffiqueerende *Europeanen* is onderstaen, tot dat in den jare 1639 (staende ons Gouverno) twee fluytscheepen onder den Comm. Mathys Quast, tot ontdeckinge van de *Tartarische* Oostcust, insonderheyd de befaemde *Goud-* en *Silver*-rycke eylanden by Oosten *Japan*, derrewaerts syn gesonden, die almede door ongeluckige toevallen, sonder yets nuttelycx te verrichten, wedergekeerd syn.

Maer dewyle uyt de gewenschte ontdeckinge van *Cathaya* en de daeromtrent gelegene landen groote nuttigheden, soo door commercien als conquesten, insonderheyd de voortplantinge van de ware christelycke religie, met goede redenen te hopen syn, en presentelycken geen christen prins, noch republique, daertoe beter gelegentheyd, als den vryen *Nederlandschen* staet ofte derselver Orientaelse Comp. heeft, welcx hooftstad *Batavia* daertoe bequaem gelegen is, en door de nadere gelegentheid van desselfs conquesten in *Molucco* en *Formosa* nae wensch geaccomodeert can worden, soo is dese dienstige ontdeckinge andermael by der hand te nemen, van de Heeren onse meesters de Novo gansch ernstigh gerecommandeert. En dewyle wy sulcx mede een nodige saecke achten, en de Comp. tegenwoordigh van schepen soo is versien, dat gevoughelyck sonder vercorting van de ordinarie commercien en oorloghs-besendingen wel twee bequaeme schepen connen affgesteecken werden, soo is in Raden van *India* gearresteert, dese pryselycke ontdeckinge niet langer te retarderen, maer 't fluytschip *Castricum* met 't jacht *Breskens* (van alle nootwendigheden wel versien) derrewaerts uyt te setten en UE. als bequaem en tot dese reyse wel genegen, 't beleyd van dien te vertrouwen en bevelen, op seeckere hope dese importante voyagie met de nodige couragie, goed beleyd, en vereyschte pascientie, wel en met wackere voorsichtigheyd bestieren sult, soo als voor ons, t'uwer wedercomste, ten contentemente sult menen te verantwoorden. By den ervaren Piloot-Major Frachoys Jacobsen Visscher,

UE. en andere curieuse personen, syn ons verscheyden wegen tot d'ontdeckinge van *Tartaria* en d' eylanden by Oosten *Japan* in schriftelycke vertoogen voorgesteld, die UE., om in desen daervan geen ontleding te doen, alle in copyen ter hand gesteld worden, opdat t'syner tyd daervan gediend cond syn. Alleen raken met een woord, wy Visschers en Verstegens opinie, van den cours tusschen *Japan* en *Corea* te nemen, mits d'onseeckerheyd van bequaemen doorgangh, en d'aparentie van veel droogten en clippen, al te periculeus en ongeraden achten, maer ons met uwe meyninge van den wegh by Oosten buyten *Japan*, door ruyme zee te nemen, als den seeckersten, confirmeren; te meer geensints connen opinieren, de Westelycke passaetwind in dat geweste by den somertyd soo craehtigh en gedurigh doorblaest, dat niet bequamelyck van de *Oost* nae de *West* geseyld can worden, gelyck sulcx op de reyse van den Commandeur Quast, onaengesien den laten herfsttyd, selfs 2 à 300 mylen buyten alle landen contrarie bevonden is, en over sulcx buyten twyffel in de maenden van Juny en July de *Tartarise* custen, van by Oosten *Japan*, bequaemelyck te beseylen syn, met groote aparentie, dat door de naegelegentheyd der landen, van de 40 graden Noordelyck op, in de *Tartarischen* oceaen, geen contra-passaet, maer variable winden (als omtrent *Europa*) gevonden sullen worden. UE. sullen dan de ontdeckinge van *Tartaria*, by Oosten buyten om *Japan*, als door den bequaemsten en min periculeusten wegh, voorsichtelycken doen, en 't naervolgende u daerinne tot een regel van Instructie laten dienen, nochtans met dien verstande, sulcx nae eysch van tyd, plaetsen en voorcomende gelegentheden, met advys van rade, soo te mogen corrigeren als den dienst van de Comp. tot erlangen van ons desseyn soude mogen vereysschen, 't welck uwe goede experientie en vertrouwd beleyd bevolen laten.

Aanvanckelycken sullen UE. op morgen vrough, nae gedaene monsteringh, gesaementlyck onder seyl gaen, en uwen cours soodanigh nae *Molucca* stellen, als by aparte instructie

is geordonneerd, waernaer u op de derrewaertse reyse in alles te reguleeren hebt.

Met lieff in *Tarnata* voor 't casteel *Maleya* aengecomen wesende, sult onse neffensgaende brieven aen den vice-gouverneur Wouter Seroyen behandigen en desselfs ordre ten dienste van de Comp. obedieren, mitsgaders uwe schepen van water, brandhout en 't gunt meer nodigh wesen mocht, ruymelycken versien, 't scheepsvolcq, gedurende 't aenwesen aldaer, met versche spyse wel ververschen en daervan op 't vertreck behoorlyck provideren, waertoe aen den Heer Seroyen de nodige ordre gegeven werd, die u dienvolgens nae eysch en vermogen behulpigh wesen sal, waermede wy begeeren geenen tyd onnuttelyck sal doorgebracht worden, maar alles op 't vlytighste soo cort beschicken, dat vóór ofte ten langhste in 't begin van April, uwe importante reyse van daer beginnen moght. Doch sult alvorens met advys des Raeds een goeden seinbrieff formeren, waerin mede dient gedacht, soo de schepen door storm, ofte ander incident (dat God verhoede) van den anderen quaemen te versteecken, door wat middel weder bequaemelycxst byeen geraecken mochten, waaraen tot volvoeren van ons concept ten hooghsten gelegen is.

Nae becomen geryff van alle nootwendigheden sult (als geseght) op primo April ofte vroeger, de voyagie in den name Godes aenvangen, stellende den cours, als buyten *Gilolo* gecomen syt, Noord-Oostwaerts om, met de soele en variable winden, die er dit sayseen des jaers ordinairie in dat gewest waeyen, welcke hun op de Noorderbreedte van 10 à 15 graden omtrent 't Zuid-Oosten vaststellen sullen, waermede dan allenxkens wat Noordelycker en recht door zee, nae de Oostcust van *Japan* seylen en 't land op omtrent de 37 graden in 't gesichte loopen sult. 't Is seer aparent in dese passagie wel eenige onbekende ofte dependerende eylanden van de archipelago de *St. Lasaro* ofte *Islas de las Veslas*, anders genaemt de *Ladrones*, bejegenen sult, om welcken

aen te doen geen tyd sal dienen gespilt, maer nae onbekende droogbten en clippen wel naerstigh uytgesien.

Wy verhopen gylieden omtrent 20 à 25 May de Oostcust van *Japan* aen boord sult hebben, van waer uwen wegh, langhs en in 't gesichte van 't land, soo lange Noord- en Noord-Westwaerts nemen sult, tot dat de cust haer Westelycker ontvalt, opdat in passant ervaren werde, hoe verre 't uytterste van *Japan* om de Noord gelegen is, en off het land, dat by de *Japanezen Jeso* werd genaemt, op sulcken cours bejegenen en vernemen cond, 't selve 't vaste land van *China* off *Tartaria* sy, ofte wel een bysonder en tusschenbeyde gelegen land ofte een eyland te wesen, waermede wy verstaen oock geenen sonderlingen tyd consumeren sult, maar uwen cours soo langh Noord-Westwaert vervolgen, tot dat de cust van *Tartaria* ofte *Cathaya* ontdeckt, pogende sulcx soo Zuydelyck te doen, als den wind gedogen en 't aengetogen land van *Jeso* toelaeten sal, 't welck verhopen tusschen de 40 à 45 graden sal connen geschieden, als wanneer langhs de cust Noordwaerts, ofte soo die strecken mach, sult dienen te seylen, tot dat de rivieren *Polisangi*, de *Cathayse* zee-steden *Jangio*, *Brema* off soodanigen baeye, haeven ofte rivieren ontdeckt, daer de schepen bequaemelyck gebergbt connen worden, en waer steden, vlecken, ofte bevolckingh is, ten eynde 's lands gelegentheyd in corten tyd soodanigh ondersocht en vernomen mach worden, als hier onder op syn plaetse omstandigh aangewesen werd.

't Is grootelycx te vermoeden, UE. aen en omtrent de *Cathayse* cust wel eenige schepen, joncquen ofte vaertuyghen bejegenen sult; dewyle die meest den aerdkloot beschryven, niet alleen de *Tartarische* custen, maer den aengelegen oceaen seer scheep-ryck achten, affirmerende daer grooten coophandel van de omgelegen landen en eylanden met den anderen gedreven werd. Sulcx soo bevindende, dient gedurigh voorsichtigh op hoede te wesen en by bejegeningh van vaertuygh, daer tegen geen trots noch force te oeffenen,

maer met beleefde bejegeninge en vriendelyck tractement, des volcx gunste trachten te winnen en scherpelyck de gelegentheyt hunner reysen te vernemen, oock waer de voornaemste havens en coopsteden, insonderheyt de riviere *Polisangi* en *Jangio* gelegen syn, door welcke en de bovengeschreven middelen wy niet willen twyfelen, off sult d'een off d'ander bequaeme rede en gepopuleerde plaetse in *Tartaria* ofte *Cathaya* omtrent 15 à 20 Juny connen aendoen, synde aldaer den soetsten somertyt en langhste dagen, dat d'ontdecking grootelycx accomodoren en de daeraen gelegene peryckelen seer verminderen sal.

Alle landen, eylanden, hoecken, bochten, inwycken, baeyen, rivieren, droogbten, bancken, sanden, reven, clippen en rutsen, die in dese ontdeckinge, soowel in den Oceaen, als op de custen van *Japan*, *Jeso*, *Cathaya* off *Tartaria* bejegenen en passeren sult, moeten UEd. perfect carteren en beschryven, alsmede de opdoeninge en gedaente wel affteyckenen, tot welcken eynde u een teykenaer mede gegeven werd, mede wel sorghvuldigh noterende op wat hooghte ofte breedte, hoedanige streckinge en distantie de custen, eylanden, capen, hooffden ofte hoecken, baeyen en rivieren van den anderen gelegen syn, wat kennelycke mercken, als bergen, heuvelen, boomen off gebouwen (waeraen men die mogt kennen) daer op te sien syn. Mede wat diepten en ondiepten van gronden, blinde clippen, affschietende reven aen de hoecken sullen gelegen wesen, hoe en op wat mercken die bequaemelyck te schuwen syn, item off de gronden hard, scherp, weeck, vlack opgaende ofte steyl syn, off men die op 't lood magh aendoen ofte niet, op wat mercken men de beste anckerplaetsen in reden en baeyen vind, hoe de gaten en rivieren instreecken en te beseylen syn, wat winden in die gewesten waeyen, hoe de stroomen loopen, off ebbe en vloed hun nae de maen off winden reguleren, wat veranderingh van moessons, regen en drooghte bevind, voorders naerstelyck opserverende en noterende, daer ervaren stierlieden op te

letten staet, en in 't teecomende tot 't bevaren van de ontdeckte landen dienstigh wesen can. Den bequaemen tyd des jaers, als 't somerweder, lange dagen en corte nachten, sullen, als boven aengewesen is, tot de voorgenomen ontdeckingh en waernemingh van alle d'aengetogen saecken seer dienstigh syn, weshalven nergens tyd versuymen noch onnoodigh consumeren sult, maer als meermael geseyd, het beste van den somer en goed weder gebruycken, wanneer soowel by nacht als dagh sult connen voortseylen, 't welck in 't corten der dagen en by donckeremanen, om alles in 't sicht te crygen, soo niet geschieden can, oversulcx daeraen, om spoedigh en in corten tyd veel t' ontdecken, ten hooghsten gelegen is.

Echter om de *Tartarise* en *Cathayse* custen naer eysch wel t' ontdecken, sal 't nodigh wesen, nu en dan, ter gelegener tyd en bequaemer plaetsen, ten ancker te comen, altyd soeckende en kiesende soodanige baeyen ofte reden, daer met de minste peryckelen inlopen, leggen, vertrecken, en by toevallende winden ofte andersints bequaemelyck ruymen condt. Vooral sal in 't landen met u cleyn vaertuygh groote sorgvuldigheyd en circumspecte voorsichtigheyd dienen gebruyckt, alsoo onseecker is wat soort van menschen dit onbekende deel van *Tartarie* besitten, 't welcke soowel met rouwe, wilde, woeste barbaren als van geciviliseerde en gepoliceerde lieden can bevolckt wesen, waeromme altyd wel gewapend en op hoede wesen moet; want by experientie in alle gewesten des aerdcloots bevonden is, egeene barbare-natien te vertrouwen syn, vermits gemeeenlyck opinieren, dat het volcq, 't welck hun soo onverwacht en vreemd verschynt, alleen comen om hare landen in te nemen; dat in 't ondecken van *America* en d'Orientaelse landen, aen 't verrassen en doodslaen van veel sorghloose en lichtvertrouwende ontdeckers, menighmael tot ruyne hunner voyagies gebleecken is. Om welcke respecten de barbaren, die rencontreren en ter spraecke comen, mocht, stadigh wel en minnelyck bejegenen sult, en cleyne afronten van dieverye ofte andersints, die aen d'onse mochten plegen,

ongemerckt laten henengaen, om door 't revengeren geen afkeer van ons te causeren, maer by alle doenelycke middelen pogen, hunlieden t'uwaerts te treeken, opdat te beter en spoediger de gelegentheden van haer en hare landen vernemen moght, insonderheyd off daer iets nuttelycx voor ons te verrighten is.

Van de gelegentheyd der landen, wat vruchten en bestiael daer sy, hoedanige timmeragie van huysen, 't fatsoen en wesen der inwoonderen, haer cledingh, waepenen, seden, manieren, spyse, erneringh, religie, regering, oorloge, en andere merckwaerdige saecken meer, insonderheyd offse goed ofte boosaerdigh syn, sult nae toelatingh des tyds wel pogen te vernemen, hun vertonende diversche monsters van de goederen ten dien eynde medegegeven, om te onderstaen wat waren en materialen sy hebben, en hoedanige van de onse weder begeren, alle 't welck scherpelyck aenmercken, wel affteyckenen en correct beschryven sult, houdende ten dien eynde een breed en wel geextendeert Journael, daer alle uwe rescontreren perfectelyck in aengeteyckend worden, om daermede op u wederkeeren, behoorlyck raport aen ons te connen doen.

Dewyle 't landschap *Cathaya* aparent met civiele menschen is gepopuleert, sullen UE., daer gecomen synde, den Assistent David Cassu, *Tartaer*, den bosschieter Jurriaen Scholte, ofte een van de 4 soldaten, die de *Moscovise* ofte *Poolse* tale can, aen land senden, om by de daer synde overigheyd te versoecken, vryelyck aen land te mogen comen, wanneer, met volcomen licentie, een van d'Onder cooplieden ofte Assistenten, neffens een taelman met eene cleyne vereeringh aan land schicken en de regeerders doen begroeten sult; hunlieden van wegen den Staet onser Republicque, specialycken den Gouverneur-Generael en Raden van *India*, alle vrundschap en onderlinge commercien aenbieden, openende de conditien van dien, als namentlyck, dat wy *Nederlanders* ter zee met alle Conincrycken en natien van de geheele wereld vrundelyck traffiecqueren en negotieren, hebbende daertoe allerley coop-

manschappen, en beter commoditeyten als alle andere natien des werelds, ende dat gemelte uwe gebiedende overheyd seeckerlyck vernomen hebbende, hoe in dat selve land oprechte handelingh en trafficque gedreven werd, goedgevonden hebben, dese twee schepen onder goede regeringe derwaerts te schicken, met al sulcke waren, coopmanschappen, rariteyten, als by vrye toelatingh van negotie vertonen cond, en sulcx ten dien fyne als vrunden versoeckt.

Nae becomen antwoord sullen UE. hen tot voordere conferentie off de vergunde commercien, nae tyd en plaets gelegentheyd, doch doorgaens met wackere voorsichtigheyd, moeten schicken; vertonende ordentelyck de coopmanschappen en monsters van de waren ten dien eynde medegegeven en in yder schip de helft verdeelt, waervan 't eene voor *Cathaya*, en 't ander voor de eylanden by Oosten *Japan* gelegen, mede gegeven word. Welcken volgende versorgen moet, dat van yder soorte der goederen een gedeelte tot monsters voor die eylanden bewaert werde, gelyck sulcx mede perfectelyck by factura aangewesen word, monterende gesaementlyck ter somme van Gl. 13740,8,4, waervan door den Ondercoopman Willem Byleveld negotie boecxkens in behoorlycke forme, tot reeckeninge, bewys en reliqua doen houden sult.

In 't vertonen van de gemelte goederen en monsters sullen UE. met de Ondercooplieden wel en scherpelyck letten, waervan dese natie attentie maecken en tot wat goederen meest genegen syn, insgelycx bespeuren wat coopmanschappen en waeren sylieden daer hebben, insonderheyd nae goud en silver ende of dat metael by hun in waerdige achtingh is; UE. gelatende daernae niet graegh te wesen, om hunlieden van desselfs precieuse waerdye onkundigh te houden, en soo 't selve in mangelingh van uwe goederen mochten presenteren, moet u houden off die specy niet estimeerde, maer vertonen coper, spiaulter, thin en lood, even off die mineralen by ons van meerder waerdye waren. En soo gy hun tot handelen genegen vindt, sult onse coopmanschappen, insonderheyd daer

gretighst nae syn en 't welcke wy meynen de laeckenen sullen wesen, in soodanige estime houden, dat niet als met groot proffyt vercocht off vermangeldt werden, noch niet anders aennemende, als 't geene seeckerlyck weet voor de Comp. proffytabel te syn, 't welcke hem selfs in 't handelen wel wysen sal; sullende in 't bysonder nodigh wesen, van de daer synde waren monsters, en van alle andere perfecte notitie herwaerts brenght, om te sien wat retouren van daer getrocken connen werden en in toecomende daervan gediend te syn.

Mits de onseeckere cundschap van de waere gelegentheyd des *Cathaysen* Conincrycx, sal 't nodigh wesen nae de volgende particulariteyten wel scherpelycken te vernemen:

De grootheyd des lands en desselfs hoedaenigheyd, wat steden, vlecken, vermaerde rivieren, bergen en woestynen 't selve heeft, hoe en waer gelegen, ende wat landen dese provintie tot gebueren heeft.

In wat plaetse de hooftstad *Cambalu* leyd; desselfs groote, gelegentheyt, hoedanigheyd etc., wat zee- off coopstad daer heeft ofte naest aengelegen is, en hoe daer bequaemelycxt gereyst can werden.

Wat zeeplaetsen, coopsteden, baeyen, haevenen en schipvaerd daer is, en wat commercien door dat ryck en in desselfs naburige landen gedreven werd, specialycken in hoedanige waren die bestaen.

Wat vruchten, bestiael en minerael daer syn, en wat der inwoonderen principale neringh en hanteringh is.

Wat Godsdienst sy hebben, en off van eene ofte differente religie syn, specialycken off het Christen en Mahometse gelove daer mede gevonden werd, en d'hoedanigheid van dien.

Insonderheyd off des lands regeringh en hooghste overheyd by een Coninck, den adel off 't gemeyne volcq bestaet, en tot wat plaetse desselfs opperste residentie is. Ende soo 't een Coninck wesen mocht, off dien Prince den groten Cham, Monargh off Keyser der *Tartaren* sy, waerinne desselfs crygsmaght en ryckdom bestaet, en wat authoriteyt en hulpe hy

in de regeringh en justitie heeft; met wat landen, natien en Princen hy in oorlogh en vrede is, hoe die gevoerd en onderhouden werd, en specialycken off desen Prince tot vreemde natien en ongemene dingen genegen is.

Mitsgaders sulcx meer, als de Heeren onse meesters op 't stellen der raporten by memorie ordonneren en UE. selfs nae tydsgelegenheyd nodigh en doenelyck vinden sult.

Indien gylieden de *Cathayse* natie affabel en t' awaerts vrundelyck, mitsgaders het land van soodanigen gelegentheyd vind, dat aldaer voor de generale Comp. seeckerlyck een importante en proffytabele negotie gefondeert can werden, sullen UE. aen 's lands overheyd versoecken, een contract ofte verbond van een gestadige, oprechte handelinge, traffycque en navigatie tot gemene welvaert van dat ryck en onse republique, met d'ingesetene van dien, mach getroffen werden, en soo hierinne werd geconsenteert, een gesant (soo hun sulcx mocht gevallen) met den eersten derwaerts comen sal. Ten selven eynde sal UE., indien de overheyd sulcx ernstich begeren mochten, wel 2 à 3 personen om de tale en coustuyme te leren, alsmede 's lands gelegentheyd etc. perfectelyck te vernemen, daer, met resolutie des Raeds, wel mogen laten, en hunlieden daertoe met nodige instructie en eenige coopmanschappen, tot preuve van negotie en onderhoud versien, versorgende geen andere daertoe als gauwe, wellevende en minnelycke jonge borsten worden gebruyckt; gelyck mede in dien gevalle t' hunnen versoecke mogen consenteren, gelyck getal van de haere, om onse gelegentheyd te comen besichtigen, herwaerts te brengen, en hun vastelyck toeseggen, 't naeste jaer met haer volcq en veel dienstige coopmanschappen, daer weder verschynen sult.

Mede, soo bevind, dat land van soo mogenden Coninck werd beheerscht, als in 't begin van dese Instructie eenighsints aengeroerd en van diversche autheuren beschreven werd, sal UE. met goedvinden des Raeds en advys van de regenten van de plaets uwes aenwesens, de daer blyvende residenten

wel mogen gelasten, een reyse nae 's rycx hooftstad te doen, om de Coninckiycke Maijt., met een presentje van de medenemende rariteyten, uyt onsen name te congratuleren en soodanige aenbiedinge van vrundschap en verbond te doen, als hierboven aengewesen is, daer noch byvoegende 't gunt ten meesten dienste van de Comp. salt bevinden te vereysschen.

Alle insolentie en moetwil van 't scheepsvolcq tegen d'ontdeckte natien, salt voorsichtelyck prevenieren en versorgen hun geen overlast in haere huysen, thuynen, vaertuygh, middelen ofte vrouwen etc. werd aengedaen, insgelycx geen inwoonders tegen hunnen wille uyt haer land vervoeren, maer soo eenige weynige vrywilligh daertoe genegen syn, mocht die alsdan wel herwaerts brengen.

'T gunt voorders in *Cathaya* sal dienen gedaen, sullen hun, als synde ongeboorne dingen, niet instrueren, maer sulcx UE. en des Raeds vertrouwt beleyd bevolen laten, alleen recommanderen serieuselyck in alles soodanige voorsichtigheyd te gebruycken, dat 's Comps. costelycke schepen en volcq, buyten alle vermoedelycke perijckelen soo veel doenelyck gehouden werden; om 't welcke te beter te versorgen wy geensints begeren den Commandeur hem lichtvaerdigh van boord begeven, maer altyd in de schepen blyven sal, tot dat Comps. dienst, nae 't goedvinden des Raeds, 't contrary mocht vereysschen, opdat door onbedenckelycke quaede toevallen de vordere desseynen van dese importante reyse niet schaedelyck verhindert werden.

Nae dat dan alle (immers de nodighste) bevolen saecken in *Tartaria* syn verricht, 't volcq wel ververscht en de schepen van versch water en brandhout behoorlyck versien, sullen UE. in 't laetste van July ofte ten langhste 't begin van Augusty, met vrundelycken oorloff van 's lands regenten en inwoonderen, wederom t' seyl gaen, stellende uwen cours dwars over den Tartarisen Oceaen Z.O.waert aen, tot op de longitude van 't Oost eynde van *Japan*, ofte dat de Westcuste van 't onbekende *America* Oostwaert de *Cabos de Fortuna, Corien-*

tes ofte *Mendocina falsi* gemoet, welck land in sulcken gevalle, soo 't weder en wind bequaemelyck gedooght, sult dienen te verkennen en van daer, ofte voorgestelde punt, uwen wegh recht Zuydwaerts nae den Oosthoeck van *Japan* vervolgen, lopende 't land op de 37½ graden in 't gesicht, alwaer wy vertrouwen omtrent 20 à 25 Augusty met de Goddelycken hulpe wesen sult.

Van hier sal UE. d'ontdeckinge van 't goud- en silverrycke eyland hernemen, die by den Commandeur Mathys Quast in den jare 1639 te vergeefs is onderleyd, welcx medegegeven Instructie en gehouden Journalen u tot beter verstand van ons *scopus*, in 't vermyden van de aldaer begaene misslagen ter hand stellen, alsmede de schriftelycke vertogen ons van den Coopman Verstegen, op de gelegentheyd ende 't ontdecken van dat eyland voorgesteld. Meldende in substantie, dat in de Zuyd-zee op 37½ graden Noorderbreedte, ongeveer 400 Spaense ofte 343 Nederlandse mylen by Oosten *Japan*, een heel groot en hoogh eylandt soude gelegen syn, wesende van blancq, schoon, vrundelyck en geciviliseert volcq bewoont, en boven maten silver- en goudryck, gelyck by seecker *Spaens* schip, over veel jaren varende van *Manilha* nae *Nova Hispania*, ervaren soude wesen; sulcx op die raporten in den jare 1610 ofte 11, den Coninck van *Spanje* een schip om 't selve nader t' ontdecken en in besit te nemen uyt *Aquapulco* nae *Japan* gesonden heeft, om van daer (als bovenwinds) d'ontdeckingh te doen, dat door quaed beleyd en ongeluckige toevallen verhindert is, en sedert heeft gemelten Coningk door onvermogen en nalatigheyd geen nader vervolgh op die apparente nuttelycke discourse gedaen, gelyck mede des Commandeurs Quast's besendinge derwaerts, als meermalen aengetogen, geheel onvruchtelyck uitgevallen is.

Ende dewyle wy door gemelte en andere informatien seecker achten, 't voorschreven eyland omtrent de aengetogen distantie by Oosten *Japan* gelegen is, hebben goedgevonden by dese gelegentheyd der *Tartarische* reyse, UE. oock dese

ontdeckinge ter bequaemer tyd hernemen sult, doende uwen cours van d'Oosthoeck van *Japan*, op den paralel van 37½ graden, 350 mylen recht Oost aen, des daeghs met goeden voortgangh, maer des nachts met cleyne seylen, om niet voorby te lopen, en soo 't gemelte eyland in die distantie niet ontmoet, noch honderd mylen Oostelycker, opdat (soo 't niet bejegent) verseeckert wesen mocht 't selve niet op geseyde latitude, maer aparent het Noord ofte Zuydwaerts gelegen is.

Van dit aengeseylde punt, daeromtrent 20 September wesen cond, sullen UE. nae tydsgelegentheyd, gestalte van uwe schepen en volcq, een van de twee naervolgende wegen tot de voordere ontdeckinge, met goeden overlegh des Raeds by der hand nemen, namentlyck:

Den eenen cours is, van 't geseylde punt (den tyd en wind sulcx gedogende) weder om de West (al cruysende van de 37 tot de 35 graden) nae *Japan* te seylen, om alsoo seeckerlyck te vernemen off 't gewenschte eyland in dien wegh gelegen is ofte wel de eylanden, die men seyd tusschen de 30 en 36 graden, 100 à 150 en 200 mylen by Oosten *Japan* te leggen; daer voor seecker gehouden werd, eenige *Japanse* vaertuygen aengeweest en silver van daer in *Japan* gebracht hebben. 'T een noch 't ander gemoetende, moet den wegh het Zuyd-Westwaerts nae *Formosa* genomen werden.

D'anderen wegh is, soo de Westelycke passaetwind 't weder keeren nae *Japan*, op de voorgestelde breedte by cruysende wyse (als aparent) niet gedooght, van 't aengeseylde punt met een Noorden cours de Zuyd-Westcust van *America*, boven *Cabo de Percelis* ofte *Mendocina*, omtrent *Cabo del Aqua* aen *Costa Trista* in 't gesicht te lopen, en soo 't bequaemelyck geschieden can, in d'een of d'ander baey rede te nemen; waeromtrent Thomas Candisch, Engels Ridder, anno 1517, op 38 graden, in een bequaeme baey geweest is, daer seer goed volcq gevonden en dat land *Nova Albion* genaemd heeft, noterende men hier quaelyck eenige aerde opnemen can, offse geeft eenige aparentie van silver ofte goud. Dit land conde

alsdan in passant werden aengedaen, om iets van desselfs gelegentheyt te ervaren, u volcq met 't gunt daer vinden mocht wat te ververschen en de schepen van 't nodige water en brandhout te versien, om van daer met de Noord-Westelycke passaet, die nae alle aparentien op dien laten tyd des jaers in dat geweste vehement door blaesen sal, ten naesten by Zuyd-Westwaerts over te lopen, en alsoo op een rechten cours 't begeerde goudrycke eyland, off een van de silverrycke eylanden, tusschen de 30 à 36 graden, 100 à 200 mylen by Oosten *Japan*, te ontdecken. Ende soo niet bejegend, den cours (even als in 't eerste voorstel) nae 't eyland *Formosa* tot eynde deser reyse te doen.

Maer dewyle ernstigh meynen 't goudryck eyland met den Ooster cours, immers een van de andere silverrycke eylanden, door een van de twee wederkerende wegen ontdecken sult, soo sullen mede instrueren hoe u in dien gevalle ten dienst van de Comp. te schicken hebt, 't welcke ten principalen soo wesen moet, als op de gelegentheyd van *Cathaya* voorgeschreven is, waerby noch 't volgende cortelyck sullen voegen.

Dat wy meynen dese eylanden met de minste peryckelen bequaemelycxt aen de Zuyd-Oostsyde (wesende benedenswinds) connen aengedaen werden, aen welcken cust het goudryck eyland, in de Japanse Beobys (?) caerten, met een revier ofte haven affgeteyckend werd, als by 't nevensgaende caertjen sult connen sien.

Soo dit groote eyland ofte de mindere eylanden en d'inhabitanten van dien, in effecte soodanigh bevind, als ons daer van gecundight is, namentlyck de landen seer goud- en silver ryck, en desselfs inwoonders wel geproportioneerde, blancke, vrundelycke, beleeffde en geciviliseerde lieden, sal daervan meer staet als van wilde barbare menschen dienen gemaeckt, minnelyck bejegent en derselver overigheyd aengediend, hoe uyt verre landen, om proffytelycken handel te soecken, daer gecomen syt, en haer met onse coopmanschappen en waeren

voor de commoditeyten huns lands soeckt te gerieven, vertonende de goederen UE. ten dien eynde medegegeven, die nae de eyschende bevindinge in estime houden moet, u bepalende, soo 't goud en silver daer in groote abondantie is, die specy by ons in geringe estime, en niet beter als coper, spiaulter, thin off lood gehouden werd; echter sonderlinge letten, wat estime sylieden van alle metaelen maecken, en off 't goud en silver by hun in grote waerdye is, wat mynen daervan hebben, en door wat middelen sy 't selve uyt d'aerde graven en suyveren, neffens sulcx meer als tot goede cuntschap van des lands gelegentheyd noodigh achten en doenelyck vinden sult.

Ende soo 't ontdeckte land van sulcken merckelycken ryckdom bevind, dat de generale Comp. daervan considerable nuttigheden trecken can, sal UE. 't verblyven daer cort maken, en nae becomen informatie van de merckelyckste dingen, haestigh vertrecken en over *Formosa* op 't spoedighste herwaerts comen, opdat des te tydelycker de vereysehte besendingen derwaerts connen doen, doch sal UE. voor 't vertreck dienen te delibereren off nodigh sy, daer 2 à 3 bequaeme personen te laten, sulcx niet resolverende, dan met believen van 's lands overheyd, op welcx begeren mede gelyck getal van de haere wel herwaerts brengen mocht, sonder iemant dier vremde natien tegen danck uyt hun land te voeren, maer raeckende dit point in alles te doen als boven van *Cathaya* aengewesen is. Ende dewyle wy onse intentie wegen uwe te doene voyagie in desen ten principalen hebben gededuceert, en op alle voor te vallen saecken geen precise ordre can gegeven worden, soo sullen 't geene resteren mach en voorcomen sal, aen uwen yver, vigilantie en goed beleyd, neffens des Raeds voorsichtighe dispositie bevolen laten, met een hopent vertrouwen, gylieden in dese expeditie soodanigh vigileren sult, dat deselve tot nut van de generale Comp. succederen sal, als wanneer wy in't recompenseeren uwer gedaene debvoiren niet ondanckbaer sullen wesen, want byaldien

op uwe reyse eenige rycke en voor de Comp. proffytelycke landen ofte eylanden werden ontdeckt, soo beloven mits desen, de beleyders en alle 't weldragende scheepsvolcq, met soodanige promotien te vereeren, als bevinden sullen haere gedaene goede diensten te meriteren, sulcx ons deshalven bedancken sullen, waerop u al 't samen te verlaeten hebt; gelyck UE. mede een redelycke premie sult stellen voor desulcke, die eerst eenige onbekende landen, eylanden, ondiepten, sanden, clippen ofte schaedelycke vuylen vernemen sullen, ten eynde alle ongelucken soo veel doenlyck voorgecomen werde.

Alle 't vaste land en eylanden die ontdecken, aendoen en betreden sult, moeten UE. voor de doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael, als Souverayne van de Republicque der Vrye geunieerde *Nederlantse* Provintien, in possessie nemen, 't welcke in onbewoonde landen ofte die geen Heeren hebben, door 't oprichten van een steen ter gedenckenisse, 't planten van 's lands wapen, ofte onse prince vlagge tot waren eigendom geschieden can, want sulcke landen den vinder en innemer met recht behoren, maer in gepopuleerde landen ofte die ontwyfelyck Heeren hebben, sal in 't nemen van den eygendom, 't consent des volcqs ofte Conincx nodigh wesen, dat door minnelycke bewegen met 't presenteren van een boomken, geplant in weynigh aerde, 't gemeyn oprechten van een steen, wapen, ofte stellen van de prince vlagge, ter memorie hunner vrywillige submissie ofte onderwerpinge, dient te geschieden. Doch dewyle vermoedelyck is, UE. soo wel in *Tartaria*, als de onbekende eylanden meest gepoliceerde natien en diensvolgens oock wettelycke overheden vinden sult, sulcx met recht geen possessie van derselver landen can genomen werden, en van hare souveranité geen vrywillige afstand sullen willen doen, soo sal 't nodigh wesen, met soodaenige natien ofte hare princen, verbond van vrundschap maeckt, waertoe 't oprechten van de voorgemelte dingen, als gedenckteyckenen, dienen cunnen; alle welcke handelinge UE. perfectelycken in u Journael aenteyckenen sult, met nominatie van

de personen, die present sullen wesen, om in toecomende tyden onse Republicque te connen dienen.

En opdat de voyagie volgens dese Instructie en onse goede intentie wel magh gereguleert en voltrocken werden, goede ordre onder 't volcq onderhouden, recht en justitie conform den generalen artyckelbrieff geadministreert, en vorders ten meesten dienst van de Comp. gedaen en verricht magh werden, 't gunt op soo perycuIeuse en langhdurige reyse voorvallen en vereysschen mocht, soo hebben den E. Maerten Gerritsen Vries tot Commandeur van beyde de schepen gestelt, denselven by desen authoriserende, om de vlagge op *Castricum* van de groote stenge te voeren, den Raed te beroepen en continueel daerin te presideren. Oversulcx gelasten en gebieden aen alle officieren en matrosen, niemant uytgesondert, die op de schepen *Castricum* en *Breskens* bescheyden syn, den gemelten Maerten de Vries voor haer Commandeur en Opperhooft t' erkennen, respecteren en gehoorsaemen, mitsgaders in alle voorvallende gelegentheden met goeden raed en vlytige dienst, tot vorderingh der voyagie en ontdeckinge der onbekende landen, te assisteren, als vigilante en getrouwe dienaren betaemt en gelyck yder voor ons in 't wederkeren meend te verantwoorden.

Den Raed van dese twee schepen sal bestaen uyt de volgende personen, namentlyck :

Den Commandeur Maerten Gerritsen Vries, Continueel Preses.
Schipper Hendrick Cornelisz. Schaep, op *Breskens.*
Ondercoopman Willem Byleveld, » »
Schipper Pieter Willemsz. Knechtjes, » *Castricum.*
Opperstuerman Cornelis Jansz., (Coen) » »
Opperstuerman Jeuriaen Bruyn, » *Breskens.*
Provisioneelen Ondercoopman Abraham Pittavin op *Castricum*, die mede als Secretaris en by vereysch als Fiscus wesen sal.

By desen Raed sullen alle voorvallende saecken, tot bevorderingh deser voyagie en uytvoeringh onser ordre, beleyd en afgehandelt werden, sullende den Commandeur by steeckingh twee stemmen hebben, doch in saecke van justitie sullen d'hooghbootslieden mede geroepen werden, als d'ordre onser principalen dicteert. Maer in saecken die de zeevaert, als coursen en 't ontdecken van de landen etc., aengaen, sullen d'onderstierlieden mede compareren en adviserende stemmen hebben, die den Commandeur coligeren en met de meeste concluderende stemmen sluyten sal, versorgende alle resolutien terstont dobbel geregistreert, geteykend en ten dienste van de Comp. wel uytgevoert werden.

Soo den Commandeur Vries (dat God verhoede) quaeme te overlyden, sal de Schipper Hendrick Schaep in desselfs plaetse succederen en in alle deelen conform den inhoud deser Instructie, even als syn voorsaedt, gebieden en gehoorsaemt werden, soo dat betaemt.

De schepen gaen gemant met 110 cloecke coppen, daeronder 10 soldaten, synde op ieder schip even veel, mitsgaders van alle nodige ammunitie, gereetschap en provisien wel versien en voor twaelf maenden ruymelyck gevictualieert. Laet alles wel en behoorlyck mesnageren, en 't ordinarie rantsoen van twee vleesch- en een speckdagh, een mutsken asyn en ½ mutsken oly ter weeeke, en 1½ mutsken arack des daeghs, onder 't volcq uitdeelen. Stercken arack gaet in yder schip twee leggers, om in de coude tot des volcx gesondheyd soberlyck uyt te deelen, maer insonderheyd diend 't versch water en brandhout seer gemesnageert, synde daer omme van watervaeten ryckelyck versien, opdat daervan in geen noodwendige behoeften vervalt, en om 't selve te soecken in uwer reyse niet verachterd ofte onverrichter saecken te keren genoodsaeckt werd, dat tot groote schaede van de Comp., die in 't equiperen van dese schepen groote costen heeft gedaen, en u aller schande gedyen soude, dat daeromme met naerstige voorsichtigheyd voorgecomen diend.

Tot besluyt van dese Instructie willen UE. des Albestierders segen toewenschen, welcx Divine Maij[t]. bidden uwe personen, tot volvoeringh van dese voorgenomen ontdeckinge, met mannelycke couragie te begenaedigen en verrichter saecken, behouden te laten keren, tot verbreydinge syner eeuwige glorie, reputatie onses Vaderlands, des Comp. sonderlingen dienst, ons contentement, en U aller onsterffelycke eere.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 2 February, Anno 1643.

(Get.) Anthonio van Diemen.
Cornelis van der Lyn.
Joan Maetsuycker.
Justus Schouten.
Salomon Sweers.

Memorie van de boecken en pampieren, die by d'Instructie van de Tartarise besendingh gevoucht moeten worden.

N°. 1. den Comm. alleen. — Tooneel des Aertrycx ofte nieuwe atlas, synde een beschryvinge met Caerten van alle landen des aerdcloots, door Wilhelm en Joannes Blauw.

d°. eygen 2. Itinerarium ofte Schipvaert van Jan Huyghen van Linschoten.

d°. alleen. 3. Nieuwe Wereld ofte beschryvinge van *West-Indien*, door Johannes de Laet.

4. Extract uyt 't Vertoogh van den Coopman Willem Verstegen, nopende 't ontdecken van de onbekende Custen van *Corea*, *Jeso* en *Japan*, mitsgaders d'eylanden daer by Oosten gelegen.

5. Remonstrantie van ditto Verstegen, op 't ontdecken van 't Goudrycke eyland by Oosten *Japan*.

6. Instructie voor den Comm. Mathys Quast, tot ontdeckinge van d'onbekende eylanden by Oosten *Japan*.

d°. alleen { 7. Een Journael van Commandeur Quast. / 8. Een d°. van Schipper Tasman } nopende hunne gedaene reyse in de *Zuyd-zee*.

9. Extract uyt 't Journael van India, vervattende 't succes van des Comm. Quasts voyagie by Oosten *Japan*.

10. Extract uyt de memoriale aenteyckeninge en bedenckinge van Maerten Gerritsen Vries op d'ont-

deckinge van 't *Zuydland*, de Oostcust van *Tartaria* en d'eylanden by Oosten *Japan*.

11. d°. uyt 't Cort verhael van Maerten Gerritsen Vries, nopende de nuttigheden van 't ontdecken van 't *Zuydland* en *Tartaria*.
12. d°. uyt 't Vertoogh van Franchois Jacobsen Visscher, nopende 't ontdecken der onbekende Custen van *Japan*, *Corea*, *China*, *Tartarien* en d'eylanden by Oosten gelegen.

N°. 13. Cort begrijp van 't ontdecken van *Cathaya* en d'eylanden by Oosten *Japan*, door Maerten Gerritsen Vries.

14. Memorie op 't stellen van de raporten, voor de dienaers van de geoctroyeerde Oost-Ind. Comp.
15. Ordre voor den Schipper-Comm. Maerten Gerritsen Vries en vorder overicheyd van 't fluytschip *Castricum* en 't jacht *Breskens*, op hunne reyse van *Batavia* nae *Molucco*.
16. Factura van de Coopmanschappen en monsters van allerley waren, gescheept in *Castricum* en *Breskens*.

den Commandeur alleen. {
17. Inventarissen van de voornoemde schepen.
18. Originele resolutien, getrocken op de gemelte reyse van den Comm. Quast.
19. Seynbrieff op ditto voyagie beraemt.
20. Twee Caerten van gedaene Coursen des Comm. Quast, tot ontdeckingh van 't Goudrycke eyland.
}

21. Twee Caertges van 't Goudrycke eyland, soo 't selve in de *Japanse* Beobys staet.

d°. alleen. 22. Gedruckte pryscouranten off Cours van negotie in *Amsterdam*, dato 30 September en 4 November anno 1641.

Alle welcke voorstaende Schriften ende Caerten by den Gouvern.-Generael en Raden van *India* syn overhandight aen den Schipper-Comm. Maerten Gerritsen Vries op *Castricum*

en den Schipper Hendrik Cornelisz. Schaep op *Breskens*, gedestineert tot de *Tartarische* ende voordere ontdeckingh; met last, sy alle deselve, in conformité van dese memorie, op hun keeren aen ons weder sullen hebben over te leveren, om ons in tyden en wylen daervan naeder te mogen dienen.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 2 February, Anno 1643.

REMONSTRANTIE

ofte Corte Voorstellinge, omme een grooten schadt, ofte wel nieuwen aenvang van negotie te crygen, op het ryck ende Gout- ende Silver-Eylandt, gelegen in de Zuytzee, ter hoochte van 37½ graden, benoorden de Linie Equinoctiael.

Gederigeert

Aen d'Ed. Heer Henricq Brouwer, Gouverneur-Generael, en de presente Raden over den Nederlantse Staet in d'*India*, residerende ter Casteel *Batavia*.

Veele ende genouchsaem (is een) yder kennelyck alle het aertryck, soo wel 't vast als d'eylanden, in den beginne van Godt Almachtich vast gefondeerd ende oock meest onveranderlyck in weesen gebleven is; dan noch tot op den huydighen dach niet alles by ons cunt waer, hoe veel van verstroyde volckeren ofte vluchtelingen dese wel bewoont en vervult is. Soo is 't dat seer ruymen tyt geleden, seecker vaertuych van *Manilha* vertrocken weesende, voornemens ter traffique syne voyagie naer *Nova-Hispania*, in een deser plaetsen te doen, beoosten *Japan* in de Zuydtzee, op de hoochte van 37½ graden, omtrent 380 à 390 mylen van wal, een groot ende seer geweldich swaer weer ontmoetende, ja sulcx dat syn mast verloren ende genouchsaem te keeren ofte 't eerste land aen te doen, genoodsaeckt was. 't Weer wat handiger ende affgenomen wesende, met 't claer jachten des luchts, saegen juyst t'haerer gelucke, een groot ende hooch verheven eylant, 't welck haer niet weynich in haer gemoet deed blyden, daer den cours recht naer toe stellende, aenlanden, bevonden 't vreempt ende niemant cundich; 't volcq

van schoonder gedaente, blanck ende wel geproportioneert, seer min ende vriendelyck, als men niet soude connen nochte willen, omme mede omme te gaen, gewunschen. Alwaer nae een weynich tyts gelegen, het soodanich bevonden, dat naer een becomen mast, hunne reys te vorderen weder aennaemen, ende alle soo wel gecontenteert, dat haer docht tot onderhout van 't leven als groote Sr. ofte banderheeren noyt iets te sullen meer ontbreecken; continueelyck soodanich daervan opgevende, niet anders alsof men 't gout ende silver, by maniere van spreecken, bynaer maer by de straut opraepte; ja, hunder ketelen ende ander cocx-gereetschappen daervan gesmeden waeren. O! wat een te wunschene saecke soude 't sijn, ende hoe nodich voor de Comp., daer sy in soo cort aenwesen haer beursen met te negotieeren als andersints soo swaer . . . . gelyck voormelt, gesmeden hebben.

Nu het is soo het wil ende sy soo 't mach, men conde seggen, indien mette waerheyt accordeerde, men 't selvige daerby niet soude gestaeckt noch achterweege laeten blyven hebben, dan nie(mant) en kent yders gelegentheyt niet, want particuliere coopluyden, ten sy met bewilligingh, geheel onvermogent, werwaerts hun gelieft t'equiperen, is 't echter in 't jaer 10 à 11, ofte 't jaer nae 't nemen van den Heere Wittert 1), gebeurt; waeruyt claerlyck de waerheyt te speuren is, dat den Coninck van *Hispania* 't selvige aengecundicht ende wel op beraden wesende, synen Vice-Rey van *Nova-Hispania*, residerende in de hoofdstad *Mexica*, (nu 2 à 3 jaeren verleden, meest ingesoncken....,) ten halve oft midts wegh van 't lant, tusschen de *Noord-* en d' *Zuydzee* gelegen, derwaert te equiperen last gegeven heeft; die tot voldoeningen der Mr. ordre, een jacht, genaempt *St. Francisco*, in een baye in *Aquapulco*, synde ongevaer 80 mylen van *Mexica* (een moeylyck te reysen lantwegh, oversulcx 14 à 15 dagen ordinary te passeeren), heeft laeten vaerdigen, ende ter vertreck gereet

1) De zeevoogd Francois Wittert werd in het jaar 1609 bij *Manilha*, door de Spanjaarden genomen.

maecken, met sulcken intentie, eerst in *Japan* gearriveert wesende, van 't provenu der coopmanschappen ofte oock wel om der goede gelegentheyt van schepen, noch een tweede jacht tot *Oringua*, soo als derrewaerts 't bequaemste oordeelen soude, te laeten timmeren; ende wert 't volcq tot gemelte exploict aengenomen, ende daer over geordineert was als Generael, Jan Bastiaen Busqaine, een out, grys, bedaert persoon, niet min dan 70 jaeren, wien nevens alle andere ende mindere persoonen, ter bestemder tyt op de geordonneerde plaetsen in *Mexica* ende voor den Vice-Rey hun lieten vinden, alwaer een Coninckljck placcaet openlyck voor alle volckeren gepubliceert ende afgecundicht wert, waerinne verhaelt wert, Syne May[t]. op de aencundiging goet gevonden hadde, twee jachten te equiperen, omme 't Gout- ende Silver-Eylandt, gelegen in de Zuydzee ter hoochte van 37$^1/_2$ graeden, naer opdaeginge te conquesteren ende onder syn gebiet te brengen, beloovende yder soo wel van de meeste tot de minste, naer merite een part oft uytdeylinge desselfs te doen ende meer; hun ten dien eynde den eedt van getrouwicheyt afvorderende, waerop gevolcht, gesaementlyck naer *Aquapulco* (de luyden te paert ende de goederen met muylen, volgens gewoonte) t'inbarqueeren haer begaven ende nevens noch drie andere jachten, genaempt *St. Anna*, *St. Bastiaen* ende het jacht welck Meester Adam, wiens soon Angiel present te *Jedo* noch residerende is, selfs laeten maecken hadde, sy naer *Japan* en d'andere naer *Manilha* gedestineert, vertrocken sijn. Daer aengecomen wesende, heeft den gemelten Generael, hoewel out ende bedaecht, buyten postuer met bouracheren, vrouweeren, dobbelen als spelen aengegaen, sulcx dat naer verheys nieuwers noch, noch op hemselfs acht namp. Den tyt hunner vertreck genaeckende, syn gesaementlyck soo wel het nieuwe daergemaeckte, als 't ouwe metgenomene jacht, onder seyl gegaen, doch door onvoorsichticheyt is 't gemelte nieuwe tegen een eyland, met lichten daege, liggende voor ofte niet verde van G.... t'eenemael verseylt, ende 't ander, 't welck naer be-

hoorén niet gerepareert was, bevonden soodanich gestelt, dat daer van daen quaemen, weder genootsaeckt waeren te retourneren ende 't jacht te sloopen. Alsdoen vorders 't geen noch resteerde ten naestenby t'souck brengende, want het scheen eer deech noch rust voor alles op hadde geweest, waerdoor oock onmogelyck wiert, een vaertuygh ter eygen selfs vertreck te laeten maecken ende noch naer een jaer overblyvens genootsaeckt wierden, op een gallioen, dat *Massammad*, een groot lantsheer, (in wiens [haven?] geanckert geweest waeren,) op synen naem maecken en eygen risico naer *Aquapulco* trecken liet, met degene die 't aenstond, te inbarqueren. Want eenige sustineerden uyt des Conincx dienst ende alsdan vry waeren. Welck gallioen, dat meer is, selfs 't gemelte eyland in 't gesicht gehad heeft, veel drift vernaemen ende van torteldnyven schier als vervult wiert, dan, omme de *Japanders* meesters waeren, mosten naer hun pypen dansen. Dat dit waerachtich ende geloove seecker is, want Sr. Vincent Romeyn, ter stede *Nangasaecke* woonachtigh, een geloofwaerdigh persoon, doenmaels in *Mexica* weesende, de publicatie selfs met eygen ooren gehoort en een persoon met de galioten verscheenen ende geretourneert, gesproocken, die met 't gemelte galioen teruggekeert en dit eyland verclaert met waerheyt gesien heeft. Op gemelte *St. Francisco*, dat meer is, was een Nederlants schieman, genaempt Marcus Symonsen, in syn leven een goede bekende van d'E. Heer Specx, welcke nevens eenige andere daer te lande verbleef ende in *Nangasaecke* lange geresideert; alwaer noch twee dochters in leven heeft. Soo dat genoechsaem al 't geene waer ende niet aen te twyfelen is; oock laet het sich niet onbillyck aensien, door misnougenheyt ofte wel cleyn vermogen ende nauw omcomen van qualyck te equiperen, het vorderlyck by der hand tenemen, tot beter ockagie gestaeckt ende naergelaten wert. Wie weet off de Heere onse Godt, der Spanjaerden, om 't quaed ende boose hunner voornemen, oock d'aenslagh niet confuys gemaeckt heeft; als niet

willende gebergen, d'arme luyden aen noyt hebbende misdaen, maer integendeel wel bejegent ende vriendelyck geweest, van haer goet ofte erfdom, welcke als een proye buyten wilde, souden werden ontroofft.

Gemelte dan, UEd. Heeren, verstaen hebbende, dacht my verplicht te weesen, ten dienste van de Comp. ende welvaeren onses gemeynen Vaderlants, UEd. 't selve de weet van te doen, opdat der vyanden voordeel mach affgesien ende door ons becomen werden. Want menichmael leyt het vier bedoven onder de assche, waervan eyndelyck een geheelen brant ontsteecken can. Het is een licht te beginnen ende oncostelyck werck, misschien de Comp. daer soo veel proffyt als uyt *Japan* te mogen haelen; twee cleyne ofte handige stercke zeejachten uyt *Japan* derwaerts gesonden, soude ter aenvangh genouch syn, omme, ofte 't eene te missen quamp, het andere mocht te recht geraecken; was, porseleyn, stoffen enz. sulcke ende diergelycke waeren soude tot een monster ofte preuve een weynich connen medegenomen worden; die t'allen tyde ende schoon onvruchtelyck keerende, haer gelt daer weder wel haelen sullen. 't Is een groot hooch lant, dan niet weetende watter van sy, oversulcx d'ondervindingh de beste leermeester syn sal; het leyt als gesecht maer 380 à 90 mylen ofte op het hoochste 400 mylen van *Japan*, op de hoochte qualyck van $37^1/_2$ graden, is oock meermaelen gesien van d'andere vaertuygen, uit *Nova-Hispania* naer de *Manilha* ofte wel *Manilha* naer *Nova-Hispania* willende; dan schynt, al even in 't gesicht crygende, haer ordre, als daertoe geen last hebbende, niet te buyten gaen mogen, en sulcx ende diergelyck vast d'oorsaecke van onbekentheyt is blyvende.

Gemelte Sr. Vincent Romeyn, soo UEd. daervan een preuve sints te doen syt, heeft gepresenteert selfs persoonlyck, op de goede hoope die door eygen cuntschap van alle 't gene is hebbende, mede te willen lacten gaen. De jachten souden mede cunnen geemployeert worden omme een te doene tocht, ter opspeuringe wat vorder om de Noort in 't ryck

van *China* ofte wel *Corea* te doen soude mogen wesen, gemerckt van d'inlanderen selfs een grooten handel derwaerts uyt, over ende weder gedaen worde; jae 's Keysers passen soo wel naer *Tonquyn* en *Cochin-China*, als over 't lantschap *China* en *Corea*, plegen verleent te worden.

Dit dan dus cortelyck gestelt ende by den anderen versaemelt wesende, gelieven UEd. als uyt een tuygende genegentheyt, volgens als voormelt van de Comp. ende Vaderlants welvaeren te geschieden, aen te nemen van

UEdlens onderdaenigen, altyd
verplichtenden dienaer
(get.) Willem Verstegen.

Actum in 't schip *Amsterdam*,
voor de straete *Balimboan*,
desen 7 December, anno 1635.

ORDRE TOT DE ZEYLAEGIE

voor den Schipper-Commondeur Maerten Gerritsen Vries en de verdere overigheyd van de fluyt Castricum ende 't jacht Breskens, waer nae hun in 't vaeren van hier langs d'Oostcuste van Celebes tot het eyland Ternaten, voor het Casteel Maleye sullen hebben te reguleren.

Om wat redenen ende motiven wy in Rade van *India* goed gevonden hebben, UE. tot begin ende aenvangh van de geordonneerde voyagie nae de Noord, over de *Moluccos* te laten navigeren, sullen hier niet verhaelen, maer gedraegen tot onse aen UE. verleende generaele Instructie, op die gelegentheyd wyd ende breed gextendeert, ende in desen niet verder gaen, als tot vertoogh van d'ordinarie courswysing langhs *Celebes* Oostcust tot in *Ternaten*, gelyck daertoe gerefereerd werd.

Naerdat dan morgen vroegh gemonsterd ende uwe anckers aen boord hebt, sullen UE. in Godes naeme van dese rheede scheydende, haren cours doen om *Pulo Rakit* ende *Boomkens* Eyland by Noorden te laeten en de Javaense cust in 't gesicht houden, mits omtrent twee mylen daer buyten blyvende, op de diepte van 10 à 12 vadeem, alsoo den Vlacken ende Schaedelycken hoeck (seylende van hier Oostelyck) wel te loden syn, voorts uytsiende nae den steen, die in 't Noorden van *Kandanghauwer* leyd, omtrent drie mylen in zee.

Het rechte vaerwater van *Batavia* naer de Enghte tusschen *Celebes* ende *Salayer* is te houden op de ses graden Zuyderbreedte, om in 't gesichte van 't hooge *Javase* land

by Zuyden *Carimon-Java* en *Lumbocq* te seylen, naer de Bredo-Banck, ruym derthien mylen by Westen den hoeck van *Tanakeka* gelegen, daer die passeren moet op 8, 10 à 14 vaedem, wanneer wel diend uyt te sien naer de Twee-Stenen, daer anno 1633 een onser burgers-joncken op gebleven, ende den Gouverneur-Generael anno 1638 (vaerende nae *Amboyna*) met de vloote omtrent geweest is; niet alleen naer dese, maer nae alle andere clippen, rudsen en drooghten, sult doorgaens naerstigh uytkycken, ende een man aen de stenge houden, om alle ongemack soo veel mogelyck voor te comen.

De gemelte banck gepasseert wesende, sult in der yl den hoeck van *Tanakeka* voornoemd, aen boord maecken te crygen, ende die soo nae loopen, als sonder peryckel ende tydversuym geschieden can, opdat van 't land gesien mocht worden; seylende dan voorts digt langs de *Celebese* Zuydcust, naer en door voorschreven enghte, item wyders tot de straete van *Bouton*, die op het alderspoedighste sult trachten te passeren, ende is 't doenlyck, sonder ten ancker te comen. Doch 't selve genootsaeckt wordende, ende iemant van de *Boutonders* aen boord verschynende, voorsichtelyck hooren wat te seggen hebben, ende hun voorts aendienen, om met haer te handelen, geen last hebt, maer dat cito voort moet, doch eerstdaeghs daer noch eenige schepen, met soldaten nae *Amboyna* gedestineerd, staen te passeren, die hun beter te spraeck sullen connen staen.

Ondertusschen moeten UE. niemand aen land vertrouwen, tegen die moordadige diefachtige natie wel op hoede, ende in posture van defentie maecken te wesen, ten eynde de voordesen gepleeghde gruwelycke actien niet mede subject werd; buyten dat sult hun in 't passeren der aengetogen straete niet beschaedigen.

De gemelte straet doorgeseyld ende van waeter wel versien synde, sult dan by Oosten de custe van *Celebes* trachten op te stoppen, tot de hooghte van omtrent een graed by Noor-

den de linie, wel verstaende, soo UE. de wind daertoe wil dienen, soo niet, meught wel om d'Oost oversteecken, wanneer de linie genadert syt; alsoo dan ongetwyffelt *Macquian* wel beseylen sult, te meer de stormen omtrent de *Guriches* — dat syn clippen ende cleyne eylanden in 't Zuyden van *Macquian* gelegen — stilstant nemen, soo d'ervarendheyd geleerd heeft.

Op de gemelte Oost-custe van *Celebes* bevint men veele droogten, moet derhalven voorsichtigh seylen, ende des nachts letten als het doncker is; maer het water rolt er soo slecht ende de oostwinden syn daer soo dienstigh, dattet een goed vaerwater sy, ende tot meerder claerheyd behandigen u nevens desen, elck een caertjen van de gelegentheyd derselver Oost-custe, streckende van *Celebes*, tusschen den hoeck daer 't Eyland *Waeroway* byleyd, tot omtrent 1½ graed by Noorden de Linie, in 't welcke, met de aenteeckening der diepten, werd aengewesen den cours die men heeft te nemen, dat meest *Celebes* naest geschieden moet, alsoo men daer vind de meeste openingh, mitsgaders de minste drooghten ende bancken, die t'zeewaerts soo menighvuldigh syn, datter geen doorcomen gesien werd.

Wy houden 't soo geraeden, dat van *Celebes* oversteeckt om *Macquian* te beseylen als *Ternate*, aengesien van *Macquian* binnen door, langs de West-cust van *Batachina* ofte *Hala Machera*, mede goed opcomen is.

Omtrent de *Moluccos* verschynende, sult u wel slaghvaerdigh houden, insonderheyd verdacht wesen op het aencomen der *Spaense* galeyen by stilte ofte andersints, oock sorge draegen dat by den anderen blyft, ende gelyckelyck voor 't Casteel *Maleyen* verschynd, om te minder peryckel van d'aengetogen galeyen subject te syn; wyders *'t volck onderwege met de waepenen oeffenen, opdat daerin t'ervaerener werden*, tegen alle voorvalligheden van offentie en defentie.

Behalven de *Portugesen*, met wien onse Souveraine in *Nederland* voor thien jaeren trefúes gemaeckt ende hierover

doen publiceeren hebben, sullen UE. gesaementlyck vyandelyck aentasten alle die by Oosten den *Bouqueron* sonder onse passen comt te gemoeten, niemant uytgesonderd als die van *Bouton*, wanneer u niet selfs eerst offenceeren; doende alle mogelyck debvoir om desulcke voorsichtelyck te vermeesteren ende in u gewelt te becomen, nemende haer personen in goede versekeringh, ende hun goederen onder inventaris over, om die naer *Molucco* te brengen, ende daerover gedisponeert te worden als naer behoren.

Met lieff op *Tarnaten* g'arriveerd wesende, sult de nevens gaende brieven aen den Vice-Gouverneur Wouter Seroyen overleveren, ende u voorts reguleren naer onse hier voor geciteerde generale Instructie, aen dewelcke wy ons, als geseyd wyders blyven gedraegen.

Wenschende UE. tot het voltrecken van d'een ende d'ander voyagie, den Heyligen zegen ende protextie des Alderhoogsten.

In 't Casteel *Batavia*,
den 2 February, anno 1643.

(Get.) Anthonio van Diemen.
Cornelis van der Lyn.
Joan Maetsuycker.
Justus Schouten.
Salomon Sweers.

JOURNAEL

ofte Dachregister, geanoteert ende beschreven door den Opperstierman Cornelis Jansz. Coen, vaerende op 't fluytschip Castricum, beneffens ons het jacht Breskens; synde geordonneert van den E. Heere Gouverneur-Generael Antonio van Diemen ende de Raden van India, tot ondeckingh van Tartaria, 't Coninckryck van Cathaya ende West-custe van Ameryca ende de Gout- ende Silverrycke Eylanden, die soude gelegen wesen by Oosten Japan, op omtrent de Noorderbreeten van 37½ graden, onder het Commando van de Ed. Commandeur Maerten Gerritsz. Vries.

Beginnende van Ternaten alwaer van daen wy op den 4 April anno 1643 t'seyl syn gegaen. Godt verleen ons geluck ende voorspoet, dat onse reys mach gedien tot welstant onser Ed. Heeren Meesters ende voortplanting synder gemeynte, Amen.

April.

c 4. 's Middachts heeft den E. Heer Commandeur met syn byhebbende raetspersoonen, een eerlyck afscheyt genomen van den E. Heer Gouverneur Seroyen, ende syn 's avonts met een Suydelyck coeltie, in den naem Godts t'seyl gegaen van *Tarnatens* ree; de goede genadige Godt verleen ons goet succes ende behouden reys, Amen. 's Nachts hadden wy moy weder, deden ons best om de cust van *Gillola* aen boort te crygen.

April.

d 5. 's Morgens hadden wy moy weder, de wint variabel, alsdoen lach het eylant *Hiery* W.S.W. 2 mylen van ons, doe passeerden ons eenige corra-corras ende galalys, die van *Gillola* quamen en wilde naer *Ternaten* toe. De wint loopende in 't Noorden, deden ons best met laveren om Noort te winnen. 's Middachts waeren wy omtrent $1^1/_2$ myl buyten de cust van *Gillola*. Naer de middach liep de wint Noordwest, 's nachts variabel Oost ende dan weder Noorden, somtyts met slappe koelte.

e 6. 's Morgens was het regenachtich doncker weder, waeren omtrent 4 mylen buyten de cust van *Gillola*, de wint variabel. 's Middachts waeren wy op de Noorder breeten van 1 graed 22 minuten, alsdoen lach de banck van *Ternaten* S. omtrent 7 mylen van ons, waeren 2 mylen buyten de cust van *Gillola*, deden alle devoir om Noort te winnen, maer bevonden hier harde stroom om de S. te gaen. 's Avonts saegen wy de eylanden van *Tongy-Songy* in 't N. vyf mylen van ons, waeren $1^1/_2$ myl buyten de cust van *Gillola*, saegen de berch van *Ternaten* in 't S. van ons, de wint alsdoen N.N.W. 's nachts Oostelyck met veel stilte.

f 7. 's Morgens met den dach cregen wy een styve regen met een variable coelte, doch meest Noordelyck. 's Middachts lach de berch van *Ternaten* S. ten O. $^1/_2$ O. ende de eylanden *Tongy-Songy* in het N.O. t.N. 5 mylen, synde buyten de cust van *Gillola*, de wint alsdoen N.N.W. Wenden het alsdoen om de N.O., alsdoen is door den ordinaris seyn van den E. Commandeur den raet beroepen; van beyde scheepen is geresolveert om soo veel als mogelyck was ons devoir te doen, om de N. hoeck van *Moratay* aen boort te crygen ende van daer alsdan onse coers om

April.

de N.O. aen te stellen, soo veel weder en wint soude mogen toelaeten. 's Avonts in 't opsetten van de wacht schoot de wint in 't O.t.N., maar cort weder Noordelyck, variabel.

g 8. 's Morgens moy weder, het luchien Oostelyck. 's Middachts hadden wy de N. breete van 1 gr. 44 min., alsdoen lach de berch van *Ternaten* S. $^1/_2$ O., de eylanden *Tongy-Songy* O. $^1/_2$ N. 4 mylen van ons, de wint doen Noordelyck. 's Avonts door een peyling bevonden 4 gr. 7 min. N.O. tering. 's Nachts moy weder met veel stilte.

a 9. 's Morgens moy weder, met een variabel luchien uyt een N.O. ende N.N.W. met veel stilte. 's Middachts lach het eylant van *Ternaten* S. $^1/_4$ O. ende de eylanden van *Tongy-Songy*. O $^1/_4$ N. 4 mylen van ons, hadden alsdoen de N. breete van 1 gr. 48 min. Cregen doen een cleyn Noordelyck luchien, maer corts weder stil, in 't ondergaen van de son cregen wy een cleyn coeltie uyt een Noorden, hetwelck nae het O.N.O. trock, wenden het doen om de Noort. Omtrent de middernacht cregen wy weder de wint variabel Noordelyck.

b 10. 's Morgens moy weder, met een variabel luchien met veel stilte. 's Middachts waeren wy op de gegiste breete van 1 gr. 50 min., doen lagen de eylanden van *Tongy-Songy* O.t.S. 3 mylen van ons, de Westhoeck van d°. eylanden ende hoeck van *Gamma* .... liggen S. $^1/_2$ W. en N. $^1/_2$ O. over malcanderen in streckíng; wenden het N.waert over. 's Avonts lach het eylant *Salangary* N:N.O. $^1/_2$ O. 5 mylen, en het eylant *Tongy-Songy* S. $^1/_2$ W. van ons. 's Nachts in de eerste wacht hadden wy regen met een variabel coeltie, in 't 4de glas van de wacht cregen wy de wint O.N.O., wenden het N.waert over, de wint

April.

corts met stilte naer het N.O. treckende, cregen een moy coeltie, lieten het N.N.W.waert overstaen.

c 11. 's Morgens moy weder, cregen omtrent 2 ure naer sons opganck een cleyn reegen caeckien 1) met een N.N.O. coelte, wenden het om de O., corts daernaer dreven wy in stilte, wat voor de middach cregen wy een moy luchien uyt een N.O., wenden het om de N.N.W. 's Middachts waeren wy op de bevonden breete van 2 gr. 7 min. ende op de lengte beoosten de meridiaen van *Teneriffa* 145 gr. 42½ min., de wint alsdoen N.N.O., conden alsdoen de berch van *Ternaten* noch pas sien in het S. ½ W. van ons. Het eylant *Doy*, het N. eynt N.O. ½ N., het midden van 't eylant *Tuancara* N.O.t.O., het S. eynt van 't eylant *Pou* O.t.N. ½ N. van ons 5 mylen; naer de middach cregen wy een moye coelte uyt een N.W., wenden het N.N.O. waert over, dreven 's nachts in stilte.

d 12. 's Morgens moy weder, dreven in stilte tot 2 ure voor de middach, waeren met de stroom wel 1½ myl om de S.S.W. gedreven, cregen doen een moy coeltie uyt een N.O. ende trock naer het O.N.O. Seylden met d° coelte soo veer om de N., tot 's middachts op de breete van 2 gr. 7 min., ende hadden de bovengemelte eylanden op een peyling van ons als boven. Naer de middach dreven wy in stilte, somtyts een cleyn variabel coeltie N.N.O. N.O. en N.W., dreven 's nachts in stilte.

e 13. 's Morgens moy weder, dreven meest in stilte. 's Middachts bevonden wy de N. breete te hebben van 2 gr. 12 min., op de lengte te syn van 145 gr. 33 min.; alsdoen lach het eylant *Doy* N.O.t.O. 6 mylen

---

1) Opkomende harde wind. Witsen.

April.

van ons, te weten het Noorteynt, dreven die naemiddach in stilte. 's Avonts conden wy de berch van *Tarnaten* noch pas sien in 't S. van ons. 's Nachts een cleyn luchien uit den Suyden.

f 14. 's Morgens moy weder, dreven in stilte, somtyts een cleyn variabel luchien uyt een W. ende S.S.W. ende S. Waeren doen op de gegiste breete van 2 gr. 23 min., op de lengte van 145 gr. 50 min., ende bevonden breete 2 gr. 22 min., vertiert 5 mylen; alsdoen lagen de eyl. van *Doy*, het middenlant O.t.S., $^1/_4$ S. 3 mylen van ons, saegen oock het eylant *Behoa* O. $^1/_2$ W. van ons. Naer de middach cregen wij een cleyn variabel luchien. 's Nachts een cleyn coeltie uyt een Oosten, lieten het al N.waert over staen.

g 15. 's Morgens was de wint N.O. met moy weder, lieten het al N.N.W. over staen, peylden alsdoen het middenlant van *Doy* S.O.t.S., omtrent 6 à 7 mylen van ons ende *Behoa* O.t.S.; giste 's middachts geseyld te hebben, N.t.W. 7 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 2 gr. 49 min., ende op de lengte van 145 gr. 44 min., ende bevonden breete van 2 gr. 49 min. Saegen doen het hooge lant van *Morotay* in 't Oosten van ons, leyden alsdoen onse compassen op 4 gr. N.Oostering. Cregen naer de middach de wint N.O., in de eerste wacht 's nachts O.N.O., in de tweede wacht N.O.t.O., in de dachwacht N.O.t.N., al met een cleyn topseyls coelte, lieten het al N.waert over staen, de see begon styf uyt een N. aen te schieten met heel holle deyninge.

a 16. 's Morgens de wint N.O. met topseyls coelte, lieten het al N.N.W.waert over staen, saegen met sons reysen het eylant *Talao* in 't W., omtrent 8 mylen van ons, ende is gemeen hooch lant ende gelyckt daer benoorden van, vol cleyne eylanties ende clippen te

April.

liggen. Tegen den middach cregen wy de wint N. N.W., wenden het N.O.waert over, somtyts regen; giste 's middachts behouden cours geseylt te hebben, N.W.t.N. 14 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 3 gr. 36 min., op de lengte van 145 gr. 13 min. ende op de bevonden breete van 4 gr. 6 min.; alsdoen lach het Suydelycxste lant van *Talao*, W.S.W. ½ S. 8 mylen van ons, ende het Noordelycxste lant N.W. 10 mylen. Ick bevont dat ons de stroom hier wel 7 mylen veerder om de Noort geset had, als onse gissing uyt wees. Naer de middach liep de wint in 't N.N.O., lieten het Oostwaert over staen. 's Avonts met sons-ondergang, lach het Noordelycxste van de eylanden *Talao* W. 10 mylen van ons, naer dat ick met goede opmercking sien can, waeren wy in de tyt van 6 ueren 4 streecken recht in de wint opgedreven, om de N.N.O. 's Nachts 3 glasen in de eerste wacht, liep de wint in 't N.O., wenden het N.N.W. waert over, in 't uytgaen van d°. wacht, cregen wy de wint Noorden, met caeckich weder ende regen, wenden het om de Oost.

b 17. 's Morgens hadden wy doncker weder, de see groff uyt een N.O. aenschietende, de wint N.N.O., N.O.t.N. ende N.O., N.O.t.O., saegen veel raveling van stroom. Naer gissing geseylt in dit etmael N.N.O. ½ O. 10 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 4 gr. 41 min., ende op de lengte van 145 gr. 31½ min., ende op de bevonden br. van 5 gr. 13 min.; bevonden als vooren dat ons de stroom, 8 mylen veerder om de Noort geleyt had, als onse gissing was. Dese stroomen tegen de wint oploopende, veroorsaecken alhier het hol water ende de hooch rysende sees. Naer de middach de wint variabel, tusschen het N.N.O. ende S.O., als oock 's nachts met travadich 1) weder, somtyts regen.

1) Stormachtig. Witsen.

April.

c 18. 's Morgens was de wint variabel, tusschen het S.O. ende N.N.O., 's ochtens cregen wy een styve regen caeck, ende 's middachts de wint N.O., met moy helder weder; giste geseylt te hebben, Noorden 12 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 6 gr. 1 min., ende op de lengte als vooren; waeren doen met ons besteck op de cust van *Araya*, maer saegen geen lant, soodat ick vast vertrou, ons de stroom om de N.O. geset hadde. Op date hebben wy een swaer ancker ende 6 stucken in 't ruym geset, tot verlichting van 't schip; hebben oock getalyt ende gestaecht. 's Nachts moy weder.

d 19. 's Morgens de wint meest N.O.t.N., somtyts O.N.O., met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, Oost 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 6 gr. 30 min., ende op de lengte van 146 gr. 35$^1/_2$ min.; soodat wy in dese 2 etmaelen, omtrent 7 mylen veerder om de Noort gedreven waeren, als het gegiste punt. Het weder met een swarte donckere lucht, naemen onse marsseyls in, om niet van 't jacht *Breskens* te versteecken; seylden met schoverseylen N.waert over, de wint O.N.O. met styve topseyls coelte.

e 20. 's Morgens noch al ongestadigh weder, met styve topseyls coelte, somtyts regen, hadden al hol water met veel raveling van stroom, de wint meest O.N.O. ende N.O.; giste 's middachts geseylt te hebben N.t.O. $^1/_2$ O. 14 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 7 gr. 23$^1/_2$ min., ende op de lengte van 146 gr. 51$^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 7 gr. 40 min. Bevonden dat de stroom ons omtrent 4 mylen veerder om de Noort geset hadde, als het gegiste punt, dan bevondt deselve al langsaem te verslappen. 's Nachts hadden wy caeckich weder van regen, ende de wint uyt een O.N.O. en Oosten.

April.

f 21. 's Morgens ongestadich weder van regen, ende de wint als vooren, giste 's middachts geseylt te hebben, Noorden 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 8 gr. 40 min., lengte als vooren; hebben wat naer de middach de boot ingeset, saegen veel meeuwen vliegen. 's Nachts al ongestadich weder, met regen ende met styve O. ende O.N.O. winden.

g 22. 's Morgens weder ende wint als vooren, saegen eenige steencroos dryven, ende een snip rontom het schip vliegen. Myn besteck stondt alsdoen 10 mylen buyten het eylant *St. Jan*, maer saegen geen lant. Tegen den middach werdt het heel moy weder, met een opclaerende lucht, de wint O.t.N.; giste 's middachts geseylt te hebben, N.t.W. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 9 gr. 43 min., ende op de lengte van 146 gr. 38½ min., ende op de bevonden breete van 9 gr. 40 min. Bevonden alsnu seer weynich of geen stroom, met slecht water. 's Nachts moy weder.

a 23. 's Morgens moy weder, met een grauwe lucht, de wint O. en O.N.O., met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, Noorden 18 mylen, waeren volgens dien, op de N. breete van 10 gr. 52 min.; bevonden door een peyling 4 gr. 20 min. N.Oostering.

b 24. 's Morgens moy helder weder, met een O.t.N. wint met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N. 18 mylen, waeren volgens dien, op de N. breete van 12 gr. 4 min., ende op de lengte als vooren, op de bevonden breete van 12 gr. 8 min.

c 25. 's Morgens hadden wy moy weder, met een claere sonneschyn, de wint als vooren, met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N. 17 mylen, waeren volgens dien, op de N. breete van 13 gr. 16 min., hadden 's nachts moy stil weder.

April.

d 26. 's Morgens begon de wint naer het N.O. te trecken, ende voorts naer het N.N.O. Twee ueren naer sons reysen wenden het om de Oost, de wint N.t.O. met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N. $^1/_2$ O. 12$^1/_2$ mylen, waeren volgens dien, op de breete van 14 gr. 6 min., ende op de lengte van 146 gr. 43$^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 14 gr. 12 min., alsdoen giste ick caep *Spiritus Santa* 38 à 40 mylen, S.W.t.W. van ons. Naer den middach ten 4 ueren, quam de wint S.O., wenden het ende lieten het om de N.O. aengaen. 's Nachts continueerde de S.O. coelte, met moy weder.

e 27. 's Morgens weder ende wint als vooren, met topseyls-coelte. 's Middachts de wint S.O.t.S.; giste geseylt te hebben, N.O.t.O. 22 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 15 gr. 9 min. 's Avonts bevonden 4 gr. 43 min. N.Oostering des naelts.

f 28. 's Morgens moy weder, met een heldere lucht, de wint als vooren, met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N.O. 22 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 16 gr. 11 min., ende op de lengte van 149 gr. 3$^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 16 gr. 16 min. 's Nachts cregen wy de wint variabel, S.S.W. ende W.S.W., somtyts met stilte.

g 29. 's Morgens moy weder, de wint variabel S.S.W., S.W.t.S., S.W., W.S.W. somtyts stilleckens. Alsdoen heeft de E. Commandeur door de gemeene seyn den raet beroepen van 't fluytschip *Castricum* ende 't jacht *Breskens;* ende is geresolveert om onse cours N.O. te vervolgen, soo veel weder ende wint sou mogen toelaeten, tot op de N. breete van 24 gr., ende op de lengte van de Oostcust van *Japan.* Het selve bevonden hebbende, alsdan onse coers N. aen te stellen, tot op de N. breete van 37$^1/_2$ gr., ende aldaer

April.

de cust aen te doen; giste 's middachts geseylt te hebben, N.O. 12 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 16 gr. 50 min., ende op de lengte van 149 gr. 38½ min., op de bevonden breete van 16 gr. 50 min. Naer den middach cregen wy een moye coelte, doch variabel N.W., N.N.W., N., N.N.O., saegen een swaluw rontom het schip vliegen, vongen dien avont 2 groote bonyten. 's Nachts de wint meest O.N.O., met doorgaens topseyls-coelte.

a 30. 's Morgens weder ende wint als vooren. Sloegen 2 nieuwe marsseylen aen, cregen in 't cort verandering van weder, wert heel doncker met styve regenbuyen, de wint variabel, wenden het verscheyden reysen over ende weer; giste 's middachts door malcanderen geseylt te hebben, N.O. 7 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 17 gr. 10 min., ende op de lengte van 149 gr. 59½ min., ende op de bevonden breete van 17 gr, 23 min.; saegen veel raveling van stroom, hadden hol water uyt een N.O. 's Nachts hadden wy ongestadich weder, van regen ende wint, met harde buyen uyt een O.N.O.

Mayus.

b 1. 's Morgens ongestadich regenachtich weder, de wint O.t.N., treckende temet naer het O.N.O., ende voorts naer het Oosten ende O.N.O.; giste 's middachts geseylt te hebben; N.t.W. ½ W. 18 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 18 gr. 31 min., ende op de lengte van 149 gr. 37½ min. Naer den middach styve regen, met een harde S.wint, saegen eenige swarte ende grauwe meeuwen vliegen; vernamen veel raveling van stroom, cregen tegen den avont de wint variabel.

c 2. 's Morgens een grauwe lucht met motregen, doch claerde tegen den middach op, cregen helder sonne-

Mayus.

schyn weder met stilte, met holle deyning uyt een N.O.; giste geseylt te hebben N.N.O. 9 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 19 gr. 4 min., ende op de lengte van 149 gr. 51½ min., ende op de bevonden breete van 18 gr. 57 min.; saegen 's avonts een swaluw om 't schip vliegen. Twee glaesen in de eerste wacht, cregen wy een cleyn luchien uyt den Oosten, dan corts daernae weder stil, somtyts een cleyn dwarrelcoeltie; voorts stil.

d 3. 's Morgens stil, wat op den middaeh cregen een cleyn coeltie uyt den Oosten, met holle deyninge uyt een N.O.; giste 's middachts geseylt te hebben, N. ½ O. 5 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 19 gr. 17 min., ende op de lengte van 149 gr. 54½ min., ende op de bevonden breete van 19 gr. 17 min. Cregen naer de middach veel motregen, saegen 's avonts eenige meeuwen vliegen. 's Nachts moy weder, de wint Oost ende O.t.N. met topseyls-coelte.

e 4. 's Morgens de wint Oost, somtyts O.N.O., met topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N. ½ W. 20 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 20 gr. 37 min., ende op de lengte van 149 gr. 46½ min., ende op de bevonden breete van 20 gr. 39 min., met holle deyninge uyt een N.O. en O.

f 5. 's Morgens moy helder weder, de wint O.t.N., met hol water uyt een N.O.; giste 's middachts geseylt te hebben, N. ½ W. 20 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 21 gr. 59 min., ende op de lengte van 149 gr. 38½ min., ende op de bevonden breete van 22 gr. Naer de middach begon de see styf uyt een S.O. aen te schieten. 's Nachts de wint O.t.S.

g 6. 's Morgens moy weder, de deyninge uyt een S.O., hebben voor de middach getalyt ende gestaecht, saegen

Mayus.

een cleyn grau lantvogeltie om het schip vliegen. 's Middachts de wint S.O., giste alsdoen geseylt te hebben N.t.O. $^1/_4$ O. 18 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 23 gr. 10 min., ende op de lengte van 149 gr. 57$^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 23 gr. 10 min. Naer de middach omtrent ten 4 ueren saegen wy een groote trop cleyne meeuwen N.O. opvliegen; vingen dien avont een grooten bonyt.

7. 's Morgens deysich, corts daernae helder weder, de wint meest O.S.O. ende S.S.O., met slecht water, saegen verscheyde cleyne clipmeeuwen vliegen; giste 's middachs geseylt te hebben, N.O. 19 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 24 gr. 4 min., ende op de lengte van 150 gr. 56$^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 24 gr. 6 min.; saegen, wat naer de middach, een groote streeck schuym, vermengt met een raveling van stroom, waarin veel besaens qualities ende steencroos, ende ronde qualities ende een stuck hout saegen dryven: 't welck seeckere teeckens van lant behoorde te wesen; dan conden geen lant sien.

b 8. 's Morgens was het deysich weder, saegen, wat naer sons reysen, een cleyn eylantien, dat niet heel hooch was, ende was naer het scheen omtrent 1$^1/_2$ myl lanck, ende lach W.t.N. $^1/_2$ N. 4 mylen van ons; soo ick con bemercken soo dreven wy styf om de Noort, de wint Suydelyck met een sleyckende coelte 1); giste 's middachts geseylt te hebben, O.N.O. 15 mylen, doen lach d^o. eylant West 6 mylen van ons, waeren doen op de gegiste breete van 24 gr. 29 min., ende op de lengte van 151 gr. 57$^1/_2$ min.,

1) Afnemende wind. Witsen.

Mayus.

ende op de breete van 24 gr. 43 min., soodat ons de stroom omtrent 3½ myl veerder om de Noort geset had, als ick gegist had.

Soodat dit eyland ligt op de bevonden breete van 24 gr. 43 min., ende op de lengte van 151 gr. 31½ min.; ende alsoo wy hier geen eylant in de Compagny's Caert bevinde te liggen, gaeven wy het den naem van *Breskens* eylant, omdat het van daer eerst gesien was. Het eylant *Malabrygo* lach naer gissing W.t.W. ½ W. 21 mylen van ons. Naer de middach saegen veel cleyne ronde ende besaens qualities dryven, met menigte meeuwen ende veel swaluwen vliegen. Omtrent 3 ueren naer middach, cregen wy de wint N.t.O. ende trock temet naer het N.O.t.N.

c 9. 's Morgens moy weder, de wint N.O., treckende naer het N.N.O., met redelyck slecht water ende slappe coelte, saegen veel swarte meeuwen met scherpe staerten; giste 's middachts geseylt te hebben, O.t.S. 13½ myl, waeren volgens dien op de gegiste breete van 24 gr. 32½ min., ende op de lengte van 152 gr. 55½ m., ende op de bevonden breete van 24 gr. 36 min. Saegen veel grauwe ende swarte meeuwen vliegen.

d 10. 's Morgens goet weder, met holle deyninge uyt een O. saegen vele meeuwen vliegen, de wint als vooren; giste geseylt te hebben, O.S.O. ½ S. 15 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 24 gr. 8 min., ende op de lengte van 153 gr. 53½ min. Met sons onderganck cregen wy de wint O.N.O., wenden het doen N.waert over.

e 11. 's Morgens een donckere betoge lucht, met een Oostelycke coelte, de deyninge uyt een N.O., saegen veel meeuwen; giste 's middachts geseylt te hebben, N. 14 mylen, waeren volgens dien op de breete van 25 gr. 1 min., ende op de lengte van 153 gr, 53½ min.

Mayus.

f 12. 's Morgens moy weder, de wint O.N.O., somtyts variabel, de deyninge uyt een O.S.O.; giste 's middachts geseylt te hebben, N.O. 12 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 25 gr. 35 min., ende op de lengte van 154 gr. $31^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 25 gr. 13 min. 's Nachts in de eerste wacht cregen wy de wint S.O, trock met een doorgaende coelte naer het S. ende hadden veel meeuwen sien vliegen.

g 13. 's Morgens liep de wint S.W., met een doorgaende coelte ende een grauwe lucht, met regen; giste 's middachts geseylt te hebben, O.N.O. 30 mylen, waeren volgens dien, op de N. breete van 25 gr. 59 min., ende op de lengte van 156 gr. $34^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 25 gr. 58 min.; hebben doen onse compassen op 7 gr. N.Oostering geleyt. Wat naer den middach hebben wy onse coers N.N.O. aengestelt, maer een weynich naer sons onderganck cregen wy de wint uyt een N.N.O., lieten het Oostwaert over staen. 's Avonts hadden wy een swaluw rontom het schip sien vliegen.

a 14. 's Morgens saegen wy een cleyn grau lantvogeltie, de wint N.O. met een betoge lucht, lieten het al Oostwaert over staen; giste 's middachts geseylt te hebben, O.t.N. 15 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 26 gr. 10 min., ende op de lengte van 157 gr. $41^1/_2$ min.; hebben het doen om de N. gewent, met een N.O. topseyls coelte ende slecht water, saegen veel meeuwen vliegen. Tegen den avont de wint O.N.O., in de eerste wacht O., voorts S.O., met regen.

b 15. 's Morgens de wint S.O., met een donckere lucht met regen, saegen verscheyden reysen steencroos dryven, ende veel meeuwen vliegen. 's Middachts de wint S.S.O., giste alsdoen geseylt te hebben N. 20 mylen, waeren vol-

Mayus.

gens dien op de gegiste breete van 27 gr. 30 min., ende op de lengte van 157 gr. $41^{1}/_{2}$ min. Naer de middach wert het stil, de deyninge begonnen styf uyt een N.O. te schieten, waerop de wint tegen den avont naer het N. ende voorts naer het N.O. liep, met een styve doorgaende wint. Hielden voor wint om ende in het toesetten van de groote hals, is het groot seyl uyt het lyck geslaegen; naemen onse marsseyls in ende brochten weder een ander schover seyl aen de ree (ra), het seyl aensynde, lieten het met schover seylen N.W.waert over staen. Met het vallen van den doncker cregen wy harde regen, in de eerste wacht beterde het weder, hebben doen ons groot marsseyl weder bygeset; de wint N.O., mochten N.N.W. seylen.

c 16. 's Morgens was 't moy weder, de wint N.O.t.N. met cleyn topseyls coelte, holle deyninge uyt een O.N.O.; giste 's middachts geseylt te hebben, N.W. $^{1}/_{2}$ W. 14 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 28 gr. $5^{1}/_{2}$ min., ende op de lengte van 156 gr. $52^{1}/_{2}$ min., ende op de bevonden breete van 28 gr. 2 min.; bevonden 6 gr. 45 min. N. Oostering.

d 17. 's Morgens moy weder met slecht water, wat op den dach de wint O., met een moy topseyls coelte; giste 's middachts geseylt te hebben, N.N.W. 16 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 29 gr. 1 min., ende op de lengte van 156 gr. $24^{1}/_{2}$ min., ende op de breete van 29 gr. 3 min.; seylende N.N.O.waert over, saegen veel meeuwen ende een witte peylstaert vliegen. Cort naer de middach, is ons staende lyck van ons groot marsseyl gebroocken, soodat d°. marsseyl dwars door is gescheurt; hebben stracx weder een ander aengeslaegen. 's Nachts de wint O.S.O.

e 18. 's Morgens de wint als vooren, met topseyls coelte met

Mayus.

slecht water; giste 's middachts geseylt te hebben, N.N.O. 28 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 30 gr. 46 min., ende op de lengte van 157 gr. 13½ min., ende op de bevonden breete van 30 gr. 54 min. Tegen den avont saegen wy een groot bos steencroos dryven, het weer veranderde subyt, ende wert doncker, motrich weder. 's Nachts liep de wint naer het S.O., met regen.

f 19. 's Morgens een donckere betogen lucht, met motrich weder, met een Oosten styve doorgaende wint; giste 's middachts geseylt te hebben N.N.O. 30 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 32 gr. 45 min., ende op de lengte van 158 gr. 7½ min. 's Middachts liep de wint weer S.O. alwaer van daen de see oock hol begon aen te schieten; is goetgevonden onsen cours N.O. aen te stellen, alsoo wy vrees hadden, door de dagelycxe Oostewinden ende de *Japansche* cust hart genaeckte, de stroomen aldaer mochte styf om de Oost loopen, door de aenpersing der winden, ende dat wy dan met geen N.N.O. cours boven de hoeck *Bosso* mochte comen te vervallen. Wat naer de middach liep de wint S.S.W., met een styve doorgaende coelte, met doncker, regenachtich weder. 's Avonts 1½ uer naer sons onderganck saegen wy heel hooch lant, omtrent ½ myl van ons in 't N.O.; worpen het loot, hadden 80 vadem swarte santgront, meenden het overstaegh te smyten, maer wert dootstil, soodat wy met de holle deyninge al naer de wal toegeset werden; schooten een schoot tot waerschouwing van het jacht *Breskens*, 't welck een moy stuck achter ons was. Wy lieten het schip om de West omdraeyen, naemen onse seylen in, ende quaemen op 36 vadem ten ancker, swarte santgront; geset liggende, wert het slecht water, de stroom met een styve

Mayus.

corent om de N.W. loopende; saegen met een blinck noch een hooch ront eylant, omtrent $1^1/_2$ myl W.t.N. van ons. Wy hielden moy stil weder omtrent een uer, doen begon hem de wint allengskens te verheffen, loopende ongestaedich uyt verscheyden streecken, meest N.W. ende N.N.O.. De eerste wacht uyt liep de wint uyt een S.W. ende W.S.W., met harde caecken ende overvallende buyen, soodat ons daegelycx ancker doorginck, ende alree op 26 vadem gedreven waeren; hebben ons tuyancker daerby laeten vallen, quaemen doen voor de beyde anckers op, doch corts daernae is ons daegelycx tou gebroocken, bleven voor het tuyancker liggen. Maer alsoo het weder hem noch meer verhefte, lieten alsdoen ons plechtancker toegaen; doen waeren daer 3 glaesen in de tweede wacht uyt, saegen doen ons jachts vuer noch, maer verlooren het cort uyt het gesicht. Laegen nu op 24 vadem vile (vuile) gront, verwachtende de dach met patientie; een uer voor dach is ons tuytou oock gebroocken, quaemen voor ons plechttou op, als wanneer het 18 vadem diep was, vile, clippige gront. Lagen een pistoolschoot van de branding ende clippen van lant, soodat voor menschen oogen hier geen uitcomst scheen, dan setten ons betrouwen op Godt almachtich.

g 20. 's Morgens was de wint N.W., ende alsoo wy met den dach doende waeren om de loos van het tuytou in te winden, doch was vergeefs, want het eynt ergens om een clip achter het schip vast gestroompt was, soodat wy d°. tou met groot leetwesen moesten cappen. Saegen oock dat ons plechtancker doorginck ende dat al een streng van het plechttou stucken was, ende alree op de diepte lagen van 14 vadem; ende indien ons de stroom niet van de clippen afgehouden hadde, souden ongetwyfelt al tegen den wal aengelegen hebben, dan

Mayus.

de goede genaedige Godt heeft ons bewaert, ende de N.W. wint continueren laeten. Is sante pee (staende voet?) geresolveert, het plechttou oock te cappen, ende soecken het met schoverseylen van de wal af te leggen, 't welck wy stracx in 't werck hebben gestelt, als welck de uiterste middel was. Leyden het met de steven om de Suyt, met een styve buyige N.W. wint, liggende boven stroom, quaemen corts wat van de wal, maar wat van de wal synde, is onse groote smyt 1) door een harde caeck stucken geborsten. Liepen doen op nieu groot peryckel, om noch tegen de wal aen te dryven, want hadden geen anckers meer claer, om toe te laten gaen, maer cregen metter haest het seyl weder schrap, leyden het met Godes hulpe boven lant. Saegen rontsom naer onse medemaet, maer conden hem nergens vernemen, waer over wy weder op nieu bedroeft waeren, wisten niet wat wy dencken souden, of hy gebleven was ofte niet.

Doen het begon te daegen, hadden wy 2 vueren op het hooge ronde eylant gesien, maer waren cort weder uyt, soodat ick vertrou dat d°. eylant bewoont is. Dit groote eilant daer wy onder geset gelegen hebben, was een heel hooch eylant, van gedaente als uytgeteyckent staet, leyt gestreckt op syn langste $2^1/_2$ myl S.O.t.S. ende N.W.t.N. In 't verbyseylen van het eylant, saegen wy in een valey veel beesten loopen ende eenige huysen staen, saegen oock verscheyden plantagies ende geboomte in d°. valey. Van het S.O. eynt van dit eilant, leyt een groot rif van clippen, omtrent 1 myl van lant, alwaer de see vreeselyck op storte; saegen in 't Suyden noch een hooch eylant. Dit voornoemde rif gepasseert synde, deden onse coers temet om de Oost ende temet om de Noort, de wint liep naer het W. en W.S.W., met harde caecken ende

1) Een touw om de zeilen toe te halen. Witsen. Een gording.

Mayus.

regenbuyen, conden weynich van ons sien. Meenden onse medemaet in ly van d°. eylant te vinden, dan vernaemen hem niet, met groot leedwesen; ende alsoo wy geen anckers claer en hadden, was 't geen tyt om lang hier by te houden, lieten het voort staen naer de S.O.cust van *Japan* toe, om ondertusschen weder eenige anckers claer te maecken. 's Middachts hadden wy de bevonden breete van 33 gr. 34 min., als doen lach het eylant, daer wy onder geset gelegen hadden S.W.t.W. 5 mylen van ons; gaven d°. eylant den naem van *'t Ongeluckich* eylant. Wy vervolchden onse cours N. aen. 's Avonts met sons onderganck, lach het *Ongeluckich* eylant S.W. $^1/_2$ W. 10 myl van ons, saegen in het W.t.N. 11 à 12 mylen van ons, noch 2 hooge eylanden. Wat naer sons onderganck wert het moy weder, de wint S.W., worpen gront op 120 vadem, het water was groen ende dick, gelyck in de N.see. Sette onse beyde marsseyl daerby, onse cours Noorden, de wint W.S.W. ende S.W., met topseylscoelte, diep 84, 82, 81, 80 vadem, conden geen gront aen het loot crygen.

Nota. Het *Ongeluckich* eylant was heel hooch lant, hem vertonende met 2 hooge ronde bergen, waer tusschen een groote valey was; in 't aensien met hooge boomen op sommige plaetsen bewassen, alwaer oock eenige huysen stonden ende beesten liepen. Saegen een cleyn riviertjen om de West in see loopen, waervoor een cleyn baytie was, recht over de huysies, maer was daer clippich. Het S.O. eynt van d°. eylant is een steyle hoeck, alsof hy afgebickt was, alwaer een rif van clippen, wel een myl veer in see afstreckte, waer de see seer opstorte. Dito eyl. leyt gestreckt op syn langste, 2 à $2^1/_2$ myl N.W.t.W. ende S.O.t.S. Aen de Oostsy van d°. eylant scheen een moye bocht

Mayus.

te syn, maer men can daer niet ten ancker comen, dat men voor de Oostelycke winden beschut light. Wy hadden geset gelegen onder dit eylant, aen de N.W. hoeck, omtrent een musquet schoot van lant; waeren doen, op de gegiste breete van 33 gr. 22 min., ende op de lengte van 158 gr. 51½ min. Van 't N.W.eynt 1 à 1½ myl, lach noch een hooch ront eylant, sonder laech lant; synde een berch vry hooch, doch wat laeger als een van de 2 bergen van 't *Ongeluckich* eylant, ende leyt W. van de N.W.hoeck. Hier tusschen door liep de stroom met een styve corent om de N.W., sonder stille, soo lange wy hier geset gelegen hadden. Van d°. eylant strecken een party clippen, doch liggende boven water van 't N. ende S. eyndt; d°. eylant is omtrent 1 myl lang. Op d°. eylant hebben wy 2 vneren gesien in 't hangen van den berch, soodat het oock aparent bewoont is. Van het *Ongeluckich* eylant, omtrent 7 à 8 mylen S. ½ W. daerof, leyt een ander eylant, hetwelck hem vertoont met eenige verscheyde bergen, dan conden van syn groote geen bescheyt sien, door den donckere, deysige lucht ende mot regen. Doen wy het *Ongeluckich* eylant S.W.t.W. 6 mylen van ons hadden, waeren doen op de gegiste breete van 33 gr. 35 min., ende op de lengte van 159 gr. 15 min., ende op de bevonden breete van 33 gr. 34 min.

Doen wy het *Ongeluckich* eylant S.W. ½ S. 10 mylen van ons hadden, worpen wy gront op 120 vadem, saegen in 't ondergaen van de son doen 2 eylanden, ende schenen dicht by malcanderen te liggen, ende waeren heel hooch, maer conden door de veert geen recht bescheyt sien; sy laegen W.t.N., omtrent 11 à 12 mylen van ons. Wy waeren nu op de gegiste breete van 33 gr. 52 min., ende op de lengte

Mayus.

van 159 gr. 22 min. volgens onse cours van 's middachts, $4^{3}/_{4}$ myl N.t.O. $^{1}/_{2}$ O. aen, saegen veel steencroos dryven. De 2 eylanden souden op de gegiste breete liggen van 34 gr. 1 min., ende op de lengte van 158 gr. 28 min.

21. 's Morgens helder weder, de wint S.W. met topseylscoelte, wierpen gront op 80 vadem. Omtrent 3 ueren voor den middach, cregen wy het lant van *Japan* in 't gesicht, ende lach in 't N.N.W. ende in 't W.N.W. van ons, waeren omtrent 8 mylen buyten de wal. Wierpen doen gront op 50 vadem, wasige 1) gront, lieten het met cleyn seyl daer naertoe staen, cregen een betoge lucht. Giste 's middachts geseylt te hebben, N. $^{1}/_{2}$ O. 20 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 34 gr. 33 min., ende op de lengte van 159 gr. $24^{1}/_{2}$ min.; de variatie des compas 6 gr. 54 min. N.Oostering. Waeren doen omtrent 5 mylen buyten de *Japansche* cust, hadden een steylen hoeck met 5 witte plecken, gelyck *Bevesier* op de *Engelse* cust, N. van ons. Het lant is hier vlack lant, met weynich geberchte ende niet heel hooch; hadden de diepte van 40 vadem, craelgront. Het Westelyckste lant lach W.S.W. van ons, soo veer wy sien conden, ende was al eenparich vlack lant, op het water steyl neer, met veel witte plecken sonder weynich voetstrant, saegen veel bossen steencroos dryven; doen het opgedroocht was tot op 38 vadem, smeten het bij. 's Avonts peilden wy het Oostelycxste lant dat wy saegen, in het N.W.t.N. ende 't Westelyckte, W.S.W. $^{1}/_{2}$ W. van ons, waeren naer gissing 5 mylen buyten de S.O.cust van *Japan*, op de diepte van 50 vadem, singel gront met sant vermengt; dreven met de stroom

---

1) Kegel- en steenachtige grond. Witsen.

Mayus.

om de N.O. 's Nachts de wint variabel, hielden het al by met cleyn seyl, op de diepte van 36, 34, 30, 25, 18, 16, 13, 12, 10 vadem; somtyts craelgront, somtyts singel, somtyds sant; hadden moy stil weder met slecht water.

b 22. 's Morgens met den dach waeren wy, op de diepte van 24 vadem santgront, 3 mylen van lant, waeren door de stroom om de N.N.O. gedreven; de Suydelycxste hoeck die wy saegen lach S.W.t.W. $^1/_2$ W. ende de steyle geplechte witte hoeck W.t.N. $^1/_2$ N. Seylden wat het onder de wal, cregen de diepte van 22, 20 vadem santgront; doen wy op de diepte waeren van 19 vadem, gront als vooren, waeren wy omtrent 2 mylen van lant. Doen lach de 5 witte gepleckte hoeck N.W. $^1/_2$ W. van ons, ende de hoeck *Bosho* W.S.W. $^1/_4$ S. van ons; seylden voorts tot op 10 vadem. Besuyden de 5 witte gepleckte hoeck, scheen een fraeye bay te syn, dan, doen wy daer dicht voor quaemen saegen dat het maer een bay scheen door het leege voorlant, alwaer een rivier scheen in te loopen; daer en was inderdaet geen bay. 's Middachts giste geseylt te hebben, N.t.O. $9^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 35 gr. 30 min., ende op de lengte van van 159 gr. $33^1/_2$ min., ende op de bevonden breete van 35 gr. 30 min.; de variatie des compas was 7 gr. N. Oostering; was doen 10 vadem diep, swarte gront. Doen lach de hoeck *Bosho* S.W. $^1/_2$ S. van ons, omtrent 5 mylen, ende 5 witte gepleckte hoeck W. $^1/_2$ S. omtrent 2 mylen; soodat de hoeck *Bosho* leyt volgens dien, op de breete van 35 gr. $14^1/_2$ min., ende op de lengte van 159 gr. 18 min. Van de hoeck *Bosho* ontfalt hem de cust om de S.W. ende 2 à 3 mylen S.W.t.W. Voorts van hoeck tot hoeck . . . . . Westelycker, naer de bocht van *Jedo*, alwaer de

Mayus.

Keyser van *Japan* syn hoff houdt. Het lant is hier op veel plaetsen 2, 3dubbelt, maer steyl op 't water neer, met veel witte plecken, sonder gehackelt geberchte; het lant om de Suyt, van de hoeck *Bosho*, is hooger als om de Noort, men can de wal bequaemelyck aenlooden. Wat voor de middagh is dicht onder de wal, ons een *Japanse* berck gepasseert, quam uyt de Noort ende seylde om de S.; wat naer de middach quam een *Japanse* wrickberk ons aen boort, want wy in stilte laegen en dreven op de diepte van 10 vadem; d°. berck was gemant met 7 wrickers ende 5 leegsittende *Japanders*; brachten ons 4 schoone roode steenbraesems aen boort, alwaer voor haer wat ryst gegeven is. Dito *Japanders* syn overgecomen, wesen ons dat die hoeck van ons 's middachts in 't S.W. $^1/_2$ S. gepeylt, de hoeck *Bosho* was, ende dat om die hoeck, de bocht van *Jedo* lach, ende quaemen met ons vermoeden overeen. Corts nae de berck quam noch een berck aen boort, dewelcke was gemant met 6 *Japanders*, waeronder 4 wrickers waeren; die gaeven ons een sootie verse serdienen oover, waervoor sy oock wat ryst cregen. Dese ende vorige *Japanders* wesen ende seyden *Naegesaoque* lach om de W., dat wy dat heen mosten, want om de Noort het voor ons niet en docht; syn met vrientschap weder van ons gescheyden ende naer lant geroeyt. Omtrent 2 ueren naer de middach, cregen wy een moye coelte uyt de Oostelycke handt, wenden het om de N.N.O.; want van de S.O. hoeck van *Japan*, genaemt *Bosho*, streckt de cust N.N.O. tot de 5 witte gepleckte hoeck, dan heeft men een laech landige inbocht, streckende om de Noort, omtrent 4 mylen, ende de hooge santduyn, gelyckende *Kyckduyn* op *Huysduynen*. Desen hoeck gaeven wy den naem van de *Santduynige hoeck*, ende

5*

Mayus.

leyt van de witte gepleckte hoeck, N.O.t.N. omtrent 9 mylen. Onse cours vervolgende met slecht water, passeerden de cust op de diepte van 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20 vadem, swarte santgront, bleven al 4 mylen van lant. Voor desen voornoemde bocht saegen wy veel steencroos dryven, ende veel lammen ofte duyckers swemmen, het water was hier heel dick ende groen, ende voorts was het diep 20 vadem, swarte santgront; doen lach de *Santduynige hoeck* N.O.t.N. 4 à 5 mylen van ons. 's Nachts de wint S.S.O. ende S.O. ende O.S.O., in de tweede wacht dreven wy in stilte, de stroom scheen om de N.O. te loopen, diep 's nachts als volcht, in de eerste wacht 22, 20 vadem, de tweede wacht 23, 24, 26, 27 vadem, al santgront als vooren, tegen den dach diep 30 vadem.

c 23. 's Morgens dreven wy in stilte, hadden een deysige lucht, waeren doen op de diepte van 70 vadem, gront als vooren; doen lach de *Santduynige hoeck* W.N.W. 3 mylen van ons, het was die heele voor middach stil ende mistich, de stroom hier loopende langs de wal om de N.N.O., diep 32, 35, 38 vadem. 's Middachts waeren doen Oost van de *Santduynige hoeck*, 4 mylen op de diepte van 42 vadem; giste geseylt te hebben, N.O. 10 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 35 gr. 58 min., ende op de lengte van 160 gr. 8 min., ende bevonden breete van 36 gr. Corts naer cocxschaften quaemen 2 *Japanse* visschersbercken aen boort, in ider synde 8 man, gaeven ons soo veel visch over, als wy met het geheele scheepsvolck pas conden opeten, waer voor haer wat ryst ende wat arack geschoncken wert. De visch was roch, scharren, waer onder heele groote waeren; swaertvisschen, spierhayties, met een visch by ons onbekent; de visschers, volgens vis-

Mayus.

scherswys eens lustich arack omgedroncken hebbende, syn van boort gevaeren om weder te visschen. Wat naer de middach quam een van d°. visschers aen boort ende bracht weder een moye soo visch, beneffens hem noch een ander visschersberck, maar die hadden geen visch; naer dat sy wat getracteert waeren syn van boort gevaeren ende scheyden met groot vruntschap, ende roeyden naer lant toe. Van de *Santduynige hoeck* leyt een cleyn eylandecken Oost daer af, omtrent een myl, gelyck het *Menscheters eilant* in de straet *Sunda*. Omtrent een myl benoorden d°. eylant, leyt noch een cleyn eylant, maar wat vlacker, gelyck het eylant *Haerlem* 1), maar leyt dicht onder de wal. Van de *Santduynige hoeck* ontfalt hem het lant om de N.N.W., ende maeckt weder een diepe bocht, synde al eenparich laech lant. Cregen naer de middach een moy coeltie uyt een S.O. stelden onse cours N.N.W. aen, saegen by menichte bruynvisschen, tolven? ende veel walvisschen, ende menichte duyckers ofte lammen swemmen, oock veel drift van wier, groente ende loose veeren dryven. Alsoo wy bemerckten, dat wy noch veer van de wal stonden, stelden onse cours N.W. aen, van de diepte van 40 vadem tot op de diepte van 26 vadem, wasige gront. Saegen doen tegen den avont, een hoogen gehackelde berch recht vooruyt, ende lach op het laege lant in het diepste van de bocht. Stelden doen onse cours N.t.O. aen, de N. hoeck van dese bocht lach doen N.t.W. 3 mylen van ons, ende de *Santduynige hoeck* lach doen S.t.W. wel 6 mylen van ons; de N. hoeck is een laege vlacke hoeck. 's Nachts seylden wy met cleyn seyl, op de diepte van 40, 42, 44 vadem, tegen den dach 50 vadem.

---

1) Mede een eiland op de Noordkust van Java.

Mayus.

d. 24. 's Morgens de wint S.S.W. waeren 3 mylen van lant, op de diepte van 40 vadem, santgront, neffens hooch berchachtich lant; conden om de Suyt van de steng noch de laege hoeck sien, waer benoorden dit hooge lant begint, ende lach S.W. van ons, omtrent 6 mylen. Stelden onse cours om de N N.W. naer de wal, tot op de diepte van 30 vadem, langsaem opdrogende gront, synde al sant. Saegen een steylen hoeck, gelyckende een eylant, alwaer wy uyt de Noort after van daen saegen comen, verscheyden visschersbercken, quaemen te see om te visschen; wat dichter by d°. hoeck comende tot op 24 vadem, wit santgront, de gront te vooren swart santgront geweest hebbende. Waeren een myl van d°. hoeck, saegen doen dat daer een rivier after in streckte Noort op; hier is heel hooch binnen lant op sommige plaetsen 2, 3, 4 dubbelt, ende op veel plaetsen compt het hooge lant steyl op 't water neer. Hier cregen wy menichte visschers aen boort, daervan wy voor ryst omtrent in de 30 groote rochen ruylden ende 2 cabbeliauwen, met veel groote scharren, waeronder eenige waeren 2 voet lanck ende 1 voet breet ende drie vingers dick, cregen oock veel roode seehaen ende eenige andere visch van haer. Sy noemden die rivier, dien after de genoemde steylen hoeck om de Noort opstreckte, *Gissima*, ende presenteerden ons daerin te brengen; wesen dat daer in 't incomen 9 à 10 vadem waters was, ende wesen dat het om de Noort niet en docht. Op de steylen hoeck van *Gissima*, staet wat in 't lant een dramel boomen gelyck of 't een fort was, waervan een boom boven de andere uytsteeckt in hoochte, hebbende een ronde croon. 's Middachts giste geseylt te hebben, N.t.W. $^1/_4$ N. $16^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 37 gr. 5 min., ende op de lengte van 159 gr.

Mayus.

55 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 5 min. Doen lach de steylen hoeck van *Giesima* W. $^1/_2$ S. van ons omtrent 3 mylen, ende een hoeck daer benoorden liggende, die seer cartelich van cleyne berchies was, dewelcke wy noemden de *Gecartelde* hoeck; dese hoeck lach N. $^1/_2$ W. 3 mylen van ons, ende een hoeck die benoorden de vlacke hoeck leyt, lach S.W. van ons. Omtrent 6 mylen van d°. hoeck, begint het hoochlant te strecken om de Noort, hadden doen de diepte van 40, 36 vadem, swarte santgront; stelden doen onsen cours N.t.O. aen, met een Suydelycke topseyls coelte, om op de N. breete te comen van 37$^1/_2$ gr.; om onse medemaet aldaer te verwachten, volgens de getrocken resolutie. Naer de middach quaemen ons noch 2 visschers aen boort, waervan wy een moye soo visch cregen, waeren doen buyten de *Gehackelde* hoeck ofte anders genaempt *Caep de Kennis*. 'S Avonts lach *C. de Kennis* S.t.W. van ons, waeren omtrent 2 mylen van lant, ende doen lach noch een hoeck benoorden ons dat hooch lant was, maer laech op 't water neerliep, die lach S.W. $^1/_2$ W. van ons. Het Noordelycxste lant soo veer wy sien conden, lach N.t.W. $^1/_2$ W. van ons, en was al hooch lant, saegen op een hoogen vlacken berch veel huysen staen, waer after heel hooch lant; wy hadden de diepte gehadt in 't seylen van 37, 36, 32, 30, 28, 25 vadem, wasige swarte santgront. Met het vallen van den doncker quam ons een *Japanse* berck verbyseylen, ende riep *Toy*, *Toy*, ende wees om de Noort; indien wy wilden, hy wou ons in een haven brengen om de Noort, contrary de andere *Japanders*, die altyt gewesen hadden, dat het om de Noort niet en docht. Sy siende dat wy onse marsseylen innaemen, ende onse seyl ende fock opgeyden, ende het met de besaen

Mayus.

om de Oost lieten stevenen ende dryven, sette syn seyl schrap ende riep dat om de Oost ofte t'seewaert in, niet goet en was, hy sette syn cours om de Noort; in dese berck waeren 4 *Japanders.* 's Nachts de wint S.S.W., S. en S.O., diepte temet af, 26, 28, 30, 35, 36, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70 vadem, wasige gront, conden geen gront aen 't loot opcrygen. 's Nachts regen.

e 25. 's Morgens metten dach begon 't styf uyt een S.S.O. te waeyen, waerdoor de see hem cort seer vreeslyck hol hem verhefte, door oorsaeck, dat de stroom tegen de wint liep, ende de see tegen de gronden quam opschieten; ende viel oock een swaere mist, dien duerde tot omtrent 2 ueren voor de middach, claerde doen op ende wert 't haestich stil, maer bleef heel hol water. Hebben nieuwe onderseylen aengeslagen. Giste 's middachts soo geseylt als gedreven, behouden te hebben, N.N.O. 9 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 37 gr. 39 min., ende op de lengte van 160 gr. 12 min., waeren 4 mylen van lant. Doen lach de *Gecartelde* hoeck S.W.t.S. ende het Noordelycxste lant dat wy sien conden N.W.t.N. van ons, ende was diep 72 vadem, conden geen gront aen 't loot opcrygen; het is hier al hooch lant, gelyck volgens uytteyckening te sien is. Wat naer de middach was het heel claer weder, saegen gau uyt naer onse maet, maer vernaemen hem niet. Omtrent 3 ueren naer den middach, cregen wy een topseyls coelte uyt een W.N.W. maer allenskens naer het N.W. ende seylden met cleyn seyl wat om de S. tot 's avonts, lieten het doen met een seyl byleggen Noortwaert over, de wint naer het West treckende; peylden doen de *Gecartelde* hoeck in 't S.W. 1/2 W. van ons, ende het Noordelycxste lant in 't N.W. 1/2 W., waeren

Mayus.

5 mylen van lant diep 95 vadem, doch conden geen gront opcrygen. 's Nachts moy stil weder, de wint Westelyck, hadden met denckere maen gestadich 2 vueren op, ende schooten somtyts een schoot, of onse medemacker omtrent mocht wesen, dat hy het mocht hooren ende soo op het schieten naer ons toecomen.

f 26. 's Morgens was 't moy helder sonneschyn weder, dreven in stilte met opgegeyde seylen ende slecht water. 's Middachts lach de *C. de Kennis*, anders de *Gecartelde* hoeck genaempt, W. $^1/_2$ S. omtrent 7 mylen van ons, giste vertiert te hebben, S.O.t.S. $5^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 37 gr. 20 min., ende op de lengte van 160 gr. 2 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 20 min.; conden geen gront aen het loot opcrygen; doen wy het Suydelycxste lant S.W., ende het Noordelycxste lant N.W. van ons hadden, waeren wy gront af, synde omtrent 7 à 8 mylen van lant. Omtrent 4 ueren naer middach, cregen wy een moy coeltie uyt een S.O., ende trock al treckende naer het S. ende S.W. ende voorts naer het W. toe; wenden het met cleyn seyl om de N.W., om het lant weder wat te naederen. 's Nachts diep 70, 65 vadem, gront als vooren.

g 27. 's Morgens was 't moy weder, met een heldere claere lucht, waeren 4 mylen buyten de wal, de wint variabel, Westelyck met slecht water, hadden doen de diepte van 50 vadem, wasige gront; alsdoen quaemen ons 2 visschersbarcken aen boort, brachten ons een lustige soo visch aen boort, die wy om ryst van haer ruylden, ende elck visscher creech een dronck arack, waernaer sy seer begeerich waeren; syn weder van boort gevaeren ende gingen liggen visschen. Corts daernaer is ons een leege custberck verby geseylt, quam uyt de Noort ende seylde om de Suyt, sy

Mayus.

riepen op syn *Japans*, dit het niet goet en was om de Noort, dat daer *Toy* lach, ende is voorts geseylt. Giste Suyt vertiert te wesen N.W.t.N. 9 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 50 m., ende op de lengte van 160 gr. 3 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 50 min. Waeren hier by wit geplekt lant met eenige santbesschies, omtrent 2 mylen van lant hadden de diepte van 19 à 20 vadem, singel ende grove santgront, hier was de gront ongelycke diepte cort op ende af. Het voorlant is duynich lant, maer anders hooch lant, op sommige plaetsen dubbelt, gelyck per uytwerpsel (afteekening) blyckt, het lant om de Noort scheen een bocht beginnen te maecken, het Noordelycxste lant lach N.N.W., ende het Suydelycxste S.S.W. van ons, de cust streckte hier S. ende N. Wy vernaemen dat de stroom hier heen ende weer langs de wal liep. Op dato is ons noch een gelaeden custbarck bejegent, comende uyt de Noort, syn lading was ryst in balen, is dicht aen ons schip gecomen. Wy vraechden hem waer hy van daen quam, hetwelck hy niet wilde seggen, maer een van haer sprack wat *Portugies*; sey op d°. spraeck, dat sy naer *Menoo* wilde, ende hy sey dat benoorden ons een groote bocht lach, ende dat daer een eylant voor lach, dat *Toy* hiete, ende dat men met het schip wel tusschen de cust ende *Toy* door mochte of conde seylen, ende dat benoorden *Japan Eso* lach, maer dat het daer niet en docht ende seer cout was, ende dat het oock in de bocht after *Toy* niet en docht. Souden apparent noch wat meer van hun verstaen hebben, hadden wy iemant gehadt die *Japans* had connen spreecken ende verstaen; hem is 2 realen voor een baal ryst geboden, maer hy sey, dat hy geen ryst dorst vercoopen, ende dat

Mayus.

syn coopluyden die hem bewaeckt hadden, in *Meaco* woonden. Wy leyden het t'see ende lieten het dryven, ende d°. berck voorderde syne reys om de S. 's Nachts de wint variabel, dreven in de diepte van 24, 26, 29, 32, 33, 40, 50, 50, 70, 72 vadem.

a 28. 's Morgens was het doncker mistich weder, conden boven een scheepslengte niet van hem sien, somtyts een variabel luchien, dan meest stilte, lieten het al dryven in de diepte van 60 à 70 vadem; 's middachts giste meest op een plaets te wesen, als op den 27 d°. in breete, maer wel 7 mylen van lant, hadden doen de diepte van omtrent 70 vadem, conden geen gront opcrygen. Tegen den avont saegen wy een seyl in 't N.W. van ons, met een weynich opclaeren van de vreeslycke donckere mist, maeckten seyl, deden onse best om daerby te comen, alsoo verhoopte dat hetselfde het jacht *Breskens* was, maer hem wat naeckende, saegen dat het een groote *Japanse* custberck met een groot vierkant seyl was, ende van ons afliep om de Suyt. Wy lieten het weder dryven. 's Nachts diep 40, 38, 33, 28 vadem ende was motrich weder.

h 29. 's Morgens hadden wy sulcken vreeselycke donckere mist als noch nooyt bevonden hadden, ende het was doot stil, dreven met de stroom om de West, geraeckten schielyck van de diepte van 28 vadem op 20 ende 19, singel gront, lieten ons werpancker vallen, verbeydende de tyt dat het mochte opclaeren ofte coelte comen, om weder wat t'see te loopen. Tegen den middach cregen wy een styve Suydelycke coelte, lichte ons ancker, maer eer ons ancker op was, waeren op de diepte van 15 vadem, singel gront, wy leyden het met scheverseylen t'seewaert in; dese styve coelte dee de mist ten deele wat verdwynen. 's Middachts

Mayus.

waeren naer gissing op de breete van 38 gr., omtrent 4 mylen van lant. Door de styve wint verhefte hem de see, seer afgryselyck ende hol tegen de gronden, ende quaemen de swaerste sees uyt een S.S.O. ende S.O., doch de wint liep in 't S.S.W. met heel styve wint, naemen onse bonets af, ende lieten het S.O. ende O,S.O.waert over staen te seewaert in, wy cregen soo veel worp sees over, als wy van boven, onse presenning over de luycken gespyckert synde, conde loosen. 's Middernachts wert het stil, maer de see noch heel verbolgen, met motrich weder.

c 30. 's Morgens hadden wy moy sonneschyn weder, ende de see slechte al langsaem, de wint meest N.W.t.N. met moye topseyls coelte, sette onse beyde marsseyls by, deden ons best om de cust weder aen boort te crygen, conden in 't N.N.W. een ront berchien sien, omtrent 9 à 10 mylen van ons, ende geleeck een eylant, vermoeden dat *Toy* te wesen, daer de *Japanders* ons verscheyden reysen van geseyt hadden. Gisten sedert den 27 d°. door malcanderen vertiert te syn, O.N.O. 6½ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 38 gr. ende op de lengte van 160 gr. 34 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 40 min.; soodat ons de stroom om de Suyt geset hadde 20 min. meer als onse gissing was, waeren 7 à 8 mylen van lant, ende het was over de 100 vadem diep, singelgront. Naer de middach liep de wint Westelyck, leyden het om de Noort. 's Avonts wert het claer weder, naemen onse marsseyls in, ende geyden onse seylen op, ende lieten het soo N.waert over leggen dryven. 's Avonts conden wy het lant pas sien in 't S.W., ende in 't N.N.W. lach een ront berchien, synde naer myn vermoeden *Toy;* soo ick can bemercken, hadden wy harde stroom om de Suyt, saegen veel raveling van stroom.

Mayus.

d 31. 's Morgens was het heel moy weder met stilte, de deyninge uyt een Suydelycken hant, giste 's middachts vertiert te wesen N. 5½ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 38 gr. 2 min., ende op de lengte van 160 gr. 34 min., ende op de bevonden breete van 38 gr. Doen lach *Toy* N.N.W. 7 à 8 mylen van ons, ende de laege santpunt besuyden *Toy* lach in 't W. 7 à 8 mylen van ons, ende het was 70 à 75 vadem diep, conden in de bocht in 't N.W. geen lant sien, vermoedende dat de groote bocht te syn, daer de *Japanders* ons af geseyt hadden. Desen uytsteeckende hoeck van *Toy* is heel kenbaer, als men uyt de Suyt compt vertoont hem als een hooch eylant, ende een weynich daer bewesten, met een rey van gehackelt geberchte, met een corte spaetsy laech lant, condt voorts by het uytteyckenen desselfs verder beoogen. Cregen naer de middach een moy luchie uyt een S.O., stelden onse cours N. aen, om by O. het eylant *Toy* om te loopen, want het eylant *Toy* leyt boven een myl niet van de uytsteeckende hoeck; benoorden de uytsteeckende hoeck liggen onder de cust veel cleyne gebroocken eylanties. Des aftermiddachts is by den E. Commandeur, den raet beroepen ende geresolveert, alsoo volgens onse laetstgetrocken resolutie, onse tyt geexpireert was, ende onse medemaet niet vernaemen, onse reys soecken te vervorderen, volgens onse instructie, van den E. Heer Generael ende Raden van *India*, medegegeven. Oock dat wy noch 2 stucken uyt onse boech, tot ontlichting van het schip, in 't ruym souden leggen; ende dat met regenich weder, tot onderhouding des scheepsvolcks gesontheyt, soude 's ochtents bier en broot gecoockt worden. Tegen den avont bemerckten wy dat 't lant, hiervoor van ons voor een hoeck aengesien, al ge-

Mayus.

broocken eylanden waeren, ende soo veer wy om de N. sien conden, geleecken al gebroocken eylanden te wesen; hadden met sons onderganck een eylant, dat de cleyne *Taefel* in de *Piscadores* wel geleeck, omtrent W. 3 mylen van ons. Het hooge eylant, by ons eerst voor een hoeck aengesien, lach N.W. ½ W. van ons, dit vermoede ick *Toy* te syn, het was 80 vadem diep, saegen in 't N. wel soo Oostelyck, een heel hoogen *Taefelberch*, waervan om de O. laeger lant afstreckte, met des sons-onderganck cregen wy een groot onweer van regen ende blixem, met swaere donderslaegen over het geberchte, de wint met een styve coelte Suydelyck, naemen onse seylen in, lieten het voor de fock N.t.O. aengaen. 's Nachts de wint met buyen, variabel N.N.O. ende O., met groote stortregen, hielden dien heelen nacht met schoverseylen af ende aen.

Junyus.

e 1. 's Morgens was 't moy weder, de wint N.N.O. Setten onse beyde marsseyls by, leyden het om de N.W. naer het eylant *Toy*, maer alsoo wy hetselfde niet conden beseylen, seylden soo diep tusschen het *Taefel* eylant ende *Toy* in, dat de Oostelycxste hoeck van het eylant *Toy*, N. van ons was, ende waeren omtrent 1 myl van de wal, wenden 't doen, t'see gewent synde, mochten O.t.N. seylen, conden geen gront crygen, maer was hier heel steyl, de wint N.t.O. 's Middachts lach de spitsberch van *Toy*, N.W. ½ W. 2 à 3 mylen van ons, ende was diep 80 vadem; hadden naer gissing behouden Noorden 6 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 38 gr. 24 min., ende op de lengte van 160 gr. 34 min. Hielden het naer middach raeck ende daeck met laveren; de stroom om de Suyt loopende, maeckte met Noordelycke wint

Junyus.

slecht water. 's Avonts peylden wy *Toy* W.N.W. $^{1}/_{2}$ N. 4 mylen van ons, ende waeren gront af. 's Nachts de eerste wacht uyt synde, wert het heel stil.

f 2. 's Morgens cregen wy een moy luchien uyt een Suydelycker handt, doen lach *Toy* N.W. 3 mylen van ons, stelden onsen cours N.t.O. 's Middachts lach het eylant *Toy*, te weten het Suyteynt, 3 à 4 mylen West van ons, ende lach met het Suyteynt van het *Taefel* eylant over een; recht Noorden van het Suyteynt van *Toy* 1 à 2 mylen, liggen eenige gebroocken eylanden ende clippen onder de wal. Wat landelycker leyt noch een eylantie, wat langer ende hooger. Dicht onder de cust, een half myl daer benoorden, leyt noch een ront eylantie, gelyck een *Toppershoetien*, daer aen beyde eynden al scherpe clippen, die boven water leggen, af strecken ende vertonen haer als naelden. Tusschen het vorige eylant ende het *Toppershoetien*, geleeck een rivier in 't lant te loopen, de cust streckte hem hier al Noortwaert heen, met veel inbochten ende was al hooch lant. Giste 's middachts geseylt te hebben, N.t.W. $^{1}/_{2}$ W.; $^{1}/_{2}$ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 38 gr. 30 min., ende op de lengte van 160 gr. 31 min., ende op de bevonden breete van 38 gr. 29 min. 's Avonts lach de Oosthoek van *Toy* S.W.t.S. 5 à 6 mylen van ons, saegen in 't N.t.O. een heel hoogen vlacken berch, dien wy den naem gaven van den *Taefelberch*, stelden onse cours metten doncker N.O.t.N. aen, de wint S.O. met een moy coeltie. 's Nachts stilte.

g 3. 's Morgens hadden wy moy weder, met een Suydelycke topseyls coelte, hadden doen de *Taefelberch* N.W. 5 mylen van ons, deden onse cours N. langs de wal, bewesten dese hoogen *Taefelberch* maeckt het lant een groote inbocht, ende alsdan streckt de cust S. naer

Junyus,

Toy toe; tusschen *Toy* ende de *Taefelberch* leyt een ronde berch, alwaer een tooren opstaet ende seer kenbaar is. Van de *Taefelberch* tot aen een steylen hoogen gehackelde hoeck, dien wy de Caep *de Goeree* noemden, omdat tusschen beyden, schenen veel havens ende eylanden te liggen, daer *Goederee* soo het leeck after waere; de cust streckt hier N.t.O. ende S.t.W. Wy cregen hier veel *Japanse* visschers aen boort, die ons 30 roode steenbraesems ende 3 cabbeliauwen overgaven, daervoor wy haer wat ryst gaven ende eens arack schoncken. Daer quaemen 2 à 3 *Japanders* over, die presenteerden ons in een haven te brengen, ende noemden de plaets *Nabò*, ende een ander plaets *Schay;* dan sy siende dat wy hier in geen haven begeerden te wesen, syn met vrientschap gescheyden. Tegen den middach wert het deysich weder, conden geen hoochte crygen. 's Middachts lach de C. *Goeree* N.t.W. van ons 4 mylen, giste geseylt te hebben, N.N.O. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 39 gr. 28 min., ende op de lengte van 161 gr. 2 min., stelden doen onse cours N.t.W. aen, om de Caep terdegen te besichtigen. Het was hier 2, 3, 4 myl van lant, al over de 100 vadem diep, al wasige gront, die men aen 't loot niet con opcrygen, saegen noch verscheyden visschers, maer alsoo de Suydelycke wint begon styf door te blasen ende hol water maeckte, dorsten niet aen boort comen, vreesden voor het stooten van haer barcken. Naer de middach cregen wy regen, van 's middachts naer gissing geseylt 4 mylen N.t.W. aen, hadden doen de Caep *Goeree* W.N.W. 1 myl van ons, ende was 80 vadem diep, gront als vooren, stelden doen onse cours N. tot het vallen van den doncker 1½ myl, doen lach Caep *de Goeree* S.S.W. 2 mylen, ende de hoeck be-

Junyus.

suyden de caep S.t.W. $^1/_2$ W. 3 mylen van ons; tusschen die hoeck ende caep schynt een groote voert 1) in te loopen, streckende S.S.W. heel diep in 't lant, souden naer wy sien conden daer heel uyt der see seylen connen; gaeven die voert den naem van *Goeree*. Het veerste lant dat wy sien conden, lach N.t.W. 8 mylen van ons, ende was een vlacke hoogen berch; ende een laege vlacke afgaende hoeck lach N.N.W. 4 à 5 mylen van ons. Deden met het opsetten van de wacht onse cours N.t.O. aen, met een Suydelycke wint ende regen; in de eerste wacht hadden wy de diepte van 78, 84 vadem, gront als vooren; de eerste wacht uytsynde, lach de laege afgaende hoeck in 't N.W.t.W. van ons, ende betrock stracx door een dicke natte mist, in de tweede wacht diep 90, 100 vadem, in de dachwacht gront af, doen stelden wy onse cours weer N. aen.

a 4. 's Morgens mistich doncker motrich weder, de wint Suydelyck, stelden onse cours N.W. ende corts daer naer N.W.t.N. aen, om de cust van *Japan* weder sien in 't gesicht te crygen, 't welck wy met een blinck eens saegen, ende was een hoogen berch, die lach W.S.W. van ons, ende was stracx weder door de mist betrocken, wy vermoeden dat die berch het N.eynt van *Japan* was. Saegen menichte seerobben. 's Middachts naer gissing geseylt N.t.W. 14 mylen, ende was 72 vadem diep, grauwe santgront, waeren op de gegiste breete van 40 gr. 23 min., ende op de lengte van 160 gr. 48 min., dreven in stilte. Twee glaesen naer den middach, cregen een O.S.O. styve topseyls coelte, seylden N.N.W. $2^1/_2$ myl, cregen doen de diepte van 72 vadem, gront als vooren; naemen doen onse marsseylen in, lieten het by de

1) Inham of Zeeboezem. Witsen.

Junyus.

wint over staen, mochten N. seylen, de wint O.N.O. met regen ende een heel donckere mist, dewelcke continueerde tot de tweede wacht uyt, de wint treckende temet naer het N. Hadden de diepte van 50 vadem tot 2 glaesen in de eerste wacht, doen diep 40 vadem, al gront als vooren, wenden het O.waert over, gewent synde, diep weer 50 vadem, in de tweede wacht diep 54, 56 vadem, in de dachwacht diep als vooren, de wint van 's middachts variabel, S., O.S.O., O.N,O., N.N.O., N. ende N.W.

b 5. 's Morgens was 't al mistich motrich weder, de wint N.N.W. de see al hol aenschietende uyt een N.O., setten onse marsseylen by, lieten het by de wint N.O. over staen, maer maeckten weynich aenganck, het was 65 vadem diep, grau santgront, het diepte langsaem op als volcht, 70, 75, 80, 85, 90, 100 vadem, gront als vooren. 's Middachts gront af, giste geseylt te hebben N.N.O. 3½ myl, waeren volgens dien, op de N. breete van 40 gr. 36 min., ende op de lengte van 160 gr. 55 min. Saegen veel seerobben ende veel drift, te weeten groene tacken van boomen, ende steencroos ende groene blaederen dryven.

6. 's Morgens was de wint N.N.O. met topseyls coelte, wenden het om de N.W. met mistich motrich weder, de wint uyt- ende inschietende tusschen het N.N.O. ende N.N.W., leyden over ende weer om soo veel N. te winnen als mogelyck was om niet in de bocht tusschen *Japan* ende *Eso* te vervallen, saegen veel seerobben ende drift als vooren. Giste 's middachts geseylt te hebben, O.t.N. ½ N. 8 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 40 gr. 45 min. ende op de lengte van 161 gr. 34 min., wenden het doen om de N.O. 's Avonts trock de wint naer 't N.N.W. ende voorts naer 't W., ende het begon op te claeren. 's Nachts somtyts coelte, somtyts stilte.

Junyus.

d 7. 's Morgens was 't claer helder weder, de wint Westelyck met topseyls coelte, onse cours by de wint over om de N. 's Ochtents omtrent te 10 ueren saegen wy hooch lant in 't N.t.W. van ons, vermoede 't selve het lant van *Eso* te wesen. 's Middachts giste geseylt te hebben N.N.O. 11 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 41 gr. 26 min., ende op de lengte van 162 gr. 1 min., ende op de bevonden breete van 41 gr. 24 min.; alsdoen lach de S.O. hoeck van *Eso* N. omtrent 9 à 10 mylen van ons, ende was een hoogen steylen hoeck, gelyck per uytteyckening blyckt. Vervolgende onse cours recht N. aen naer d°. steylen hoeck toe. Omtrent naer de middach te 3 ueren cregen wy gront op 50 vadem, santgront, waeren doen omtrent 4 mylen van d°. hoeck. 's Avonts wat voor sons onderganck saegen wy hooch lant van 't W. tot het N.W.t.W., hetwelck naer myn gissing wel 20 mylen van ons lach, wat naer sons onderganck lach d°. steylen hoeck N. 3 mylen van ons, ende was doen diep 24 vadem, schilpige santgront, geyden onse seylen op ende lieten het dryven, met de steven om de S. 's Nachts in de eerste wacht diep 25, 30, 50, 56 vadem, d°. wacht uyt synde, leyden het om de N., in de tweede wacht diep 56. 60, 65 vadem, santgront.

e 8. 's Morgens was 't moy weder, de wint Westelyck, maeckten seyl, deden onse cours vooreerst om de N. naer de wal toe, liepen tot een $^1/_2$ myl nae, onder de hoogen hoeck, ende stelde doen onse cours langs de wal in de diepte van 20 à 24 vadem. Van d°. hoeck streckt het lant N. ende is hier hooch dubbelt lant, ende lach op de toppen bedeckt van sneeuw. Van den hoogen hoeck langs het lant seylende om de Noort, $^1/_2$ myl buyten de wal, is de diepte 18, 19, 20 va-

Junyus.

dem, de cours N. 6 myl, soo streckt de cust met laech lant om de N.O., ende vertoont hem op sommige plaetsen met vlacke taefelbergen, dan niet seer hooch. 's Middachts lach de hoogen hoeck te weten de S.O. hoeck van *Eso*, S.W. $^1/_2$ S. 5 mylen van ons, doen hadden wy een groote bay ofte inbocht in 't N.W.t.N. van ons, waeren doen op de gegiste breete van 42 gr. 19$^1/_2$ min., ende op de lengte van 162 gr. 18 min. Wy saegen veel roock optrecken op verscheyden plaetsen in 't hooge lant, was diep 58 vadem, wasige gront, waeren 3 mylen van lant; deden onse cours N.O. aen langs de wal, de wint S.S.W. met slecht water, was heel mistich weder, soodat wy naer de middach weynich bescheyt van het lant sien conden. Tegen den avont diep 35 vadem, naemen onse seylen in ende lieten het dryven, vingen met den doncker 4 cabbelliauwen. 's Avonts in 't opsetten van de wacht, cregen wy de diepte van 26 vadem, ende alsoo de gront hart opdroochde ende de see ons styf om de N. smeet, quaemen hier met stilte ten ancker op grove santgront; voor ons werpancker geset liggende vernaemen geen stroom, vingen 's nachts noch twee cabbelliauwen. Het bleef 's nachts stil maer mistich.

f 9. 's Morgens was 't noch stil, somtyts een variabel coeltie, lichte ons ancker om wat op dieper water te seylen, want het heel mistich bleef, conden oock de lant-see licht hooren ruyssen, onder seyl synde het coeltie slaepende ende de Suydelycke deyninge ons styf om de N. settende, droochde op tot op 15 vadem singelgront, hoorde de lant-see noch veel meer als vooren, quaemen dan weder ten ancker. Bevonden op dese cust als op de *Japanse* cust, dat als men binnen de 20 vadem onder de wal compt, de gront

Junyus.

meest singel is. Tegen den middach begon de son claer door te schynen, maer was noch al even mistich op den horisont, conden noch het lant niet sien; wat naer de middach begon de mist op te claeren, saegen doen dat wy in een groote inbocht geseylt waeren, ende maer $^1/_2$ myl van lant geanckert laegen, ende was hooch steyl lant met veel valeyen vol geboomte. Peylden de S.O. hoeck van *Eso* S.W.t.S. 12 mylen van ons. Waeren op de gegiste breete van 42 gr. 44 m., ende op de lengte van 162 gr. 30 m., hadden een laege hoeck 6 mylen S.W.t.W. van ons; hadden noch een hoeck in 't N.O. $^1/_2$ O. 6 of 7 mylen van ons, alwaer wel een rivier geleeck by in te strecken soo wy sien conden; saegen noch lant in 't O.t.N. maer conden geen seeckerheyt sien. Voorts heeft de cust veel bochten, maer can niet geanckert worden daer men voor de see beschut licht. Omtrent 3 à 4 ueren naer den middach quam ons een vaertuych aen boort, waerin twee mans met een jonge waeren, hadden 2 elantshuyden met wat gedroochde salm by haer, voorts pylen ende elck een booch met een houwer, quaemen gewillich over in ons schip ende vraechden naer taback, seggende *tambacko*, conden haer niet verstaen; sy schoncken aen de E. Commandeur de geroockte salm, doch was niet gesouten, ende een elantshuyt; sy syn getracteert met een arackien ende toebackien, waeren wel in haer schick. Dit was cort gedrongen volck, bruyn van vel, hebbende ruyge swarte baerden, syn op haer lyf seer ruych van swart haer, syn voor op het hooft geschooren, maer voorts lanck haer, van de helft haers hoofts neerhangende, als sy drincken lichten haer knevels op met een vinger. Sy hadden grove rocken van hennippe linnen aen, daerover rocken van vellen

Junyus.

gemaeckt, sy hadden gaeties in haer ooren waer touties in hingen, den eene had een ring in syn oor, het welck was van specy als coper ende half gout, hadden messen op haer buyck, de heften ingeleyt met silver; aen de plaeten aen haer houwers, die waeren op syn *Japans*, was oock silver aen; sy conden wel gout ende silver, presen dat haer pylen waeren seer suptyl gemaeckt, sommige met fenyn bestreecken. Sy wesen in 't W.t.N. dat sy daer woonden, ende dat die plaets *Tacaptie* genaempt was, ende de hoogen steylen hoeck van *Eso* noemden sy *Groen*, ende de bocht met de rivier *Goutsiaer*, ende in 't N.O. een plaets genaempt *Cyrarca*, noemden oock een plaets genaempt *Goutsiote*. Naer dat sy wel met een tabackien ende arackien getracteert waeren, syn vrolyck naer lant gevaeren; haer prauw was voor ende achter plat, roeyden met smalle riemen. Sy wat van boort geweest hebbende, cregen een S.W. coeltie, lichte ons ancker, gingen onder seyl, lieten het by de wint over staen om uyt dese bocht te geraecken; lieten het om de S.S.O. voortstaen, tot dat de eerste wacht uyt was, geyden doen onse fock op met het grootseyl, haelden onse marsseyls neer, lieten het soo dryven, verwachtende den dach; waeren gront af.

g 10. 's Morgens hadden wy claer weder, de wint W.S.W. saegen anders geen lant, dan daer wy van daen geseylt waeren, deden onse cours O. aen, giste geseylt te hebben 's middachts van onse anckerplaets, O.S.O. 10 mylen, ende was doen 100 vadem diep, wasige gront. Waeren op de gegiste breete van 42 gr. 29 m., ende op de lengte van 163 gr. 19 min., ende op de bevonden breete van 42 gr. 37 min. Saegen geen lant, deden onse cours N.O. aen, omtrent 3 ueren naer de middach stelden wy onse cours N. aen, om het

Junyus.

lant seecker in 't gesicht te crygen. Het was heel deysich op de kimmen, conden geen gront crygen, de wint liep variabel met veel stilte, saegen veel drift, soo 't scheen quam uyt een rivier. 's Nachts de wint variabel met veel stilte, hadden geen gront.

a 11. 's Morgens was 't al stil weder, somtyts een cleyn luchien uyt een N.O., allengs omloopende naer het O. ende voorts naer het S.S.O. Cort naerdat de cock vroeg cost geschaft had, cregen wy gront op 60 vadem, wasige gront, saegen corts daernaer het lant in 't N. ende N.N.O. tot in 't W., was effen vlack lant met geen geberchte, de cust streckende O.N.O. ende W.S.W. soo veer wy sien conden. De wint N.N.O. lieten het by de wint om de N.W. overstaen, om het lant terdegen te besichtigen, want het heel deijsich betrocken lach; het droochde temet op als volcht, 50, 43, 36, 30, 28 vadem, swart santgront. 's Middachts giste geseylt te hebben, N. 9 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 43 gr. 13 min., ende op de lengte van 163 gr. 19 min., ende op de bevonden breete van 43 gr 10, min., waeren 2½ myl van lant, op de diepte van 27 vadem, gront als vooren. Doen lach het Westelycxste lant dat wy sien conden, W.t.S. 6 mylen van ons, ende daer scheen wel een eylant te liggen, het Oostelycxste lant dat wy sien conden, lach N.O. van ons, 4 à 5 mylen. Wy hadden een rivier in 't W.t.N. ½ N. van ons, saegen hier eenige clipies onder de wal liggen boven water, saegen hier veel drift, de wint trock temet uyt het N.N.O. naer het S.S.O., seylden al by de wint Oostwaert over, in de diepte van 22, 21, 20, 19 vadem; naer de middach cregen wy een Suydelyck coeltie, stelden onse cours O.N.O. langs de wal. 's Avonts lach de hoeck die

Junyus.

wy 's middachts in het N.O. gepeylt hadden, in het N.W.t.N. 2 mylen van ons, ende was diep 25 vadem, gaeven dien hoeck den naem van Caep de *Manshooft*, omdat hy hem vertoont als een hooft. Hier is al slecht lant, niet hooch, sonder geberchte, saegen doen in 't N.W.t.W. van ons een rif, daer het seer op barnde, ende lach omtrent een myl van lant, ende om de N.O. van de Caep de *Manshooft* lach een vlack laech eylantien met 3 cleyne berchies, het N. eynt van d°. eylantie lach N.N.O. 3 mylen van ons, waeren van 's middachts geseylt O.N.O. 5 mylen; saegen in 't N.O.t.N. soo ons docht hooch lant, maer werden soo veel bedrogen van de mist, dat men somtyst mist voor lant ende lant voor mist aensaegen. 's Nachts was 't soo mistich, conden in 't minst niet van ons sien, onse cours O.N.O. tot de eerste wacht uyt, deden doen onse cours N.O. aen, seylden die heele wacht in de diepte van 25, 30, 32, 34, 36, 38 vadem, tegen den dach diep 30 vadem, al santgront met schilpen vermengt, de wint 's nachts variabel met veel stilte. 's Avonts hadde wy onse compassen geleyt op 9 gr. N.Oostering.

b 12. 's Morgens was 't heel mistich motrich weder, de wint O.S.O. ende S.O. met stilte, somtyts een cleyn coeltie, lieten het N.O.waert overstaen, het droochde allengskens op tot op 23 22 vadem, ende het water wert heel slecht, sonder deyninge, wisten niet waer wy dreven of seylden door de mist; quaemen ten ancker. Ten ancker liggende bevonden hier harde stroom om de N.W. ende naer de middach om de W., saegen veel drift verbydryven, insonderheyt veel veeren van vogels, gelyck wy daegelycx veel sien dryven, giste geseylt te hebben N.O.t.O. $^1/_4$ O. 9 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 43 gr. 28 m.,

Junyus.

ende op de lengte van 164 gr. 0 min. 's Avonts ende 's nachts continueerde de mist ende de motregen, conden de lant-see hooren.

c 13. 's Morgens continueerde de mist, conden niet boven een scheepslengte à twee van ons sien, wy hoorden de lant-see seer storten, alhoewel het stil ende slecht water was. Omtrent te 9 ueren 's ochtents claerde de mist wat op, saegen doen de Caep de *Manshooft* W.t.N. 3 mylen van ons, conden de streckende cust tot in 't W.t.S. sien, saegen het eylant met 3 berchies in 't N.W. $^{1}/_{2}$ N. 2 mylen van ons, de hoeck tusschen Caep *Manshooft* ende het 3 geberchte eylant gelegen, lach 4 mylen W.N.W. van ons; saegen oock in 't N.t.W. $^{1}/_{2}$ W. 1 myl van ons een groot recif branden, in 't N.O.t.N. $^{1}/_{4}$ O. lach noch een vlack eylant omtrent 1 myl van ons, hetwelck wy den naem gaven van 't *Barbaren* eylant. In 't O.t.N. 1 myl, lach noch een party clippen boven ende een deel onder water, alwaer de see seer styf op storte; after dese eylanden scheenen fraeye inbochten te wesen, dit leecken wel naer de. *Piscadores* eylanden, waeren allegaeder slecht ende plat boven ende niet hooch, scheenen heel dor te syn. Dit vorige op het corts beooght ende afgepeylt, wert stracx weder heel mistich met regen, waeren tot 3 reysen onder seyl met een cleyn luchie maer mosten stracx door stilte weder ten ancker comen, alsoo met de stroom om de N. dreef, quaemen eenige reysen ten ancker op $22^{1}/_{2}$ vadem, schilpige santgront, hier nu geset liggende, vernaemen weynich stroom. Tegen den middach cregen wy een moy coeltie uyt een Suydelycker hant, gingen onder seyl, deden ons best om buyten dese gebroocken eyl. te comen, seylden omtrent $^{1}/_{4}$ myl boven het Ooster recif, vonden de diepte

Junyus.

in 't vaerwater als volcht 20, 21, 23, 27, 28 vadem, santgront. Doen wy het Ooster recif een quart myl van ons hadden in 't N.N.W. van ons, ende lach met het *Barbaren* eylant overeen, bevonden doen de diepte van 18 vadem, schilpige craelgront. Doen lach het *Barbaren* eylant 1½ myl van ons, ende de mist claerde heel op, saegen noch een vlack eylant doen in 't N.O. ½ O. van ons liggen. Dese voorschreven eylanden syn 1, 1½ à 2 mylen lang, hebbende veel cleyne eylandekens ende clippen by haer liggen, after dese eylanden op het vaste lant leyt een kennelycke berch, boven met een keep ende leyt alleen. Daer is op het vaste lant hooch binnenlant, het welck wy met een blinck eens saegen, ende was meest boven bedeckt met sneeuw, de berch met de keep lach 's middachts N.W.t.N. van ons, waeren doen ½ myl buyten het Ooster rif. Saegen doen 3 vaertuygies naer ons toecomen, hebben dien ingewacht, quaemen aen boort, in ider was 5, 6, 8 man, ende het vaertuych ende volck was van gedaente als vooren, sy wisten die plaetsen oock te noemen die de voorige inwoonders ons genoempt hadden, quaemen in 't schip ende vraechden stracx naer taback, hadden eenige fyne vellen; naer wy sien conden waeren het ottersvellen die sy wilden verruylen, maer hielden dien heel duer, verruylden eenige robbevellen met een beerehuyt voor taback, sy droncken scheepsarack voor sackie 1), ende waeren heel vriendelyck ende vrolyck volck, sy wilden ons after de eylanden te ree hebben, noemden een plaets *Tamary*, seggende *Pierke Tamary*, dat is te seggen, compt te Tamary. Sommige van haer hadden groote silvere ringen in haer ooren, conden

1) Een zekere drank in Japan.

Junyus.

gout ende silver heel wel, verachte coper. Hadden haer vuerslaegen by haer om vuer te slaen, dat waeren viercante planckies daer een holletien in is, was voosachtich hout, daertoe hebben sy rieten daer een cort stockien in steeckt; als sy vuer hebben willen, soo stoten sy dat stockien in dat holletie ende vryven dat tusschen haer handen, dat het omdraeyt heen en weer, soo gedoopt in gesmolten swavel houden dat daeraen, hebben stracx brandent vuer. Dese habytanten noemden een plaets, die sy wesen in 't N.O.t.N. te liggen, *Takotekan*, ende in 't N.O. een plaets genoempt *Raekokan*, brachten oock traen in leeren sacken om te verruylen aen boort. Sy siende dat wy voorsloegen om wat bet te laeten loopen, voeren van boort ende riepen al in 't wechvaeren *Pierke Tamary* ende wesen naer lant ende toonden haer heel vrolyck. Sy van boort synde liepen wat bet t'see tot op 40 vadem, ende alsoo het cort weer heel mistich wert, geyden onse seylen op ende leyden het met de steven t'see met de besaen, ende lieten het 's nachts dryven, de wint meest S.W. met goet weder ende slecht water, maer heel mistich; het diepte af tot op 50 vadem, santgront, saegen naer de middach een hoogen berch met een pieck in 't N. $^1/_2$ O. van ons.

d 14. 's Morgens was 't noch heel mistich, de wint Westelyck met cleyn topseyls coelte ende slecht water, maeckten seyl, stelden onse cours O. aen, tegen den middach begon 't op te claeren, cregen helder sonneschyn weder. 's Middachts giste geseylt te hebben, O.t.S. 4 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 43 gr. 25 min., alsdoen lach het *Barbaren* eyl. N.W.t.W. 4 mylen van ons, saegen in 't lant een hoogen berch met een pieck, die wel 20 mylen van ons lach, in 't N.W.t.N. van ons. Dat Noordelycxste

Junyus.

van de *Barbaren* eyl. lach N. 3 mylen van ons, benoorden dese eylanden ontfalt hem het lant met een groote inbocht ende is al laech slecht lant, maer diep in 't lant hooch geberchte, 't welck bedeckt lach van sneeuw; saegen cort naer de middach noch een vlack eylantie, het welck recht in de bocht leyt, ende heeft verscheyde clippen om de N.O. van hem liggen, vernaemen hier veel walvisschen, gaven 't den naem van 't *Walvisch* eylant. Onse cours was O.N.O. langs de wal, conden geen voorlant in de bocht sien als het hooch binnenlant, saegen oock in 't N.O. hooch lant, was 's middachts 50 vadem diep gewcest. Onse cours tot 's avonts O.N.O., de wint variabel van 't N.N.W, tot 't S.S.W., diep naer de middach 55, 60, 65 vadem, santgront. 's Avonts lach het hooge lant dat op de Noortsy van de groote bocht leyt, in 't N.t.W. ½ W. van ons, waeren omtrent 3 à 4 mylen van lant. Het veerste lant daeraen streckende was duynich lant, ende lach in 't N.t.O. van ons, 5 à 6 mylen, ende was diep 65 vadem, stelden doen onse cours N.O.t.N. aen. 's Nachts was de wint W.N.W. ende W., doorgaende coelte, diep 65, 70 vadem, santgront, in de tweede wacht vertoonde hem de see soo brandich, conde niet beter sien ofte saegen een droochte in 't O.N.O. van ons, leyden het met de steven om de S.W. ende lieten het met een seyl byleggen, verwachtende den dach.

e 15. 's Morgens was 't taemelyck weder, de wint met een styve doorgaende coelte N.W., maeckten seyl, deden onse cours by de wint over om de N.N.O.; den dach wat doorgebroocken synde, peylden de N. hoeck van de groote bocht W.t.S. van ons, ende de N.hoeck van de duynen W.N.W. 2 à 3 mylen van ons. Dese streeck duynen vertoonen haer als een eylant, door

Junyus.

oorsaeck het lant aen beyde eynden hem ontfalt, seer cort om de West. Wy gaven de N. hoeck van de duynen de naem van Caep de *Canael*, omdat wy anders niet sien conden of daer benoorden in 't N.W. van ons was een doorganck ofte canael, maer de wint naer 't W. treckende, soo styf doorblaesende alsof hy door een trechter quam, naemen onse marsseyls in, lieten het voorts om de N. voort staen, maer corts daernaa besadichde de wint, soodat wy onse marsseyls daer weder bysetten. Wat over de middach saegen wy een heel hoogen berch in 't N. van ons, ende corts daernae oock in 't N.N.W. welck lant seer claer blonck van sneeuw. 's Middachts giste ick geseylt te hebben N.O. $^1/_2$ O. 15$^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 4 min., ende op de lengte van 165 gr. 27 min., ende op de bevonden breete van 44 gr. 3 min. Hadden doen een hoogen uyt muntende berch recht N. van ons, ende was heel claer helder maer seer cout weder, continueerden onse cours N. tot 's avonts, ende was doen 115 vadem diep, singelgront. Naer gissing van 's middachts behouden cours N.N.O. 4 mylen, peylden doen het geberchte als volcht, in 't W.t.N. lach de pieckberch, dien wy op den 13^{den} oock gesien hadden by *Tamarij*, in 't N. $^1/_2$ O. van ons; in 't N.W. $^1/_2$ W. lach een heel hooge berch, die boven op seer hackelich was ende geleeck een eylant, ende daerby noch een hoogen berch, die hem aen tween met een cloof vertoonde; daer beoosten quam een hoogen ronden berch hem vertoonen met syn top door een dys, saegen in 't N. $^1/_2$ W. een hoogen vlacke gecartelden berch, daer op het W. eynt een berch op staet, gelyckende een boeren schuer van fatsoen, ende is oock het hoochste van dien berch. Van d°. berch streckte

Junyus.

wat laeger lant tot in 't N.O.t.N. ende was het veerste lant dat wy sien conden; de boeren schuer berch lach ons het naest ende was omtrent 10 mylen van ons. Het geberchte leeck al aen malcanderen vast te wesen tot den gehackelden berch, soo ick con bemercken liep een canael tusschen den gehackelden berch ende den pieckberch door om de W., gelyck per uytworpsel can beoocht worden. Dreven de eerste wacht in stilte, de eerste wacht uyt synde was 't 100 vadem diep, cregen een coeltie uyt een S.W., de wint te vooren W.N.W. geweest synde, stelden onse cours N.O.t.O. aen, tegen den dach wert het heel mistich ende waeren gront af.

f 16. 's Morgens was 't heel mistich, de wint S.W. treckende naer het S. met cleyne coelties ende slecht water. 's Middachts gisten wy soo geseylt als gedreven te hebben N.O. 1/2 O. 11 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 30 min. ende op de lengte van 166 gr. 14 min., hadden geen gront, hadden daegelycx veel steencroos ende strommels, gelyck men by de C. *de Bonne Esperance* siet, die hol syn; ende veel veeren ende andere groente ende wier dryven, ende het bleef heel mistich. 's Avonts geyden wy de fock op ende lieten de marsseyls neer loopen, lieten het soo met een seyl liggen dryven om de N.O. 's Nachts liep de wint O.S.O. dreven doen om de N., het was slecht water. Tegen den dach een moye topseyls coelte uyt een O.N.O.

g 17. 's Morgens was het noch heel mistich motrich weder, de wint O.N.O. met cleyn topseyls coelte, maeckten seyl, onse cours by de wint N.waert over, wat naer de vroeg cost saegen wy lant in 't N. ende N.N.W. van ons, lieten het voort staen tot omtrent een uer voor de middach, waeren doen omtrent 1 1/4 myl van

Junyus.

lant ende hadden de diepte van 44 vadem, singelgront, saegen in 't W. het veerste lant van ons, ende om de O. of 't veerst N.O.t.O. $^1/_2$ O. $2^1/_2$ myl van ons, ende was een steylen hoeck. Van d°. hoeck tot een ander hoeck streckte het lant van hoeck tot hoeck N.O. ende S.W. Gisten van den verleeden middach behouden te hebben N.N.O. 19 mylen, waeren doen by een steylen hoeck, daer beoosten een rivier scheen in te strecken, doch niet groot, waervan in den mont een steyle clip lach, gelyck een pyramida. Het lant was hier heel slecht ende steyl, in 't lant lach een hoogen berch bedeckt met sneeuw, doch de valeye van het laech lant lach bedeckt met sneeuw tot op strant toe. Saegen hier by menichte seerobben, scholvers ende lammen swemmen, het lant was seer groen, dan saegen geen geboomte, het was op dato seer cout, wy wenden het weder t' see, gewent synde, mochten S.O.t.O. seylen, de wint trock temet naer het N. soodat wy O. ende O.N.O. seylen mochten. Giste 's middachts geseylt te hebben N.N.O. $^1/_2$ O. $12^1/_2$ mylen, waeren doen omtrent 1 myl van lant, hadden geen gront, hadden een hoogen hoeck N.O.t.O. van ons 6 à 7 mylen, saegen noch heel hooch lant in 't W. 't welck al bedeckt lach met sneeuw, maer doordien de mist continueerde, conden geen degelyck bescheyt sien als altemet met een blinck. Naer de middach liep de wint N.O. seylden O.S.O.waert over, maer wert somtijts heel stil, de eerste wacht dreven wy in stilte, cregen in 't begin van de tweede wacht een coeltie uyt een S.W., stelden alsdoen onse cours om de N.O. met motrich mistich weder.

a 18. 's Morgens was 't heel mistich, een cleyn luchien uyt een S.W., saegen met een blinck een heel hoogen

Junyus.

berch bedeckt met sneeuw in 't N. $^1/_2$ W. van ons, maer was stracx weder met de mist bedeckt, vervolchden onse cours om de N:O., hadden holle deyninge uyt een S.O. Tegen den middach was de wint Suydelyck, begon weder wat op te claeren, saegen omtrent de middach weder een hoogen berch in 't N.N.O. van ons, dewelcke seer van sneeuw blonck, maer was stracx weder betrocken van de mist, conden geen voorder bescheyt sien. Gisten 's middachts geseylt te hebben O.N.O. 11 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 31$^1/_4$ min., ende op de lengte van 167 gr. 45 min. Cregen naer de middach de wint S.O. treckende naer het O. ende voorts naer het N.; onse cours om de O.N.O. maer het wert stil, ende hadden een seer coude natte mist. Wy geyden 's avonts onse seylen op ende lieten het dryven, in 't voorste van de tweede wacht cregen wy een coeltie uyt een W., lieten het O. aengaen met cleyn seyl.

b 19. 's Morgens was het mistich weder, de wint S.W. met slappe coelte, onse cours N.O. aen. 's Middachts gisten geseylt te hebben O.N.O. 6$^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 45 gr. 41$^1/_4$ m., ende op de lengte van 168 gr. 19 min., saegen doen lant met een blinck in 't W. ende in 't N.N.W. ende corts daernaer in 't N. ende was al hooch geberchte, seer blinckende van de sneeuw die daer op lach, maer was weder corts betrocken van de mist. Somtyts scheen de son claer, maer conden geen quart van een myl van ons sien, doordien de mist soo dicht op 't water neerlach ende ons het gesicht van den horisont benam; conden geen gront bewerpen, het water was heel blaeu, maer saegen veel drift, als veereu, wier, steencroos ende strommels, deden onse cours N. aen met een Westelycke wint.

Junyus.

Tot 's avonts geseylt drie mylen. Saegen 's avonts veel troppen cleyne meeuwen vliegen; saegen oock omtrent 5 ueren naer den middach met een blinck, recht voor uyt in 't N. van ons, een heel hoogen berch, die oock seer blonck van sneeuw ende was stracx betrocken, conden voorder geen meer kennisse van lant becomen; hebben het alsdoen met de steven om de W. geleyt, ende lieten het dryven, dorsten door oncunde niet voortseylen, de wint variabel met stilte. Vier glaesen in de eerste wacht hoorden wy groote rasing van water of het de lant-see ofte storting tegen de clippen was van de see; worpen het loot, bevonden de diepte van 30 vadem paelgront, stracx weder diep 46, 47 vadem; saegen aen bagboort eenige storting van de see, ende hoorden aen stierboort oock veel geraes ende storting van water. Dan de see, die slechte schielyck, ende wy leiden het met de steven om de S.W., ende geyden de seylen op ende lieten het dryven op Godes genaede, ende wat corts gront af van 50 vadem, lieten ons daegelycx ancker druypen met $^2/_3$ van een tou bodt, of wy weder by gront quaemen dat wy daervoor mochten comen te liggen, dan conden geen gront meer crygen; dreven om de N.W., hoorden gestadich de lant-see ende groote ruysing van water ende veel gecryt van clipmeeuwen.

c 20. 's Morgens met den dach was 't mistich weder met stilte, hadden noch geen gront, wonnen ons daegelycx ancker weder op; wat op den dach cregen wy weder gront op 50 vadem, ende den ander worp 47 vadem, grof santgront, lieten ons tuy-ancker vallen. Wat geset gelegen hebbende begon 't wat op te claeren, saegen doen in 't S.S.O. de toppen van hooch geberchte, maer conden de voeting daer niet af bekennen, maer

Junyus.

scheen dicht by ons te syn, wy hoorden gestadich groot geruys van water, d°. lant is straex weder betrocken van de mist. Omtrent 2 à 3 ueren naer de vroe cost claerde de mist op, doen saegen wy dat wy boven $^1/_2$ myl niet van den wal geanckert laegen; saegen in 't S.t.W. van ons 3 mylen, lant, ende in 't N.O.t.O. 5 à 6 mylen van ons het Noordelycxste lant dat wy sien conden; het geruys van water saegen wy dat het afstortinge van sneeuwater was, dat op verscheyde plaetsen van het geberchte in de cloven quaem afvallen, ende een groot geruys ende geraes maeckte, ende het lant lach op veel plaetsen tot by de waterstrant noch bedeckt met sneeuw, insonderheyt op 't geberchte. Saegen een hoogen ronden berch die vol sneeuw lach in 't S.W.t.S. ende een d°. in 't S.W.t.W. van ons, wat lanckwerpiger dan van één hoochte synde, ende waeren met een laege valey aen malcanderen gehecht, alwaer noch eenige cleyne berchies buyten laegen, waer bewesten noch 2 ronde berghen laegen, maer die laegen wel over de 20 myl van ons. Van den berch in 't S.W.t.S. van ons liggende, loopt een steyle afsteeckende hoeck, dien by ons de naem gegeven wert van Caep *de Vries*, conden in 't N.W. geen lant sien, vertrouwende als nu in de *Tartarysche see* te syn. Wy waeren myns oordeels 's nachts tusschen dat lant, daer wy nu onder geset laegen ende een clippige droochte doorgedreven, al by de wal langs, eerst om de N.W. ende voorts om de N.; dancke Godt Almachtich, dat hy ons soo merckelyck bewaert heeft. Giste van den verleeden middach tot daer wy geset laegen behouden te hebben N.t.W. $^1/_2$ W. $6^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 46 gr. $6^3/_4$ min., ende op de lengte van 168 gr. 9 min., ende bevonden breete

Junyus.

van 46 gr. 6 min.. Wy hadden hier heel slecht water, setten onse prauw ende boot uyt, ick syn met de prauw naer lant gestiert om te diepen; tusschen het schip ende wal bevont een opgaende gront, $^1/_4$ myl van lant diep 30 vadem, santgront, een gotelingsschoot van lant diep 19 vadem, steenige gront. Syn voorts volgens ordre naer lant gevaeren om te besichtigen of 't hier wel mogelyck was om water te haelen, daer comende vonden heel goede gelegentheyt, conden met de boot after eenige hooge clippen vaeren heel beschut voor de see, ende mannen soo het vers afloopent water met beleyt in de boot. Syn al te samen aen lant getreden ende bevonden geen teycken van volck, dan saegen twee roo vossen loopen, die niet heel schaeu (schuw) schenen te wesen, bevonden dat het hier een voorjaer was, want de elseboomties begonnen eerst te bloeien ende de groene cruyden stonden seer liefelyck, de bloemties begonnen haer te openen ende de leewerick sonck seer liefelyck. Anders in 't hooch berchachtich gehackelt lant met sommige fraeye valeyen, saegen geen geboomte als cleyne elseboomties, op 't corts dit besichticht hebbende syn aen boort gevaeren ende heb 't den Commandeur alles gerapporteert. Aen dit lant was geen strant; daer geen steyle clippen waeren was 't al groot ballast steen, daer veel vuereboomen ende hout met een storm op gesmeten was ende daer seer veel lach.

d 21. 's Morgens syn ick met de boot om water gevaeren, het prautien is met den Stierman Roelof Siversz. om de N.O.hoeck van 't lant geweest, om te sien of daer noch eenige bay ofte beter gelegentheyt was om te anckeren dan als wy laegen; brochten tyding als dat het een streckende cust was, soo veer sy sien conden om de N.O. streckende, ende dat daer geen

Junyus.

beter gelegentheyt en was om te anckeren. Doen als wy alreede laegen, waeren met myn drie soldaeten aen lant gegaen, uytgestiert om het lant wat te ontdecken ende om te sien of daer oock volck op was, quaemen 's avonts weder aen boort, rapporteerden in eenige huties geweest te hebben, alwaer een menschen geraemte ende een dootshooft in lach. Dese huties waeren gemaeckt van tacken van boomen ende met lanck gras gedeckt, vonden by d°. huties een pael in de gront geset, alwaer een houwer, gelyck de voorige habytanten by ons aen boort geweest sijnde op haer sy droegen, ende was om de cant met wat silver beslagen, hangen, ende was in de schee heel vast beroest; hadden oock een half gemaeckt prautie, 't welck uyt een stuck van een groote vuereboom begonnen was te maecken, vinden liggen. Dit lant daer wy onder geset laegen vertrou ick een eylant te wesen, dicht by de cust van *America* te liggen, ofte dat het een uytsteeckende hoeck van d°. cust is.

e 22. 's Morgens is de boot weder om water gevaeren, ende ick syn met de prauw om de S.W. gevaeren, om te besichtigen ofte aldaer geen fraeye bay ofte ree en was, ende creech drie man mede om daer aen lant te setten ende op te loopen, ende te besichtigen een berch, die van veere wel een mineraelberch geleeck. Haer aldaer aen lant geset hebbende, synde omtrent 2 mylen van 't schip om de S.S.W., soo syn ick voorts om de S.S.W. gevaeren, syn omtrent $3^1/_2$ myl om de S.S.W. gevaeren, quaemen doen by een steyle clip, die omtrent een musquetschoot van lant leyt, ende is gelyck eene pyramida ende was vol meeuwen, dan was soo steyl, dat daer niet mogelyck was op te comen, dese clip was wel een musquetschoot hooch. Dwars van d°. clip stont soo een steenige berch dicht op strant, die in see staende

Junyus.

clip gelyck dan hooger, ende was van specy als van verbrande swarte steen die men licht daeraf conde schilveren. Of ende buyten d°. see-lycxste clip comende, vernaemen een hoog reysende see met swaere deyninge, conden noch lant sien soo veer om de S. als conde beoogen. Het wert soo mistich in corten tyt, dat wy dicht by de clippen langs roeyende geen lant conden sien, soodat ick geen cans en sach om iets meer te besichtigen; syn wederom gevaeren naer ons volck, die wy aen lant geset hadden ende hebben haer van lant gehaelt, ende alsoo wy uyt het schip hadden hooren schieten, syn wy naer boort geroeyt. Ons volck hadde eenige aerde uyt d°. berch vernoemt medegebrocht, die wel geleeck naer minerael ende scheen silver by hem te hebben; syn aen boort gecomen ende hebben het den Commandeur getoont. Wy brochten oock een party suering aen boort gelyck in 't patria wast, wy hadden verscheyde vossen aen lant gesien, oock vonden wy een stock op een steyle vlackte steecken die van menschen daer gestoocken was, met eenige kerven daerop gesneeden, dan vernaemen geen volck, wij hadden oock nergens geen santstrant gevonden.

f 23. 's Morgens syn ick weder van den Commandeur gecommitteert, om met de drie vorige maets, te weten: Jan Joosten, Onder-Stierman, ende den barbier Mr. Jochum met Claes Meullenaer, bosschieter, naer de vorige mynberch te vaeren, ende beneffens haer die op noves te besichtigen, ende een degelyck monster aerde daeraf van daen te brengen, om aen den E. Heer Generael ende de Raden van *India* te vertonen. Daer comende syn by een afllooping van sneeuwater opgeloopen tot naer de cruyn, ende was vry moeylyck om op te comen, daer comende heb wat dieper

Junyus.

in de myn laeten graeven, bevonden merckelycke aederen daerdoor loopen van glinsterende spetie; heb soo veel in een sack laeten doen als een man qualyck conde op strant brengen, ende syn naer boort gevaeren. Maer eer aen boort quaemen, is ons den Commandeur met den Schipper ende Onder-Coopman omtrent de waterplaets te gemoet gecomen met de boot, synde omtrent den middach; den Commandeur riep myn toe, dat ick aen lant by hem soude comen, ende dat als de boot het water inhad, dat de boot naer boort soude vaeren met de gehaelde aerde, beneffens de drie andere maets, 't welck soo geschiet is. Ick heb van de bevinding aen den Commandeur van alles rapport gedaen, syn doen beneffens hem naer een steyle vlacke berch gegaen, ende syn daer opgeclommen, daerop synde heeft den Commandeur een houten cruys op een verheven berchie laeten oprechten, waerop dit volgende opgehouden stont: ☧ anno 1643. Heeft alsoo possessie van wegen onse E. Heeren Meesters van dit lant genomen, ende het selfde den naem gegeven van het *Companyslant*; ende dese hoeck genaempt de *Cruyshoeck*. Hebben op het *Companyslant* gegeten ende gedroncken, ende ter eere van onse E. Heeren Meesters 3 salvo's met musquets gedaen, syn tegen den avont naer boort gevaeren. Aen boort comende is by den E. Commandeur ende raet geresolveert om des anderen daechs te seyl te gaen, alsoo wy nu van water redelyck versien waeren, ende Godtlof gesond volck hadden ende hier niet te crygen was als groente, ende hier met groote peryckel geset laegen; want soo de wint in 't W. geloopen hadde met styve coelte, was geen cans geweest om af te ryden. Terwyl wy hier gelegen hebben liep de stroom gestadich met een styf

Junyus.

corent om de N.O. ende N.N.O., ende was somtyts seer cort stil water ende stracx de stroom syn oude ganck vervolgende sonder te kenteren. Het water wast hier op ende neer 6 à 8 voet, dan en hielt geen ty, in de winter wast het water wel 2 à 3 vadem op ende neer, gelyck sulcx licht te beoogen was; een myl van lant is men gront af. Terwyl wy hier gelegen hebben, was de wint al S.,S.t.W. ende S.W.. meest met stilte met een swaere dicke mist ende hielen heel slecht water, somtyts op een corte tyt claere sonneschyn. Alhier op de wal wassen op de gront blaeden met dicke holle steelen, dewelcke in 't geheel 9 vadem lanck syn, d°. bladeren vint men aen troppen veel in see dryven, synde door malcanderen gevlochten, onder dit lanck geblaed croos onthouden haer by duisende see-honden, oock lammeties ende duyckers, hadden hier op 't lant oock een spierwitte vos gesien.

g 24. 's Morgens was 't heel stil, hebben de boot ende de prauw ingeset, cregen een cleyn coeltie uyt een S.W., lichte ons ancker, maer wert corts weder stil, dreven naer de wal tot op 27 vadem, santgront, $^1/_4$ myl van lant; het was soo mistich, dat wy geen lant sien conden, maer hoorden het geraes claer genoech van het afvallent sneeuwater. Dit lant moet seer cout syn van spetie, want hebben malcanderen op het vlacke laege lant met sneeuwballen gegooyt ende sneeuw aen boort gebrocht op den 23 Juny, synde als nu op de N. breete van 46 gr. 6 min., leyden onse compassen op een streeck N.O. aen, lichte ons ancker tegen den avont met een moy coeltie uyt een S.W., deden onse cours om de N.W., cregen de wint in 't laetste van de eerste wacht N.O. met cleyne topseyls coelte ende slecht water.

Junyus

a 25. 's Morgens was 't noch al heel cont ende heel mistich weder, de wint N.O. met een moye voortganck ende slecht water; saegen somtyts steencroos ende eenige andere drift dryven, saegen oock verscheyde gevogelte vliegen, waeronder eenige waeren swart met roo cromme becken. Giste 's middachts geseylt te hebben N.W. 14 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 46 gr. 46 min.; naer den middach trock de wint naer het N.N.O. ende voorts naer het N. ende N.N.W., saegen veel van de lange croosblaeden dryven, 's Nachts de eerste wacht uyt synde liep de wint N.W.t.W. ende doen om de N.N.O., 's Nachts claer maeneschyn weder.

b 26. 's Morgens was 't redelyck claer weder, de wint N.W., treckende naer het N.N.W., lieten het al by de wint N.O.waert over staen, saegen menichte van gevogelte vliegen. Giste 's middachts geseylt te hebben N.t.W. 1/2 W. 10 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 47 gr. 25 min., ende op de lengte van 166 gr. 56 min., op de bevonden breete van 47 gr. 12 min.. Naer den middach wert het heel mistich, de wint naer het W. loopende ende voorts naer het W.N.W., seylden ten naeste by N.waert over, cregen holle aenschietende deyninge uyt den N., saegen veel lange croosblaeden dryven; hadden 's nachts claer maneschyn weder.

c 27. 's Morgens was 't mistich weder, de wint N.W.t.N. met een moy coeltie met holle deyninge uyt een N.O., wenden het om de W., saegen veel lange croos dryven ende veel lantvogelties vliegen, waeraf sommige soo cleyn waeren als mossies. Giste 's middachts geseylt te hebben N. 9 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 47 gr. 48 min. ende op de lengte van 166 gr. 56 min.. Alsdoen heeft de

Commandeur den raet beroepen ende is geresolveert om onse cours om de W. te nemen ende N.W. gelyck per resolutie blyckt. Naer den middach cregen wy de wint N.W.t.N. ende N.N.W. met topseyls coelte ende holle deyninge uyt een O.N.O.; het was soo mistich als 't noch ooyt geweest was, geyden 's avonts onse fock op ende lieten het dryven met de steven om de W. 's Nachts de wint N. ende N.N.W. met cleyn topseyls coelte.

d 28. 's Morgens was 't noch al mistich weder, de wint met een cleyn coeltie uyt een N.O., maeckten seyl, vervolchden onse cours om de W. met slecht water maer geen gesicht, saegen veel swarte vogels met roo cromme becken vliegen. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t.S. 12 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 47 gr. 39 min., ende op de lengte van 165 gr. 49 min.. Naer de middach de wint O.S.O. met cleyne coelte, ende alsoo de duystere dicke mist continueerde, lieten beyde marsseyls neerloopen ende geyden de fock op, leyden het met de steven om de N., dreven op Godes genaede N.W. heen.

e 29. 's Morgens was 't noch al mistich weder, dan het Oostelycke coeltie begon door te blaesen, waerdoor het scheen dat de mist wat begon te breecken, hebben seyl gemaeckt ende onse cours S. aengestelt, om eenich lant weder in 't gesicht te crygen. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t.S. 1/2 S. 11 mylen, waere volgens dien, op de breete van 47 g. 16 min., ende op de lengte van 164 gr. 45 min., ende op de bevonden breete van 47 gr. 27 min. Wat naer den middach heeft den Commandeur den raet beroepen ende geproponeert, alsoo wy hier geen lant bejegenden ende de gestadige mist ons siep tegenhielt niet wetende waer wy seylden, ofte het niet goet en

Junyus.

was, om het lant weder om de S. aen te doen, ende dan by de wal langs saegen te comen, volgens de streching soo wy dien mochten vinden, om soo met vaster fondament de cust van *Tartaria* te beseylen; is geresolveert onse cours soo lang om de S. te vervolgen, tot dat men het lant dat N.W. van het *Companyslant* leyt in 't gesicht sal crygen, om soo terdegen te ondersoecken ofte het een streckende cust is ofte gebroocken eylanden. Naer den middach de wint O.S.O. met claer helder sonneschyn weder, met claer gesicht ende heel slecht water.

f 30. 's Morgens was 't moy helder ende claer weder, de wint O.S.O., saegen doen het lant in 't S.O. van ons, ende waeren 2 hooge berghen, waervan de Oostelycxste de hoochste, was, ende scheen een eylant te wesen, synde met een valey aen malcanderen, in 't midden van de valey hebbende een cleyn berchie. Wy hadden dese 2 berghen op den 23sten van het *Companyslant* gesien omtrent in 't W.S.W. van ons, 25 à 26 mylen. Wat op den dach saegen wy den selfden berch by ons gesien op den 15den in 't N.t.W. ½ W. van ons, ende by ons den naem gegeven was van de *Boeren schuer*. Dito berch lach nu in 't O.S.O. van ons ende was met laech lant aen de twee geheuvelde berch vastgehecht; den twee geheuvelden berch was by den Commandeur den naem gegeeven van *Caep de Trou*; vervolgende onse cours S. aen. Giste 's middachts geseylt te hebben S. ½ W. 20 mylen, waeren volgens dien op de gegiste breete van 46 gr. 8 min., ende op de lengte van 164 gr. 30 min., ende op de bevonden breete van 45 gr. 54 min.. Alsdoen lach caep *de Trou* O.t.S. ¼ S. 14 à 15 mylen van ons, ende de *Boeren schuer* S.O.t.S. ¼ O. 15 à 16 mylen, conden oock al het geberchte sien,

Junyus.

dat van ons op den 15[den] gesien was; soodat dit lant maer een smalle streeck lant is, met hooge berghen met sommige laege valeyen aen malcanderen gehecht. Het sneeuw op 't geberchte scheen vry wat gemindert te syn, maer alsoo het op noves weer heel mistich wert ende in 't aenseylen geen gront conden crygen, ende de stroom ons merckelyck uyt de S. tegenquam met veel drift, als synde groene biesen, wier, steencroos, groene tackies ende blaeden van boomen ende veel veeren van vogels, hebben het met stilte om de W. geleyt. Dreven soo ick con bemercken om de N.W., hielden het 's nachts met cleyne coelte by over ende weer wendende, vertrou vastelyck dat hier een doorganck was tot in de S. see.

Julius.

g 1. 's Morgens was 't heel mistich weder, somtyts een corte wyl opclaerende maer stracx weder een dichte mist, wy lieten het al S.waert over staen, met een O.t.S. ende O.S.O. coelte ende slecht water; saegen by groote bossen steencroos, wier, gras, blaeden ende tackies van boomen dryven, saegen oock eenige lammeties. Soo wy conden bemercken quaem ons de stroom styf tegen, soodat ick op noves vaststel dat hier een doorganck is. 's Middachts de wint meest N.W. ende W.N.W. met slecht water; giste geseylt te hebben S.S.W. $^1/_2$ S. 12 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 9 min., ende op de lengte van 164 gr. 8 min.; cregen omtrent half naermiddach het lant met een blinck in 't gesicht, naer de middach cregen wy de wint S.O., lieten het al S.waert over staen om het lant soecken te verkennen, 't welck ons de mist belet heeft. Saegen 's avonts met een blinck de pieck *Antony* in 't S.S.O. van ons, saegen oock in 't S.S.W. lant, conden geen gront

Julius.

crygen, alhoewel wy niet boven 3 à 4 mylen van de wal waeren, wenden het tegen den avont om de N.O., hielen het 's nachts by met een Suydelycke coelte om 's anderen daechts te sien het canael te ondecken.

c 2. 's Morgens met de dach begon de mist wat op te claeren met een Suydelyck coeltie, saegen lant in 't O.S.O. van ons; omtrent 3 ueren voor de middach lach de pieck *Antony* S.W.t.W. $^1/_2$ W., de *Croonberch* S.O.t.S. $^1/_2$ S. 3 mylen van ons, saegen oock de *Boere hoyschuer* in 't S.O.t.O. $^1/_2$ O., de afgaende hoeck van d°. berch in 't S.O. $^1/_2$ S., de Caep *de Trou* O.N.O. $^1/_2$ N. van ons. De wint met stilte heel variabel loopende, cregen tegen den middach de wint N.N.W. uyt der see, lieten het S. aengaen om het canael te ondecken. 's Middachts giste geseylt te hebben O.S.O. $^1/_2$ S. $6^1/_2$ myl. saegen alsdoen de *Croonberch* S.O. $^1/_2$ S. $2^1/_2$ myl van ons, conden oock de *Gehackelde* berch in 't S., de *Boere hoyschuer* in 't O.S.O. $^1/_2$ S., den afgaende hoeck van d°. berch in 't O., de Caep *de Trou* O.N.O. $^1/_2$ N. van ons (sien). Waeren nu op de gegiste breete van 44 gr. $56^3/_4$ min., ende op de lengte van 164 gr. 41 min. cort naer den middach viel weder een swaere mist, soodat wy weer heel geen gesicht en hadden, conden oock geen gront crygen, wenden het W.waert over, peylden 's avonts met een blinck de pieck *Antony* in 't S.W.t.S. $^1/_2$ S. van ons. 's Nachts de wint variabel met een dichte mist, somtyts regen, hielen af ende verwachten claer gesicht; de wint 's nachts N.N.O., N., N.N.W., W., W.S.W., W.t.S., S.S.W.

b 3. 's Morgens was 't heel doncker mistich weder, de wint Westelyck, op hoop dat de mist wat opclaeren

Julius.

sonde leyden wy het naer den wal toe; omtrent 'sochtents te 9 ueren claerde de mist wat op, saegen de pleck in 't S.W. van ons, ende Caep *de Canael* in 't S.t.O., lieten het al S.S.W. naer de wal voort staen, ende is geresolveert om hier ergens ten ancker te loopen, indien wy bequaeme anckergront mochten vinden, ende dan met ons vaertuych het canael te visiteren. 's Middachts hadden wy heel claer weder, de wint W. ende trock naer het N.W., giste alsdoen geseylt te hebben W,S.W. 7 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 45³/₄ min., ende op de lengte van 164 gr. 4 min., op de bevonden breete van 44 gr. 43 min.. Hadden doen de *Croonberch* ende de *Boeren schuer* over malcanderen, ende saegen O.N.O. ¹/₂ N. van ons, het hooge lant beiden de *Boeren schuer* ende de *Gehackelde* berch W. ¹/₂ N. De *Gehackelde* berch lach O.t.S. ¹/₂ S. 5 mylen van ons, stelden onse cours S. naer de wal toe, cregen gront op 46 vadem, singel; lieten het al voort staen, vernaemen een opdroogende gront, quaemen omtrent 3 ueren naer de middach op de diepte van 27 vadem, fyne singel ende cralyge gront omtrent 1¹/₂ myl van lant, quaemen daer ten ancker. Geset liggende is onse prauw uitgeset, syn naer lant gestiert om te ondersoecken of onder de wal geen beter anckergront en was ende of hier geen volck en woonde, oock of hier geen gelegentheyt was om water ende eenich hout te crygen; ende alsoo by ons om de O. van ons een rivier scheen beoocht te worden, om het selve met een te visiteeren, ofte het een diepe ofte drooge rivier was. Syn vooreerst al diepende naer de rivier gevaeren, vonden een goede opdroogende santgront 1 myl van lant 20 vadem, tot een gotelingsschoot van lant 10 vadem, swarte santgront. Voor de

Julius.

rivier comende syn daerin gevaeren, bevonden deselve drooch te syn ende brack water te wesen. Vernaemen aen lant veel voetstappen van menschen ende beesten, ende het lant stont seer liefelyck ende groen, met veel ontloocke bloemen als in ons vaderlant, vonden een gemaeckt houte swaert; op 't corts het rontom ons besichticht hebbende, syn langs de strant gevaeren om de W., maer de dach ons te cort wesende om meerder gelegentheyt te doorsien, meenden naer boort te vaeren, maer een vaertuych siende, dat eenich volck op strant haelde, syn daer naer toe gevaeren. By haer comende dicht by strant, vonden een man met een grooten ruygen baert met 2 vrouwen ende 3 jonge manspersoonen ende eenige kinderen by het vaertuych, 't welck sy al op strant gehaelt hadden. Den outste had een pylkoocker met pylen aen syn hooft hangen, met een booch in syne hant ende een houwer op syn sy, saegen anders geen geweer. Hy riep tegen myn *sapoy* ende wees, ick sou aen strant comen, 't welck ick gedaen heb, liggende met de aftersteven van de prauw aen de strant, hy selven de prauw, tot syn knies toe in 't water staende, afhoudende. Heb soo sittende in de prauw hem eens arack geschoncken, maer wilde niet drincken dan als most selver eerst wat uyt 't copien drincken, syn met vrientschap van hem gescheyden; hem wysende ick sou morgen weder comen, waerover de vrouwen in haer handen clopten ende schenen bly te syn; syn in de voornacht aen boort gecomen, ende heb het wedervaeren van ons aen den E. Commandeur geraporteert.

c 4. 's Morgens hadden wy moy liefelyck weder met een cleyn coeltie uyt een N.O., gingen onder seyl, seylden wat naerder de plaets alwaer wy by het volck ge-

Julius.

weest waeren, alsoo daer oock tot verscheyde plaetsen vers water quaem afloopen ende aldaer gemackelyck om te haelen was; quaemen weder ten ancker op 20 vadem, swarte santgront, $^2/_3$ myl van lant. Geset synde syn met de prauw weder naer lant gestiert met eenige cleenicheden, om dese menschen daerdoor soecken te trecken ende soo haer ommeganck, leven ende wat negotie sy mochten hebben, te bemercken, ende ofte sy oock van gout ende silver wisten. Met de prauw by het strant comende riepen om het seerst *sapoy* ende clepten in haer handen, conden anders niet bemercken of dat roepen *sapoy* was welcom te seggen; den outste riep ende wees ick soude aen lant comen, 't welck ick gedaen heb, ende liet de prauw met ons volck soo lang van de wal afroeyen. Ick aen lant comende heb ick den outste by syne handen genomen ende voorts malcanderen omhelst, betoonende met wysen malcanderen soo veel vrientschap als conden bybrengen. Een manspersoon quaem met een lange mat, gemaeckt van biesen ende ley die op strant neder, den outste my by myn hant vattende wees ick sou gaen op die mat sitten; ick nedersittende quaem syn geheel gepeupel rontom my, 't welck bestont in 4 manspersoonen, 2 vrouwen, 2 vrysters met een cleyn meysien, sy waeren allen gecleet in rocken van vellen. Ick dese groote beleeftheyt van den barbaer doorsien hebbende, heb hem begiftlicht met 2 à 3 menocke [?] Tarnataense taback, die hy met groote danck aennam, de vrouluy ende het kint hinck ick elck een chrystalyne craelde ketting om de hals, waermede sy heel bly schenen te wesen, gaf noch aen elcke vrou een cleyn stuckie wit linnen, waermede sy soo bly waeren, conden het selve niet genoech uytroepen, sy vereerden my veel groote stucken

Julius.

heylbot, die noch heel vers was, heb doen met haer allen wat arack gedroncken, ende naem den outste by de hant ende ginck al dansende met hem boven op een groene vlackte, alwaer 5 à 6 huysies stonden, maer waeren maer 2 bewoont, alwaer ick noch veel verse heylbot vont hangen, daervan sy my soo veel gaeven als ick begeerde, ick (heb) haer beleefftheyt weder met eenige cleynicheyt vergolden. Den outste onder haer toonde myn een costelyck ottersvel ende sey *takoy*, 't welck is vrient te seggen, ende wees 't selve wilde vercopen, maer ick daer geen last toe hebbende liet het blyven. Haere huysies waeren van cleyn aensien, bedeckt met gras, de mueren waeren groote basten van boomen, die met streenties van vellen op malcanderen vast ende seer dicht genaeyt waeren; haer haertsteen in 't midden van het huys met 2 luyckies daerboven, daer de roock uyttreckt; hadden veel heylbot ende salm over stocken boven het vuer in de roock hangen, conden geen eetbaere cost by haer vermercken als visch, sy aeten oock groote dicke steelen van eenige groote blaeden, die hier veel wassen, gaeven die over aen myn, waeren goet ende smaeckelyck om soo uyt de hant te eten, saegen geen gedierte by haer als een party dicke ruyge honden. Dit was al een volck als van *Tamary*, *Tacaptie* ende *Goutsiaer*, die plaetsen waeren by haer wel bekent. Syn plaet van syn houwer was met silver beslaegen, ick wees hem waer hy daeraen quaem, of waer men dat goet creech; waerop de outste vrouw myn meening eerst verstaende, myn stracx wees, graevende met haere handen in 't sant, ende nam doen wat sant in haer hant ende dede bewys van sissen, ende dede dat dan in een pot, ende wees dat men dat dan op 't vuer sette, ende dan goet en was.

Julius.

Cany is by haer silver te seggen. Ick wees weder waer sy dat soo deden, soo wees myn de barbaer naer de pieck *Antony*, dat het daer was, 't welck sy allen confirmeerden. Syn alsdoen met vrientschap van haer gescheyden, ende syn om de W. van die huysies gevaeren in een baeytie, vonden daer soo veel suering als wy begeerden, waervan wy ons genoegen pluckten; voeren naer boort toe, brochten soo veel heylbot ende suering aen boort, als met het heele scheepsvolck conden opeeten, quaemen tegen den avont aen boort ende heb van alles rapport aen den Commandeur gedaen. Daer wy alsnu ten ancker lagen, giste sedert den 3^{den} vertiert te syn S.t.O. 3 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 31 min., ende op de lengte van 164 gr. 7 min., ende bevonden breete van 44 gr. 31 min.

d 5. 's Morgens was 't heel mistich stil weder, syn beneffens de boot met de prauw naer lant gevaeren, de boot om water ende wy met de seegen om te visschen, brachten met een aen de habytanten wat ryst, alsoo sy daer begeerich naer waeren ende wy oock haer arm leeven aensaegen. Wy aen lant comende, quaemen myn te gemoet sonder geweer by haer te hebben, ende toonden myn alle vrientschap, ende naemen de ryst met een groote beleeftheyt aen. Syn volck holp ons de seegen trecken, wy vingen soo veel salm, tarbot, bot, schaer ende andere visch, waeronder 3 cabbeliauwen waeren, als wy met ons scheepsvolck eeten mochten. Syn 's middachts, de boot syn water inhebbende, saemen aen boort gecomen, ende is de boot naer de middach weder om water gestiert, ende ick syn met de prauw ende de cleyne seegen naer de rivier gevaeren om te visschen, quaemen met den doncker aen boort; brachten

Julius.

een moije soo bot aen boort. Aen boort comende, verstont dat de boot noch niet aen boort en was, wiste niet wat dencken soude; syn met de prauw naer lant gevaeren, aan lant comende, vonden de boot op het strant sitten, was van de dreg afgeworpen; hebben stracx een dreg soo veer in see laten brengen als conden, om met hooch water de boot weder seecker in 't vlot te crygen; heb de prauw weder aen boort gestiert. Ick vernaem nu als dat de inwoonders met ons seer becommert waeren ende alle hulp presenteerden dien sy conden, leenden ons een byl om branthout te cloven ende gaeven ons geroockte heylbot om te eeten; presenteerden, wy souden in haer huties comen, maer wy bleven op 't strant by een groot vuer ons warmende, verwachtende het hooch water, 't welck wy dien nacht niet hebben vernomen, maer wel een styve S.S.O. wint, met doorsnydende conde.

6. 's Morgens cregen wy een hooge oploopende see, cregen met cracht van talyen de boot in 't vlot, ende hebben noch de watervaten met water ingecregen. Terwyl ons volck de watervaten met water innaemen, quaem de outste van de inwoonders by myn, ende presenteerden myn een fyn ottersvel, waervoor ick hem een oude scheepsbyl gaf, dewelcke ick in onse boot vont, ende was daer heel blyde mede; heb het selve in handen van den Commandeur overgelevert, als wanneer wy met de boot aen boort quaemen. Aen boort comende, was ons schip driftich geweest, hebben derhalven ons tuyancker tuys gewonnen tegen den avont, alsoo het doen stillekens wert ende eer niet hadden connen uytrechten.

7. 's Morgens was 't moy weder, somtyts heel mistich, een moy coeltie uyt een S.S.O., syn doen met

Julius.

de prauw ende onse Schipper met de boot om de O. gestiert, om het canael terdegen soecken te ontdecken, soo veer het mogelyck was; syn saemen van boort gevaeren, van boort wesende, cregen doen een dicke mist. Wy met het prautie syn langs de wal geschept, de boot syn best doende met op te laveren, ick syn aen het eylant gecomen dat aen het W. van het canael leyt, alwaer het canael by door schynt te loopen, syn daer boven opgeclommen, ende heb met een blinck het canael eens beoocht, verwachtende onse boot. Op dit eylantie, het welck cleyn was ende met een rif clippen aen het vaste lant vast was gehecht, conde men met laech water over aen het vaste lant van *Eso* loopen; saegen met een blinck onse boot dicht aencomen, sijn naer het schuytie geloopen, maer eer by ons schuytie quaemen, verlooren onse boot uyt het gesicht door de mist ende subyte harde stroom. Wy saegen verscheyde roode vossen op d°. eylant loopen, gaeven 't den naem van *Vossen* eylant. Van dit *Vossen* eylant streckt een recif van clippen om de N.N.O. in see, 't welck d°. canael heel peryckeloos maeckt, ende streckt wel een myl van de wal. Door subyt verlies van de boot, preste ons best om de boot weder in 't gesicht te crygen, vreesende de boot eenich ongeluck mochte bejegenen, schepten ons best; by het rif uyt om de N.N.O., comende met de prauw voor een doortreckent gadt in 't rif, werden daer door de stroom ingeruckt boven op een blinde clip, cregen stracx de prauw meest vol water. Cregen met der haest de prauw slaechts ende schepten wat after de clippen, ende cregen het water daeruyt, schepten alsdoen; voorts langs het riff, saegen met een blinck de boot geset liggen aen het eynt van d°. recif, al

Julius.

waer wy naer toe syn geschept. Daer aen boort comende, verclaerde onse Schipper, dat de stroom haer daer gevoert hadde eer het selve wisten, de branding siende de dreg hadden laten vallen, lagen geset op 5 vadem, cralige gront. Dit rif was gebroocken, op sommige plaetsen de clippen boven water liggende, daer ginck sulcken stroom by de boot, soo veel wy met de prauw conden doot scheppen, ende dat om de O., ende vertrock soo veer wy met de prauw buyten om het rif gecomen hadden, dat het self niet wederom sonde opgeschept hebben. Hebben met malcanderen overleyt of het geraeden was, om met de vaertuygen ons in soo dangereuse canael te begeven, ende dat met soodaenige mist ende harde stroom, 't welck niet wel conde geschieden, sonder blyckelycke peryckel van vaertuych ende volck. Wert met gemeene stemmen geoordeelt, met beeter fondament om quaeder voor te comen, weder om te keeren; de lucht een weynich opclaerende, ende een cleyn coeltie hem verheffende, ginck de boot onder seyl, ende dede syn best om onder 't lant van *Eso* te comen. Syn ondertusschen weder naer het *Vossen* eylant geschept, om met die claere blinck van d°. eylant te beoogen des canaels gelegentheyt, soo veel als wy conden: conden in dit canael geen vile (vuilen) sien als van het *Vossen* eylant afstreckte. Ick boven op de hoochte van het *Vossen* eylant sittende, saegen de Caep *de Canael* in 't S.S.O. van ons ende lach in een mist, ende wert stracx weder mistich. Het *Vossen* eylant leyt omtrent $3^1/_2$ myl W. van de gehackelde berch van het *Staten-lant*, soo dat dit canael omtrent 3 mylen wyt is. Voorts niet sonders meer connende beoogen, syn by onse boot gevaeren ende heb de seegen van haer overgenomen, ende syn aen

Julius.

het visschen gepuert, vingen soo veel visch als wy met het scheepsvolck conden opeeten; quaemen 's nachts de eerste wacht uyt synde aen boort, het was 's nachts schrickelyck mistich.

g 8. 's Morgens quaem onse boot aen boort, syn doen daermede beneffens den Commandeur naer lant gevaeren, de prauw is terwyl om groenten gevaeren. Wy aen lant comende heeft de Commandeur de habytanten eenige cleenicheden gegeven, ende aen den outste een cleyn Prince vlaggetie vereert, al-waermede hy bly scheen te wesen, sette het op syn huys ende liet het waeyen. Terwyl hebben wy een moye soo visch gevangen, ende die aen lant gecoockt ende gegeten, al waerop den outste den Commandeurs gast was, toonden haer seer vriendelyck ende beleeft als vooren. Een van ons volck vont een houten cruys staen, bracht dat op strant, toonde het aen de habytanten, maer het selve siende waeren daer vervaert voor, ende wesen men soudt in 't water goyen, ja die dat houten cruys aengeraeckt hadde, mocht haer niet aen haer lyff comen maer most syn handen eerst wasschen, dan was 't wel; lachten ende toonden haer bly, doen men het houten cruys in 't water smeet, noch een soodaenige cruys stont vooraen in 't bosch; voeren tegen den avont aen boort, scheyende met vrientschap.

a 9. 's Morgens was de wint Suydelyck, syn met de prauw beneffens de boot weder naer lant gevaeren, om te visschen ende eenich timmerhout van lant te haelen dat by ons volck omgehackt was, synde al greenhout ende berckenhout, 't welck hier in abondantie stont, oock bequaeme boomen van vuerenhout, groot genouch tot mast ende stengen. Een weynich aen lant geweest synde liep de wint naer het N.N.W., ende

Julius.

treck voorts naer het N.W., waerop de see soo styf tegen het strant aen begon te schieten, dat onse prauw in de gront wert geworpen, hebben hem voorts op 't strant gehaelt, ende mosten de boot met 2 à 3 man laeten liggen ryen, effen buyten de storting van de see, want conden nergens heen; leyden een groot vier aen ende droechden onse plunie, verwachten dien nacht met patientie beter weder ende wint. 's Nachts woey 't styf uyt een N.W. met motregen, den ouden inwoonder gaf ons verse heylbot, die wy coockten ende aeten, hy scheen met ons groot medelyden te hebben. Dien dach was noch een ander geruycht carel by ons gecomen, ende bleef oock by den ouden Esoer, die had pylen ende booch by hem ende een houwer; toende hem tegen ons oock vriendelyck, bracht syn geweer in huys ende quaem by ons.

b 10. 's Morgens was het weder wat bedaert ende het water wat geslecht, syn met de prauw ende boot aan boort gevaeren. Aen boort comende, is by den Commandeur ende syn raet geresolveert om onse reys te vervorderen naer Tartaria, alsoo ons volck altesaemen noch redelyck gesont waeren, gelyck voorder by resolutie blyckt. Wat naer middach syn ick met de prauw beneffens de boot naer lant gecommitteert, om een brief aan lant te brengen by den outsten van het dorp; ende terwyl souden ons volck met de boot het hout van lant haelen ende aen boort brengen, 't welck geschiet is. Terwyl ick by den ouden heer was, saegen den voorgeschreven gecomen inwoonder met een prauw aencomen roeyen ende quam alhier aen strant, hebben hem syn prauw op 't lant helpen haelen. Hy quaem van de West ende brocht noch een jongman mede met 2 vrouwen, een

Julius.

vryster ende 4 cleyne kinderen, naemen haer woonplaets in een van de leege huysies; sy hadden seer weynich goet by haer, waeren alle eender gecleet met rocken van vellen. Ick myn boodtschap verricht hebbende, naem myn afscheyt van haer luyden, sy geleyden myn met alle man naer de prauw, wesen ick most weder naer lant comen ende by haer comen want wy vrienden waeren, ende syn huys was voor my ten besten; syn soo met vrientschap gescheyden ende aen boort gevaeren. 's Nachts hadden wy een styve coelte uyt een S.S.O.

11. 's Morgens was 't moy helder weder, de wint S.S.O. met een styve coelte, lichten ons ancker, stelden onse cours om de N.W. naer see toe; de gront diepte naetuerlyck af als volcht, 20, 22, 23, 25, 28, 30, 31, 32, 40, 43, 47, 50, 54, 60, 65 vadem, meest santgront, somtyts singel somtyts vuyle gront; waeren doen op d°. diepte 2 mylen van onse ancker-plaets ende doen wat gront af; wat buyten de W. hoeck van de bocht daer wy gelegen hadden comende, cregen de stroom uyt een W.N.W. tegen. 's Middachts giste ick van onse anckerplaets geseylt te hebben N.N.W. $^{3}/_{4}$ W. $4^{1}/_{2}$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 47 min., ende op de lengte van 163 gr. 54 min., ende op de bevonden breete van 44 gr. 43 min. Alsdoen lach de gehackelde berch O.t.S. $^{1}/_{2}$ S. 10 mylen, ende de hoeck van *Eso*, daer het *Vassen* eylant af leyt, lach S.O. $^{1}/_{2}$ O. 6 mylen van ons, ende de W. hoeck ofte afgaende hoeck van de *Tepelberch* lach S.t.W. $^{1}/_{2}$ W. 2 mylen van ons. 's Nachts een moy coeltie uyt een S.O., onse cours W.N.W., vernaemen groote raveling van stroom, met holle deyninge uyt een S.O. comende het canael doorrollen.

Julius.

d 12. 's Morgens de wint als vooren, was moy claer weder, waeren door de styve fehemente (stroom) soo tegengehouden, soodat wy weynich vertiert waeren. 's Middachts waeren omtrent een myl N. vertiert, alsdoen lach de hooge *Tepelberch* van *Eso* S.O.t.S. $^1/_2$ S. van ons, waeren omtrent 3 à $3^1/_2$ myl van lant. Deden onse cours N.W. aen om wat bet t' see te crygen, doch de stroom styf om de O.S.O. loopende, hielt ons veel tegen, want als de coelte wat stilde dreven over stier, ende met coelte soo hielen wy wat meer als raeck en daeck; de deyninge als vooren styf uyt een S.O. Cregen een doorgaende coelte uyt een S.O., vervolchden onse cours tot 's avonts, soo ick con bemercken minderde de voorige stroom. 's Avonts lach de *Tepelberch* op *Eso* S.t.O. $^1/_2$ O. van ons, 9 mylen, stelden alsdoen onse cours W.N.W. aen, conden geen raveling van stroom meer bemercken; de eerste wacht uyt synde, begon de coelte ende de S.Ooste deyninge wat af te neemen, cregen in de tweede wacht een weynich regen.

♀ 13. 's Morgens was 't een deysige lucht met een dichte mist, de wint S.O.t.O. met een cleyn coeltie, stelden 's ochtents onse cours W. aen. 's Middachts giste geseylt te hebben W.N.W. $^1/_4$ N. 20 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 45 gr. 26 min., ende op de lengte van 162 gr. 17 min.; deden alsdoen onse cours W.S.W. aen, om te vernemen ofte by d°. cours weder geen lant souden opseylen, ende by daech mochten in 't gesicht crygen. Naer de middach de wint O.S.O. ende saegen veel drift dryven, als wier, veeren ende steencroos. 's Avonts cregen een groote wallevisch rontom het schip swemmen, waerdoor vermoeden, gelyck veel bevonden hadden, niet veer van gront te syn. 's Avonts noch geen lant

Julius.

siende, noch geen gront crygende, geyden onse seylen op ende naemen de blint in, lieten het met beyde marsseyls ende fock voorts staen, deden onse cours W. aen, cregen gront op 80 vadem, steckgront. Doen der 3 glaesen in de eerste wacht uyt waeren, lieten de marsseyls neerloopen ende geyden de fock op, lieten het soo liggen dryven met de steven N. waert over, de wint doen O. ende O.N.O., dreven om de N.W. ende N.W.t.W., droochde te met langhsaem op, hadden een doorgaende coelte ende slecht water; vermeenden omtrent eenich lant te syn.

14. 's Ochtents was het een donckere mistighe lucht, hadden alsdoen de diepte van 65 vadem, fyn leyachtige santgront; de wint O.N.O. met een doorgaende coelte, setten onse seylen weder by, stelden onse cours W. aen, omtrent 2 mylen, was doen opgedroocht tot 60 vadem, swarte santgront. Lieten het doen N.W. aen gaen 2 mylen, was alsdoen diep 50 vadem, grauwe fyne santgront met eenige schelpen vermengt; deden doen onse cours N. aen 2 mylen, tot 's middachts, hadden doen de diepte als vooren, 50 vadem, schelpige gront met cleyne crael vermengt, saegen somtyts eenige see-honden, oock veel drift als fyne steencroos, biesen ende veel veeren dryven. Giste alsdoen geseylt te hebben W.t.N. 16¼ myl, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 39 min., ende op de lengte van 160 gr. 44 min., saegen eenige raveling van stroom. Is alsdoen geresolveert om het lant aen te doen, alwaer door het opdroogen van den gront omtrent mosten wesen; vervolgende onse N. cours 1½ myl, was diep 46 vadem, fyn grauwe santgront. Het scheen dat hier stroom liep, dan conden door de harde coelte weynich bemercken hoe die liep; onse cours als noch N. vervolcht 1¼ myl, bevonden

Julius.

de diepte van 42 vadem, fyne santgront. Saegen alsdoen omtrent te 4 ueren naer de middach hooch lant in 't W.t.S., ende streckte van N.N.O. tot in het N.N.W. van ons, was op sommige plaetsen tusschen het hooch lant met laech lant aen malcanderen gehecht; het naeste lant lach 4 à 5 mylen van ons, was alsdoen diep 35 vadem, fyne wasige santgront. Saegen corts daernae 2 hooge berghen ende lach gelyck een eylant in 't O.t.N. omtrent $10^1/_2$ myl van ons. Hadden van 's middachts geseylt N. $5^1/_2$ myl, was doen diep 35 vadem, gingen doen N.N.O. $1^1/_2$ myl aen, was doen diep 44 vadem, fyne santgront, de wint doen O.S.O. 's Avonts haelden wy onse marsseyls neer, geyden ons seyl ende fock op, lieten het met de steven om de N. liggen dryven; dreven W.N.W. aen 2 mylen, dregen doen de diepte al opdroogent 42, 36, 39, 32 vadem, somtyts wasige gront somtyts steckgront. De wint somtyts 's nachts O.S.O. ende O.t.N. met een cleyn luchie ende slecht water, noch $1^1/_4$ myl N.W. aengedreven was opgedroocht als volcht, 32, 30, 28, 27, 24, 23, 22 vadem, gront als vooren.

g 15. 's Morgens was 't mistich doncker weder met wat regen, de wint O.t.S., maeckten seyl, lieten het N.N.O.waert over staen, behielden al de diepte 22, 23, 24, 23 vadem steckgront. Saegen omtrent 2 ueren voormiddach met een blinck eens het lant in 't W.S.W. tot in het N.W., saegen hier veel witte pleeken tegen het lant aan, maer alsoo het corts weder betrock, conden geen vaste kennis crygen, hadden de diepte ende gront als vooren; onse cours N.O. aenstellende, om alsoo by het lant om te seylen. Giste 's middachts geseylt te hebben N. $12^3/_4$ myl, waeren volgens dien, op de gegiste breete van

Julius.

46 gr. 30 min., ende op de lengte van 160 gr. 44 min., waeren doen 4 mylen van lant. Vervolchden onse cours N.O. aen $2^1/_2$ myl, was doen diep 23 vadem, steckgront, saegen alsdoen het lant in 't N.N.O., O.N.O., O ende O.S.O. De wint S. met cleyne coelte ende slecht water, lieten het voort staen, droochde te met op, 20, 19, 19, 18, 18, 17. 16 vadem, steckgront, alwaer wy ten ancker quaemen. Ten ancker liggende verwachten eens gesicht te crygen alsoo weder heel mistich was, hadden veel biesen, groente ende hout sien dryven, wisten niet ofte wy in een doorganck lagen ofte in een bocht geset liggende. De wint met een cleyn coeltie 's nachts doorwayende uyt 't S.S.W., hadden 's nachts een cleyn regenbuytie, saegen in 't N. veel vueren onder de wal, vermoeden hetselve visschers te wesen.

a 16. 's Morgens was 't noch mistich weder maer claerde een weynich op, saegen dat in een groote inbocht geset lagen; hebben onse prauw uytgeset ende syn N.O.waert heen naer lant geschept om te diepen, of de gront al gestadich opdroochde met goede gront ofte niet; bevont de gront op te droogen tot 10 vadem, steckgront. Waeren doen $^1/_2$ myl van lant dan droochde voorts op, maer wert doen steenige ende clippige gront tot een rif dat dicht by de wal langs streckte. Deden teycken aen ons schip, 't welck is onder seyl gegaen ende quaem naer de wal toe, wy hem met de prauw te gemoet scheppende, saegen dat ons 3 vaertuygen nae quaemen roeyen, maer wy roeyden voort aen boort. Wy wat aen boort geweest hebbende, quaemen met die 3 prauwen by boort, waer in elcx waeren 5, 6, 8 man; was al eender hande volck als voor desen by geweest waeren, riepen *Asorka Jankarate*, ende vreeven haer beyde han-

Julius.

den tegen malcanderen, met heen ende weder draeyende armen, ende wesen of sy aen boort mochten comen, waerop den Commandeur wees sy souden aen boort comen, waerop sy aen boort quaemen, ende clommen eenige stracx over. Dese Esoers waeren gecleet meestal met grove rocken van henneplinnen, ongebleeckt, ende waeren op sommige plaetsen wat vernaeyt met root ende blauw catoene gaeren, hadden altegaeder schrooties armosyn van alderhande coleuren in haer ooren; sommige hadden rocken van vellen aen. Dese habytanten over synde, toonden haer vriendelyck ende vrolyck, ende wesen men sou dicht aencomen met het schip, wesen naer lant, alwaer wy een dorp saegen staen in een valey, het welck sy noemden *Tamary*, maer alsoo wy niet sonders by dese inwoonders vernaemen, als een cleyn sootie visch ende maer een man met silvère ringen in syn oor, syn weder van lant afgewent, alsoo op 9 vadem waeren, steenige gront, ende alree 11 van haer vaertuygen met volck aen boort waeren. De wint S.O., lieten het S.S.W.waert over staen, de habytanten dat siende, syn van boort gevaeren naer lant toe. Onder dese habytanten was een heel oudt man die mede in 't schip over geweest hadde, van ouderdom meest blint ende gaende heel crom, leunende op een stockie, wiens haer ende syn lange baert was soo wit als vlas. De wint treckende naer het S. met stilte, synde omtrent $^1/_2$ myl van lant, quaemen eens noch 3 vaertuygen naer roeyen, ende quaemen aen boort, brochten veel versche ende gedroochde salm ende gedroochde haerinck aen boort, doch was al ongesouten. Onder dese habytanten waeren verscheyden persoonen met groote silvere ringen in haer ooren, saegen oock een vrouw in de eene

Julius.

prauw sitten, blanck synde met swart lanck hangent haer op haer hooft, hadde in elcke oor een groote silvere rinck, om haer hals hebbende een groote blauwe gecraelde ketting, waeronder eenige andere craelen geregen waeren, maer sy wilde niet overcomen. Dese inwoonders hadden sommige houwers op haer sy, daer de plaeten rontom met silver waeren beslaegen ende oock de scheen (scheden) aen de eynden seer sierlyck, haer heften van haer houwers oock sierlyck met silver ingeleyt ende gewrocht. Haer visch ruylden wy haer af, om ryst ende stuckies van ysere hoepen. By den Commandeur bemerckt synde de abundantie van het silver, is geresolveert om weder naer dat dorp *Tamary* te seylen ende te vernemen waer dat sy aen dat silver quaemen, want sy haer goet verruylt hebbende, riepen ende wesen al dat wy weder omkeeren souden, ende sy seyden *Pierke Tamary*, het welck te seggen is, compt te *Tamary*. Quaemen daer ten ancker tegen den avont, op 6 vadem, steenige gront, maer alsoo ons ancker hier niet wel wilde houden ende de wint aflandich was, syn op $9^1/_2$ vadem, steckgront geseylt ende daer geset; het dorp *Tamary* N.O. $^1/_2$ myl van ons. Waeren nu op de gegiste breete van 46 gr. 40 min., ende op de lengte van 160 gr. 58 min.; alsdoen lach de anckerplaets onder *Companys lant* 6 gr. 32 min. besuyden het O. van ons, nagenoech 72 mylen, ende de anckerplaets onder het N.O. eynt van *Eso* lach alsdoen 45 gr. 42 min. beoosten het S. $46^1/_4$ myl van ons, volgens waere cours ende veerheyt. De habytanten syn vrolyck naer lant gevaeren, die voorschreven stockouden man quaem alsdoen weder aen boort, ende had een blauw catoenen rock aen, alwaer Japansche caracters met gout op gedruckt ston-

Julius.

den, in een groote viercante perck op syn rug. Dese rock was met alderhande coleuren van catoene gaeren genaeyt ende versiert; hy toonde syn rug, seggende of dede bewys men soude 't lesen, maer wy hadden niemant dien 't selve conde verstaen. Wy onthaelden dien ouden man met syn byhebbent volck met een scheeps arackien, 't welck sy lustich mochten, riepen altemet *Tacoy sackie meyere*, 't welck is te seggen, *sackie* drincken, want seggen tegen drincken *meyere*; riepen altemet met een vrolyck gemoet *Tacoy pierka Tamary*, 't welck is, vrient compt te *Tamary*. Syn met den avont aen lant gevaeren vrolyck ende al singende. 's Nachts regenachtich weder, met een sware mist.

h 17. 's Morgens was 't heel mistich regenachtich weder, syn gecomitteert met het prautie beneffens myn de 2 Assistenten Arnout Brouwer ende Davit Cassu naer lant te vaeren, ende op alles goede opmercking te nemen, ende haer soecken te ondervraegen waer sy aen het silver quaemen. Bevonden het als volcht, vooreerst wy met de prauw door de mist heenbreeckende, quaemen onder de wal tegen een cleyn rifken van clippen, alwaer wy niet over mochten maer mosten daer hy omscheppen. Een inwoonder van ons boort comende, quaem ons inroeyen, hadde 4 roeyers ende een vrouw in syn vaertuych, ende riep tegen myn *Tacoy pierka*, ende wees wy souden hem nae scheppen, hy sou ons voorroeyen; hy harder roeyende als wy conden, wachte ons dan weder in, brocht ons in een kil die naer de huysen toe liep, roeyde doen syn best ende was voor ons aen lant, liep eerst in een huys ende quam straex weder. Terwyl quaemen wy met de prauw aen lant, maer alsoo het wat veer vlack was, heeft een prauw af laeten voe-

Julius.

ren, die vlot by onse prauw gebracht wert, ende riep *Takoy*, ende wees, wy souden in die prauw overstappen om droochvoets aen lant te comen. Voor waer synde een groote beleeftheyt van desen inwoonder, syn daerin getreden, brochte ons drooch op lant, de rest van de inwoonders sleepten doen onse prauw met een grooten yver oock op 't lant. Op strant stonden veel inwoonders, soo mannen als vrouwen ende kinderen, quaemen uyt alle hoecken voor den dach ende riepen al *Tacoy*, 't welck is vrient, een van de vrouwen ons verwelcomende met een bevent stemmetie. Een bedaecht man, comende van boven uyt een van de huysen, ende quam by myn ende greep myn by de hant, ende sey *Tacoy jankaryte*, ende greep myn voorts eens vriendelyck om myn midden tot teycken van vrientschap, ende gingen soo hant aen hant naer syn huys toe, 't welck boven in 't groen dicht by het strant stont, ende was rontom met pallisaeden beset, met een getraliede deur daeraen. In huys comende vonden daer op een verheven *diggedig* [?] alwaer matten op laegen, den selfden man sitten dien ons voorgevaeren was, synde gecleet met een blauwe catoenen rock met witte bloemen, syn vrouw aen syn slincker sy, gecleet met een rock die met veel strickies ende cruysies vernayt was, met alderhande coleur van catoene gaeren; dese rocken waeren als de Japansche *catabers*. Den inwoonder wees ick sou gaen sitten aen syn rechter sy op de verheven *diggedig*, synde omtrent $1^1/_2$ voet boven de aerden, sittende op syn Japansch op de matten, die overal geleyt waeren langs het huys. Dese persoon scheen over dit dorp het meeste gesach te hebben. Dus sittende hadden een fraey discoursie met wysen, ende alsoo hy in elcke oor een groote

Julius.

silvere rinck had ende syn vrouw noch veel grooter, wees waer hy dat van daen creech, sey dan *Minia-siama*, 't welck is te seggen, ick verstae u niet. Dus sittende liet myn 2 Japansche copere taback-pypen sien, ende sey *Tacoy tambaco*, 't welck is te seggen, vrient taback, heb alsdoen wat Javaensche taback omgedeelt, ende droncken in 't ront een tambackien ende arackien, maer wilden niet drincken of mosten self eerst daer wat uyt drincken. Dan op het jongst wel merckende, dat de dranck al uyt een can quaem, droncken sonder schroom in 't ront om. Naerdat wy soo wat met wysen ende spreecken, sonder malcander te verstaen, gediscoreert hadden, ick niet van dien quant van het silver con vernemen, hebben alsdoen onse doos laeten opdoen ende den delinquant met syn vrouw elck met wat cleynicheden vereert, ende alle de omsittende vrouwen ende kinderen desgelycx, waerover alle wel tevreden waeren; insonderheyt als ick elck een cristalyne craelde ketting om de hals hinck, roepende al lachende *Tacoy*, *Tacoy*. Des huysheers vrouw hadde een groot blau gecraelde ketting om haer hals, waer copere teyckens tusschen geregen waeren ende eenige andere coralen. Dese vrouw is opgestaen, ende heeft ons elck wat geroockte heylbot in een Japansch verlackt schutteltie gegeven, ende sey *Tacoy aimaira*, 't welck is vrient eet; haer beleeftheyt siende heb elck een schrootie armosyn omgedeelt, van de lengte ende breete eens schoenlints, waermede sy seer bly waeren. Sy opstaende ende haelde een oude lap van slecht Sinees goudlaecken, seggende *Tacoy*, ende wees of wy sulck goet niet hadden, scheen daer seer begeerich naer te wesen; maer wy toonden haer onse coopmanschap, 't welck bestont in cleyne Sinesche spiegels, water-

Julius.

parelen ende slechte craelen, wat laecken, sarassen, tafasilas, seylcleeden, om te betoonen als dat wy als coopluyden hier quaemen om te handelen. Terwyl is den buerman naest dese syn huys wonende, alhier in huys gecomen ende dronck eens arack ende een tabackie met ons, is doen opgestaen ende greep myn by de hant, ende noodichde myn tot synent te comen; naem met beleeftheyt myn afscheyt ende ginck met hem. Hy uytcomende ging sitten als den vorigen, maer hebbende 2 vrouwen die aen syn slincker sy gingen sitten; dese persoon had een rock aen van catoen, blau met witte oochies; syn vrouwen waeren gecleet, de een met een hennipe grove rock, wat vernaeyt synde, ruylde die van haer lyf af voor 3 snoeren watercraelen. Sy alleen loopende heeft een rock van vellen aengedaen ende quaem ende brocht myn de rock, dewelcke ick heb laeten bergen ende aen boort gebrocht tot een monster; de ander vrouw had een rock aen van robbenvellen. Syn doen tegen ons ende haer mans over gaen sitten, haer mans vereerde ons met een vel, niet wetende van wat gediert, waer tegen wy hem 2 ellen blau syden lint vereerden, hebben d°. wel aen boort gebracht; den eene vrouw opstaende deelde ons elck een Japansch soo vier- als ses-cante verlackte schutteltjes om, alwaer in elck 2 stucken gecoockte heylbot lach ende seyde *Tacòy amaira*, als is te seggen, vrient eet. Corts hierop is den vorigen by geweest hebbende inwoonder, met syn wyf ende gantsche huysgesin by ons gecomen, ende brochten ons een swart geroockten salm tot schenckagie mede, ende was met ons alle vrolijck ende vriendelyck. Hebben op novens (nieuw) onse coopmanschap laeten sien, wesen of sy geen goet daervoor geven wilden, wilden het goet wel hebben

Julius.

maer wilden niet genoech van haer vellen scheyden; wees dat sy sulcke rocken voor haer vellen hebben wilden als hy aenhad. Ick haer allen wat Javaensche taback, wat naelden, ende wat nacy-sy ende eenige craelde kettingties omgedeelt hebbende, schoncken haer noch eens arack ende naem myn afscheyt. Sy bedanckten ons soo het scheen geweldich, naemen alsdoen onse ganck naer het strant, waer naer toe sy ons met alle man convoyden. Wy op strant comende, quaem een out man met een lange ruyge witte baert by ons, ende naem myn by de hant, ende ginck met myn naer een opgestelt hutien dat op strant stont. Myn niemant volgende als ons eygen volck, gingen daerin ende was maer van matten opgestelt met stocken in een driehoeck, waer in 't midden vuer aenlach, daer een ysere ketel met salm ende groen cruyt over hinck ende coockte. Gingen in 't hutien by 't vuer sitten, beneffens ons den ouden grysen man met noch 2 manspersonen ende 3 vrouwen, waervan de eene vrouw een cleyn kintie op haer schoot had, soo schoon als ooyt gesien heb, 't welck een meysie was, hebbende een blauwe craelde kettingh om syn hals, waer tusschen silvere teijckens geregen waeren, aen d°. ketting hingen twee groote silvere ringen, sierlyck gemaeckt, wegende met haer tween wel $^1/_2$ pont swaer. Geseten synde dronoken een arackien in 't ront met een tabackien, terwyl schafte een van de vrouwen in drie verlackte coppies met voeties wat salm ende groen cruyt op, ende gaf ons elck daer een af, ende sey, wy souden eeten, langde ons elck twee stockies om op syn Japans daermede te eeten; een van ons daer niet wel mede connende eeten, lachten daerom. Een van de inwoonders sey tot verscheyde reysen tegen myn

Julius.

Spanola, maer ick hem daer niet op antwoordende, sweech voorts stil; 't welck myn in bedencken bracht of hier wel Spaniaerts in vorige tyden geweest mochten hebben. Terwyl ick in d°. hutien sat is noch wat sonders voorgevallen, te weten: haer honden afgericht tot visch vangen, soo natureel als sonde connen bedencken, liggende op de sprong aen den oever van der see ende cant van de rivier, ende verlossen malcanderen of het menschen waeren, wanneer daer een een poos de uytsicht gehad heeft; de rest van de honden, 10 à 12 by troppen loopende langs strant, ende wanneer die eenige gewoel van salm sien, loopen met alle man in 't water ende plonsten soo met swemmen, maeckende een halve maen. De salm door verbaestheyt hem dan verheft uyt het water, ende springt op plaetsen daer weynich water is of op de droochte, waerop de wachthebbende passen, ende grypen die salm; dan byten die straex de cop af ende brengen het lyf by haer meester in huys, ende gaen dan weder op haer plaets; dit geschiet met laech water. Dit alles besocht hebbende, deelden hier aen de vrouwen ende kinderen eenige cleyniche-den om tot danckbaerheyt, al waermede sy ten hoochsten vernoecht waeren. Syn doen naer de prauw gegaen, hebben soo wel versche salm als gedroochde d°. ende gedroochde haerinck geruylt, als wy conden voeren, voor stuckies van ijsere hoepen ende voor ryst. Cregen oock veel salm voor cleyne stuckies linnen, dat ons volck aen haer hals hadde in plaets van dassies. De vrouwen ende de kinderen quaemen soo dick met visch op strant, als of sy de prauw wilden afloopen; den principaelste van 't dorp siende, dat wy ons by de prauw niet wel conden redden door de menichte van 't gepeupel, want rie-

Julius.

pen al te saemen *Tacoy Cany*, dat is vrient ijser, 1) ende presenteerde elck syn visch; heeft met 2 à 3 woorden haer verbooden soo menichte rontom de prauw te comen, quaemen doen met 4 à 5 persoonen treffens om te verruylen, maer onse prauw viel ons te cleyn ende mosten met ruylen uytscheyden ende lieten de prauw wat van de wal afleggen. Syn doen met beyde Assistenten met noch 2 à 3 man wat opgeloopen door een groen plasierich velt, 't welck vol geele lelys was gelyck in ons vaderlant in de tuynen wassen. Werden doen weder in een huys genoodt, al waer wy met vrientschap bejegent werden, gaeven ons wat geroockte salm ende vereerde weder aen de vrouwen ende kinderen eenige cleyne snuystering, naemen met vrientschap ons afscheyt naer de prauw toe, alwaer wy naer toe wel met 30 personen geleyt werden, waeronder oock onse sangers was, die ons verwelcompt hadden in 't aen lant comen met singen. Dede alsnu met singen ons uytgeley ende syn met groote vrientschap van de inwoonders van lant afgescheyden, roepende in 't wechvaeren *Tacoy Tamary pierka cany*, als wilden seggen, als ghy weder aencompt in *Tamary*, soo brengt meer ijser mede. Syn met een groote stortregen aen boort gecomen omtrent 4 ueren naer de middach, ende heb aen den Commandeur ons wedervaeren vertelt.

c 18. 's Morgens was 't mistich motrich weder, met een cleyn variabel coeltie, syn 's ochtens beneffens myn den Assistent Davit Cassu naer lant met de prauw gestiert, om noch een deel visch te verruylen, ende met een een vriendelyck afscheyt van dese inwoonders te nemen, ende om den meest gesach hebbende een Prinse vlaggetie te vereeren met een brief. Aen lant

1) Bl. 113 is Canij: Zilver.

comende waeren seer welcom, hebben in corte tyt onse prauw vol salm ende haering geruylt, syn van de 2 meest gesach hebbende persoonen weder in huys genoodt, in huys wesende quaemen wel 50 menschen, soo vrouwen, mans ende kinderen rontom ons sitten. Ick heb haer allegaeder wat taback vereert, de kinderen ende vrouwen eenige cleyniche-den, om tot gedachtenis wat voor volck wy waeren, ende onse goetheyt mochte by andere nabueren roemen, ende schonck elck eens arack om, waervoor sy al te saemen haer heel danckbaer toonden, ende riepen allen Vrient, Vrient. Heb doen met een be-leeft wesen de Prince vlag aen den meest gesach hebbende gegeven met de brief, toonde hem heel danckbaer, de brief van binnen besiende lachte. Ick wees hy soude die bewaeren, als wy wederquaemen sou most hy hem ons weder sien laeten, hy heeft de brief gebercht ende liet de vlag waeyen; beduyde hem als hier weder een schip quaem, dan most hy die vlag van syn huys laeten waeyen, 't welck wees 't selfde soude doen; droncken daerop eens arack ende liet de trompetter *Wilhelmus van Nassouwen* blaesen, alwaer sy groot behaegen in hadden. Sy kee-cken in de trompet, niet wetende of conden beden-cken waer het geluyt van daen quaem. Nae gedaene rekaratie (recreatie) naem met vrientschap myn af-scheyt ende syn naer boort gevaeren; quaemen met een groote regen naer de middach aen boort, ende was seer mistich. Dit dorp stont in een groene pla-sierige valey, alwaer afterom een schoone salmrycke rivier loopt, synde versch water ende loopt aen de West-sy van 't dorp in see; maer de rivier is van buyten in de mont drooch met laech water, alwaer als dan door een cleyn killetje het rivierwater in see

Julius.

loopt. Het water wast hier een vaem op ende neer, dan wast ende viel cort verscheyde reysen op een dach. Hier stonden, soo wy sien conden, 12 à 13 huysen, waer van der maer 7 bewoont scheenen te wesen; hier stonden oock 5 à 6 cleyne packhuysen omtrent een mans lengte boven de aerde, staende op 4 stutten ofte steylen, alwaer gedroochde visch in lach, de deuren daervan waeren van vuerenhout ende waeren maer toegebonden. Haere graeven waeren boven de aerde gelyck een cap van een huys, een mans lengte lanck ende 3 voet hooch, wel besorcht ende dicht toe benayt met groote basten van boomen. Haer huysen syn op 't fatsoen als in het vaderlant met een laege deur, de mueren syn basten van boomen ende het dack oock van het selfde stof, seer dicht op malcanderen genaeyt; haer huysen syn van binnen sonder caemers, in 't midden met een haertstee, in 't dack twee veynsters, in plaets van een schoorsteen; boven de haertstee leyt het vol stocken gelyck in een hang, alwaer het vol salm ende andere visch op hangt te roocken. Sy hebben geen sout in gebruyck. Haer huysen syn rontom over de heele vloer beleyt met biesen matten, ende sommige met een verheven diggedig om op te slaepen, saegen eenige Japansche cassies ende cnassers, saegen oock veel velwerck by haer. Vonden hier geen levent gedierte als haer vischvangende ruyge witte honden; het was in haer huysen heel warm, de balcken van haer huysen waeren van vuerenhout, heel perfeckt in malcander gevoecht, hadden oock netten ende harpoenties om visch te schieten in haer huysen. Hier in 't bosch stonden schoone groene boomen tot masten, saegen geen fruyt altoos.

Terwyl wy op den 18 d°. op ons vertreck stonden, saegen wy 7 manspersoonen al met groote ruyge

baerden, met haer volle geweer, als synde pyl ende booch ende een houwer, uyt de O. langs het strant comen passeeren met drie jongens by haer, die elck een bos visch op haer rug droegen, hebben die ingewacht; naer ick con beoogen waeren 't reysende luyden, omtrent by ons comende, heb haer eens arack geschoncken; dese hadden al schroeties armosyn in haer ooren, maer haer plaeten waeren beslaegen met silver, te weten van haer houwers. Sy brochten haer geweer wech ende quaemen ons mede adié seggen.

d 19. 's Morgens claerde het weder op, de mist vertrock ende cregen een cleyn coeltie uyt een S.S.W., ende alsoo wy hier niet sonders conden vernemen, gingen onder seyl, maer quaemen corts weder ten ancker door stilte op $9^1/_2$ vadem, goede gront, een myl van lant beoosten *Tamary*. Hier quaemen uyt verscheyde plaetsen vaertuygen aen boort met visch, die wy haer afruylden, oock van haer een levende swarte beer. Een van dese aen boort comende inwoonders toonde aen den Commandeur een stuck mynerael ende wees dat dat silver was, ende dat de berch daer dat van daen gecomen was, in 't S.S.W. van ons lach, 't welck wy vermoeden het lant te syn, dat op den 14 d°. besocht hebben; ende alsoo de mist moy opclaerde, ende het coeltie uyt een S.W. t.S. moy opwackerde, maeckten seyl om uyt dese ingeseylde bocht te comen. Effen onder seyl synde, quaem een prauw met 6 personen daer in aen boort, synde gelaeden met vellen ende visch die geroockt was. In d°. vaertuych sat een blanck aensienlyck oude man met een lange witte baert, aenhebbende een blau gecleurde catoene rock, maer alsoo 't schip te harde voortganck maeckte, is beneffens de andere

Julius.

vaertuygen weder naer lant gevaeren. Wy wat onder seyl geweest hebbende, vonden de brief die ick by de Prince vlag aen lant gegeven had, in 't coogel laetien after een stuck liggen, waerin wy verwondert waeren wat sy daermede meenden, of door wat oorsaeck sy dese brief daer geleyt hadden. Wy deden onse cours S.O.waert over, 's middachts waeren wy op de gegiste breete van 46 gr. 29 min., ende op de lengte van 161 gr. 22 min., ende op de bevonden breete van 46 gr. 27 min.. Alsdoen lach de steylen hoeck beoosten *Tamary* N.W. $^1/_2$ N. $2^1/_2$ myl van ons, in 't N. lach het lant $2^1/_2$, in 't N.O. 3 myl, in 't O. 5 myl, in 't S.O.t.S. de veerste hoeck dien wy sien conden 8 mylen van ons, ende gaven dien hoeck de naem van Caep *de Aniwa*. Het was al treckende afgediept als volcht, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23 tot 25 vadem, al steckgront; hier was een groote bocht met een groote valey laech lant, saegen overal veel huysen staen, soodat dese bocht in 't ront heel bewoont is, saegen oock verscheyde rivieren te lantwaert inloopen, ende geleeck overal een vlacke lantsdou te syn met hooch binnenlant. Wat naer de middach de wint naer het S.t.W. loopende met een topseyls coelte, lieten het O.S.O.waert over staen, 4 mylen; was opgediept tot 30 vadem, ende daer van daen weder opgedroocht tot 13 vadem, al steckgront. Cregen doen 12 vadem, craelgront, ende waeren een myl van lant, saegen in 't O. van ons een rivier in 't lant strecken, al waerby veel huysen stonden, de Caep *Aniwa* lach S. 5 mylen van ons. Tegen den avont wert het heel mistich, liepen W.waert over. 's Nachts cregen wy een moy coeltie uyt een N., stelden onse cours S. aen, hadden sont (sedert) dat wy om de W. gewent

Julius.

waeren behouden W. 3 mylen, ende was afgediept als volcht, 12, 13, 14, 16, 17, 20, 23, 24, 25, 26, 28 tot 30 vadem, al steckgront. 's Nachts in 't S. seylen diepte het al af als volcht, 33, 34, 35, 38, 40 vadem.

e 20. 's Morgens was 't heel mistich doncker weder, met een N.lycke topseyls coelte ende slecht water, deden onse cours als vooren S.waert over, ende was 42 vadem diep, al steckgront. Giste 's middachts geseylt te hebben S.t.O. $6^1/_2$ myl, was doen diep 30 vadem, steckgront; waeren op de gegiste breete van 46 gr. $1^1/_2$ min., ende op de lengte van 161 gr. 29 min. Giste alsdoen de Caep *Aniwa* O.S.O. 3 à 4 mylen van ons, naer de middach claerde de mist wat op, saegen alsdoen Caep *Aniwa* O.S.O. 4 mylen van ons; naer de middach stillekens, was 's avonts 58 vadem diep, waeren weynich vertiert, d°. Caep lach op een streeck als vooren van ons, d°. Caep is een steyle hooge ronde hoeck. 's Nachts de wint variabel N.W. ende N.N.W., onse cours S.S.O., diep 56, 57, 58 vadem, steckgront.

f 21. 's Morgens hadden wy een donckere betogen lucht met een N.O. topseyls coelte ende slecht water, deden onse cours by de wint O.S.O. aen, giste 's middachts geseylt te hebben S.S.O. 6 mylen, waeren volgens dien op de breete van 45 gr. $39^1/_2$ min., ende op de lengte van 161 gr. 42 min.. Alsdoen lach de Caep *Aniwa* N.t.O. $^1/_2$ O. 4 mylen van ons, ende hadden de diepte van 58 vadem, steckgront, saegen een groote walvisch, wy conden geen lant meer buyten d°. Caep sien. Het wert wat naer de middach weer heel mistich, cregen noch 'eens gront op 62 vadem, ende waeren doen gront af; naer de middach de wint N.O.t.O. ende N.N.O. met een

Julius.

moy luchien. Stracx trock de wint naer het N.N.W. ende de see begon hardt uyt den N. aen te schieten, vernaemen veel raveling van stroom.

g 22. 's Morgens hadden wy doncker mistich weder, de wint N.W. met topseyls coelte, ende holle deyninge uyt den N. Giste 's middachts geseylt te hebben O.t.N. $^{1}/_{4}$ N. 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 54 min., ende op de lengte van 163 gr. 5 min., seylden al by de wint N.waert over, saegen somtyts eenige steencroos dryven ende veel lammeties ende seerobben swemmen, ende saegen oock veel wier ende stuckies hout dryven. Tegen den avont cregen wy stilte tot de eerste wacht uyt, cregen doen een coeltie uyt een W.S.W. ende trock temet naer het S.W., deden onse cours N.W. aen.

a 23. 's Morgens hadden wy doncker regenich weder, de wint meest S.W. ende S.W.t.S., deden onse cours N.W.t.W. aen, corts daernaer W.N.W., om te soecken om de W. om te comen, hadden slecht water. Giste 's middachts geseylt te hebben N.W. $^{1}/_{2}$ N. 11 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 46 gr. 28 min., ende op de lengte van 162 gr. 25 min. Omtrent 4 ueren naer de middach cregen wy weder de cust van *Eso* in 't gesicht, ende was een steyle uytsteeckende hoeck met laech afgaende lant om de N. streckende, geleeck wel naer een tonyns hooft, gaeven d°. hoeck de naem van *Tonyns* hoeck, d°. hoeck lach W.S.W. 1 myl van ons. Hadden van 's middachts geseylt 5 mylen W.N.W. aen, minderden seyl ende worpen het loot, vonden de de diepte van 44 vadem, steckgront, ende corts daer nae 58 vadem, vervolchden onse cours W.N.W. 2 mylen. Saegen doen met den avont, als dat d°. cust noch al N.waert heenstreckte soo veer wy sien

Julius.

conden, ende alsoo het schielyck mistich wert, ende het lant al in 't N.N.W. gepeylt hadden, dat hooch was, maer tot 3 à 4 myl benoorden de *Tonyns* hoeck is 't al laech lant, lieten onse marseyls loopen, ende geyden onse seylen op, lieten het met een S. wint met de steven om de O. liggen dryven. Maer alsoo het cort met de maen de mist weder opclaerde, maeckten weder seyl, ende lieten het weder voort staen N. aen met een S. coeltie. De eerste wacht uyt wesende ende de maen onderginck, wert het weder heel doncker, lieten het weder dryven als vooren, met regen, het was al langsaem opgediept als volcht, 50, 55, 60, 63. 66, 68, 70 vadem, steckgront; alsdoen was de tweede wacht uyt, maeckten doen seyl, stelden onse cours al N. aen met een dichte mist, maer alsdoen drooch weder.

b 24. 's Morgens begon de mist wat op te claeren, setten al onse seylen daerby, cregen doen een N. wint dewelcke naer het N.W. ende N.W.t.W. trock, met een topseyls coeltie, lieten het by de wint N.N.O. waert over staen. Wat op den dach claerde de mist heel op, saegen in 't N.W. het lant 4 mylen van ons, ende was een streckende cust hooch lant. Wy vervolchden onse cours om de N.N.W. aen. Giste 's middaechts geseylt te hebben N. $^1/_2$ W. 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 47 gr. 27 min., ende op de lengte van 162 gr. 14 min., maer bevonden ons te wesen op de breete van 47 gr. 49 min., soodat ons de stroom wat om de N. geset had, omtrent 3 mylen veerder als gegist hadden. Alsdoen lach het lant in 't S.W.t.W. 5 mylen ende in 't W. 6 mylen van ons. In 't N.W. $^1/_2$ W. lach een hoogen berch met een scherp toppie boven op, gaeven die de naem van *Topelberch*, ende lach 10 à 11

Julius.

mylen van ons. Conden noch in 't N.W t.N. lant sien, 't welck noch al N.waert heenstreckte. Hadden alsdoen de diepte van 55 vadem, steckgront; op de middach wert het stil, het was hier al laech lant, op sommige plaetsen met geberchten met veel bochten ende inwycken; in 't W.t.N. saegen wy eenige berghen daer spitsies op stonden als stompe torens. Naer de middach cregen wy de wint W., deden onse cours N. 1 myl, was doen diep 57 vadem, cregen doen een luchien uyt den S., deden onse cours N.N.W., cregen holle deyninge uyt een O.S.O. Geseylt hebbende $2^1/_2$ myl op d°. cours, was 't langsaem opgedroocht tot 4 glaesen in de eerste wacht, was alsdoen diep 47 vadem, steckgront, deden doen onse cours N. aen, de wint doen W.N.W. ende W., tot dat 2 mylen geseylt hadden, was doen 40 vadem; deden doen onse cours N.N.O. aen $1^1/_2$ myl, was doen 42 vadem, gront als vooren; lieten het met neerliggende marsseyls ende opgegeyde seylen voort staen N.O.t.N. aen $2^1/_2$ mylen, was alsdoen diep 44 vadem, steckgront.

c 25. 's Morgens was 't moy stil weder, de wint N.W.t.W. met een betogen lucht, doch taemelyck gesicht, saegen op verscheyde plaetsen lant soo veer wy sien conden, van het W.S.W. tot het N.N.O. Saegen nu op noves (nieuw) als dat wy weder in een groote bocht van *Eso* waeren geseylt. Voor de middach de wint variabel met stilte ende met holle deyninge uyt een O.S.O. Tot 's middachts noch geseylt N.N.O. $^1/_2$ O. 3 mylen, was doen diep 39 vadem, steckgront. Giste in dit etmael door malcanderen geseylt te hebben N.t.O. $11^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 48 gr. 25 min., ende op de lengte van 162 gr. 27 min.; hadden doen in 't N.O. lant 10 mylen

Julius.

van ons, saegen oock lant in 't W.S.W. soo veer wy sien conden; conden voorts in de bocht in 't N.N.W. op sommige plaetsen hooch lant sien. Het naeste lant lach W.t.N. 1/2 N. 8 à 9 mylen van ons, ende was een hooge hoeck, geleeck wel een eylant, ende was geheel gehackelt boven op gelyck of het een saech was. De mist ginck soo dubbelt over het lant, dat men geen degelyck bescheyt sien conde. 's Middachts een slap coeltie uyt een N.N.O. wenden het N.W.waert over, de wint liep temet om naer het N.O. ende voorts tot het O.t.N., dat wy N.t.O. seylen mochten; saegen wat naer de middach een doode cabeliau verby het schip dryven, de welcke scheen niet lanck doot geweest te hebben. Naer de middach geseylt N.t.W. 3 1/2 myl, diep 38, 36, 35 vadem, steckgront, saegen doen 's avonts noch al lant in 't N.O.t.O., ende om de O.S.O. streckende met een groote bocht aen malcanderen. 's Nachts dreven in stilte, hadden de diepte van 35 vadem, steckgront.

d 26. 's Morgens doncker weder, de wint S.S.O., deden onse cours om de N.O., een weynich op den dach synde saegen het lant tot in het O.S.O., scheen een hoeck of eylant te wesen, dan was aen malcanderen vast met een groote bocht om de N.W., stelden onse cours om de O. tot 's middachts, diep 34 à 35 vadem, al steckgront. Giste 's middachts geseylt te hebben N.N.O. 6 1/2 myl, waeren volgens dien, op de breete van 48 gr. 49 min., ende op de lengte van 162 gr. 42 min., ende op de bevonden breete van 48 gr. 56 min. Saegen doen lant in 't W. 6 1/2 myl, N.W. 7 myl, N.N.W. 7 myl, in 't N. 5 myl, N.N.O. 3 1/2 myl, in 't O. 5 mylen, in 't S.O. 6 mylen van ons, ende quaem al met bochten ende

Julius.

laech lant aen malcanderen. Van 's middachts geseylt O.t.S. 3$^{1}/_{2}$ myl, de wint variabel; quaemen hieromtrent naer de middach ten 6 oeren ten ancker op 18 vadem, steekgront met cleyne steenties vermengt. Waeren op de gegiste breete van 48 gr. 53$^{1}/_{2}$ min., ende op de lengte van 163 gr. 1 min., maer bevonden op den 27 d°. de breete van 48 gr. 54 min. Als nu lach de ree onder het *Companys lant* 6 gr. 4 min. Oostelycker als S.O. van ons ,.... myl, ende de ree ofte anckerplaets onder de N.O. hoeck van *Eso* lach alsdoen 9 gr. 45 min. beoosten het S. 66$^{3}/_{4}$ mylen van ons; lagen omtrent 1$^{1}/_{2}$ myl van lant. Hadden een hoeck alwaer wy geen lant buyten sien conden, als een cleyn eylantie S.O.t.O. 5 mylen van ons, ende d°. eylantie lach S.S.O. 4 mylen van ons. Het lant van d°. hoeck streckt om de N.W. soo veer wy conden beoogen. Op dato is geresolveert om de boot uyt te setten ende dit lant te visiteeren, of men noch geen verandering van volck vernam; syn 's nachts met de boot ende prautien naer lant gecommitteert, ick met den Assistent Davit Cassu in 't prautie, ende Stierman Roelof Sieversz. met den Assistent Brouwer synde in de boot. Was soo mistich, conden geen half scheepslengte sien.

e 27. 's Morgens quaemen tegen den dach onder den wal, bleven liggen tot dat wy de boot vernaemen, de boot in 't gesicht hebbende syn beneffens den Assistent Davit Cassu aen lant gesprongen, ende liet de prauw op de riemen wel claer liggen, syn met ons beyden op een hoochte geclommen, ende alsoo de mist wat opclaerde, saegen dat dit een schoone lantsdou was synde vol voetpaeden van menschen, saegen oock een groot lack (meer) van versch water, ende was al schoon vlack lant, syn weder neder op het strant

Julius.

geclommen, vonden in 't sant veel voetpaeden van menschen ende honden. Heb ons volck belast met het schuytien langs het strant om de O. te scheppen, ende wy syn met ons tween te voet langs het strant gegaen, vonden op het strant een groote plas sneeuw omtrent een scheepslengte, ende was boven op wat bestoven van sant, met hooch water quaem de see daer op een vadem nae aen; soodat wy op dato malcanderen met sneeuwballen tot een gedachtenis hebben gegooyt; boven op was dit sneeuw soo hardt als ys. Syn voorts gegaen, quaemen op een vlack velt soo plasierich als eenich lant wesen mocht, sonder geboomte synde vol voetpaeden, vonden 10 graeven, daerin sommige dooden noch in laegen. Dese graeven waeren heel raer gemaeckt van vuereplancken, omtrent een voet verheven van de aerde, staende op 4 stuties ende was onder een viercante kist, onder de boom (bodem) synde houte houte tralys, doorluchtich, alwaer de doode op lach met een crans van spaenderties fyn gesneden synde om syn hooft gevlochten; hadde een oude blauwe catoene rock aen gehadt, maer die was al vergaen, vonden by hem in de kist schuetelties ende eetensbackies, ende eenige andere snuystering met pyl ende booch, had eeten oock in een doos gehadt soo het scheen, lach oock een cleyn block om ryst te stampen, met een ryststamper daerby in syn kist. De kist was boven met een cap wel dicht toe, gelyck een cap van een huys, daer boven op het scherp van de cap een fraey gesneden houten cop lach. Langs de kist aen elcken endt fraey met een leeuw ofte draecken cop uyt gesneeden, met houten ringen van het selfde hout in haer mont, (ende) liep soodanich gesneden hout aen alle vier hoecken oock neerwaert aen, al uytgesneden als

Julius.

geseyt is. Dese graeven met verwondering aengesien hebbende, saegen daerby veel stockies staen met fyne gesneden crulleties ende spaenderties daer aenhangende, synde noch met de eijnden aen de stock vast. Voorts gaende quaemen by een huys, alwaer wy in gingen maer geen volck in vonden, ende scheen wel dat daer in een jaer geen volck noch in gewoont had; dit huys was van vueredeelen gemaeckt, synde met groeven in malcanderen gevoecht, seer dicht, ende het dack was met een scherpe cap, dat boven op de vueredeelen beleyt was met basten van boomen ende houten overal gespyckert; de spyckers waeren van fatsoen als de Japansche ofte de Syneesche syn. Het huijs had een opslaende deur met een cleyn voorhuys met een groote viercante binnencaemer, alwaer de haertstee in 't midden was, daer recht boven 2 valveynsters om de roock te loosen; haer huegel was noch aen een stuck tou vast ende hing noch over d°. haertstee ende was een crom quastich houtie, maer dese binnencaemer sloot het incomen met een schuyf op syn Japansch. In dit huys hingen veel van die stockies met byhangende spaenderties, by dit huys stont een groot gemaeckt hock alwaer eertyts scheen eenich gedierte in gestaen te hebben, met veel cleyne hockies daer noch eetens ende drinckensbackies aen vast waeren. Hier stonden oock veel opgerichte stocken om goet op te droogen, met veel houten stellingen oock om eenich goet op te droogen. Wy met ons tween wat voorder om de O. gaende, quaemen noch by 2 graeven gelyck als vooren, gingen voorts veerder om de O., quaemen weder by een huys als vooren, daer by synde hoorden de see seer tegen het lant aen storten, aen de andere sy van 't lant in 't N.O. ende

Julius.

waerover ick verwondert was, dat men hier de see soo ghemackelyck conde hooren. Vonden oock in dit huys niet als een houten hugel over de vuerplaets hangen, ende conden niet bemercken dat daer in een jaer volck in hadt gewoont. Syn naer het strant gegaen ende heb het prautie naer de boot toegestiert om daer noch 2 soldaeten uyt te haelen, om beneffens ons tween het lant met beeter verseeckerheyt te ontdecken ende eenich volck op te soecken. Alsoo onse boot noch aen quaem seylen, stonden wat op strant ende wachten. Dus staende, saegen om de W. van ons een man op de hooge vlackte gaen, daer wy 's ochtents op geweest waeren, quaem naer het scheen neerwaert aen, maer ons siende is met een volle loop om de W. geloopen. Onse boot ende prauw weder aen het strant comende, heb noch 2 soldaeten ende een matroos, die een witte doeck aen een halve pieck vastgemaeckt droeg in de plaets van een witte vlag, uyt de boot gehaelt, ende belaste voorts den Stierman Rôelof ons met de boot ende prauw te volgen om de W. Syn doen voortgegaen, vonden noch een huys tegen de hoochte aen staen dat vervallen was, maer wert weder opgemaeckt. Daer stont oock een cleyn hutie by, gedeckt met basten van boomen, by dit huys lach een stuck van een ys-slee, synde van een vreempt fatsoen. Gingen doen by een fraey padt boven op de hooge vlackte, daerop synde conden de see over het lant in 't N.O. sien, saegen oock dat de cust daer buyten om de N.W. streckte tot een hoogen steylen hoeck, die ons het veerder gesicht benam, ende saegen oock dat dit staende lack (meer) in see om de N.O. uytliep, saegen oock dat het lant hier maer een myl breet was, synde maer een uytsteeckende hoeck lants daer

Julius.

ons schip onder geset lach. Syn doen over die hooge vlackte heengegaen naer het strant. Om de N.W. op strant comende, saegen door het vallent water den by ons gesienen inwoonders voetstappen, comende ende wechloopende, in 't sant staen; syn die vervolcht met voorsichticheyt. Omtrent 1$^1/_2$ myl gegaen hebbende, saegen een vaertuychie langs het lant comen roeyen, sy ons siende leyden aen het strant ende haelden 't daerop. Wy dit siende syn daernaer toe gegaen, daer bycomende saegen twee trefltijge(?) persoonen op een grooten boom, die van de see op het strant geworpen lach, sitten, synde cloeck van leden, den eene met een ruygen baert, hebbende pyl ende booch in de handen, met een pylkoocker vol pylen aen syn hooft hangen, met een houwer op syn sy, den ander wat jonger met een groot gramschap geschooten 1) hebbende twee groote knevels, had oock pyl ende booch in syn hand ende voorts gewaepent met een houwer ende pylkoocker vol pylen; after haer stonden twee stercke mannen, geweert (gewapent) als de twee voorige, gecleet met rocken van vellen. Ick heb ons volck laeten stilstaen ende belast wel op haer hoede te syn, sou alleen naer haer toegaen, alsdoen de houwer op myn sy hangende, syn toegetreden. Den outste sette syn booch in 't sant met een pyl daerby, ende nam een lange pieck van 18 voet in syn hant, ende sy bleven alle bey sitten, ende de andere twee staen. Wat dicht by haer comende sey *Tacoy jankarate* ende vreef myn handen, gelyck gesien hadde aen *Tamary*, waerop den outste sprack *Tacoy*, syn doen toegetreden, ende naem syn hant ende wesen dat wy vrienden waeren, in myn beyde handen syn rechter hant nemende, ende soo saemen gedruckt; naer doen de pieck, ende smeet hem neer, waerop on

1) Barsch uiterlijk voorkomen ?

Julius.

volck is comen aentreden, dien sy doen met haer tween te gemoet gingen ende welcom heeten, seggende *Tacoy*, ende douden met haer beyde handen ons volcx rechterhant, gelyck ick haer gedaen had, maer de twee andere pasten op haer geweer. Dese twee persoonen waeren gecleet met syde gebloemde Japansche rocken, geveert met Sineese cangangs waertusschen syde watten waeren; soodat ick vertrou de twee andere lyfschutten ofte haer dienaers waeren. Dese twee treftyge persoonen was haer hooft voorgeschooren tot halfwegen het hooft, ende voorts hadden lang hangent haer tot heel aen haer midden; de plaeten van haer houwers waeren oock met silver beslaegen ende doorluchtich. Naedat wy malcanderen met veel vrientschap gecaresseert hadden, liet ick eens arack schencken ende brocht het aen den outsten, liet het copien weder vol schencken, 't welck hy met danckbaerheyt ontfinck ende dronck het uyt, liet voorts haer allen eens omschencken, schonck doen aen die twee principaelsten elck een groote blauwe crael, dewelcke sy met danckbaerheyt aennaemen, ende greep myn doen by der hant ende sey *Tacoy*, ende wees naer haer prautie die op 't strant stont. Gingen doen al handt aen handt dansende tot by de prauw, vonden daer een blancke vrouw, fraey van trony, hebbende lanck swart haer met een stroock bont om haer hooft van een bever, gecleet heel in 't bont, by haer hebbende een cleyn meysie, hebbende een bonte rock aen, met een stroock bont van een saebel, dat seer schoon was, om haer hooft, ende had een jongen by haer staen, gecleet mee met een bonte rock. Wat van de prauw af sat een oudt blanck man, met een lange gryse baert, op een matien (matje) op de Japansche wyse, aenhebbende

Julius.

een gebloemde catoene rock, synde op syn Japansch gemaeckt. Myn leytsman wees ick sou by die oude man gaen, 't welck ick gedaen heb, ende heb hem gegroet op syn Japans, 't welck hem aengenaem scheen te wesen, vraechde myn veel, dan conden malcanderen niet verstaen, heb desen ouden patroon een copien arack geschoncken, 't welck hy met vermaeck uytdronck, ende rees doen op ende ginck met myn naer syn vaertuych, daer de vrouw was, terwyl waeren de twee andere inwoonders vrolijck by ons ander volck. By de prauw comende schonck ick aen de vrouw ende het kint elck een blau gestreepte crael, naemen die met groote danck aen; dese vrouw ende kint hadden elck een blau craelde kettingh om den hals. Den ouden patroon liet de prauw afvoeren, ende ginck daer met de vrouw ende kint met de jongen ende de twee dienaers in sitten, nemende de pieck, pylen ende boogen van de twee andere in de schuyt by haer, sloegen daer vyf witte ruyge honden voor, met hem(hennip)seelen om haer lyf; den stuerder after het vaertuych sittende riep eens, die honden begonden stracx aen het trecken te pueren. Den outste van ons 2 byhebbende habytanten naem myn by de hant, ende wees ick soude met hem naer syn huys gaen, syn doen met ons tween gevolcht, soo hart loopende ende dansende als conden, maer de honden liepen veel harder met de prauw voort als wy conden volgen. Den andere habytant bleef by den Assistent ende ons ander volck, ende volchde naer. Omtrent ½ myl om de N.W. gegaen synde, passeerden veel huysen ende afloopende versche waterties, oock een hutie, alwaer een stockoude vrouw uytquaem, leunende op een stockien, scheen veel hebben te seggen, maer myn leytsman myn al vast

Julius.

by myn hant houdende, wees dat hy meester over die huysen was, ende dat wy souden voortgaen. Saegen corts daernaer dat het vaertuych aen het strant aenley voor een groot huys, 't welck myn leytsman wees, syn te syn, sach van veer de honden weder uytspannen, haelden doen het vaertuych weder op strant. Wy by dit huys comende, vonden een ander out man met een lange witte baert op een matien sitten op syn Japans, daer ick van myn leytsman by wert gebrocht, daer bycomende groeten hem ende sey als vooren *Jankarate Tacoy*, ende bewees hem teecken van vrientschap, 't welck hy myn oock betoonde; ginck by hem sitten op een stuck hout, terwyl stont myn leytsman met 15 à 16 menschen rontom myn met veel kinderen, doch sach niemant met geweer. Ondertusschen quaem ons ander volck met den ander inwoonder by myn, ende corts daernaer de boot ende onse prauw oock by ons aen 't strant; doen quaem myn leytsman by myn, ende wees ick sou met den ouden man in huys gaen, hy sou voor uytgaen, het welck geschiet is. Dit huys stont dicht by het strant, ende was als de voorige huysen van maecksel ende fatsoen, maer van binnen rontom met een verheven *diggedig*, ende was overal beleyt met matten; in 't incomen van het huys synde, spreyden het vrouwvolck matten voor ons om over te gaen, met groote beleeftheyt. In huys synde gingen met den ouden man op de verheven *diggedig* sitten, alwaer de twee aensienlycke habytanten by myn quaemen met beyde Assistenten ende den Stierman Roelof. Hier waeren drie vrouwen in huys, ende elck hadde een kint. Droncken saemen in 't ront eens om een arackie ende toebackie, waernaer sy allegaeder begeerich waeren. Saegen hier in huys 6 viercante kis-

Julius.

ten met roo leer overtrecken, ende een groote ronde doos oock overtrecken met leer, ende waeren met baste touwen wel styf toegesort; woos wat daerin was, wesen fyne vellen ende dat die in 't lant gebrocht most wesen; wilden geen verruylen aen ons, maer wel robben-ende beeren vellen. Dus sittende discoureren, schafte ons een viercant verlackt backie met lanterabben pooten op, die wy met smaeck aeten, maer wilden niet hebben, dat men eenige vuylicheyt op de vloer smeet, maer mosten het al op 't bortie ofte backie leggen. Terwyl wy hier in huys saeten, hebben de habytanten een van haer vaertuygen afgevoert, ende hebben daer 3 honden voorgespannen, ende daer syn drie manspersoonen in gaen sitten, ende de honden trocken de prauw met haer langs het strant om de N.W. Ick heb het volck hier in huys elck in 't ront met wat groene taback ende eenige cleynicheden vereert, vereerde de vrouwen ende kinderen eenige craelen ende belleties, alwaer seer bly mede waeren. Boven op dit huys stont een groote levenden arent, die heeft myn leytsman aen myn geschoncken, waervoor ick hem weder 3 à 4 manocke (?) taback schonck ende was weltevreden, heb den arent in de boot laeten brengen. Saegen hier anders geen silver als aen haer houwers, een van de vrouwen had een toutie om haer lyf, het welck vol coopere ende ysere ringen hinck, elcke rinck wel glat synde ende omtrent soo groot in 't ront als een binnenste van een hant, ende omtrent soo dick als een schaft; een kint waeren drie groote doorluchtige plaeten van tabago 1) op syn rug genaeyt, van buyten op syn bonte rock tot versiersel; sy waeren

1) Mogelijk *tambaga*, koper.

Julius.

selver begeerich naer silver, soo ick con bemercken. By dit groote huys quaem een vers afloopent watertie verby in see loopen, alwaer op de cust noch veel cleyne huysies stonden, vertrou dat daer het slechte volck in woonde; hier stont oock een groot viercant hock, alwaer een groote swarte beer in sat. Aen elcke hoeck van 't hock was een lange spar met een mey by opgericht, daeraen hangende veel spaenderties; ick vermoede dat het tot triumf was over den gevangen beer ofte eenige afgodendienst. Ick myn afscheyt met alle vriendelyckheyt nemende, wert naer strant geconvoyt; op strant comende liet al ons volck in de boot ende prauw gaen, ende alles slachveerdich maecken laeten om wech te vaeren. Myn leytsman dit siende, sey *Tacoy*, ende wees soo ick met hem in syn prauw wilde gaen, dat wy daermede saemen naer boort souden vaeren; ick wees jae; hy liet stracx een mat in syn prauw brengen, waerop ick moest gaen sitten, ende hy ginck after myn sitten, werde soo in see gevoert, by ons quaemen noch 4 roeyers ende een die stuerde; syn soo naer boort gevaeren, onse boot ende prauw ons volgende, maer waeren wel 1/4 uer voor haer aen boort. Overcomende heeft den habytant met ons by den Commandeur wat gegeten ende gedroncken, is haestich opgestaen ende van boort gevaeren, niet wetende te bedencken syn haestich vertreck; ick hielt hem een gestreept cleet toe, hy sou wederom comen, maer ginck door naer lant. Dit scheen een treffich man te syn in syn ommeganck. Dien dag is onse groote steng versien ende ons want gelicht, ende alsoo hier niet sonders te vernemen was, syn tegen den doncker t'seyl gegaen, stelden onse cours S. aen buyten het eylant om. 's Nachts de wint O., doen

Julius.

wy S.S.W. $7^3/_8$ myl geseylt hadden, was 't afgediept als volcht, 18, 20, 24, 27, 28, 30, 32, 33, 36, 38 vadem, steckgront, stelden doen onse cours S.S.O. $2^3/_8$ myl, diep 45, 50, 48, 47, 46, 43, 42, 40 vadem, al steckgront, deden doen onse cours N.O. t.N. $3^4/_8$ myl, was doen 37 vadem, gront als voren, dat was voor den middach tot op den 28 d°. 's Middachts door malcander geseylt S. 7 mylen.

f 28. 's Morgens was 't mistich weder, de wint O., giste van 's middachts geseylt te hebben tot dat daer 8 glaesen naer den middach uyt waeren, ende de mist opclaerde, behouden cours N.O.t.N. $2^1/_8$ myl. Alsdoen saegen wy het eylant dat in 't S.S.O. van ons gelegen had, daer wy geset gelegen hebben, in 't N.O. 1 myl van ons, ende was opgedroocht van 37 vadem, als volcht, 35, 30, 25, 20, 15, 16 vadem, doen schelp ende singelgront, voorts al steckgront. Alsdoen heeft den Commandeur den Stuerman Roelof Sievertsz. met de boot naer d°. eylant gestiert om dat te visiteeren, daer aencomende vonden d°. eylant rontom met onder water liggende clippen beset, siende die wel by een myl ende op sommige plaetsen veerder in see strecken. Dit rif streckt N. van 't eylant naer het vaste lant, ende oock op syn langst S. in see, maer heeft veel uytsteeckende riffen. Daer streckt oock een punt van een rif N.N.O. af, alwaer noch een groote clip of cleyn eylantie op leyt; dese reven lycken schier aen de hoeck van 't vaste lant vast te loopen, dan scheen oock wel een nauwe deurganck te hebben. De boot is met den doncker aen boort gecomen, hadde oock by duysende robben op de clippen ende het water vernomen, hadde oock twee cleyne huties met vuerplaesies op 't eylantie gevonden. Wy gaven het eylant den naem

Julius.

van *Robben* eylant. Wy vernaemen dat de stroom hier om de S.O. ginck, wy hebben onse compassen op 9 gr. N.Oostering geleyt, ende liepen by de wint over S. aen, met een O.S.O. coeltie. De eerste wacht uyt synde cregen de diepte van 16 vadem ende cort 10, met stilte ende styve stroom om de S.O.; quamen op 9½ vadem ten ancker, synde singelgront.

g 29. 's Morgens is de Stierman Roelof uyt diepen gestiert ende was mistich weder, maer alsoo wy hem.... quaem naer ons toe, wy gingen onder seyl, de wint O.S.O. ende S.O.t.O. met stilte, gaende de stroom om de S.O., lieten het S.waert over staen. De mist wat optreckende, saegen het *Robben* eylant in het N.t.W. ½ W. van ons liggen 2 mylen, was 10 vadem diep, schilpige gront, de stroom nam syn keer ende liep om de N.W.; dreven N.W.waert heen tot een weynich naer de middach, doen lach het *Robben* eylant O.N.O. 1½ myl van ons, ende was diep 25 vadem, santgront, quaemen daer ten ancker. Vingen hier veel cabbeliauw, schar ende leng; in de tweede wacht begon de stroom om de S. te loopen, ende corts daernaer om de S.W., soodat dit hier een dwaelende stroom is ende ongestaedich syn loop houdende. 's Nachts een cleyn luchien uyt den S., maer straex weder stil.

a 30. 's Morgens was 't heel mistich weder met stilte, de stroom styf om de S.W. loopende, vingen noch eenige cabbeliauwen. Omtrent te 8 ueren cregen wy een luchien uyt den O., lichten ons ancker ende gingen onder seyl; deden onse cours S.S.O.waert over by de wint, corts hiernaer liep de wint O.S.O., lieten het al om de S. voort staen. Giste geseylt te hebben behouden cours 1½ myl S.W.t.W., was afgediept als volcht, 26, 27, 28, 29, 30 vadem, wenden het

Julius.

deen om de O., de wint S.O.t.S., $^1/_2$ myl O.t.N. behouden, diep 29, 28, 27 vadem, al fyn witte santgront, de stroom noch om de S.W. loopende. Alsdoen lach het *Robben* eylant N.O. $^3/_4$ O. $2^1/_2$ myl naer gissing van ons. Wenden het deen weder om de S., diep 25 vadem, de wint variabel, mochten somtyts S.S.W., somtyts S.W.t.S. ende S.t.W. seylen, de wint om ende by het O. uyt- ende in schietende. Naer de middach behouden cours S.S.W. 2 mylen, diep 36 vadem, santgront; wenden het, behouden cours N.O.t.N. $^1/_2$ myl, alsdoen diep 32 vadem, fyn witte wasige santgront, de stroom, geset liggende, liep om de N.O., de wint S.O. ende S.O. t.O., ende was een schrickelycke mist met motregen. 's Nachts 4 glaesen in de eerste wacht kenterde de stroom ende liep om de S.W.

b 31. 's Morgens was 't al mistich weder, de wint O.S.O. ende S.O., de stroom weder om de N.O. gaende, seylden behouden cours S.W. 1 myl, wenden het, de wint doen S.O.t.S., behouden O.t.N. $1^3/_4$ myl, hadden al de diepte van 27, 26, 28, 30, 32, 34, 36 tot 37 vadem, somtyts sant- somtyts steckgront. 's Middachts door malcanderen naer gissing behouden O.S.O. $^3/_4$ S. $2^1/_2$ myl; doen lach het *Robben* eyl. $2^3/_4$ myl N.t.W. naer gissing van ons; naer de middach behouden S.S.W. $^1/_2$ myl, diep 38, 40, 44 vadem, steckgront, doen gewent om de O.N.O., behielen naer gissing N.O. $2^1/_2$ myl, diep 42, 35, 30 vadem, santgront ende singelgront. Cregen doen de wint O.S.O., wenden het deen weder om de S., behouden cours S.S.W. $1^1/_2$ myl, S.t.O. $^1/_2$ myl, diep 32, 35, 40, 42 vadem, steekgront; vernaemen des nachts groote raveling van stroom. 's Nachts de wint N.O., behouden S.O. 1 myl, diep 44 tot 48

Julius.

vadem, steckgront, doen de wint N.N.O., behouden $^3/_4$ myl O., diep 49, 50 vadem, steckgront, noch behouden O.S.O. 2 mylen, was nu tegen den dach, ende diep 60 vadem, steckgront; soo ick con bemercken werden wy met de stroom om de S. gevoert, het begon styf te regenen.

Augustus.

c 1. 's Morgens was 't heel mistich met regen, de wint styf doorwaeyende uyt een N.t.O., de see hol aenschietende uyt den O., leyden over ende weer om N. te winnen, maer verlooren in plaets van avance. Giste 's middachts behouden te hebben 8 mylen O.S.O., hadden doen de diepte van 72 vadem, steckgront. Alsdoen lach het *Robben* eylant omtrent N.W. 9 mylen van ons naer gissing, de wint N. Omtrent 2 ueren naer de middach hebben wy de boot ingeset, alsoo de see hoe langer hoe harder aenschoot, giste van 's middachts geseylt te hebben O.t.S. $2^3/_4$ mylen, was doen diep 75 vadem, steckgront, doen O. behouden $2^1/_2$ myl, waeren doen gront af, de wint N.N.O. ende N.O., oock N., wenden het verscheyden reysen de beste boech voor om N. te winnen, in de dachwacht begon de see styf uyt een N.N.W. aen te schieten, de wint alsdoen N.

d 2. 's Morgens al heel mistich weder, treckende naer 't N. met topseyls coelte, ende hadden holle deyninge uyt een N.N.W., wenden het O.waert over, naemen onse voormarsseyl in, alsoo hem de N. wint styf begon te verheffen, giste 's middachts behouden te hebben door malcanderen $6^1/_2$ myl O.t.S. aen. Cregen doen de wint uyt een O.N.O., ende trock stracx weder naer het N.O., wenden het N.waert over, naer gissing geseylt van 's middachts behouden cours N.W. $1^3/_4$ myl; cregen alsdoen weder gront op 75

Augustus.

vadem, wasige gront, wenden het doen O.waert over, met een N. coelte, de see hol aenschietende uyt den N., de wint hem somtyts styf verheffende.

e 3. 's Morgens al doncker ende mistich weder, de wint treckende naer het N.O. met styve coelte met holle deyninge uyt een N.N.O., wenden het N.W.waert over. Alsdoen is per resolutie geresolveert, alsoo onse bestemde tyt volgens Instructie van den E. Heer Generael ende Raeden van *India* geexpireert is, dat men onse best soude doen om weder soecken te comen in de *Suytsee*, derhalve onse cours naer het Canael *de Vries* toe te stellen. De wint met een styve doorgaende wint alsdoen N.N.O. synde, deden onse cours S.O. aen, giste alsdoen het *Robben* eylant omtrent N.W.t.W. $^{1}/_{2}$ W. 17 mylen van ons te liggen, hadden geen gront, saegen by menichte groote ende cleyne grauwe meeuwen vliegen. 's Avonts begon hem de wint te verheffen met een storm uyt een N.N.O., ende viel een schrickelycke mist neer, de see met heel hol water hem verheffende uyt een N.N.O., naemen al onse seylen in, ende lieten het liggen dryven met de steven O.waert over.

f 4. 's Morgens de wint al uyt een N.N.O. met doorgaende coelte, met hol water, met heele donckere mist ende regen, saegen menichte gevogelt, saegen veel lange steencroos, blaeden ende stucken hout dryven. Alsoo de wint wat ginck liggen omtrent 2 ueren voor de middach, maeckten weder seyl, deden onse cours weder S.O. aen. Giste 's middachts geseylt te hebben als gedreven S.O. 22 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 47 gr. $6^{1}/_{2}$ min., ende op de lengte van 166 gr. 15 min., maer bevonden ons op de breete te syn van 46 gr. 40 min., soo dat de stroom ons wel 6 à 7 mylen

veerder om de S. geleyt hadde als wy gegist hadden. Saegen daegelycx veel raveling van stroom, deden 's middachts onse cours S.O.t.O. met een doorgaende N.N.O. wint ende hol water tot dat de eerste wacht uyt was, wenden het doen by de wint N.W. over tot de tweede wacht uyt, lieten het doen weder S.O.t.O. aengaen.

5. 's Morgens hadden wy al styve N.N.O. wint met holle deyninge uyt een N.N.O., saegen met den dach Caep *de Trou* in 't S.W. van ons, ende lach in een dys; saegen noch een steylen hoeck van het *Statenlant* in 't S.O.t.O. van ons, deden onse cours O.t.N. aen, de wint doen N., seijlden O.waert over, om het Canael *de Vries* terdegen open te seylen. Giste 's middachts door malcanderen geseylt te hebben S.O.t.O. 21 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 53 min., ende op de lengte van 167 gr. 57 min., maer bevonden ons te wesen op de breete van 45 gr. 43 min. Alsdoen lach Caep *de Vries* van het *Statenlant* S.W. 4 mylen van ons, ende de ree van *Companyslant* lach in het N.O. ½ O. 7 à 8 mylen van ons, deden alsdoen onse cours S. aen, het canael door, met een doorgaende N. wint, de deyninge seer hol de straet *de Vries* doorrollende uyt een N.N.O. Saegen by menichte gevogelte ende veel drift, al groote bossen van die lange croosblaeden voor verhaelt, dryven, de stroom liep met groote raveling om de S.; omtrent naer middach te vier ueren geseylt van 's middachts 5 mylen S.t.W. aen. Saegen doen de mineraelberch op het *Companyslant* in 't N.O.t.N. 10 à 11 mylen van ons, saegen oock met een blinck in 't S.O. lant, ende scheen wel 22 à 23 mylen van ons te liggen, vertrou hetselve van 't *Companyslant* aen 't

Augustus.

lant van *Ameryca* vastgehecht is, dan conde wel wesen eenige deurgangen noch daer benoorden waeren. De straet *de Vries* gepasseert synde, deden onse cours S.W.' langs de wal van het *Statenlant* om, comende daerby langs; in de voornacht hadden wy een moy coeltie uyt een N.N.W., maer in de nanacht stillekens met holle deyninge uyt een O.N.O. Wy hadden 's avonts Caep *de Trou* over het *Statenlant* heengesien, in 't W.N.W. van ons, door een lage valey lants.

a 6. 's Morgens was 't stilleties met holle deyninge uyt een O.N.O. Somtyts een cleyn coeltie uyt een S.W. Met sons-reysen lach de Caep *de Vries* 12 à 13 mylen N.t.O. $^1/_2$ O. van ons, giste 's middachts geseylt te hebben S.W, $^1/_2$ S. 17 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 44 gr. 50$^1/_2$ min., ende op de lengte van 166 gr, 56 min., ende op de bevonden breete van 44 gr. 43 min. Alsdoen saegen wy de Caep *de Trou* in 't N.N.W. van ons, ende een hoogen berch op de watercant van het *Statenlant* staende, synde boven op met een witte roo aerdige pleck, lach N.W.t.N. 4 mylen van ons, ende geleeck wel mynerael van veere, want als de son daerop scheen, blonck dese pleck geweldich. De Caep *de Vries* lach N.O.t.N. 13 à 14 mylen van ons; het veerste van het S.Westelycxste lant dat wy sien conden, lach 15 à 16 mylen van ons tot in 't W.S.W., ende was de *Gehackelde* berch op het S.W. eynt van 't *Statenlant*, can voorts aen de opdoening hier after uytgeteyckent alles beoogen. De strecking van de cust langs het *Statenlant* is S.W.t.W. Wenden het W.waert over. 's Avonts lach de berch met de wit roo aerdige pleck in 't N.t.O. $^1/_2$ O. van ons. 's Nachts een cleyn coeltie uyt den S., lieten het W.waert over staen.

Augustus.

♄ 7. 's Morgens was 't moy claer weder, de wint S. ende S.S.W. met een moye coelte. 's Ochtents lach de *Gehaackelde* berch W. $^1/_2$ S. van ons, de *Boerenschuer* N.t.W. $^1/_2$ W. 4 à 5 mylen van ons, conden de pieck *Antony* in 't W.t.S. sien ende de *Croonberch* in 't N.W. $^1/_2$ N. van ons. Seylden al W. waert over, cregen gront op 120 vadem, 't welck temet opdroochde als volcht, 100, 90, 80, 70 60, 50, 40 vadem, waeren omtrent 2 mylen van lant, ende bleef lang de diepte van 40, 35 vadem, al cleyne singelgront. Giste geseylt te hebben tot 's middachts W. 13 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete als vooren, ende op de lengte van 165 gr. 43 min., droochde cort op tot 30 vadem, ende voorts tot 15 vadem, cleyige gront. Waeren doen dicht onder de *Gehackelde* berch $^1/_2$ myl van lant, hebben het doen weder afgewent, afgewent synde, alsoo wy hier geen goede anckergront vonden, smeten 1) het met het schip by, syn met de prauw naer lant gestiert, om van wegen de E. Heeren Staten ende den Prins van Orange ende de Vereenigde Geoctroyeerde Oost-Indische Comp., onse E. Heeren Meesters, het lant in possessy te nemen, ende daer een pael te stellen met de Staten ende Comp. merck. Maer ick, onder de wal comende, conde door de holle aenschietende see nergens aen lant comen, sochten soo langs de wal naer eenige gelegentheyt om aen te comen, tot dat het schip meest uyt het gesicht was, conden de marsseylen pas sien boven de kimmen, keerden weder naer boort; quaemen 's avonts soo veer dat wy het hol van 't schip saegen; doncker synde wert uyt het schip somtyts een canon gelost, quaemen soo op 't schieten onverrichter saecke aen boort. Doen wy 's middachts soo

1) Bijdraaijen.

Augustus.

dicht onder de wal waeren, lach de *Croonberch* N. $^1/_2$ O. van ons, ende conden die over het *Statenlant* heensien, de afgaende steyle hoeck van de *Gehackelde* berch lach S.W. $^1/_2$ S. 1 myl van ons, 't welck is de S.W. hoeck van 't *Statenlant.* Terwyl wy van boort geweest waeren, was het schip wel 2 mylen om de S.S.W. gedreven, door de stroom die door het canael *Antony* quaem vallen. Met den doncker saegen wy den *Gehackelde* berch van 't *Statenlant* recht W. over de *Tepelberch* ende de *Croonberch* N. $^1/_2$ O. ende de pieck *Antony* W.t.S. van ons. Saegen het lant in 't N.O.t.N. soo veer als conden beoogen, de Caep *Canael* lach S.t.W. van ons, waeren 2 à 3 mylen buyten 't lant, te weten van de *Gehackelde* berch, hadden de diepte van 35, 40, 45 vadem, al fyne swarte singel- somtyts grauwe swarte santgront. 's Avonts de wint S.W., wenden het S.O.waert over, de wint temet scherpende, 1) conden corts daernaer niet hooger seylen als O.t.S. De eerste wacht uyt synde, quaem de wint S.S.O. ende S.O.t.S., wenden het S.W.waert over met een moye coelte.

c 8. 's Morgens hadden wy redelyck gesicht, alsdoen lach de *Gehackelde* berch W.N.W. van ons, ende was 90 vadem diep, gront als vooren; maer wert stracx soo mistich, dat wy geen twee scheepslengten conden van ons sien, met motregen. Giste tot 's middachts geseylt te hebben S.t.W. 6 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 19 min., ende op de lengte van 165 gr. 36 min. Wy hoorden alsdoen een groote aenstortende see ergens tegen het lant ofte recif aen; de wint S.S.O. synde, wenden het om de O. daervan af. 's Nachts claerde de mist op, ende was claer weder, soodat wy de nacht wel voor

1) Schralen. Witsen.

Augustus.

den dach mochten vergelycken, de wint S.t.O. ende S.S.O. met topseyls coelte.

d 9. 's Morgens was 't al soo mistich als daechts te vooren, wenden het 's ochtents om de S.W., de wint S.S.O., giste 's middachts geseylt te hebben 12 mylen O. aen, waeren volgens dien, op de breete van 44 gr. 19 min., ende op de lengte van 166 gr. 43 min. 's Avonts claerde de mist een weynich op, soo ons docht saegen lant in 't N.N.W., maer was geen seeckerheyt, de wint doen S.O. ende S.O.t.S., seylden S.W.waert over.

e 10. 's Morgens was 't mistich weder, de wint S.O., saegen veel raveling van stroom, 's middachts giste door malcander geseylt te hebben S.W.t.W. 19½ myl, alsdoen lach Caep *de Canael* N. 5 mylen van ons, hadden doen de diepte van 66 vadem, swarte santgront, somtyts singelgront. Saegen wat naer de middach met een blinck het *Walvisch* eylant in het N.W.t.N. 2 à 3 mylen van ons, maer was weder subyt betrocken, ende viel stracx seer dicke natte mist dat wy weer heel geen gesicht hadden, staecken by om de S.W.; diep naer de middach 56, 55 vadem, swart fyne santgront. Omtrent een uer voor de sons onderganck de wint S., wenden het alsdoen O.waert over, 's nachts drie glaesen in de eerste wacht was 't diep 58 vadem, ende waeren in 't vyffde glas gront af. De eerste wacht uyt synde, naemen de fock in de gey, ende lieten het soo liggen dryven, met heel mistich regenachtich weder.

f 11. 's Morgens de wint als vooren met mistich motrich weder, wat op den dach wert het drooch weder, maer bleef even mistich, cregen een subyte stilte tot 's middachts. Giste tot 's middachts geseylt te hebben O. behouden door malcander 1 myl, hadden

Augustus.

doen de diepte van 58 vadem, want hadden met den dach weder seyl gemaeckt, ende hadden over ende weder geseylt in de diepte van 120, 100, 95, 90, 80, 70, 60, 58 vadem. Naer de middach begon de mist wat op te claeren, cregen een cleyn coeltie uyt den N., deden onse cours W. aen, naer de middach te 8 uere diep 84 vadem, singelgront, saegen somtyts met een blinck het duynich lant van Caep *Canael* in 't N.W. van ons, het was 's nachts weder heel mistich.

g 12. 's Morgens hadden wy tamelyck gesicht, saegen omtrent 2 ueren voor de middach het *Walvisch* eylant in 't N.W. $^1/_2$ W. $1^1/_4$ myl van ons, ende de gebroocken eylanden van *Tamary* in 't W.S.W. van ons, de Caep *Canael Antony* lach 5 mylen N.N.O. $^1/_2$ O. van ons, was alsdoen 50 vadem diep, swarte santgront met schelpen vermengt. Wy hadden het bygehouden op de diepte van 85, 90, 80 vadem, singelgront, vernaemen harde raveling van stroom. 's Middachts lach het W. eynt van 't *Walvisch* eyl. N.t.W. $^1/_2$ N. 2 à 3 mylen van ons, quaemen 's avonts ten ancker in de *Gebroocken* eylanden van *Tamary*. Giste van 's middachts geseylt te hebben W.t.S. 5 mylen, waeren volgens dien van den middach af gereeckent, op de breete van 43 gr. 42 min., ende op de lengte van 164 gr. 44 min., diep 21 vadem, swarte santgront. Alsdoen lach het *Barbaren* eylant W.S.W. $1^1/_2$ à 2 mylen van ons, ende het *Gebroocken* eylant 1 myl N.O.t.O. ende noch een lang vlack eylant N.W. $1^1/_2$ myl van ons, de see styf de voert inrollende uyt een N.O., ende 's nachts de wint N.N.O. met styve coelte ende harde regen, verwachtende den dach met patientie.

a 13. 's Morgens was de wint N. met passelyck claer we-

Augustus.

der, hadden holle deyninge uyt den O. Alsdoen heeft de Commandeur den Stierman Roelof met de boot om de N. gestiert, om te sien ofte daer geen gelegentheyt was om hout te crygen, ende het schip conde verseeckert liggen; ende alsoo het hier geen gelegentheyt was sonder groot peryckel te liggen, heeft den Commandeur een canonschoot laeten doen, waerop de boot tegen den middach weder aen boort gecomen is. Aen boort comende, rapporteerde wel goede gelegentheyt voor het schip gevonden te hebben, maer hadde geen geboomte op het lant connen sien. Haer had oock een vaertuychie met 3 inwoonders aen boort geweest, alwaer een soetie visch van geruylt hadden; d°. inwoonders waeren aen het *Gebroocken* eylant gevaeren. Hier geen gelegentheyt vernemende om hout te crygen, ende wy hier met groot peryckel legen, is per resolutie goetgevonden, om weder t' seyl te gaen ende een andere betere gelegentheyt op te soecken, om water ende hout te becomen, ende wat te ververschen ende het schip wat te repareeren. Syn omtrent naer de middach ten 4 ueren t' seyl gegaen met een N. wint, deden onse cours S. in see tot op de diepte van 55 vadem, cromde doen temet om naer het S.W. diep 55, 50, 47 vadem, swarte santgront; het was 's nachts stil met slecht water, somtyts een cleyn luchien uyt een N. ende N.N.O., diep 46 tot 63 ende 54 vadem. Voor de middach was ons een prauw met 2 mannen ende 8 vrouwen aen boort geroeyt, quaemen van 't *Barbaren* eylant, brochten niet sonders mede, de mans over geweest hebbende, syn weder naer 't *Barbaren* eylant gevaeren.

b 14. 's Morgens was 't passelyck claer weder, saegen het *Barbaren* eylant in 't N.N.O. 2 à 3 mylen van ons,

Augustus.

deden onse cours W.S.W. tot 's middachts, hadden doen de diepte van 36 vadem. Giste geseylt te hebben S.W. $^{1}/_{2}$ S. 9$^{1}/_{2}$ myl, waeren volgens dien, op de breete van 45 gr. 9 min., ende op de lengte van 164 gr. 18 min., alsdoen lach Caep *de Manshooft* N.t.W. 2 mylen van ons, saegen in 't lant een hoogen berch N.N.O. van ons, ende een d°. vat laeger in 't N. $^{1}/_{2}$ O. van ons; waeren op de bevonden breete van 43 gr. 8 min. De cust van *Eso* streckt hier W.S.W. ende O.N.O., naer de middach begon 't hart op te droogen, deden onse cours S.W. t.W., de wint variabel met stilte, quaemen 's avonts ten ancker op 36 vadem, santgront, 3 mylen van lant, de Caep *de Manshooft* O.N.O. van ons ende het W. eynt van het eylant *Mossirca*, ende nu by ons genaempt *van der Lyns* eylant, lach W.t.S. 4 mylen van ons. 's Nachts vingen wy 3 à 4 cabbeliauwen, was stil, de stroom styf om de W. loopende.

c 15. 's Morgens cregen wy een cleyn luchien uyt den N., lichten ons ancker, deden onse cours W.t.S. aen tot omtrent te 10 ueren 's ochtents, quaemen alsdoen ten ancker op 26 vadem, swarte santgront, de stroom styf om de W.S.W. loopende. Syn alsdoen met de prauw ende Stierman Roelof met de boot naer lant gevaeren, om te ondersoecken of wy achter *van der Lyns* eylant geen ree vinden conden, maer daer comende, vonden de eylanden met een rif aen een cleyn eylant vastgehecht te syn, ende het cleyne eylant weder aen het lant van *Eso*. Conden daer met de prauw niet door, de gront was opdroogende van 't schip tot dicht aen het cleyne eylantie 5 vadem, santgront. Syn stracx aen boort gevaeren, ende heb het den Commandeur te kennen gegeven, oock dat daer binnen die twee eylanden een groote bay was. Hebben

Augustus.

op staende (voet) ons ancker gelicht, ende syn met het schip wat om de S.W. geseylt, ende voer doen stracx onse boot weder te gemoet, ende syn t' saemen bewesten *van der Lyns* eylant omgevaeren, vonden daer een schoone bay goede opdroogende gront, in de bay synde, steckgront. Terwyl wy dese gelegentheyt ondersochten, quaem den Commandeur ten ancker op 27 vadem. Ick heb een schoot laeten schieten tot teycken van de goede gelegentheyt, ende heb de boot voorts de bay dieper ingestiert, ende syn aen boort gevaeren, om het schip hier binnen te brengen. Eer ick aen boort was, quaem het schip ons al te gemoet seylen, overloopende in het schip lieten het voort staen, vonden de diepte als volcht, 27, 26, 23, 22, 20, 18 vademen, santgront, tot in het incomen van de bay; seylden bewesten de steyle hoeck van *van der Lyns* eylant in, lieten een ronde steyle hoeck van *Eso* aen bagboort liggen, alwaer een rif afstreckt omtrent $^2/_3$ part van 't incomen van het. Dit gadt is van hoeck tot hoeck omtrent $2^1/_4$ myl wyt, binnen de hoeck van 't eylant comende, is de cours N.N.W. in 15, 14, 13, 12, 11, 10, 9, 8, 7, 6 vadem, steckgront, naer een steyle hoeck toe, alwaer men after can loopen; quaemen 's avonts by den hoeck ten ancker op 7 vadem, steckgront. De W. hoeck van *van der Lyns* eylant lach S.S.O. 3 mylen van ons. Het was 's nachts moy stil weder, somtyts een cleyn coeltie uyt een S.

d 16. 's Morgens syn ick ende Stierman Roelof met prauw ende boot om de gemelde steyle hoeck gestiert, om te vernemen hoe diep wy wel after de hoeck in conden liggen, ende wat diepte daer was, ende of hier geen volck en woonde. Vonden verby de steyle hoeck een bocht ofte rivier, de welcke N.O. in-

Augustus.

streckte, alwaer in 't gadt op de drumpel vonden met laech water 10, 11 voet water, synde wasige santgront, maer van binnen diep 5, 6, 7 vadem. Wy saegen verscheyden huysen staen, saegen een dorp om de S. van ons alwaer wy roock saegen, syn daer met schuyt ende boot naer toe gevaeren, maer eer by d°. dorp waeren, quaemen de habytanten met twee prauwen ons te gemoet, waervan drie persoonen over in onse prauw quaemen, ende syn doen saemen naer haer dorp gevaeren, het welck sy *Ackys* noemden, syn met de meeste gesach hebbende in syn huys gegaen, wiens naem was *Noiasack;* in huys comende schafte wat gecoockte salm op, ende syn bybueren quaemen ons begroeten. Terwyl hier in huys waeren, heb ick ons volck met de seegen laeten visschen, ving een fraeye soo bot. Heb alsdoen onse afscheyt genomen, alsoo ick begon te mercken dat het water begon te wassen, ende syn met vrientschap gescheyden. Naer boort vaerende syn ons drie van haer vaertuygen gevolcht ende quaemen beneffens ons aen boort, aen boort synde wesen aen den Commandeur dat wy met het schip hier binnen souden comen. Alsoo bemerckte dat het water vry wat gewassen was, syn weder heen gevaeren ende hebben 't gediept, vonden 13, 14 voet water, ende was noch een gaende vloet; syn naer boort gevaeren, ende heb het den Commandeur te kennen gegeven, waerop geresolveert is hier binnen te seylen, 't welck wy stracx gedaen hebben. Vonden in 't gadt niet minder als 15 voet water, de wint S.S.O., quaemen ten ancker op 5 vadem, steckgront, recht voor haer dorp *Ackys*, de habytanten quaemen aen boort ende brochten ons veel oesters. De Commandeur heeft het gebedt laeten doen, om Godt den Heer te dancken,

Augustus.

dat Hy ons soo genaedelyck bewaert heeft, ende voorder wil bewaeren, Amen. Terwyl wy het gebedt deden ende veel van de inwoonders aen boort waeren, gingen mede modest neersitten om te luysteren, maer alsoo het wat lang duerde, reesen stil op ende voeren naer lant toe. Wy laegen geanckert omtrent een musquetschoot van beyde syden van het lant, hebben voorts het schip opgered ende onse watervaeten claer begonnen te maecken, om versch water te haelen.

e 17. 's Morgens is eenich volck uytgestiert om te visschen, voorts eenige om wilt soecken te schieten, ende eenige om branthout te hacken. Syn met de prauw uytgestiert om dese bocht te visiteeren, of 't een rivier was of niet, ende oock of hier omtrent meer volcx woonde te ondersoecken. Syn tegen den avont aen boort gecomen. Aen boort synde, den inwoonder, als het meeste gesach over het dorp hebbende, was génaempt *Noiasack*, verstonden dat deselfde 's middachts aen boort geweest was met noch een oudt man, ende den Commandeur over taefel sittende dede teycken, alsoo een silvere lepel in handen naem ende seyde op syn spraeck: »dat is fraey silver," ende dede met een bewys dat men dat groef, sifte ende smolt, ende was dan soodaenich silver, ende wees dat men hetselfde groef in 't W.S.W. van ons, ende de plaets *Ciraroa* hiete daer de myn was. De jaegers waeren aen boort gecomen, hadden niet eenich gedierte gesien; maer de visschers hadden veel visch aen boort gebracht, waer onder veel bot, schar, tarbot ende een groote steur was. Wy hadden verscheyden dorpen gevonden, maer geen volck daerin, voorts de beschryving van dese bocht ende riviere was soodaenich als hiernae beschreven is. Wy laegen

Augustus.

hier met het schip, conden geen see sien; de inwoonders quaemen veel aen boort, wyven ende kinderen, ende brochten veel oesters ende roo appelties van roosen aen boort, die wy haer om ryst afruylden. Hadden dien dach ende nacht moy weder.

f 18. 's Morgens syn ick ende de Stierman Roelof uytgestiert, om de groote bocht van binnen in 't ront om te vaeren, om dien aldaer oock te visiteeren. Vonden d°. bocht van *Ackys* vol oesterbancken ende laech vlack ende (ver)droncken lant in 't midden van d°. bocht, d°. bocht was van 't schip om de O. wyt 2½ myl, ende in 't S. ende N. 1 myl, ende het lant is rontom de bocht berchachtich lant met veel laege groote valeyen, ende vooraen wat berch voorlant, al waer op veel roo ende witte aelbessen, moerbeyen, roo braembeyen vonden wassen, maer het goet en was noch niet ryp. Dese bocht was overal ondiep, 2, à 3, 4 voet water in de kille. Syn voorts doen naer een steyle hoeck gevaeren, die N.O.t.N. ⅜ myl van ons schip lach, ende is de N.W. hoeck van de bocht, alwaer op een hoochte een gemaeckt fort stont, ende in de laetste 8 à 10 huysen, dan was nergens geen volck in ende scheen in geen jaer volck in gewoont te hebben. Van d°. dorp S.W.t.W. waeren aen de andere sy van de rivier, die alhier omtrent ½ myl wyt is, twee dorpen, alwaer by elcx op een berch oock soo een gemaeckt fort stont. Dese forten waeren gemaeckt als volcht: op den berch, daer die op gestelt waeren, was maer een smal opcomende wech, het welck steyl was om op te climmen, ende waeren palissaeden in 't viercant gestelt, van de lengte ende de hoochte 1½ mans lengte, daer stonden 2 à 3 huysen in, waeren groote vueren deuren in de palissae-

Augustus.

den met groote clampen, als die toe waeren werden dan met twee dicke houten geslooten, synde door de clampen heengestoocken. Op twee hoecken van dese viercante gestelde palissaeden, is 't met verheven stellagie gemaeckt van vueren plancken, om daerop uyt te kycken, voorts syn de palissaeden wel met dwarshouten aen malcander geslooten. Dese rivier is versch water, vonden nergens geen volck, syn weder naer boort gevaeren; aen boort gecomen synde, verstonden dat de Schipper met de boot geseylt was om de W.S.W., mede hebbende den inwoonder *Noiasack* met 2 van syn soons; hy hadde belooft, om een syden Japansche rock, de onse te wysen alwaer het silver gegraeven wert. De wint synde S.S.W. laverende met de boot om de S.W., dien dach hadden de habytanten veel oesters ende appelties aen boort gebrocht, dien haer voor ryst afgeruylt werden.

g 19. 's Morgens is een ander oudt man met een ruyge baert gecomen, ende dede bewys soo hem den Commandeur een cleetie à 2 wilde geven, hy wilde ons oock een myn wysen; 't welck hem gegeven is, ende onse prauw wel gemant synde, is den Ondercoopman Pittavyn met hem mede gestiert, om het selve met hem te ondersoecken; syn van boort gevaeren met den habytant, by hem hebbende oock 2 jongens, voeren om de S. by de steyle hoeck S.W. van *Ackys* om. Wat naer de middach quaem onse Schipper met de boot weder aen boort, hadde niet uytgericht, den habytant had hem (zich) sieck gemaeckt ende wilde met niemant in 't lant gaen. Sy hadden geen volck vernomen, maer veel honden gesien. Corts hiernaer quaem onse schuyt oock weerom, die hadde omtrent by het cleyne eylant *Moyomosier* geweest in de bocht, daer had haer den ouden habytant gewesen

Augustus.

op 't strant by een loopent versch watertie te graeven, maer daer graevende vonden niet als sant, soodanich als het strant was, soo dat het (door) dese luyden was gedaen om wat te hebben. *Noiasack* presenteerde de rock weder te geven, maer hebben hem de rock ende den ander de cleeties laeten houden, om reeden dien avont uyt visschen geweest ende soo veel visch gevangen, als in twee dagenconden opeeten.

a 20. 's Morgens syn ick met de cleyne seegen de groote rivier opgevaeren tot omtrent 1 myl van 't schip; voeren in een ander dwars rivier, die W.S.W. in 't lant streckende, mee heel versch water is, vischte daer; terwyl is de Commandeur te voet by ons gecomen, ende hebben met malcanderen een sootien op de cant van de rivier gegeeten. Alsoo wy niet veel in dese rivier conden vangen, is den Commandeur met syn byhebbent gevolch weder te voet tot by het schip gegaen, ende wy syn naer boort toe gevaeren. Dien dach is den Corporael van de soldaeten, met den Assistent Davit Cassa met 2 soldaeten, met een prauw om de S.W. gestiert, om eenich wilt soecken te schieten ende het lant aldaer te ondecken. Waeren voorts daegelycx doende om branthout te houwen ende de masten, stengen ende ons want wat te versien.

b 21. 's Morgens syn ick ende Stierman Roelof wat voor daech elck met een van de inwoonders prauties, die daertoe van haer geruylt waeren, de groote rivier opgevaeren, om te ondersoecken hoe hooch die in 't lant opliep, bevonden die 3 à 4 mylen op te loopen om de O. met veel cromme omloopende racken, doch is overal ondiep. Veeren de rivier soo veer op als conden, niet veerder connende gingen noch een stuck wechts opperdan 1), vonden veel vlacke

1) Opwaarts aan?

Augustus.

landen met lang gras, soo lang dat als men daerin stont niet van hem sien conden, de canten van de rivier meest met riet bewassen. In 't lant ende op sommige canten van de rivier hooch geberchte, bewassen met alderhande groot geboomte, als eycken, vueren, bercken, willige ende lindenboomen ende wilde appelboomen, oock groote nootenboomen ende eenige by ons onbekende boomen. Vernaemen geen volck noch huysen, als een jaechhutien, opgeset synde van tacken van boomen, voeren doen de rivier weder af; in het afcomen saegen wy een seer groote yselyck swarte beer voor ons overswemmen, ende was aen lant ende in 't bosch eer wy daerby conden comen. Syn aen boort gevaeren. Aen boort comende hadden de inwoonders veel oesters ende appelties van roosen aen boort gebrocht, dese appelties, de pitties daeruyt gedaen ende gestooft, smaeckt heel wel ende ververst treftich. De wint S. met een styve coelte.

c 22. 's Morgens was 't mistich weder, de wint S. met een styve coelte, hebben een vlot gemaeckt om te harpuysen, ende heeft ons volcq uyt visschen geweest, vingen soo veel visch als begeerden; d°. is de timmerman aen lant gegaen om twee wangen (schalen) claer te maecken tot de besaens mast ende groote mast. 's Middachts was 't claer weder. Hebben verstaen van de inwoonders, als dat het silver was te crygen in *Cirarea*, ende gout in *Tacapsy*, maer dat het hare vyanden waeren, dat daerom *Noiasack* niet hadden durven met ons volck daer naertoe gaen. Seyden oock als dat de menschen uyt al de andere dorpen ende huysen door honger ende coude gestorven waeren. *Coutsiaer* 1) was oock een dorp ofte plaetse by *Tacapsy*, dat waeren wel haer vrienden, maer daer

1) Op bl. 86 Goutsiaer.

Augustus.

en was geen minerael naer haer seggen. 's Nachts hadden wy styve wint uyt een S.

d 23. 's Morgens moy weder met een S. coelte; hebben het schip gecrengt, schoongemaeckt ende de eene sy geharpuyst, mosten de andere sy staen laeten doordien het begon te regenen; cregen 's nachts een storm met harde regen, de wint S.

e 24. 's Morgens de storm noch aenhoudende, hebben een worpancker uytgeset om de S.W., des noots synde om ons daegelycx ancker daerby uyt te haelen. 's Avonts de wint continueerende, hebben ons daegelycx ancker uytgehaelt tot een borch.

f 25. 's Morgens begon de harde S. wint wat af te nemen ende het weer wat te beteren, hebben omtrent de middach het schip voorts geharpuyst, hebben ons worpancker tuys gehaelt daer wy sus lange mede vertuyt gelegen hadden. Naer de middach cregen weder een harde S. wint. Syn 's avonts met een cleyn prautien de rivier opgevaeren, ende syn de dwars rivier opgeschept, die om de W.S.W. streckt; voeren d°. rivier 's nachts 2 mylen op, cregen doen styven regen ende een harde wint, schuylden onder het lange riet tot tegen den dach, schepten alsdoen de rivier weder op.

g 26. 's Morgens syn wy de rivier voorts opgevaeren, soo veer als wy op conden comen, ende vonden die boven heel ondiep ende smal, alwaer een groote essenboom dwars over lach, die door de groote afwatering de wortel uyt der aerde was geruckt; vonden op dese rivier schoone boomen staen van alderhande hout, of men in *Noorwegen* was. Hier wassen tegen de voetings van het geberchte op de rivierscant witte ende roode braembessen, die ryp waeren, ende veel witte ende roo aelbessen met heel swarte imbere bei-

yen (Himbeeren); vonden oock schoone vlacke valeyen van vlack lant, maer conden daer niet oploopen door de langte van het gras. Naer ick boven in de rivier con bemercken, soo had het water wel een vaem 's winters hooger geweest als nu met hooch water quaem. Hier niet sonders meer connende vernemen, syn de rivier weder afgevaeren, hadden de rivier omtrent 4 à 5 mylen op geweest, ende loopt soo crom als een slang, op het hoochst gelyck een gecrulde slang die byt (het oogenblik afwacht) om te springen. Vonden in 't afcomen, omtrent 2 mylen de rivier op, 6 huysies op een vlacke hoeck staen, waerby langs een cleyn afloopent watertie quaem afloopen, by een steyle hooge hoeck van wit albastert steen; vonden daer geen volck in, noch scheen in geen jaer volck geweest te hebben, vonden daer eenige vischkorven in, gelyck de cubbe in 't vaderlant; voeren veerder af, vonden alsdoen noch 2 huysies op een vlackte staen, als de vorige, syn voorts afgevaeren. Voor in den mont van de rivier laegen eenige groote vuerenboomen, oock eenige 1/4 myl de rivier op, die 's winters met de groote cracht van het smeltende sneeuwwater met wortel ende al afgestroompt worden, ende door de groote cracht des waters uyt de aerde geruckt werden. Tegen den avont by ons schip comende, saegen een Japansche lastberck by ons schip liggen, waerover ick seer verwondert was; aen boort comende verstont als volcht, dat d°. berck alhier omtrent de middach gearriveert was, ende dat een Japander, synde een jongh flucx man, synde als opperhooft van d°. berck, aen ons boort had geweest met 6 man van syn volck, ende hadde geseyt dat hy hier quaem om te handelen, gelyck de Hollanders in *Japan* comen handelen, ende dat hy van een plaets quaem

Augustus.

genaempt *Matsimay*, liggende bewesten Caep *Eroen* op *Eso*, ende is aldaer een Japansche regent op d°. plaets, soo dat die plaets onder de Japander sorteert, maer dese luyden comen hier om te handelen velwerck, traen ende walvischspeck. Heeft verscheyden discoursen met den Commandeur gehadt, ende is aen boort gevaeren, ende liet syn bovenrock ende houwer in de cajuyt liggen, seggende hy soude die morgen comen haelen. Haer lading was ryst, gemaeckte rocken, sackie, toeback; hadden oock loode ringeties, die sy aen de Esoers schoncken, om in haer ooren te hangen. Hy hadde oock geseyt, dat hy van een Japanschen vader, maer syn moeder uyt *Eso* was. Hy sprack de Esosche spraeck soo pront als syn Japans; hy seyde oock als dat in *Tacapsy* ende *Ciraroa* veel gout soude vallen, heeft van elcke plaets een cleyn stuckien berchgout aen den Commandeur geschoncken; hy seyde oock dat *Eso*, synde dit lant, een eylant was, ende haelde het fatsoen uyt syn hooft met potloodt op een vel pampier met *Japan*, circa als in 't haatteyckenboeck is te beoogen. Seyde oock dat de *Matsmadonna* syn hof hielt in *Matsimay*, ende dat daer een fraeye haeven by lach, genaempt *Camenda*; seyde oock als dat de *Matsmadonna* jaerlycx naer den Keyser trock ende brocht schenckagie van vellen tot tribuyt aen hem, syn reys nemende te water tot *Nabo*, wat verby de Caep *Gooree* om de S., ende reyst dan naer den Keyser over lant naer *Jedo*. Hy affirmeert het seggen van den Esoer, als dat *Coutsiaer* sonder mineraelen, ende dat *Ciraroa* silver ende gout heeft, ende dat *Tacapsy* gout geeft, hy noemde noch 2 plaetsen *Erbis*, *Porvobis*(?) Op d°. hebben begonnen water ende hout te haelen.

„ 27. 's Morgens is de Japander weder aen boort gecomen,

Augustus.

ende heeft het schip bekeecken ende daernae weder wat met den Commandeur gediscoureert; een geschildert teits electie hangende voor de Commandeurs coy, wyste daer soo veel af als tot een bourse van doen hadde, doen is hem een stuckien wit damast ende geel armosyn gegeven met noch een roemer, alwaer groote sin in hadden; sey: compt met u schip in *Matsimay*, brengt daer sulcke stof, sult soo veel silver crygen als ghy begeert. Den Commandeur liet hem een stuckien minerael sien, vraegende waer wy daeraen quaemen, seyde dat wy dat in *Nova Spania* gecregen hadden, soo seyde hy weder *Cany Nova Spania*. In 't uytgaen van de cajuyt sach hy een Hollantsche can, alwaer hy groote genegentheyt toe toonde, alwaer wy tien balys ryst voor geruylt hebben, ende wert hem noch een Sineesch verglaest potien toe geschencken. Hy naer boort vaerende, seyde, dat hy met syn berck dichter by ons comen wilde. Den Japanders naem was *Ory*(?) Ons volck doende synde met water haelen, alwaer den Japander oock met 2 à 3 man van syn volck om water is gecomen, elck een leege sackie baly 1) hebbende; dewelcke ons volck haer gevult hebben, ende syn naer haer boort gevaeren. Wy haelden dien dach veel branthout aen boort met onse cleyne prauw, syn 's avonts uyt visschen gevaeren, quaemen in den voornacht aen boort, brochten een lustige soo visch mede. In het aen boort comen sach ick dat den Japanders berck wat het met de stroom, de ebbe gaende, uytwaert aen gedreven was, ende in 't laest van de eerste wacht vertreck sonder van ons syn afscheyt te nemen. Hier in de bocht ende ree van *Ackys* maeckt een O.N.O. ende W.S.W. maen hooch water, dan comen veel wantyen.

1) Een tobbe of back. Witsen.

Augustus.

b 28. 's Morgens syn met het prautien om de S. geroeyt, om te sien of ick den Japansche berck noch sien con, ende waer hy het heen liet staen, om de N. of om de S., ofte om de O. of de W.; maer om de steyle hoeck comende saegen hem niet, syn voorts uytwaert aengeroeyt tot aen het cleyne eylant *Moyomosier*, syn daer boven opgeclommen, maer conden d°. berck niet sien, maer ick bevont dit eylant boven op soo scherp gelyck een cap van een huys. Op d°. eylant stont het vol *Aniens* (?) synde paers van cleur. Syn weder naer boort gevaeren. Op de vlackte van het gadt van *Ackys* comende, heb het selfde noch eens op noves gediept, vonden 13, 14, 15 voet water ende was noch geen hooch water. Dus doende wesende met diepen, begon 't styf te regenen ende te waeyen, ende alsoo weder drie persoonen met een prautie op den 26 d°. uytgesonden waeren, om de S.W., om nae eenich wilt te soecken ende het lant soecken veerder inwaert aen te ondersoecken, saegen die noch niet opcomen, waerover den Commandeur een schoot heeft laeten doen dat wy aen boort souden comen. Aen boort comende, heeft geseyt: ons volck is er noch niet, ende haer tyt die sy uytblyven souden is geexpireert, sy moeten wat gebreck hebben, compt, laet de prauw claer maecken ende neemt eeten ende drincken mede, ende vaert heen ende weest haer in behulp. Heb alles stracx claer laeten maecken, maer als doende waeren, om over boort te climmen, saegen ons volck aen comen roeyen, doch veeltyts dwars liggen, vermoeden dat sy moede ende mat waeren, syn al evenwel naer haer toe gevaeren, de wint styf uyt een S.S.W. waeyende, quaem met haer eerst naer de middach aen boort. Sy en hadden menschen noch beesten

Augustus.

vernoomen, brochten eenige steenties mede, daer eenige blinckende aerde ofte spetie in scheen te wesen. Hadden over het lant heen in 't S.W. de see gesien, ende daernaer weder lant; 't welck de bocht ven *Tacapsy* moet wesen. Op dato is een van ons volck, die by de waterput mede geordineert was, om water in de vaten te scheppen, in huys gecomen van *Noiasack*, ende begeerde een pijp taback op te steecken; heeft een cleyn meysien met de eene hant op 't hooft geraeckt, waerover dese *Noiasack* een groot misbaer gemaeckt heeft. Waerover de aen lant wesende Stierman met den matroos aen boort gecomen is, ende het selfde den Commandeur aengedient heeft. Soo heeft den Commandeur de Assistenten Arnout ende Davit aen lant gesonden, om de gelegentheyt van de daet te vernemen. In *Noiasack* syn huys comende, vonden hem geheel verstoort, vonden al de manspersoonen van het dorp in syn huys; hy sittende met een houte knuppel in syn hant, alwaer sy recht mee doen; ende wilde de twee Assistenten niet toe spreecken. Sy saegen het meysie met het aengesicht op de aerde liggen, conden van niemant geen spraeck crygen, als *Noiasacks* vrouw sey, dat *Noiasack* dat meysie geslaegen hadde. Syn met dat bescheyt aen boort gecomen.

c 29. 's Morgens syn de twee Assistenten weder naer lant gevaeren, om imant van de manspersoonen van 't dorp aen boort te haelen, op dat sy sien souden dat wy recht ende justitie maintineerden. Syn met drie broers aen boort gecomen, twee ruyge gebaerde mannen ende een jonck man. Sy siende dat den delinquant voor de mast gestelt wert, ende den Schipper hem geslaegen hebbende, ende ick slaen soude, heeft

Augustus.

den een myn vastgehouden, ende de dach 1) met cracht uyt myn hant geruckt, ende wesen de persoon sou van de mast wechgaen, sy wilden de dach over boort smacken, seggende *Oryback*, het is niet goet. Sy in de cajuyt loopende, seyden, dat sy aen *Noiasack* elck een rock ende houwer gegeven hadden, dat hy wel tevreden wesen soude, ende soo den Commandeur een rock aen *Noiasack* geven wilde, dat sy dan haer houwers weder crygen souden met haer rocken. Den Commandeur de groote listicheyt ende giericheyt van desen *Noiasack* bemerckt hebbende, heeft de luyden wat getracteert, ende heeft haer naer lant laeten vaeren, seggende hy sou maecken dat sy haer rocken weder souden crygen. Corts syn met den Assistent Davit naer lant gestiert, hebbende een can slechte arack by ons; aen lant comende, gingen stracx in *Noiasacks* huys; vonden *Noiasack* sitten, siende heel stuerts, greep hem by de hant, ende wees, wy mosten vrolyck syn; ick quaem aen lant met hem eens vrolyck te syn, ende wees, most niet suer sien maer lachen; waerop hy myn toelachte, ende wees, ick soude by hem gaen sitten. Ick siende syn houwer ende knuppel achter hem liggen, greep die ende brocht dat heel in een ander hoeck van 't huys, ende wees, dat was niet goet, maer mosten t' saemen eens taback ende een arackien drincken, 't welck hy met myn dede; creech hem soo veer, dat hy begon praetich te worden. Rontom saeten die drie broers met noch 4 à 5 andere manspersoonen, brocht het soo veer, dat sy allegaeder mannen, vrouwen ende het voorschreven meysie weltevreden ende vrolyck waeren. Ick rontom siende, sach de drie houwers ende

---

1) Een kort dik ent touws daar men de schepelingen mede kastijdt. Witsen. Tegenwoordig Handdagen.

Augustus.

roeken liggen, syn opgestaen, ende die opgenomen ende in handen van *Noiasack* gegeven, ende gewesen, hy sou de roeken ende bouwers geven die sy toequaemen, dat het niet en docht anders luydens goet te neemen. Heeft het vrywillich gedaen, gaf elck syn eygen goet weder; waerover sy verblyt waeren, roepende *Tacoy*, *tacoy*, vrient, vrient, waerop ick haer allegaeder een scheeps arackie heb laeten schencken, Waerop *Noiasack* syn beleeftheyt heeft getoont, ende schonck myn drie blaeden Japansche taback, seyde die heb ick van de *Koka* gecregen; 't welck is de Japander, by haer soo genaempt. Ick heb in myn afscheyt neemen de vrouwen ende kinderen met cleyne snuysteringe vereert, ende syn soo met vrientschap van haer gescheyden ende naer boort gevaeren. Ons water ende hout haelen ginck gestaedich voort; hebben op dien dach hout tot een besaens mast gehackt ende noch twee greene spieren.

d 30. 's Morgens heeft den Commandeur een tent aen lant laeten oprechten, ende syn met alle man in de waepenen geweest. Syn soo door ende verby het dorp van *Ackys* gemarscheert, om de inwoonders eens te betoonen, indien ons imant quaet dede, dat wy oock op onse defentie stonden. Scheenen seer vervaert ende bevreest te syn, maer alsoo sy saegen dat wy haer geen quaet en deden, ginck de vrees haest over. Syn weder by de tent gemarscheert, alwaer de Cranckbesoecker een predicatie gelesen heeft uyt den 16den psalm, het 4de vaers. Hebben alsdoen t' saemen wat gegeten ende hebben dese baey genaempt *de Goede Hoop*; syn tegen den avont aen boort gevaeren. 's Nachts hadden wy harde regen ende wint uyt den N.

e 31. 's Morgens syn met het meeste scheepsvolck naer lant gevaeren, om het omgehackte renthout uyt het bosch

Augustus.

op 't strant te brengen, ende voorts aen boort sien te crygen; quaemen 's middachts weder aen boort, brochten veel tacken met groote nooten aen boort, die meest ryp waeren. Hadden d°. hout op de watercant gebrocht, om het met het toecomende hooch water aen boort te brengen; hebben oock hout tot wintboomen ende hantspaecken gehackt, synde berckenhout. Ons ronthout 's avonts aen boort gecregen hebbende, haelden ons daegelycxs ancker t'huys, om 's anderdaegs t'seyl te gaen.

Soo lang als wy hier in de bay laegen, hebben wy geen gedierte by haer vernomen als honden, ende vier arenden, die wy van haer geruylt hebben voor twee handen vol Javaensche taback. Voorts het velwerck dat sy hadden, vertrou ick, dat sy 's winters crygen, want het wilt somers hier niet is te becomen, door de dichticheyt van het bosch ende het lange gras. Dese bay soude welgelegen syn, om te overwinteren, des noots synde. Dese luyden syn ruych van baert, het halve hooft geschooren, voorts achter op 't hooft lanck haer; de vrouwen haer hooft is met een crans geschooren. Het vrouvolck schynt seer eerbaer te syn, alsoo wy conden bemercken aen haer; als sy haer kinders de borst gaeven, bedeckten die seer nauw. Als hier een vrouw in de craem leyt, wort in een huysie alleen geleyt, tot dat de bestemde tyt verstreecken is; wert by de mans soo láng onsuyver gehouden. Als sy eenige straffe doen des doots schuldich ofte eenige van haer vyanden gevangen crygen, slaen die doot met een swaeren kneppel in de lenden. Voorts de strecking van de bay ende het incomen van dien met de diepte, is als by de caert can beoogen.

September.

f 1. 's Morgens was 't heel stil moy weder, hebben met het criecken van den dach wat bot ingecort, ende

September.

verwachten voorts het hooch water, lichten alsdoen het ancker ende boechseerden het gadt uyt; vonden in de kil 16 voet water. Terwyl wy met een voorebbe het schip met de boot lieten uyt boechseeren, is den Assistent Arnout Brouwer ende Davit Cassu, naer *Ackys* gestiert met een cleyn prautie, om aen *Noiasack* een Prince vlaggetie te vereeren. Wy quaemen tegen den middach by den eersten hoeck ten ancker op 3 vadem, steckgront; want de ebbe verloopen was ende de wint ons uyt de see tegenquaem. Corts daernae quaemen de twee Assistenten weder aen boort, ende werden uytgeley gedaen van *Noiasack*, ende met noch twee prauwen met habytanten, dewelcke voor een adieu medebrochten menichte oesters ende appelties van roosen. Gaeven oock een van haer houwers aen den Commandeur, waertegen haer elck een cleetien is gegeven, ende syn soo met vrientschap gescheyden. Saegen noch een prauw comen van Caep *Santanel*; het scheen dat dese habytanten de andere niet wilden verwachten, maer syn met der haest wechgevaeren naer *Ackys*. Dese prauw aen boort synde, was vol velwerck; als robbenvellen, elants, otters ende beeren, ende eenige by ons onbekende vellen; hadden oock een doode craenvogel ende eenige gedroochde visch; presenteerden het alles te verruylen voor Japansche rocken. De prauw quaem van *Coutsiaer*, de habytanten waeren met haer vieren; drie waeren gecleet met rocken van vellen, den anderen had een geschilderde Japansche rock aen, ende was een oudt man, met een ruyge lange witte baert. Quaemen in 't schip over, ende presenteerden haer waeren, maer daer en is niets van haer geruylt. Syn 's nachts van boort gevaeren ende roeyden naer *van der Lyns* eylant, om daer te vernachten. Ons

September.

volck waeren 's avonts uyt visschen gevaeren. Alsoo wy in de voornacht een N. coeltie cregen, schooten een schoot, dat sy aen boort souden comen; quaemen aen boort ende brochten een schoone see visch mede, alwaer een groote steur onder was. Wy syn wat dichter onder *van der Lyns* eylant geseylt, ende hebben het aldaer geanckert op 8 vadem, steckgront; verwachtende den dach, om het rif met voorsichticheyt te passeeren, dat van Caep *Santanel* afstreckt; meest O.S.O. 1$^{3}/_{4}$ myl in see.

g 2. 's Morgens omtrent twee ueren voor daech cregen wy een moy coeltie uyt een O., deden onse cours S., lichten ons ancker, het diepte al gaende af 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 tot 18 vadem. Hielden het eylant het naest, liepen by de steyle W. hoeck uyt in see, om het rif terdegen te scheuwen; dach synde saegen wy die voorige aen boort geweest synde habytanten ons naer comen roeyen, dan wy te hart voortgaende, keerden wederom naer de Caep *Santanel* toe. Een myl W. $^{1}/_{2}$ S. leyt de O. hoeck van de bay van *Tacapsy* van de Caep *Santanel* af. Wy buyten in see wesende, setten onse vaertuygen in. 's Middachts giste Caep *Santanel* N.t.W. 4 mylen van ons, waeren volgens dien, op de breete van 42 gr. 52 min., ende 163 gr. 30 min. in de lengte, ende op de bevonden breete van 42 gr. 12 min.; diep 60 vadem, grauwe wasige santgront. Wat naer de middach cregen wy de wint O.S.O., lieten het ten naestenby N.waert over staen; 3 ueren naer de middach was 't noch 90 vadem diep ende doen corts gront af. 's Avonts scheen het eylant *Mostirca* N.O.t.N. 7 mylen van ons, ende Caep *Canael* N.t.O. $^{1}/_{2}$ O. van ons. Saegen menichte van gevogelte. s Nachts was 't motrich ende regenachtich weder met styve topseyls coelte.

September.

a 3. 's Morgens begon de wint al treckende naer het S. ende S,W. te loopen, ende voorder naer het W., de see hol aenschietende uyt een S.O.; wenden het alsdoen ende lieten het om de S.O. staen. 's Middachts giste geseylt te hebben S.t.W. 11 myl, waeren volgens dien, op de breete van 42 gr. 9 min., ende op de lengte van 163 gr. 18 min.; deden alsdoen onse cours S.S.O. aen. Vier glaesen daernae saegen wy de Caep *Eroen* in 't W.t.N. 10 mylen van ons, vier ueren naer de middach deden wy onse cours S. aen. 's Avonts saegen wy het hooge lant van Caep *Eroen* in 't W.N.W. van ons; saegen veel meeuwen vliegen. 's Nachts de wint W.

b 4. 's Morgens was de wint W.S.W. met goet weder. Giste 's middachts geseylt te hebben S. $^1/_2$ O. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 41 gr. 3 min.; hebben dien dach getalyt ende gestaecht. Naer den middach de wint S.S.O. ende S.O., wenden het om de S.W. met een labber coeltie. 's Nachts de wint S.O. ende S.O.t.S.

c 5. 's Morgens hadden wy een betogen lucht, de wint S.O.t.S. Giste 's middachts geseylt te hebben S.W. $^1/_2$ W. 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 40 gr. 24 min., ende op de lengte van 162 gr. 27 min., ende bevonden breete van 40 gr. 24 min.; lieten het al S.W.waert overstaen tot 's avonts, wenden het doen om de O.; de wint alsdoen S.S.W. In 't uytgaen van de eerste wacht 'cregen wy de wint S.W. met regen ende styve coelte, naemen onse marsseyls in, ende in 't inneemen der marsseyls is de schenckel van de loefbras ende het ly-geytouw aen stucken gebrooeken; waerover ons groot marsseyl uyt de lyck geraeckt is; geyden voorts ons grootseyl op, lieten het met de fock ende besaen voort staen.

September.

Dese styve wint hielt aen tot in 't vyfde glas van de tweede wacht, alsdoen wert het goet weder, cregen een N. wint, deden onse cours S. aen.

d 6. 's Morgens goet weder, de wint N. met een labbercoeltie. Giste 's middachts geseylt te hebben S. 8 mylen, waeren volgens dien, op de N. breete van 39 gr. 52 min., de lengte als vooren, ende op de bevonden breete van 39 gr. 54 min. Hadden van 's ochtents in stilte gedreven tot 's middachts. Cregen naer de middach een variabel labber coeltie uyt een S. ende S.W.

e 7. 's Morgens was 't moy weder met een cleyne coelte uyt een S.W., met een donckere betogen lucht met stilte, somtyts een variabel luchien. Giste 's middachts geseylt te hebben S.O.t.S. 5 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 39 gr. 37 min., ende op de lengte van 162 gr. 42 min. Wat naer de middach saegen wy eenige walvisschen. Met sons onderganck cregen wy de wint S.S.O., deden onse cours S.W. t.S.; doen er 4 glaesen in de eerste wacht uyt waeren, cregen de wint S.W. met motregen, wenden 't S.O.waert over. Hadden 's ochtents de compassen op 8 gr. N.Oostering des naelts geleyt.

f 8. 's Morgens moy weder met cleyne coelte, de wint uyt een S.W., ende wat op den dach variabel. Giste 's middachts geseylt te hebben S.t.O. $^1/_2$ O. 8 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 39 gr. 6 min., ende op de lengte van 162 gr. 54 min., ende op de bevonden breete van 39 gr. 29 min., bevonden styven stroom om de N. te gaen; saegen eenich wier dryven. Naer de middach cregen wy een cleyn coeltie uyt een N. ende trock naer 't O., deden onse cours W.S.W. 's Avonts de wint N.O., stelden onse cours S.W. aen.

September.

g 9. 's Morgens was 't een betogen lucht, de wint N.O., deden onsen cours W.S.W.; saegen omtrent 2 ueren naer sonnen opganck het lant in 't W. van ons liggen omtrent 11 à 12 mylen. Bleven by de W.S.W. cours, tot dat wy het lant ten deele verkennen conden, 't welck was de hooge *Taefelberch* van de O. cust van *Japan*, deden alsdoen onse cours S.W. aen; saegen oock N.waert van ons het hooge lant van *Nabo*. Giste 's middachts geseylt te hebben S.W. $^{1}/_{2}$ W. 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 38 gr. 53 min., ende op de lengte van 162 gr. 2 min.. Alsdoen lach de *Taefelberch* wel soo N. als W.t.N. 8 à 9 mylen van ons; deden doen onse cours S.S.W. tot half naer middach, cregen doen de wint W.S.W., lieten het ten naestenby S.waert over staen; saegen groote raveling van stroom. Met sonsonderganck lach de *Taefelberch* N.W.t.W. $^{1}/_{2}$ W. 10 mylen van ons. 's Nachts de wint uyt een W.N.W. ende N.W., deden onse cours al by de wint over om de S.S.W. ende S.W.

a 10. 's Morgens de wint N.N.W. met topseyls coelte, onse cours om de S.W. ende daernaer W.S.W. Omtrent 2 ueren voor middach cregen wy de O. cust van *Japan* in 't gesicht, ende lach in 't W. ende W.S.W. van ons. Giste 's middachts geseylt te hebben S.S.W. $^{1}/_{2}$ W. 19 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 46 min., ende op de lengte van 161 gr. 6 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 38 min.; waeren 10 à 11 mylen buyten de wal. Is alsdoen geresolveert om onse cours om de O. te stellen, tot ontdecking van de Gout ende Silver rycke eylanden; waertoe de goede genaedige Godt gelieft syn segen te geven. Amen. Naer de middach ende 's nachts het luchien variabel met veel stilte.

September.

b 11. 's Morgens moy weer als vooren met stilte, naer gissing geseylt O.t.N. 8 mylen, hadden de breete van 37 gr. 51 min. Naer de middach een labber coeltie uyt den S., variabel, als oock 's nachts.

c 12. 's Morgens moy weder, de wint S.O., onse cours ten naestenby O.waert over; wat op den dach cregen wy de wint S.S.O., de see styf aenschietende uyt een S.O. Giste 's middachts geseylt te hebben O.N.O. 12 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 38 gr. 9 min., ende op de lengte van 162 gr. 39 min., ende op de bevonden breete van 38 gr. 29 min. Vernaemen hier de stroom om de W. te loopen; waeren nu 28 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Saegen wat naer de middach een stuck hout dryven ende by menichte gevogelte vliegen. Tegen den avont begon 't styf te motregenen, ende in de eerste wacht cregen wy een harde slachregen, ende in 't laetste deel van d°. wacht wert het stil tot 7 glaesen in de tweede wacht, cregen doen een coeltie uyt een W.S.W. met topseyls coelte; deden onse cours S.O. aen.

d 13. 's Morgens was 't een grauwe betogen lucht, giste 's middachts geseylt te hebben O.t.S. 12 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 38 gr. 20 min.; maer bevonden te syn op de bevonden breete van 38 gr. 40 min., soo dat op noves bevonden de stroom styf om de N. te gaen; deden onsen cours S.O., de wint W. met holle deyninge uyt een S.; saegen veel meeuwen vliegen.

e 14. 's Morgens was 't moy weder, de wint N.W. ende N.N.W. met topseyls coelte, cours als vooren. Giste 's middachts geseylt te syn S.S.O. 20 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 26 min., ende op de lengte van 164 gr. 16 min., ende op de be-

September.

vonden breete van 37 gr. 16 min., bevonden als nu de stroom gekentert te wesen, waeren nu 48 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Vingen 2 cleyne lantvogelties gelyck rietvinckies. 's Nachts cregen wy een N. coelte.

f 15. 's Morgens moy weder, de wint als vooren uyt een N.N.W. met holle deyninge uyt een N. Giste 's middachts geseylt te hebben O.t.N. 17 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 37 gr. 29 m., ende op de lengte van 165 gr. 38 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 24 min.; waeren doen 64 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Saegen veel steencroos ende een stuck hout dryven; deden onse cours N.O.t.O. aen; saegen naer de middach een stuck van een viercante balck dryven, synde viercant gehackt, lanck omtrent 1½ vadem ende 2 voet breet, ende scheen al lanck gedreven te hebben. De wint trock temet naer het N.N.O., ende continueerde die heele nacht.

g 16. 's Morgens moy weder met een slappe N.N.O. coelte, met holle see uyt een N. Saegen voor de middach een groote schilpadt dryven, saegen veel cleyne clipmeeuwties ende andere groote meeuwen vliegen. Giste 's middachts geseylt te hebben O.t.S. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 12 min., ende op de lengte van 166 gr. 54 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 17 min.. Vingen weder een cleyn lantvogeltie corts naer de middach, gelyck een puttertie. De wint variabel met stilte; waeren nu omtrent 80 mylen buyten de O. cust van *Japan*; met sons onderganck cregen wy de wint uyt een S.S.O., deden onse cours eerst N.O., ende daernaer O.N.O.; in de eerste wacht motregen, in 't voorste van de tweede wacht cregen wy een styve wint uyt een S.; naemen beyde onse marsseyls in.

September.

a 17. 's Morgens was 't al ongestaedich weder, met styve buyen uyt een S.S.O., met regen ende hol water, naemen onse bonets af ende reefden de besaen, de wint allengskens naer het S., S.S.W. tot het S.W. omloopende. Leyden 's ochtents onse compassen op 10 gr. N.Oostering des naelts. Giste 's middachts geseylt te hebben N.O.t.O. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 53 min., ende op de lengte van 168 gr. 2 min. Bevonden alsdoen dat wy groote leccagie door onse laetpoort gecregen hadden, maeckten het van binnen soo veel dicht als conden. Wat naer de middach wert 't moy weder, brochten onse bonets weer aen ende setten alle de seylen doen weder by, ende deden onse cours O. aen, de wint temet met een styf topseyls coeltie naer het W. omkringende; de holle deyninge draeyde al met de wint om. 's Avonts hadden wy veel blixem in 't S.O. ende in 't S.S.O.

b 18. 's Morgens was de wint W.N.W. met styve coelte; saegen een stuck hout dryven, ende veel meeuwen vliegen. Giste 's middachts geseylt te hebben O. 38 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 53 min., ende op de bevonden breete van 38 gr. Stelden doen onse cours O.t.S. aen; waeren alsdoen 130 mylen buyten de O. cust van *Japan*; de wint naem langsaem af ende liep in 't N.W. 's Nachts N. met stilte ende slecht water.

c 19. 's Morgens was 't heel mistich weder; setten voor de middach ons want aen. Giste 's middachts geseylt te hebben O.t.S. 17 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 47 min., ende op de lengte van 172 gr. 38 min. De wint naer de middach naer het S.W. ende voorts naer het S. treckende, deden onse cours O.t.N. aen, ende corts daernae O.

September.

's Nachts styve coelte, 's avonts hebben wy onse compassen op een streeck N.Oostering geleyt.

d 20. 's Morgens hadden wy moy weder, met een styve doorgaende wint met slecht water; saegen veel meeuwen vliegen; vervolgden onse cours om de O. Naer de middach ten 4 ueren cregen wy een styve coelte uyt een S.t.W., soo dat wy onse marsseyls innaemen. Tegen den avont de wint naer het W. treckende, maeckten de marsseyls weder by, met styve topseyls coelte; doen er drie glaesen in de eerste wacht uyt waeren, verhefte hem de see soo subyt met een W. styve wint, dat wy weder de marsseyls innaemen.

e 21. 's Morgens was 't helder ende claer weder, de wint W., hebben onse marsseyls weder bygemaeckt, vervolgende onse cours om de O.; cregen naer de middach de wint W.N.W. tot in de eerste wacht, doen N.W. ende de coelte loopende temet naer het N. ende voorts N.O. ende voorts naer het O.

f 22. 's Morgens hadden wy moy helder weder, de wint tegen den middach S.O., 's middachts S.O.t.S. met slappe topseyls coelte, met holle deyninge uyt een W.N.W.; maer cregen 's nachts slecht water. 's Nachts de wint S., treckende temet naer 't S.S.W. met gemeen topseyls coelte.

g 23. 's Morgens hadden wy moy weder, omtrent 2 ueren voormiddach saegen wy eenige puystebyters rontom het schip vliegen, met menichte grauwe ende witte meeuwen ende eenige swaluwen; stelden onse cours S.O.t.S. by de wint over. 's Middachts giste geseylt te hebben O.t.S. 20 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 32 min., ende op de lengte van 181 gr. 12 min., ende op de bevonden breete van 37 gr. 31 min.; waeren alsdoen omtrent 240 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Ende alsoo wy

September.

vermoeden dat dese puystebyters uyt de S.O. van daen te komen, is geresolveert onse cours S.O.t.O. aen te stellen omtrent 50 mylen, om te ondersoecken of wy het eylant *Rica de Plata* aldaer mochten bejegenen. De wint S.W.t.S., 's avonts vernaemen wy geen meer puystebyters; in 't ondergaen van de son scheenen wy lant te sien in 't W.t.S. van ons, alwaer wy naer toe gewent syn, W.waert over; de wint S.S.W. met slappe topseyls coelte. 's Nachts hadden wy helder weder met claer gesicht.

a 24. 's Morgens hadden wy claer helder weder, 's nachts geseylt W.t.N. 7 mylen, maer vernaemen geen lant; syn wat naer sons-rysen gewent S.O.waert over, met een topseyls coelte ende een claere sonneschyn. 's Middachts hebben wy onse compassen op 14 gr. N.Oostering geleyt; de see styf uyt een S.W. aenschietende. 's Nachts moy weder, de wint S.S.W.

b 25. 's Morgens was 't moy weder, de wint S.S.W. met slecht water met een topseyls coelte. 's Nachts weder ende wint als vooren.

c 26. 's Morgens hadden wy moy weder, de wint als vooren; saegen eenige witte meeuwen. Wat voor de middach cregen wy een weynich regen. 's Middachts is geresolveert onse cours O.S.O. aen te stellen tot 's avonts, ende als dan geen lant vernemende, onse cours om de O.N.O. aen te stellen. 's Avonts niet vernemende, deden onse cours O.N.O. aen met een S.t.W. coelte ende helder weder.

d 27. 's Morgens weder ende wint als vooren, omtrent 2 ueren voor de middach cregen wy de wint uyt een N.O. tot 's middachts, alsdoen O.N.O. met een topseyls coelte, wenden het alsdoen N.waert over. Giste geseylt te hebben O $^1/_2$ N. 21 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 36 gr. 13 min., ende

September.

op de lengte van 186 gr. 59 min., ende op de breete van 36 gr. 10 min.; saegen groote grauwe cockmeeuwen ende een witte pylstaert. De eerste wacht troek de wint naer het O. ende voorts naer het S.O., ende liep in de dachwacht naer het S.

e 28. 's Morgens was 't helder weder met claer gesicht, de wint S.W. met moye coelte, onse cours O.N.O. aen. Saegen naer de middach eenige troppen meeuwen; hadden 's nachts helder gesicht.

f 29. 's Morgens was 't moy helder weder, de wint S.W. met een doorgaende styve coelte, deden 's middachts onse cours O. aen, de wint alsdoen W. met styve doorgaende coelte ende heel hol water. 's Nachts helder gesicht.

g 30. 's Morgens was 't moy weder met een styve W. wint, treckende allengskens naer het W.N.W. met heel hol water. 's Avonts liep de wint naer het N.W. met helder ende claer weder 's nachts.

October.

a 1. 's Morgens was 't moy helder weder met een styve N.W. wint ende hol water uyt een N.W.; saegen veel gevogelte. 's Middachts naer gissing geseylt O. $^1/_2$ S. 48 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 37 gr. 2 min., ende op de lengte van 198 gr. 17 min., ende op de bevonden breete van 36 gr. 56 min. Is alsdoen geresolveert om weder te keeren van de O., ende onse cours cruysende om de W. te doen. Naer de middach noch O. geseylt 4 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 36 gr. 56 min, ende op de lengte van 198 gr. 37 min., waeren doen 460 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Wenden het alsdoen weder om, om onse cours weder om de W. te nemen, de wint synde N.N.W. met hol water uyt een N.N.W., ende tegen den

October.

avont de wint N.W.t.N., ende liep heel variabel in de tweede wacht. 's Nachts wert 't moy stil weder, cregen doen tegen den dach Oostelijck.

b 2. 's Morgens was de wint O. met slappe coelte ende een grauwe lucht, alsdoen saegen wy een leuwerick rontom het schip vliegen, ende socht om daerop te rusten; maer door 't loopen van 't volck, vlooch weder van 't schip af, om de W.S.W. Wy deden onse cours om de W. 's Middachts was 't stillekens, de wint naer de middach omloopende naer het N.W., ende voorts naer het O. ende tot het N.O., tegen den dach O.N.O. met doorgaende coelte; de deyninge uyt een N.O.

c 3. 's Morgens was 't moy weder met een moye wint uyt een O.N.O., treckende naer het O. ende O.S.O. met grauwe lucht. 's Middachts de wint O.S.O., voort treckende naer het S.O., cregen naer de middach styve regen met holle deyninge uyt een N.O.; deden onse cours W.t.S. aen. 's Nachts trock de wint weer naer het S.S.O. met styve coelte, lieten het voort staen met schover seylen, alsoo wy onse marsseyls in de eerste wacht innaemen; cregen hol water uyt een W.N.W., somtyts regen met caeckich weder.

d 4. 's Morgens de wint naer het S. ende voorts naer het W.S.W. hebben het eerst naer sons-rysen gewent. Gewent synde mochten S.S.O. seylen, de wint W. tot 's middachts, cregen doen harde buyen uyt een W.N.W. ende N.W.t.W. met hol water uyt een N.W.; lieten het met schover seylen om de S.W. staen. 's Nachts de wint W.N.W. ende N.W. met styve buyen ende hol water, somtyts regen.

e 5. 's Morgens de wint N.W. tot 's middachts, met styve buyen ende hol water, cregen 's middachts droochte. Bevonden dat ons de stroom styf om de S. geset

October.

hadde, wat naer de middach de wint N.N.W. al met styve buyen ende hol water, somtyts regen. 's Nachts de wint al met styve buyen naer het N. treckende, maer naem in het laetste van de eerste wacht af, setten onse marsseyl weder by, ende de see begon vry wat te slechten. Worden op dato wys, als dat onse achtersteven ende oock de lastpoort veel leckagie bybrochten.

f 6. 's Morgens de wint meest N. met topseyls coelte, met helder gesicht, onse cours W.N.W.; sloegen andere seylen aen; tegen den avont cregen wy een moye coelte uyt een N.O., deden onse cours om de W.N.W.. 's Nachts de wint N.O. ende O. met redelyck gesicht.

g 7. 's Morgens de wint O.N.O. met styf topseyls coelte, onse cours N.W., de wint naer het O. treckende; hadden 's nachts redelyck gesicht.

a 8. 's Morgens was 't doncker, mistich weder, met een styve doorgaende S. ende S.O. wint, onse cours N.W.. Bevonden de breete van 35 gr. 43 min. nae gissing; vervolchden onse cours N.W. tot 's avonts, deden doen onse cours W.N.W. aen, met een S.O. wint, dewelcke 's nachts in 't S.S.O., tegen den dach in 't S. liep; hadden by dach veel meeuwen gesien.

b 9. 's Morgens hadden wy moy weder, de wint S.S.W. met cleyn topseyls coelte; naer gissing geseylt N.W. t.W. 1/2 W. 28 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 36 gr. 39 min., ende op de lengte van 187 gr. 54 min., waeren op de bevonden breete van 36 gr. 42 min. Waeren nu 331 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Hadden sommige puystebyters gesien, ende oock een gevangen, maer waeren wat naer de middach al weder wech;

October.

de wint 's middachts S.W. met claer weder, deden onse cours om de W.N.W. met slappe coelte by de wint over.

c 10. 's Morgens de wint S.W. met cleyn topseyls coelte, met slecht water, hebben alsdoen de lastpoort dicht gecregen. Cregen naer de middach wat regen, maer corts daernaer weder helder weder. 's Nachts de wint S.W., ende treckende temet naer het W.S.W:, tegen den dach styve coelte.

d 11. 's Morgens cregen de wint met sons-rysing uyt een N.N.O., met een grauwe donckere lucht, stelden onse cours S.W. aen; saegen veel groote grauwe meeuwen ende cleyne meeuwen, sommige swart, sommige bont. Cregen somtyts motregen, de see begon styf uyt een N.W. aen te schieten, waerop een styve N.O. wint volchde. 's Nachts de wint als vooren, somtyts regen, tegen den dach de wint O.N.O.

e 12. 's Morgens was 't moy helder weder, de wint treckende naer het O., met een doorgaende coelte; deden 's middachts onse cours W.t.S., 's avonts de wint O.S.O. ende trock naer het S. 's Nachts in de tweede wacht de wint S.W.t.S., tegen den dach S.W.

f 13. 's Morgens wat naer sons-rysen cregen wy de wint N., voorts N.N.W. met topseyls coelte, de see begon hem heel hol te verheffen uyt een N.W.; saegen veel meeuwen vliegen. 's Nachts de wint variabel van het N.N.W. tot het N.O. heen ende weer loopende, met cleyne coelte, maer hol water.

g 14. 's Morgens wat op den dach cregen wy de wint O. met stilte ende een grauwe lucht, de deyninge styf uyt een N.W. aenschietende. 's Nachts in de eerste wacht S. met motregen ende styf topseyls coelte, deden onse cours om de W.; tegen den dach cregen wy de wint W.S.W. met styve verheffing van wint;

October.

naemen onse marsseyls in, ende lieten het by de wint over staen met schover seylen.

a 15. 's Morgens was de wint W.S.W., vingen een strantloopertie ende saegen er noch een rontom het schip vliegen; saegen oock een swaluw ende veel swarte meeuwen vliegen. Wat op den dach synde, cregen wy een swaere travaet van regen ende wint; de wint in 't N. schietende, hielen voor wint om, ende lieten het W.t.N. aengaen, alsoo de wint stracx weer naer het N.N.O. liep, ende naem soeties af; sette tegen den middach onse marsseyls daer weder by. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t,N. $^1/_2$ N. 11 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 35 gr. 25 min., ende op de lengte van 179 gr. 48 min., ende op de bevonden breete van 35 gr. 19 min.; waeren 235 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Wat naer de middach cregen wy een topseyls coelte, de wint al treckende omloopende naer het N.O. ende voorts naer 't O N.O., onse cours W.t.N.; in de tweede wacht de wint O. met een moy coeltie.

b 16. 's Morgens was 't regenachtich weder, de wint O. met een betogen lucht; saegen eenige groote ende cleyne meeuwen vliegen. De wint styf door coelende, naer de middach uyt een N. O, 's nachts in de eerste wacht O., in de tweede wacht variabel O. ende S., met groote stortregen ende styve doorgaende coelte. Tegen den dach cregen wy een swaere caeck, de marsseyls pas ingenomen synde, uyt een S.O. met een styve storm ende corts N. Alsoo wy doende waeren om het seyl op te geyen, is de wint uyt de ly gecomen, soo dat ons groot seyl op de mast viel, ende conden het selve niet neer crygen ofte opgeyen, soo dat het heel aen stucken geslaegen is; ende alsoo met het comen van dese harde wint ons focke

October.

cruyshout gebroocken was, was de fock heel schaloos; de besaen is oock losgewaeyt, soo dat wy die, noch heel schaloos synde, neer cregen. Hadden schrickelycke blixems in dit harde weer.

c 17. 's Morgens hebben wy weder andere seylen aengeslaegen, alsoo de wint wat bedaert was; liepen met een styve storm ende N.O. wint ende met holle see uyt een N.O., met een opgearmde fock 1) om de W.S.W., met een donckere draeyende lucht; maer wat naer de middach onse blint er by om beter beniert 2) te wesen. Tegen den avont slechte de see ende de wint naem af, soo dat wy onse fock der viercant bysette met het schoverseyl; lieten het W.t.N. aengaen. 's Nachts goet weder, de wint N.N.O. met doorgaende wint, in de tweede wacht de wint N.O., in de dachwacht O.N.O.

d 18. 's Morgens was de wint N.O. ende N.N.O. met topseyls coelte, brachten ons bonnets 3) weder aen, ende setten de marsseyls daer weder by, lieten het al W.t.N. voort staen; naer de middach wert het heel moy stil weder met slecht water. Bevonden dat onse roerpen in 't roer aen stucken was, hebben weder een ander daerin gestoocken; wy bevonden styve stroom om de S. te gaen.

e 19. 's Morgens goet weder met claer gesicht, de wint S.O., saegen 's ochtents een swaluw vliegen, was stillekens; hebben getalyt ende gestaecht. Saegen een van diergelycke visschen sonder staert, als by den

---

1) Opgearmde fock wordt gezegt, wanneer die op een sonderlycke wyse ter wintfanck staet, als men voor wint seylt. Witsen.

2) Ongemaniert in see leggen, zeer schudden en bewegen. Dezelfde.

3) Een seyl 't geen aen de onderzeylen vast is, 't welck af en aen geregen kan worden. Dezelfde.

October.

Commandeur Quast saliger gevangen was 1). Saegen oock croos ende veel besaens qualleties dryven, ende een witte pylstaert vliegen. 's Middachts cregen wy een moye coelte uyt een S.W. ende W.S.W., lieten het al om de N.W. voort staen. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t.N. 12 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 35 min. 51 min., ende op de lengte van 171 gr. 8 min., ende op de bevonden breete van 35 gr. 38 min.; waeren doen naer gissing 121 mylen buyten de O. cust van *Japan*. 's Avonts hebben wy de compassen op 11 gr. N.Oostering geleyt. Naer sons-onderganck stont de lucht heel leelyck in 't N. ende N.W., wenden het om de S.W. om alhier wat te cruysen; de wint in 't N.W. loopende met styve coelte, naemen onse beyde marsseyls ende blint in, dan de wint corts daernaer N. variabel, ende wert omtrent 2 ueren naer sons-onderganck stil. Cregen weder in 't voorste van de tweede wacht, een moy coeltie uyt een N.W. met helder claer weder; sette onse marsseyls daer weder by, lieten het S.W.waert voort staen, de wint temet treckende naer het N.; tegen den dach de wint N. met slappe coelte ende slecht water.

f 20. 's Morgens was 't moy weder, dreven dien ochtent in stilte, bevonden 's middachts dat ons de stroom styf om de S. geset hadde; cregen omtrent $1^1/_2$ uer voor sons-onderganck een moye coelte uyt den S.; deden onse cours uyt een W.N.W.. Corts naer sons-onderganck was het weder stil, een glas in de eerste wacht cregen wy weder een moy luchien uyt den O., ende trock allengskens om naer het S.O., voorts

1) Deze visch was zeven voet breed en vyf voet lang. Onuitgegeven Journaal van den Commandeur Mathys Hendricksz. Quast 1639.

October.

naer het S. ende tot het S.S.W. Omtrent half de tweede wacht begon de wint styf door te waeyen, naemen de marsseyls in, lieten het al W.N.W. voort staen.

g 21. 's Morgens de wint S.S.W. met styve doorgaende wint, met motrich doncker weder, maeckten wat op den dach seyl; alsoo de wint tegen den middach naer het S.W. liep, ende heel hol water maeckte, naemen de blint ende besaen weder in, ende wenden het verscheyden reysen. Saegen dat onse groote rust wel een hantbreet afgeweecken was, dewelcke stracx weder gemaeckt wert, ende lieten het om de N.W. voort staen. Hadden 's ochtents een swaluw gesien; 's avonts de wint W.t.N. 's Nachts begon 't weer te beeteren ende de wint af te nemen, cregen de wint half in de tweede wacht W.N.W., wenden het S.W. waert over.

a 22. 's Morgens moy weder, de wint W.N.W. met hol water uyt een S.W., sette onse beyde marsseyls daerby, lieten het al S.W.waert over staen, saegen 2 witte pylstaerten vliegen, ende een bos steencroos dryven; 's middachts de wint W. Door verscheyden coursen geseylt N.N.W. 6 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 35 gr. 40 min., ende op de lengte van 169 gr. 8 min., maer bevonden ons op de breete van 36 gr. 1 min.; soo dat ons de stroom heel styf om de N. geset heeft, vermoeden het selve gecomen te syn door de styve S. winden; waeren alsdoen 108 mylen buyten de O. cust van *Japan*. Corts naer de middach cregen wy de wint uyt een W.S.W., wenden het N.waert over. 's Avonts de wint W., dewelcke hem 4 glaesen in de tweede wacht seer styf verhefte; naemen onse marsseyls in, lieten het by de wint N.N.W.waert over staen.

October.

b 23. 's Morgens was 't hart weer gaende af, de wint N., met styf topseyls coelte, setten onse marsseyls by, wenden het W.waert over, met holle deyninge uyt een W. Giste door verscheyden coursen geseylt te hebben N.W.t.N. 14 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 36 gr. 48 min., ende op de lengte van 168 gr. 29 min., ende bevonden breete van 36 gr. 56 min.; waeren naer gissing 100 mylen buyten de O. cust van *Japan*. 's Ochtents hadden wy veel steencroos sien dryven, ende een witte pylstaert sien vliegen; tegen den avont quaem een torteldujf by het schip vliegen, ende scheen heel moede te syn, ende socht te rusten, maer door 't geloop van 't scheepsvolck, is weder van 't schip afgevloogen W.waert heen. 's Avonts stillekens, 's nachts in 't uytgaen van de eerste wacht cregen wy een moy luchien uyt den N., treckende temet naer het N.O.

c 24. 's Morgens was 't een grauwe lucht, somtyts regen, de wint N.O.; saegen voor de middach eenige drift soo van steencroos als hout dryven. Giste 's middachts geseylt te hebben 22 mylen W. $^1/_2$ S. aen, waeren volgens dien, op de breete van 36 gr. 47 min., ende op de lengte van 166 gr. 40 min. Naer de middach de wint variabel van 't N. tot het N.O., 's nachts de wint meest N.N.O. met claer uytsicht; naemen in 't voorste van de eerste wacht ons groot marsseyl in. De wint in de tweede wacht naer 't N. loopende, begon styf door te coelen, soo dat wy voorts de rest van de nacht, verscheyden reysen ons voormarsseyl in ende uytgehaelt hebben, naer dien nadat het weder hem aen liet sien.

d 25. 's Morgens de wint N. met styf topseyls coelte, setten ons schoverseyl ende groot marsseyl, blint ende voormarsseyl daer weder by, onse cours W., de wint

October.

N.N.O., treckende naer het N.O.; vernaemen de stroom om de S. te gaen, deden 's middachts onse cours om de W.N.W.. 's Nachts de wint N.; hoorden veel gecrysch van pylstaerten.

e 26. 's Morgens was de wint N.N.W. met een moy topseyls coelte, de see hol aenschietende uyt een N.O. ende O.N.O., ende was helder weder. Saegen 's ochtents eenige walvisschen ende corts daernaer het lant in 't W.N.W., ende was naer gissing het hooge lant van *Gissima*. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t.N. 26 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 36 gr. 1 min., ende op de lengte van 161 gr. 54 min., ende op de bevonden breete van 36 gr. 8 min., soo dat het omtrent 10 mylen scheelde het lant, te weeten: de O. cust eer saegen als gegist hadden. Alsdoen lach de O. cust van *Japan* omtrent 12 mylen van ons; 's avonts lach het hooge lant van *Gissima* 7 à 8 mylen van ons, ende was diep 70 vadem, swarte wasige santgront, leyden het met de steven t'see, ende lieten het dryven, om 's anderen daechts by de *Santduynige* hoeck soecken te comen; volgens resolutie getrocken op dato. In 't voorste van de tweede wacht maeckten wy seyl, setten onse cours naer de wal toe, de eerste wacht diep 68 vadem, de tweede wacht diep 50 vadem, wasige gront, in de dachwacht diep 45 vadem, swarte santgront.

f 27. 's Morgens saegen wy de *Santduynige* hoeck N.W. omtrent 5 mylen van ons, de wint N. met moy weder, seylden wat besuyden d°. hoeck op de diepte van 13 vadem, soo dat de *Santduynige* hoeck N.O.t.N. 4 mylen van ons lach, alwaer omtrent 2 mylen van lant synde, ons 4 à 5 visschersbercken aen boort quaemen. Hadden veel visch, maer wilden geen vercoopen, ende hielden haer heel stuers, waerover wy

October

verwondert waeren, wilden geen van haer overcomen, ende syn weder cort wech van boort gevaeren; soo dat wy onse seylen schrap gehaelt hebben, deden onse cours eerst S. ende voorts S.S.W. langs den wal. 's Avonts lach de hoeck van *Bosho* W.S.W. 7 mylen van ons, saegen de vijf *Witte gepleckte* hoeck benoorden de hoeck van *Bosho* in 't W.t.N. van ons; saegen een heel hooge berch in 't lant staen, recht op d°. streeck over de vijf *Witte gepleckte* hoeck heen. Hadden de berch, doen wy in 't heenseylen waeren, niet gesien; hadden de diepte van 20 vadem, wasige santgront. 's Avonts deden wy onse cours S. tot dat de eerste wacht uyt was, doen S.S.W.; de wint N.O.t.N., ende was alsdoen diep 98 vadem, conden geen gront opcrygen.

g 28. 's Morgens was 't motrich weder, met een doorgaende N.O.t.N. wint, omtrent 3 ueren voor de middach saegen wy de twee Noorder eylanden, by ons genaempt, het Suydelycxste het *Prinse* ende het Noordelycxste het *Barnevelts* eylant, ende liggen meest N.N.W. van het *Ongeluckich* eylant af; waervan het *Prinse* eylant W. ende *Barnevelts* eylant W.N.W. van ons lach, synde doen 's middachts. Giste in dit etmael geseylt te hebben S.t.W. $^1/_2$ W. $28^1/_2$ myl, waeren volgens dien, op de N. breete van 33 gr. $56^1/_2$ min., ende op de lengte van 160 gr. 5 min., ende op de bevonden breete van 33 gr. 58 min.; als wanneer wy onse cours naer *Barnevelts* eylant naemen. Seylden tusschen het *Barnevelts* ende het *Prinse* eylant door; meenden ree te vinden onder het W. eynt van het *Barnevelts* eylant, maer conden daer geen gront bewerpen, alhoewel wy dicht by d°. eylant langs seylden. Dit eylant soo genaempt om dat daer een berch op stont, dien gestaedich

October.

roockte, ende op het laege lant het seer barnende ende roockte, vermoeden hetselve off branden van eenich lang gras ofte rif te syn. Als gy d°. eylant N.O.t.O. $^1/_2$ myl van u hebt, soo leyt het *Prinse* eylant S.O.t.S. $3^1/_2$ myl van u, ende siet in 't W. $^1/_2$ N. 1 myl van u veel hooge scherpe clippen boven water liggen, die haer opdoen als toorens; dan leyt oock noch een hooch eylant in 't N.W.t.W. 5 mylen van u, ende in 't N.N.W. eenige bergen, gelyckende eylanden, 6 mylen van u. Conden geen gront crygen, de wint N. synde, deden onse cours met een styve coelte S.t.O. met schoverseylen, tot 4 glaesen in de tweede wacht, geyden alsdoen de fock op, ende lieten het met de steven O.waert over liggen dryven; de wint doen N.N.O. met topseyls coelte, dreven om de S.W. met doncker, motrich weder.

a 29. 's Morgens was 't heel mistich weder met motregen, giste het *Ongeluckich* eylant S.S.W. van ons te liggen 5 mylen, sette onse cours S.S.W. aen. Omtrent 2 mylen d°. cours geseylt hebbende, met een styve N.N.O. wint, saegen het *Ongeluckich* eylant, omtrent 3 mylen, op de streeck als vooren van ons; setten onse cours tusschen het *Ongeluckich* eylant, ende de *Ronde holm* door, quaemen op de middach onder de S.W. sy van 't *Ongeluckich* eylant te ree op 47 vadem, grof sant met cleyne steenties vermengt, omtrent $^3/_4$ myl van lant. Naer dat wy wat geset gelegen hadden, is een *Japansche* berck by het schip gecomen, alwaer wel 8 à 10 man in waeren; wilden niet aen boort comen, maer sy wuyfden dat wy aen lant souden comen, ende syn weder naer lant gevaeren. Waerover ick met de prauw geordonneert syn naer lant te vaeren, om te vernemen wat deze persoonen begeerden te hebben, ende om met

October.

een te vernemen of wy hier geen volck ofte teycken van 't jacht *Breskens* conden sien; maer van boort synde, conden de styve wint ende stroom, die om de N.W. liep, niet dootscheppen, mosten weder naer boort keeren. Doen wy hier geset laegen, lach de *Ronde holm* N.W.t.W. $^1/_2$ W. $1^1/_2$ myl van ons.

b 30. 's Morgens was 't moy weder, de wint N.N.O. ende N.O.t.N.; syn met twee prauwen naer lant gecommitteert, om eenige gelegentheyt van 't jacht *Breskens* te vernemen, ofte eenige gelegentheyt van het eylant. Aen lant comende met een wit vaentien, deden soo veel met eenige cleynicheden weeh te schencken, dat de Japanders, waervan dit eylant gepeupeleert ende bewoont was, ons een coebeest vercoften ende 11 hoenderen ende eenige orangieappelen ende miecanties (?) ende eenige aert- ende andere boomvruchten. Sy wilden geen Spaensche realen hebben, sneden daer met haer houwers in, ende seyden, dat silver was niet goet; maer waeren met een elle root laecken ende een slecht gestreept cleetien tevreden; sy vraechden verscheyden reysen naer schrift, dan ick hielt myn of ick het niet verstont. Ick by de Baniosis (Banjoos) aen lant sittende, wilden myn in 't lant hebben by haer overste, stonden wel 100 Japanders met houwers op haer sy rontom myn; hielt haer soo lang in discours, tot dat het beest ende het ander goet in de prauw was; voer doen stracx naer boort. Hier stonden verscheyden groote bercken op 't lant, waeronder 2 groote lastbercken waeren; maer conden geen teycken van het jacht *Breskens* vernemen ofte sien. In 't weehvaeren riepen de Baniosis, ick sou morgen wedercomen. Sy voerden 3 cleyne bercken van lant, dewelcke naer de *Ronde holm* voeren; d°. holm was oock bewoont, hier was

October.

geen rivier, als voeren in een gadt after eenige clippen, of 't een haventie was. Hier waeren veel vrouwen ende kinderen op 't lant, ende was overvloedich van ossen ende coebeesten; dan conden geen silver ofte gout vernemen, als aen haer heften ende plaeten van haer houwers. 's Avonts is geresolveert, alsoo hiervoor ons niet sonders by de Japanders was te verrichten, dat wy t'seyl souden gaen ende onse reys naer *Tayouan* op 't cortst soecken te vervorderen; syn met den doncker t' seyl gegaen, deden vooreerst onse cours S.S.W. met een N.O. wint.

c 31. 's Morgens de wint als vooren N.O., onse cours S.W.; alsdoen lach het *Ongeluckich* eylant N.N.O. 9 mylen, ende het *Suyder* eylant O.S.O. 4 à 5 mylen van ons. Is alsdoen geresolveert, om onse cours W.t.S. aen te stellen, recht naer de S.O. hoeck van *Cikoko* toe. 's Middachts lach het *Ongeluckich* eylant N.O.t.N. 16 mylen van ons, ende het *Suyder* eyl. O. 8 mylen. 's Nachts de wint N. met slappe topseyls coelte.

November.

d 1. 's Morgens was 't moy weder, de wint N., somtyts stillekens, 's middachts liep de wint naer 't S.W. ende W.S.W. met cleyn topseyls coelte, lieten het N.W.waert over staen; saegen veel steencroos dryven. 's Nachts de wint S.O. met topseyls coelte, lieten het by de wint W.O.W. over staen.

e 2. 's Morgens de wint S.W., cregen een styve slachregen, naemen beyde marsseyls in; wat op den dach wert het weer goet weder, setten beyde marsseyls weder by. Giste 's middachts geseylt te hebben N.W. $^1/_2$ W. 15 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 32 gr. 35$^1/_2$ min., ende op de lengte van 156 gr. 46 min., ende op de bevonden

breete van 32 gr. 35 min.; saegen veel steencroos dryven, de wint treckende temet naer het N., wenden het W.waert over. Omtrent 5 glaesen naer de middach, saegen wy 2 cleyne hooge eylanden in het N.O.t.O. 12 mylen van ons; omtrent 4 ueren naer de middach, saegen d°. eylanden N.O.t.O. van ons, ende conden die pas beoogen. Saegen oock in het N.W. ende N.W.t.W. de streckende cust van *Kinokony* wel 20 mylen van ons. 's Nachts de wint N.N.O. met styve doorgaende coelte, de see hart uyt een N.N.W. stortende of het barning (branding) was, vermoeden 't selve door harde stroom te comen.

f 3. 's Morgens redelyck weder, de wint N.N.O. met styve passaets coelte, saegen veel raveling van stroom saegen oock een duycker; bevonden 's middachts de stroom styf om de S. te gaen, deden onse cours W. aen, omtrent half naer middach cregen wy de wint N.O., ende trock temet naer het O.N.O. 's Nachts in de tweede wacht cregen wy motregen, de wint O.N.O.

g 4. 's Morgens hadden wy al een styve O.N.O. wint, met een donckere lucht ende holle see uyt een N.O., naemen ons groot marsseyl in; deden 's middachts onse cours W.t.N. aen, om de cust van *Cikoko* te beseylen. 's Avonts met sons-onderganck naemen wy de blint in ende geyden ons schoverseyl op, lieten het voormarsseyl neerloopen, ende lieten het soo met de fock voort staen, tot 2 glaesen in de eerste wacht; als wanneer wy door donckere lucht ende styve regen, ende schrickelycke blixem ons voormarsseyl innaemen ende de fock opgeyden. Lieten het soo met het schoverseyl byleggen met de steven om de S., de wint met styve buyen crygende uyt den O.; ten halven van de tweede wacht wenden wy het met de steven

November.

om de N., vreesden anders te veer om de S. gedreven te worden, lieten het soo dryven.

a 5. 's Morgens ongestaedich rou (ruw) weder, de wint met styve buyen uyt den O. met veel regen ende hol water; wat op den dach synde, maeckten seyl, deden onse cours W.t.N. aen. Giste 's middachts geseylt te hebben W.t.N. 27 mylen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 31 gr. 29 min., ende op de lengte van 149 gr. 40 min. Wat naer de middach de wint variabel met ongestaedich weder, geyden onse seylen op, tot half naemiddach, cregen doen de wint N., maeckten seyl, ende deden onse cours W. aen. Tegen den avont scheen het weder wat te bedaeren, reegen ons groot bonnet weder aen, met het opsetten van de wacht smeten wy het by met de steven om de O., sonder voorseyl, ende lieten het dryven tot 3 glaesen in de tweede wacht, dat wy redelyck claer weder cregen, de wint N.N.W. Lieten onse fock vallen, ende lieten het met schoverseyl W.waert over staen, dan de wint liep cort variabel, dan S.W., W., N., doch syn plaets in 't W. nemende, lieten het S.waert over staen.

b 6. 's Morgens de wint W. met tamelyck weder, setten de marsseyls by, ende wenden het N.waert over, saegen wat op den dach de streckende cust van *Cikoko*, ende was heel hooch geberchte, dat W.waert heenstreckte. Voor de middach de wint variabel met stilte, soo dat wy sint (sedert) dat wy het lant gesien hebben, niet vertiert en waeren tot 's middachts. Giste soo geseylt als gedreven te hebben in dit etmael N. 1 myl, waeren volgens dien, op de breete van 31 gr. 33 min., ende op de lengte van 149 gr. 40 min., ende op de bevonden breete van 31 gr. 33 min. Alsdoen lach de S.O. hoeck van *Cikoko*

Novemer.

W. 13 mylen van ons, d°. caep lach wel 25 m in in de Companys caert te Suydelyck gecaerteert. Nae de middach een variabel coeltie uyt den W., dan meest stil. 's Avonts lach de S.O. hoeck van *Cikoko* W.t.N. 12 à 13 mylen van ons, waeren 2½ myl met de stroom in de naemiddach om de S. gedreven. 's Nachts variable winden met donder ende blixem.

c 7. 's Morgens de wint W. met topseyls coelte, lieten het S.waert over staen; giste 's middachts soo geseylt als gedreven te hebben S.S.W. ½ W. 3 mylen, sonde volgens dien op de breete wesen van 31 gr. 22½ min., maer bevont de breete van 31 gr. 52 min.; soo dat ons de stroom wel soo O. als N. heeft gedreven by de 8 mylen veerder als gegist hadden, soo dat volgens dien, maer N.t.W. 5 mylen hadden behouden; wenden 't 's middachts N.waert over. Omtrent half naer middach saegen wy lant in 't N. van ons, ende was het S.W. eynt van *Tokoesy*. 's Avonts naer sons-onderganck saegen wy lant van 't N.O. tot in 't N.W.; het lant presumeerde ick de O. cust van *Cikoko* te wesen, ende dat in 't N.O. lach *Tokoesy*; waeren in een triangel daer wel 14 à 15 mylen af, ende is heel hooch lant; omtrent een uer naer sons-onderganck wenden wy 't om de S. 's Nachts in de tweede wacht doen er 4 glaesen uyt waeren, cregen wy de wint uyt den N., deden onse cours W.waert over, om onder de O. cust van *Cikoko* soecken te comen, alsoo vermoede dat daer sulcke styve stroom om de N. niet sonde ofte mocht gaen. 's Nachts heb ick de N. breete gehadt aen de Noortwachter van 31 gr. 54 min.; soodat de stroom noch al om de N. continueerde.

d 8. 's Morgens de wint N., alsdoen peylde ick de S.W. hoeck van *Tokoesy* N.N.O. 11 à 12 mylen van ons,

November.

saegen de streckende cust van *Cikoko* tot in het W.t.S., ende voorts tot in 't N., ende *Tokoesy's* cust tot in 't N.O. De wint allengskens omloopende naer het N.O., ende voorts naer het O. met slappe topseyls coelte; tegen den middach cregen wy motrich weder. Sonden van dit etmael soo geseylt als gedreven hebben 11 mylen W. $^1/_2$ N., maer bevonden aen de rigting van 't lant, dat wy niet meer als 2 mylen W.N.W. behouden hadden, soo dat ons de stroom omtrent 9 mylen spatie heeft tegengehouden, ende om de N.O. geset heeft. Alsdoen lach *Tokoesy* N.N.O. 12 mylen van ons, naer de middach was 't regenachtich weder, deden 's middachts onse cours N.t.O. tot 's avonts, cregen doen een O. coelte, doen onse cours W.S.W. aengestelt. Met het opsetten van de wacht naemen wy de blint in, ende geyden het schoverseyl op, al met regenachtich weder. Cregen 4 glaesen in de eerste wacht de wint uyt een N.N.O. met heel styve coelte, lieten de marsseyls neerloopen, vervolchden onse cours, naemen ons groot marsseyl in de tweede wacht in, doen er een glas uyt was; lieten het soo voort staen met cleyn seyl; in 't laeste glas van de tweede wacht, geyden alsdoen de fock op, leyden het om de N.W. met de besaen, ende lieten het soo liggen dryven. Een glas in de dachwacht uyt synde, werden het lant gewaer, waeren daer geen $^1/_2$ myl af, ende lach in 't N.W. van ons, ende was het eylantie *Tenera*, alwaer een vuyl rif afstreckte; wy lieten onse fock vallen ende heesen ons voormarsseyl op, ende lieten het cort voor wint omdraeyen S.waert, ende sette onse bagboorthalsen toe. De wint in 't N.N.O. loopende, mochte O. weder van de wal afseylen, de wint voorts in 't N. loopende, seylden O.N.O. In 't

voor wint omdraeyen worp ick gront op 22 vadem, singel, ende de ander worp 15 vadem, vuyle clippige gront, ende voorts in 't afseylen diep worp op worp als volcht, 17, 20, 18, 13, 8, 10, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 40, 43 vadem, al vile (vuyle) gront.

e 9. 's Morgens was 't goet weder, de wint N. met styve topseyls coelte, waeren doen het licht was, 3 mylen van lant, op de diepte van 45 vadem, wasige santgront, ende corts daernaer 50 vadem, santgront als vooren. De cust van *Cikoko* streckte hier N.N.O. ende S.S.W.; saegen in 't N. tot in 't N.O. het lant, ende in 't S.W., de S.O. hoeck van *Cikoko* 5 mylen van ons; deden onse cours al S.S.W. langs de wal, tot dat de S.O. hoeck van *Cikoko* S.W.t.W. van ons lach, deden doen onse cours S.W. aen. 's Middachts giste wy geseylt te hebben ende gedreven W.S.W. 16 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 31 gr. 31 min., ende op de lengte van 148 gr. 19 min.. Alsdoen lach deselfde hoeck, dien wy op den 6de d°. in 't Westen van ons gepeylt hadden, W.t.S. 1/2 S. 4 mylen van ons, ende most wel naer de distantie die wy gegist hadden, volgens geseylde coursen wel N.O.t.N. 6 mylen van ons gelegen hebben. Soo dat wy op de waere breete van 31 gr. 37 1/2 min. waeren, ende soo de waere cours behouden hebben S.W.t.W. 8 mylen; soo dat ons de stroom verleden nacht merckelyck tegen geweest heeft, gelyck op den 8ste d°. oock bevonden hebben, als oock op den 7de d°.; soo dat hier femente (sterke) stroomen loopen, waerdoor de see altemet soo ontstelt is, dat het als het styf waeyt ende de wint tegen de steven is, vreeselyck om aen te sien is de

November.

groote stortinge. Saegen alsdoen een seyl in 't O.N.O. van ons, alwaer wy naer toe gewent hebben, daerby comende bevonden 't selve het jacht *Breskens* te syn, dat op den 20ste Mey, 's nachts van ons geraeckt was, onder het *Ongeluckich* eylant, waerover wy seer verblyt waeren. Hebben hem verprayt (gepraaid), hebben ons toegeroepen, als dat Schipper Schaep met den Ondercoopman Bylevelt, met 2 jongens ende 6 matroosen in *Japan* gevangen waeren, op de breete van $39^1/_2$ gr.. Alsoo wy niet terdege bescheyt conden hooren met toeroepen, syn ick met de prauw daer aen boort gestiert, om met een te sien, hoe het in 't jacht al gestelt was met haer volck. Daer aen boort comende, vonden den Opperstuerman heel dick aen het water te syn, ende het meeste volck ongesont; soo is den Onderstierman met myn naer ons boort gevaeren, om volle rapport te doen van haer wedervaeren. Heeft gerapporteert als dat sy 18 dooden hadden gecregen, in 't doen van de O. streeck; ende dat sy 500 mylen beoosten de O. cust van *Japan* geweest waeren. Dat sy in een haven van *Japan* geweest hadden, alwaer sy meenden te ververschen; maer alsoo haer schuyt met haer Schipper ende het voorgemelde volck der gevangen genomen waeren, waeren met het jacht doorgegaen. Sy hadden hier aen het *Ongeluckich* eylant geweest, om naer ons te vernemen, waeren daer daechts daeraen gecomen, soo wy 's avonts daer van daen t'seyl gegaen waeren, alwaer sy veel orangie-appelen gecregen hadden voor eenige coopmanschap. Alsoo dit jacht swack van volck was, is onse Schipper met 3 cloeke maets daerop overgegaen; dreven die aftermiddach by malcanderen in stilte, somtyts een cleyn N. coeltie, de stroom

November.

die dreef ons om de S.O.. Saegen een hooge hoeck in 't S.W.t.W. van ons, deden onse cours S.W. aen. Dien nacht een styve coelte uyt een N.W.; doen de eerste wacht uyt was, hadden wy aen de Noortster, de breete van 31 gr. 20 min.

" 10, 's Morgens moy weder, de wint N.W., onse cours ten naestenby om de W.S.W., alsdoen lach de S.O. hoeck van *Cikoko* N. $^1/_2$ W. $3^1/_2$ myl van ons. Giste 's middachts geseylt te hebben 8 mylen S.W. aen, waeren volgens dien, op de gegiste breete van 31 gr. $14^1/_2$ min., ende op de lengte van 148 gr. 29 min., ende op de bevonden breete van 31 gr. 12 min. Doen lach de S.O. hoeck van *Cikoko* N.N.O. 5 mylen van ons, de W. hoeck van een groote inbocht, lach N.t.W. $^1/_2$ N. $3^1/_2$ myl van ons; hadden doen een laech eylant, synde omtrent 2 mylen lang, S.S.W. $^1/_2$ W. 7 mylen van ons. Setten de prauw uyt, al waermee den Commandeur naer 't jacht *Breskens* is gevaeren, ende heeft de raet aldaer vergaedert, omdat den Opperstuerman van d°. jacht niet aen ons boort conde comen, ende is alsdoen geresolveert, als dat Schipper Pieter 1) op d°. jacht tot *Tayouan* met den Ondercoopman souden blyven. Dreven somtyts in stilte, somtyts een coeltie comende uyt een N.O. met slecht water; hadden hier gront op 60 vadem, wit santgront, half aftermiddach 55. vadem, gront als vooren; lieten het W.waert voort staen, alsoo de cust hier meest O. ende W. streckte. 's Avonts lach de S. hoeck van *Cikoko* W. $^1/_2$ S. 5 à 6 mylen van ons, van d°. hoeck strecken 3 berchies af, al of 't eylanties waeren, waerdoor seer

1) Pieter Willemsz. Knechtjes, Schipper van de Castricum.

November.

kenbaer is; saegen oock in 't W.S.W. een heel hoog *Brandent* eylant 11 à 12 mylen van ons, saegen oock het groote eylant *Tanaxima*, in 't S.W.t.S. van ons 8 à 10 mylen; het laege eylant lach in 't S.t.W. 1/2 W. 4 mylen van ons, saegen noch heel hooch lant in S.S.W. 15 à 16 mylen van ons; was doen diep 50 vadem, santgront, lieten het W.t.S. aengaen met een cleyn coeltie uyt een N.O. Hebben onse compassen op 4 gr. N.Oostering geleyt. Dese doorganck tusschen *Tanaxima* ende *Cikoko*, is by den raet ende den Commandeur, de naem gegeven van de straet *Diemen*. 's Nachts de eerste wacht uyt synde, worpen gront op 48 vadem, voorts die heele wacht geen gront.

g 11. 's Morgens was de wint O. met topseyls coelte, giste 's middachts geseylt te hebben W.t.S. 15 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 31 gr., ende op de lengte van 147 gr. 49 min., ende op de bevonden breete van 31 gr.. Alsdoen lach het *Brandent* eylant S.S.O. 4 mylen van ons, saegen noch een hooch geheuvelt eylant, in 't S.O.t.S. 6 mylen van ons; noch een eylant dat oock heel hooch was, S. 1/2 W. 7 à 8 mylen van ons; ende noch een eylant in 't S.W.t.W. 3 mylen. Een heel hooge gehackelde berch, staende op de S. cust van *Cikoko*, lach O.N.O. 3 mylen van ons; hadden doen oock de hoeck van *Sadsuma* N. 1/2 W. 8 à 9 mylen van ons, saegen noch lant tot in 't O. 1/2 S. van ons. Deden onse cours W.t.N. aen, omtrent half naermiddach saegen in 't W. *Oengy*, ende corts daernaer *Sackacka* in 't W.t.S. van ons, ende doet hem op gelyck het eylant *Meaxuma*. 's Avonts met sons-onderganck lach het *Brandent* eylant S.O. 8 mylen, ende de hoeck

November.

van *Sadsuma* N.O.t.O. 10 mylen van ons, ende het eylant *Sackacka* W.S.W. 8 mylen, ende het eylant *Oengy* W.N.W. 1/2 N. 7 mylen van ons; vervolchden onse cours W.t.N. 's Nachts de wint N., 4 glaessen in de tweede wacht uyt synde, lach het eylant *Sackacka* S. ende het eylant *Oengy* N.t.O. 1/2 O. van ons; deden onse cours tusschen de twee eylanden door, W. aen.

a 12. 's Morgens de wint N.N.W., deden onse cours by de wint W.waert over, alsdoen lach het eylant *Sackacka* O.S.O. 4 mylen van ons, ende het eylant *Oengy* N.O.t.N. 5 mylen. Giste 's middachts geseylt te hebben W. 20 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 31 gr, ende op de lengte van 145 gr. 46 min., ende op de bevonden breete van 30 gr. 47 min., soo dat de stroom hier om de S. liep; conden het eylant *Sackacka*, noch uyt de mars, in 't O. 9 à 10 mylen van ons, sien, ende het eylant *Oengy* N.O.t.N. 12 à 13 mylen; doende onse cours W.S.W. aen. 's Nachts tamelyck weder, de wint N.N.W. met cleyn topseyls coelte.

b 13. 's Morgens was 't moy weder met slecht water, de wint als vooren; hebben alsdoen een nieuw touw van 't jacht *Breskens* overgecregen. Cregen omtrent 3 ueren naer de middach gront op 80 vadem, ende was swart wasich sant met schulpies vermengt. Giste 's middachts geseylt te hebben W.S.W. 23 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 30 gr. 12 m., ende op de lengte van 144 gr. 8 min., ende op de bevonden breete van 29 gr. 57 min., was alsdoen diep 75 vadem, gront als vooren; de wint N.N.O. 's Avonts diep 64 vadem, bevonden noch al de stroom om de S. te loopen, de eerste wacht uyt synde, was diep 54 vadem, gront als vooren.

November.

c 14. 's Morgens met den dach diep 53 vadem, wasige gront, de wint N.N.O. met doorgaend topseyls coelte. Giste behouden te hebben S.W.t.W. 28 mylen, was alsdoen diep 50 vadem, gront als vooren; wy vervolchden onse cours W.S.W., de wint N.N.O. tot 's avonts. Meenden de cust van *China* in 't gesicht geeregen te hebben, maer saegen geen lant; hadden van 's middachts geseylt S.W.t.W. 11 mylen, was doen diep 46 vadem, steckgront; doen er 4 glaesen in de eerste wacht uyt waeren, was het diep 38 vadem, wasige gront, deden doen onse cours S.W.; d°. wacht uyt synde, diep 40 vadem, half in de tweede wacht diep 45 vadem, de wint doen N.O. met styve doorgaende coelte, bleven by de S.W. cours.

d 15. 's Morgens met het lemieren (aanbreken) van den dach, bevonden de breete van 27 gr. 37 min. aen de Noortster, ende was alsdoen diep 40 vadem, steckgront, de wint N.O. Giste 's middachts geseylt te hebben S.W. 38 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 27 gr. 8 min., ende op de lengte van 140 gr. 20 min., ende de bevonden breete van 26 gr. 56 min., ende was doen 60 vadem diep; deden onse cours W.S.W. aen, om de ondiepte van de cust van *China* te crygen, om terdegen verseeckert te syn om over te steecken naer *Formosa*. 's Aftermiddachts cregen wy de wint N., doen tot 's avonts geseylt 10½ myl W.S.W., was doen diep 55 vadem, steckgront, noch 5 mylen W.S.W. geseylt, was doen diep 53 vadem, steckgront, de wint doen weder N.O. In de tweede wacht geseylt 1½ myl W., hadden doen de diepte van 46 vadem, steckgront, lieten het doen dryven, dreven W.t.N. heen, omtrent 1½ myl, was doen weder 50 vadem diep, steckgront.

November.

e 16. 's Morgens de wint O.N.O. met styve N. mousons coelte ende deysich weder, doen noch W. 3 mylen geseylt, was alsdoen diep 40 vadem, steckgront; nae het schaften van de vroe cost geseylt W. 7 mylen, was doen diep 38 vadem, steckgront. Giste 's middachts door malcander geseylt te hebben W.t.S. 31 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 26 gr. 32 min., ende op de lengte van 138 gr. 5 min.; deden doen onse cours S. aen, met een N.O. wint. Giste tot 's avonts geseylt te hebben S. 11 mylen, was doen diep 40 vadem, steckgront, noch S. onse cours vervolcht 4 mylen, was noch 40 vadem; saegen doen een groot vuer op *Formosa* in 't O.S.O. van ons, 't welck wel 6 à 7 mylen van ons was. Smeten het by met een seyl, met de steven om de N.W., dreven W.t.S. 1 myl, bleef een diepte; voorts in de hondewacht gedreven W.t.S. 2½ myl, was doen diep 45 vadem, steckgront, in de dachwacht noch W.t.S. gedreven 1 myl, was doen diep 40 vadem, santgront.

f 17. 's Morgens was 't een heel styve N. mousons wint, met heel deysich weder ende hol water, de wint N.O., dreven noch S.W. 1½ myl, diep 40 vadem, wasige santgront. Saegen 's morgens de berch van *Tamsioy* op *Formosa* in 't O. van ons, maeckten seyl, stelden onse cours S. aen, 1½ myl. Ende alsoo wy saegen, dat het jacht *Breskens* niet volchde, hebben het bygesmeten ende hem ingewacht, doch alsoo wy hem saegen aencomen seylen, slegen weder voor. Van coox schaften tot 's middachts geseylt, nae gissing S.t.O. 3 mylen, alsdoen hadden wy naer gissing door malcander behouden S.t.W. ¼ W. 20 mylen, waeren volgens dien, op de breete van 25 gr.

November.

14 min., ende op de lengte van 137 gr. 43 min., alsdoen lach de *Leguaens* hoeck S.O.t.O. 4 mylen van ons, soo dat ons de stroom styf om de S.S.W. geset had. Doen het jacht by ons was, deden wy onse cours S.W.t.S. aen, ende voorts langs de wal op de diepte van 20, 16, 18, 15, 14, 10, 13, 8, 7, 9, 10, 11, 12 vadem. 's Avonts passeerden wy de hoeck van *Bisselyo*, ende in de eerste wacht passeerden wy het *Visschers* riff, liepen al treckende langs de wal; ende soo wy vernaemen dat de vloet ginck ende ons op de wal sette, gierden wat van de wal af, tot dat wy in de diepe kuyl van *Wanckang* quaemen, ende de diepte van 50 vadem bequaemen, wasige gront. Lieten het doen dryven, met de steven om de W., dreven S.W. heen, diepte temet af tot tegen den dach dat 65 vadem, wasige gront, diep was, ende worpen weder, cregen op d°. diepte grof sant, singel ende craelties aen het loot op, waerdoor vermoeden omtrent de *Pescadores* eyl. te syn; hielen voor wint om, ende leyden het met de steven om de O.

g 18. 's Morgens metten dach, saegen wy de *Swarte* clippen in 't W. van ons 2 mylen, bleven soo lang liggen, tot dat het jacht con sien, dat wy seyl maeckten, alsoo het heel deysig weder was, ende was doen diep 70 vadem, grof santgront met crael vermengt. Doen wy het jacht terdege sien conden, stelden onse cours S.O. $^1/_2$ S. aen, met een styve doorgaende N.O. wint, saegen omtrent 3 ueren voor de middach de ronduyt (redoute) van *Wanckang* in 't O. van ons. Deden onse cours S. aen naer het Noorder rif van *Tayouan*, alwaer omtrent de middach quaemen, daarbij omloopende, op de dieptens van 8, 10, 7, 6, 5,

November.

$4^1/_4$ vadem, comende wat naer de middach op de Noorder-ree; cregen de loots aen boort, ende syn beneffens het schip *de Waterhont*, die op de 17de d°. uyt *Japan* hier te ree gecommen was, naer binnen geseylt. Quaemen binnen ten ancker op 10 vadem, waervoor wy niet genoech de goede Almachtige Godt connen looven ende dancken, dat Hy ons van dese gedaene peryckeleuse reys soo genaedelyck bewaert ende hier binnen *Tayouan* behouden heeft gebracht; Hem sy alleen eer, Amen.

Wy vonden binnen liggen de fluyten de *Oranienboom* ende *Meerman* ende het jacht *Lillo*. Buyten op de Noorder-ree lach het schip *de Swaen*.

JOURNAEL VAN DE MAENT APRIL, IN 'T C(
30 MIN. BEOOSTEN DE MERIDIAEN VAN TENERI
LINIA EQUINOCTIAEL, DOOR CORNELIS JANSZ. C(

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENGT GR.
APRIL.						
c	4	"	"	0	0	145
d	5	N. ½ O.	4½	1	12	145
e	6	N.t.W.	2½	1	22	145
f	7	N.W.	4	1	33	145
g	8	N.O.	3	1	42	145
a	9	N.N.W.	1	1	48	145
b	10	O.t.N.	1½	1	49½	145
c	11	N.N.O.	5	2	8½	145
d	12	O.t.N.	2	2	9	145
e	13	W.t.N. ½ N.	4	2	11½	145
f	14	N.O.t.O.	5	2	23	145
g	15	N.t.W.	7	2	49	145
a	16	N.W.t.N.	14	3	36	145
b	17	N.N.O. ½ O.	10	4	41	145
c	18	Noorden.	12	6	1	145
d	19	Oost.	16	6	1	146
e	20	N.t.O. ½ O.	14	7	23½	146
f	21	Noorden.	15	8	40	146
g	22	N.t.W.	16	9	43	146
a	23	Noorden.	18	10	52	146
b	24	Noorden.	18	12	4	146
c	25	Noorden.	17	13	16	146
d	26	N. ½ O.	12½	14	6	146
e	27	N.O.t.O.	22	15	1	147
f	28	N.O.	22	16	11	149
g	29	N.O.	12	16	50	149
a	30	N.O.	7	17	10	149
MAY.						
b	1	N.t.W. ½ W.	18	18	31	149
c	2	N.N.O.	9	19	4	149
d	3	N. ½ O.	5	19	17	149
e	4	N. ½ W.	20	20	37	149
f	5	N. ½ W.	20	21	59	149
g	6	N.t.O. ¼ O.	18	23	10	149
a	7	N.O.	19	24	4	150
b	8	O.N.O.	15	24	29	151
c	9	O.t.S.	13½	24	32½	152
d	10	O.S.O. ½ S.	15	24	8	153
e	11	Noorden.	14	25	1	153
f	12	N.O.	12	25	35	154

EECKENT VOLGENS ONSE SEYLAGIE, BEGINNENDE 145 GR. NDE VAN DE BREETE VAN 0 GR. 54 MIN. BENOORDEN DE PPERSTIERMAN, ANNO 1643.

VONDEN BREETE.		MISWYSING.		WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
	MIN.	GR.	MIN.		
		N.Oostering.			
	54	0	0	Suydelyck.	Gaen 's avonts t'seyl van voor *Maleye.*
	0	0	0	Variabel.	*Ternaten* 4 à 5 mylen S. 1/4 W. van ons.
	22	0	0	N.W.t.W.	*Ternaten* 7 mylen S. van ons.
	34	4	0	Noordelyck.	*Ternaten* S.t.O. 1/2 O. 10 mylen van ons, waeren 5 mylen buyten 't lant.
	44	4	0	Variabel.	De eyl. *Tongy-Songy* O. 1/2 N. 4 mylen van ons.
	48	4	0	Variabel.	De eyl. *Tongy-Songy* O. 1/4 N. 4 mylen van ons.
	0	0	0	Noordelyck.	De eyl. *Tongy-Songy* O.t S. 3 mylen van ons.
	7	4	0	Noordelyck.	Het N. eyndt van het eyl. *Doy* N.O. 1/2 N. 5 myl van ons.
	7	4	0	N.O.t.O.	Het eyl. *Doy* 3 mylen van ons, op de streeck als vooren.
	12	4	0	Variabel.	Het eyl. *Tuancara* O.N.O. 6 à 7 mylen van ons.
	22	4	0	Westelyck.	Het eyl. *Tuancara* O.t.S. 1/4 S. 3 mylen van ons.
	49	4	0	O.t.N.	Hebben onse compassen op 4 gr. N. Oostering geleyt.
	6	0	0	Variabel.	Het eylant *Talao* W.t.N. 9 mylen van ons.
	13	0	0	Oostelyck.	Bevonden styve stroom om de Noort.
	0	4	14	Oostelyck.	Doen getalyt ende gestaecht.
	30	0	0	Noordelyck.	De stroom styf om de Noort loopende.
	40	4	0	Oostelyck.	De stroom styf om de Noort loopende.
	0	0	0	O.t.N.	Doen onse boodt ingeset.
	40	4	40	O.t.N.	Saegen croos ende een lant vogel.
	0	4	20	O.t.N.	Topseyls coelte met een grauwe lucht.
	8	4	39	O.t.N.	Bevonden de stroom gedaen te hebben.
	0	0	0	O.t.N.	Gemeen topseyls coelte.
	12	4	15	Variabel.	De eyl. *Spiritus Santa* 38 à 40 mylen S.W.t.W. van ons.
	9	4	48	Variabel.	Met styff topseyls coelte ende moy weder.
	16	0	0	S.O.t.S.	Met gemeen topseyls coelte ende een heldere lucht.
	50	0	0	Variabel.	Veel stilte.
	23	0	0	Variabel.	Met styve doorgaende coelte.
	0	0	0	Oostelyck.	Met topseyls coelte ende veel regen, saegen meeuwen.
	57	5	16	Variabel.	Met stilte ende veel regen, saegen een swaluw vliegen.
	17	0	0	Oostelyck.	Met motregen, saegen meeuwen vliegen.
	39	5	27	Oostelyck.	Met topseyls coelte met holle deyninge uyt een N.O. en O.
	0	5	15	O.t.N.	Met topseyls coelte en hol water uyt een N.O.
	10	5	15	O.t.S.	Saegen een lantvogeltie ende veel meeuwen vliegen.
	6	4	50	S.O.t.O.	Saegen veel troppen meeuwen vliegen, ende croos ende quallen dryven.
	43	5	0	Suydelyck.	*Breskens* eylant W. 6 mylen van ons.
	36	0	0	N.O.	Saegen swarte meeuwen met scherpe staerten.
	5	5	30	N.O.t.N.	Saegen veel meeuwen vliegen.
	0	5	45	O.t.N.	Deyninge hol uyt een N.O. Saegen veel meeuwen.
	13	5	53	S.O.t.S.	De deyninge uyt een O.S.O. Saegen veel meeuwen.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENGTE. GR.	MI[N.]
MAY.							
g	13	O.N.O.	30	25	59	156	34
a	14	O.t.N.	15	26	10	157	41
b	15	Noorden.	20	27	30	157	41
c	16	N.W. $\frac{1}{2}$ W.	14	28	$5\frac{1}{2}$	156	52
d	17	N.N.W.	16	29	1	156	24
e	18	N.N.O.	28	30	46	157	13
		N.N.O.	30	32	45	158	7
f	19	N.O.	13	33	22	158	52
g	20	N.O.t.O.	6	33	35	159	16
a	21	N. $\frac{1}{2}$ O.	20	34	53	159	25
		N.t.O.	$9\frac{1}{2}$	35	30	159	34
b	22	S.W. $\frac{1}{2}$ S.	5	35	$14\frac{1}{2}$	159	13
		N.O.	10	35	58	160	8
c	23	West.	4	36	0	159	48
d	24	N.t.W. $\frac{1}{6}$ N.	$16\frac{1}{2}$	37	5	159	55
e	25	N.N.O.	9	37	38	160	12
f	26	S.O.t.S.	$5\frac{1}{2}$	37	$19\frac{1}{2}$	160	28
g	27	N.W.t.N.	9	37	50	160	3
a	28	Oost.	5	37	50	160	28
b	29	N.W.	$3\frac{3}{4}$	38	1	160	14
c	30	Oost.	4	38	1	160	34
d	31	Noorden.	$5\frac{1}{2}$	38	2	160	34
JUNYUS.							
e	1	Noorden.	6	38	24	160	34
f	2	N.t.W. $\frac{2}{3}$ W.	$1\frac{1}{2}$	38	30	160	31
g	3	N.N.O.	16	39	28	161	[illegible]
a	4	N.t.W.	14	40	23	160	45
b	5	N.N.O.	$3\frac{1}{2}$	40	36	160	50
c	6	O.t.N. $\frac{1}{2}$ N.	8	40	45	161	34
		N.N.O.	11	41	26	162	[illegible]
d	7	Noorden.	10	42	4	162	[illegible]

BEVONDEN BREETE. G.	MIN.	MISWYSING. GR.	MIN.	WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
		N. Oostering.			
	58	6	31	Suydelyck.	Met regen, hebben een swaluw om het schip sien vliegen.
	0	0	0	Variabel.	Saegen veel meeuwen ende een cleyn lantvogeltie.
	0	0	0	Variabel.	Saegen veel meeuwen vliegen en veel steencroos dryven.
	2	6	45	N.O.t.N.	Slap topseyls coelte, holle deyninge uyt een O.N.O.
	3	6	41	N.O.tO.	Saegen veel meeuwen ende een witte peylstaert vliegen.
	54	6	23	O.S.O.	Met topseyls coelte, saegen een groot bos croos dryven.
	0	0	0	Variabel.	Een styve doorgaende coelte met regen, quaemen
	0	0	0	S.S.W.	ten ancker onder het *Ongeluckich* eylant.
	34	0	0	Westelyck.	Doen lach het *Ongeluckich* eylant S.W.t.W. vijf mylen van ons.
	0	6	54	S.W. en W.S.W.	Saegen de *S.O. hoeck* van *Japan*.
	30	7	0	Variabel.	Doen lach de *S.O. hoeck* van *Japan*, anders genaemt *Bosko* S.W. ½ S. 5 mylen van ons.
	0	7	0	Stillekens.	
	0	7	49	S.t.O. S.O. O.S.O.	
	0	0	0	S.O.	De *Sandtduynige hoeck* doen W. 4 mylen van ons.
	5	0	0	Suydelyck.	Doen lach de *Steyle witte hoeck* van *Gissima* W. ½ S. 3 mylen van ons.
	38	0	0	Suydelyck.	Waeren 4 mylen buyten de *Oostcust* van *Japan*.
	20	7	0	Variabel.	Doen lach de *Caep de Kennis* W. ½ S. 7 mylen van ons.
	50	0	0	Suydelyck.	Waeren 2 mylen buyten de *Oostcust* van *Japan*, diep 19 à 20 vadem.
	0	0	0	Variabel.	Waeren 7 mylen buyten de *Oostcust* van *Japan*, diep 70 vadem.
	0	0	0	Variabel.	Waeren 4 mylen buyten de *Oostcust* van *Japan*.
	40	7	0	Variabel.	Waeren 7 à 8 mylen van lant, diep 100 vadem. singelgrondt, bevonden stroom om de S.
	0	0	0	S.Westelyck.	Doen lach het eyl. *Toy* N.N.W. 8 mylen van ons.
	0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach het eylant *Toy* N.W. ½ W. 2 à 3 mylen van ons, hadden doen de diepte van 80 vadem, wasige gront.
	29	0	0	Suydelyck.	Als doen lach het *S. eynt van Toy* W. 3 à 4 mylen van ons.
	0	0	0	Suydelyck.	Als doen lach de *Caep Goeré* N.t.W. 4 myl van ons.
	0	0	0	Suydelyck.	Giste de *Noordelycke hoeck* van *Japan*, als doen S.W.t.W. 4 mylen van ons, hadden de diepte van 75 vadem, santgront, dan conden door de mist geen lant sien.
	0	0	0	Variabel.	Waeren als doen gront af, saegen veel seehonden ende drift.
	0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach *Caep de Goeré* naer gissing S.W.t.S. ½ S. 17 mylen van ons, saegen veel seehonden ende drift.
	24 0	8	0	Westelyck.	Als doen lach de *S.O. hoeck van Eso*, N. 9 à 10 mylen van ons, ende was een *steyle hooge hoeck*.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENGTE. GR.	M[IN.]
JUNYUS.							
e	8	N.O. 1/2 N.	6	42	19 1/2	162	1[illegible]
f	9	N.O.t.N.	12	42	44	162	3[illegible]
g	10	O.S.O.	10	42	29	163	15
a	11	Noorden.	9	43	13	163	1[illegible]
b	12	N.O.t.O. 1/4 O.	9	43	28	164	[illegible]
c	13	〃	〃	〃	〃	〃	〃
d	14	O.t.S.	4	43	25	164	21
e	15	N.O. 1/2 O.	15 1/2	44	4	165	27
f	16	N.O. 1/2 O.	11	44	30 1/2	166	14
g	17	N.N.O. 1/2 O.	12 1/2	45	14 1/2	166	47
a	18	O.N.O.	11	45	31 1/4	167	45
b	19	O.N.O.	6 1/2	45	41 1/4	168	19
c	20	N.t.W. 1/3 W.	6 1/2	46	6 1/4	168	9
d	21	〃	〃	〃	〃	〃	〃
e	22	〃	〃	〃	〃	〃	〃
f	23	〃	〃	〃	〃	〃	〃
g	24	〃	〃	〃	〃	〃	〃
a	25	N.W.	14	46	46	167	11
b	26	N.t.W. 1/3 W.	10	47	25	166	56
c	27	Noorden.	9	47	48	166	56
d	28	W.t.S.	12	47	39	165	49
e	29	W.t.S. 1/2 S.	11	47	26	164	45
f	30	S. 2/3 W.	20	46	8	164	30
JULYUS.							
g	1	S.S.W. 1/3 W.	12	45	9	164	8
a	2	O.S.O. 1/2 S.	6 1/2	44	56 3/4	164	41

ONDER... ETE. MIN.	MISWYSING. GR.	MIN.	WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
	N. Oostering.			
0	7	52	Westelyck en Suydelyck.	Als doen lach de *S.O. hoeck van Eso* S.W. ½ S. 5 mylen van ons, ende hadden de diepte van 58 vadem, wasige gront, waeren 3 myl buyten lant.
0	0	0	Variabel.	Als doen lach de *S.O. hoeck van Eso* S.W. ½ S. 12 mylen van ons, ende laegen geset voor een plaets genaempt *Tacapsy*, op de diepte van 15 vadem, singelgront.
37	9	0	S.W.t.W.	Doen was 't diep 100 vadem, wasige gront.
10	9	7	Variabel.	Waeren als doen 2½ myl van lant, op de diepte van 27 vadem, swarte santgront.
0	9	45	S.O.t.S.	Quaemen alhier ten ancker op 23 vadem, santgront, het *Barbaren* eyl. lach N.O. ¾ N. 1 myl van ons ende *Caep Manshooft* W.t.N. 3 mijl.
			S.S.O.	Syn weder t'seyl gegaen.
25	0	0	W.S.W.	Als doen lach het *Barbaren* eyl. N.W.t.W. 4 myl van ons, ende de *Hooge berch met de keep* in 't N.W.t.N. wel 20 mylen.
8	0	0	N.W.	Als doen lach de Caep *Canael* in 't W.t.S. 4 myl van ons, saegen in 't N. de *Boeren schuer.*
0	0	0	S.t.W.	Saegen veel lange ende corte steencroos dryven.
0	0	0	O.N.O.	Waeren een myl van lant, hadden geen gront.
0	0	0	S.W.	Was een slappe coelte ende heel mistich.
0	0	0	S.W.	Saegen met een blinck lant in 't W. ende W.N.W. ende in 't N., ende stracx was 't weder bedeckt van mist.
7	10	40	Variabel.	Laegen ten ancker onder het *Companys Lant.*
"	"	"	Variabel. S.W.	Hebben water gehaelt ende hebben het lant om de N.O. besichticht.
"	"	"	S.W. en S.S.W.	Hebben water gehaelt ende hebben het lant om de S.S.W. besichticht ende een *mijn* ontdeckt.
"	"	"	S.W. en S.S.W.	Hebben water gehaelt ende *myneraal*, ende het lant in possessy genomen, ende het den naem gegeven van *Companys Lant.*
"	"	"	S.W.	Sette onse boot ende prauw in, ende gingen onder seyl, deden onse cours om de N.W.
0	0	0	N.O. en N.N.O.	Saegen veel lange steencroos dryven.
12	0	0	N.W.	Saegen veel lange steencroos dryven.
0	0	0	N.W.t.N.	Als doen lach de plaets, daer wy ten ancker gelegen hebben, onder 't *Companys lant,* S.S.O. 1 gr. 56 min. Oostelycker, 28½ myl van ons, wenden het als doen om de West.
0	0	0	O. en N.O.	Met cleyne coelte ende heel donckere mist.
27	0	0	O.S.O.	Met cleyne coelte, keeren wederom naer de S.
54	10	50	O.S.O.	Als doen lach *C. de Trou* O.t.S. ¼ S. 15 myl van ons ende de *Boeren schuer* S.O. 15 à 16 mylen, saegen veel drift, vertrouwe die door een canael te comen.
0	0	0	Variabel.	Waeren voor het *Canael Antony*, saegen veel steencroos, wier, biese ende tackies van boomen dryven.
0	0	0	Variabel.	Als doen lach de *Croonberch* S.O. ½ S. 2½ myl van ons, saegen in 't S. *de Gehackelde berch.*

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LEN[GTE] GR.
JULYUS.						
b	3	W.S.W.	7	44	45 3/4	164
c	4	S.t.O.	8	44	31	164
d	5	〃	〃	〃	〃	〃
e	6	〃	〃	〃	〃	〃
f	7	〃	〃	〃	〃	〃
g	8	〃	〃	〃	〃	〃
a	9	〃	〃	〃	〃	〃
b	10	〃	〃	〃	〃	〃
c	11	N.N.W. 2/3 W.	4 1/2	44	47	163
d	12	Noorden.	1	44	47	163
e	13	W.N.W. 3/4 N.	20	45	26	162
f	14	W.t.N.	16 1/4	45	39	160
		Noorden.	12 3/4	46	30	160
g	15	N.O.	2 1/2	46	37	160
a	16	N.O.	1	46	40	160
b	17	〃	〃	〃	〃	〃
c	18	〃	〃	〃	〃	〃
d	19	S.O.t.O.	5	46	29	161
e	20	S.t.O.	6 1/2	46	1 1/2	161
f	21	S.S.O.	6	45	39 1/2	161
g	22	O.t.N. 1/4 N.	15	45	54	163
		N.W. 1/2 N.	11	46	28	162
a	23	W.N.W.	5	46	36	161
b	24	N. 2/3 W.	15	47	27	162
c	25	N.t.O.	11 1/2	48	25	162
		N.N.O.	6 1/2	48	49	162
d	26	O.t.S.	3 1/2	48	53 1/2	163
e	27	〃	〃	〃	〃	〃
f	28	Suyden.	7	48	26	163
		N.O.t.N.	2 1/2	48	33 1/2	163
g	29	W.t.N.	1	48	34 1/2	163
a	30	S.W.t.W.	1 1/2	48	28 1/2	162

NDEN ETE. MIN.	MISWYSING. GR.	MIN.	WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
	N. Oostering.			
43	0	0	Westelyck.	Als doen lach de *Gehackelde berch* O.t.S. ½ S. 5 mylen van ons, deden onse cours Suyden aen.
31	0	0	N.O.	Quaemen ten ancker, als synde ⅔ myl van lant, op 20 vadem, santgront; synde onder het N.O. *eynt van Eso*, 2 mylen bewesten het *Canael Antony*.
″		″	Variabel.	Hebben water gehaelt en gevischt, is de boot op strant gecomen.
″	″	″	S.S.O.	Onse boot vlot gecregen ende quaemen aen boord.
″	″	″	S.S.O.	Ondersoecken het canael ende visschen.
″	″	″	Variabel.	Hebben gevischt, ende groente gehaelt.
″	″	″	Suydelyck.	Syn om hout gevaren ende met de boot aen lant vernacht.
			S.S.O.	Quaemen met boot ende prauw weer aen boort.
43	0	0	S.S.O.	Doen hadden wy de *Gehackelde berch* O.t.S. ½ S. 10 mylen van ons.
45	0	0	S.O.	Als doen lach de *Hooge Tepelberch* S.O.t.S. ½ S. van ons, waeren 3 à 3½ myl buyten lant.
0	0	0	S.O.	Cleyne coelte met een swaere mist.
0	0	0	O.N.O.	Was doen diep 50 vadem, saegen veel drift.
0	0	0	O.S.O. en O.t.S.	Waeren nu 4 mylen van lant, diep 23 vadem, steckgront; quaemen voor *Tamary* ten ancker op 10½ vadem.
0	0	0	Suyden.	
0	0	0	S.O.	Quaemen voor *Tamary* ten ancker op 9½ vadem steckgront.
″	″	″	Variabel.	Hebben in *Tamary* aen lant geweest.
″	″	″	Variabel.	Hebben weder aen lant geweest ende ons afscheyt genomen.
27	0	0	S.S.W.	Als doen lach de *Steyle hoeck* beoosten *Tamary* N.W. ½ N. 2½ myl van ons.
0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach de Caep *Aniwa* O.S.O. 3 à 4 myl van ons.
0	0	0	Variabel.	Als doen lach de Caep *Aniwa* N.t.O. ⅔ O. 4 myl van ons.
0	0	0	Variabel.	Saegen veel seerobben swemmen ende veel drift.
0	0	0	Noordelyck. S.W.	Met styve coelte met mistich regenich weder, als doen lach de *Tonyns hoeck* W.S.W. 1 myl van ons.
0	0	0	S.W.t.S.	
40	0	0	Variabel.	Hadden *Hoochlant* in 't S.W.t.W. 5 myl van ons. Vernaemen dat ons een stroom om de N. geset had.
0	0	0	Variabel.	Hadden doen lant in 't N.O. 10 mijl van ons.
56	0	0	Variabel.	Hadden doen een *Hooge vlacke berch* 3½ myl van ons; quaemen hier ten ancker op 18 vadem 1½ myl van lant. Als doen lach Caep *Patientie* S.O.t.O. 4 mylen van ons ende het *Robben* eyl. S.S.O. op d°. veerheyt.
54	0	0	Suydelyck.	
″	″	″	Variabel.	Hebben het lant gevisiteert ende volck gevonden.
0	7	30	Oostelyck.	Was doen diep 37 vadem, steckgront.
0	0	0	Oostelyck.	Als doen lach het *Robben* eyl. N.O. 1 mijl van ons ende het was 16 vadem diep, singelgront.
0	0	0	O.S.O.	Als doen lach het *Robben* eyl. O.N.O. 1½ myl van ons, laegen doen geanckert op 25 vadem.
0	0	0	Variabel.	Als doen lach het *Robben* eyl. N.O. ⅔ O. naer gissing van ons 2 à 3 mylen, conden het niet sien door mist.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENG[TE] GR.
JULYUS.						
b	31	O.S.O. 2/3 S.	2 1/2	48	11 1/2	163
AUGUSTUS.						
c	1	O.S.O.	8	48	15 1/2	163
d	2	O.t.S.	6 1/2	48	6 1/2	164
e	3	O.t.N.	3	48	8 1/2	164
f	4	S.O.	22	47	6 2/3	166
g	5	S.O.t.O.	21	45	53	167
a	6	S.W. 1/2 S.	17	44	50 1/2	166
b	7	West.	13	44	43	165
c	8	S.t.W.	6	44	19	165
d	9	Oost.	12	44	19	166
e	10	S.W.t.W.	19 1/2	43	36	165
f	11	Oost.	1	43	36	165
		N.W.t.N.	3	43	46	165
g	12	W.t.S.	5	43	42	164
a	13	"	"	"	"	"
b	14	S.W. 2/3 S.	9 1/2	43	9	164
c	15	W. 1/2 S.	7	43	5 1/2	163
d	16	N.N.W. 1/2 W.	4	43	19 1/2	163

Van den 16den Augustus tot den

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENG[TE] GR.
SEPTEMBER.						
g	2	Suyden.	4	42	52	163
a	3	S.t.W.	11	42	9	163
b	4	S. 1/2 O.	16	41	5 1/2	163
c	5	S.W. 1/3 W.	15	40	24	162
d	6	Suyden.	8	39	52	162
e	7	S.O.t.S.	5	39	37	162
f	8	S.t.O. 1/2 O.	8	39	6	162
g	9	S.W. 2/3 W.	15	38	53	162
a	10	S.S.W. 1/2 W.	19	37	46	161

Bevonden Breete. Gr.	Min.	Miswysing. Gr.	Min.	Winden.	Eenige Bevindingen.
		N. Oostering.			
	0	0	0	O.S.O. en S.O.	Als doen lach het *Robben* eyl. meest in 't Noort van ons, naer gissing omtrent 3 mylen, maer conden d°. eyl. niet sien, het was 37 vadem diep, steckgront.
	0	0	0	Noordelyck. Variabel.	Als doen lach het *Robben* eyl. N.W. ende omtrent 9 mylen van ons, ende was doen diep 72 vadem, steckgront.
	0	0	0	Noordelyck. Variabel.	Met styff topseyl ende variabel weder.
	0	8	15	Noordelyck. Variabel.	Met styve coelte ende heel mistich weder, saegen veel gevogelte.
	40	8	15	N.N.O.	Met styve wint, saegen veel drift, bevonden dat de stroom ons styf om de Suyt geset hadde.
	43	8	15	N.N.O.	Als doen lach Caep *de Vries* S.W. 4 mylen van ons.
	43	0	0	N.W.t.N.	Als doen lach Caep *de Vries* N.O.t.N. 13 à 14 mylen, waeren 4 mylen buyten het *Staetenlant*.
	0	0	0	S.t.W.	Waeren dicht onder de *Gehackelde berch* 1/2 myl van lant, op de diepte van 15 vadem, vuyle gront.
	0	0	0	Variabel.	Met topseyls coelte ende een dichte mist.
	0	0	0	S.S.O.	Met topseyls coelte ende heel mistich weder.
	0	10	0	S.O.	Als doen lach Caep *de Canael Antony* mede 5 mylen van ons, ende was diep 66 vadem, singelgront.
	0	0	0	S.O.	Met topseyls coelte en mistich motrich weder.
	0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach het W. eynt van 't *Walvisch* eylant N.t.W. 1/2 N. 2 à 3 mylen van ons, quaemen ten ancker in de *Gebroocke* eyl. van *Tamary*, op 21 vadem.
	0	0	0	N.N.O.	
	″	″	″	Noordelyck.	Met styve coelte, laegen ten ancker, gingen naer middach t'seyl.
	8	0	0	Variabel.	Als doen lach Caep *de Manshooft* N.t.W. 2 mylen van ons.
	0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach de *Steyle W. hoeck* van *van der Lyns* eylant W. 1/2 S. 1 myl van ons.
	0	0	0	Suydelyck.	Quaemen voor de bay *Goede Hoop*, voor het dorp *Ackys* ten ancker, op 5 1/2 vadem, een musquetschoot van lant.

…eptember ten anker in de Baai *de Goede Hoop*.

Bevonden Breete. Gr.	Min.	Miswysing. Gr.	Min.	Winden.	Eenige Bevindingen.
	52	0	0	Oostelyck.	Caep *Santanel* N.t.W. 4 mylen van ons.
	0	0	0	Variabel.	Met topseyls coelte, saegen veel meeuwen vliegen.
	3	9	45	W.S.W.	Met een labber coelte.
	24	0	0	S.O.	Met een topseyls coelte.
	54	0	0	Noordelyck.	Met cleyn topseyls coelte.
	0	10	50	Variabel.	's Ochtens onse compassen op 8 gr. N. Oostering geleyt.
	29	0	0	S.W.	Met cleyne coelte.
	0	0	0	Variabel.	Als doen lach de *Tafelberch* W.t.N. 9 mylen van ons.
	38	7	30	N.W.	Met topseyls coelte, 10 mylen buyten de Oostcust van *Japan*.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENGTE. GR.
SEPTEMBER.						
b	11	O.t.N.	8	37	44	161
c	12	O.N.O.	12	38	9	162
d	13	O.t.S.	12	38	20	163
e	14	S.S.O.	20	37	26	164
f	15	O.t.N.	17	37	29	165
g	16	O.t.S.	16	37	12	166
a	17	N.O.t.O.	16	37	53	168
b	18	Oost.	38	37	53	171
c	19	O.t.S.	17	37	47	172
d	20	O.t.N.	28	38	9	174
e	21	O. 1/2 S.	34	37	47	177
f	22	O. 1/2 N.	20	37	51	179
g	23	O.t.S.	20	37	32	181
a	24	S.O. 1/2 O.	4 1/2	37	20	181
b	25	O.S.O.	25	36	41	183
c	26	O.S.O.	25	36	6	185
d	27	O. 1/2 N.	21	36	13	186
e	28	N.O. 1/2 N.	14	36	53 1/2	187
f	29	O.N.O.	35	37	47	190
g	30	O. 1/2 S.	46	37	19	194
OCTOBER.						
		O. 1/2 S.	48	37	2	198
a	1	Oost.	4	36	56	198
b	2	S.W.	10	36	28	198
c	3	W.t.S.	19	36	13	196
d	4	W.S.W.	24	35	36	194
e	5	S.t.W.	18	34	20	194
f	6	W.S.W.	17	33	34	193
g	7	N.W. 1/2 W.	17	34	17	192
a	8	N.W.	38	35	43	189
b	9	N.W.t.W. 1/2 W.	28	36	39	187
c	10	N.W. 2/3 W.	16	37	21	186
d	11	West.	17.	37	21	185
e	12	S.W.	33	35	34	183
f	13	W. 1/2 S.	21	35	34	181
g	14	W.S.W.	12	35	12	180
a	15	W.t.N. 1/2 N.	11	35	25	179
b	16	W.t.N.	26	35	39	177
c	17	West.	38	35	39	174

EVONDEN BREETE.	MISWYSING.		WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
MIN.	GR.	MIN.		
	N. Oostering.			
51	0	0	Suydelyck.	Met sleyekende coelte.
29	0	0	Variabel.	Saegen een stuck hout dryven ende veel gevogelte vliegen.
40	0	0	W.S.W.	Bevonden als voren harde stroom om de Noort.
16	7	15	N.W.t.N.	Hebben 2 cleyne lantvogelties gevangen.
24	7	38	N.N.W.	Saegen een stuck hout ende steencroos dryven.
17	0	0	N.N.O.	Saegen een schilpad dryven ende veel meeuwen vliegen.
0	0	0	S.S.O.	's Ochtens onse compassen op 10 gr. N. Oostering geleyt.
0	0	0	W.N.W.	Saegen een stuck hout dryven ende veel meeuwen vliegen.
0	11	45	Variabel.	Hebben onse compassen op een streeck N.Oostering geleyt.
56	0	0	Suyden.	Met styve doorgaende coelte, saegen veel meeuwen vliegen.
46	0	0	West. Variabel.	Met styve doorgaende wint.
48	13	30	S.O.	Cleyne topseyls coelte.
31	0	0	S.S.W.	Saegen eenige puystebyters vliegen.
19	14	50	S.S.W.	Met cleyn topseyls coelte.
44	14	8	S.S.W.	Met topseyls coelte.
5	15	20	S.S.W.	Saegen eenige meeuwen vliegen.
10	0	0	S.S.W.	Saegen veel meeuwen en een witte pylstaert.
53	0	0	Variabel.	Saegen veel troppen meeuwen.
37	0	0	S.W.	Met styve doorgaende wint.
21	0	0	West.	Met heel styve doorgaende wint.
56	0	0	N.W.	Met styve doorgaende wint.
0	0	0	N.N.W.	Keeren wederom naer de Oostcust van *Japan*, waeren 460 mylen beoosten *Japan*.
0	0	0	Variabel.	Saegen een leeuwrick by 't schip vliegen.
0	0	0	Oostelyck.	Met topseyls coelte ende hol waeter uyt een N.O.
30	0	0	Veranderlijck	Met ongestaedich weder ende wint.
0	0	0	Variabel.	Bevonden harde stroom om de Suyt te gaen.
0	0	0	Noorden.	Met harde coelte, sloegen andere seylen aen.
56	0	0	O.N.O.	Met styve stroom om de Suyt.
0	0	0	O.S.O.	Met doorgaende wint.
42	17	0	Variabel.	Hebben een puystebyter gevangen, waeren naer gissing 331 myl buyten de Oostcust van *Japan*.
21	15	30	S.W.	Met cleyn topseyls coelte, somtyts regen.
0	0	0	Variabel.	Saegen veel deferente meeuwen.
42	18	15	N.O. en O.N.O.	Styve coelte met mot regen, by daech claer gesicht.
30	0	0	Variabel.	Met topseyls coelte met hol water uyt een N.W.
0	0	0	Variabel.	Met ongestaedich weder ende wint.
19	0	0	Variabel.	Vingen een strantloopertje ende saegen een swaluw ende veel swarte graeuwe meeuwen, waeren naer gissing 235 myl beoosten de Oostcust van *Japan*.
			Oostelyck.	Heel ongestaedich weder van regen ende wint,
0	0	0	Variabel.	hebben onse seylen verlooren.
0	0	0	N.O.	Met storm, sloegen andere seylen aen.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENGTE GR.
OCTOBER.						
d	18	W.t.N.	30	36	2	172
e	19	W.t.N.	12	35	51	171
f	20	W.S.W.	8	35	26	170
g	21	N.W.t.W.	18	35	18	169
a	22	N.N.W.	6	35	40	169
b	23	N.W.t.N.	14	36	48	168
c	24	W. $^1/_2$ S.	22	36	47	166
d	25	W.S.W.	35	35	53	163
e	26	W.t.N.	26	36	1	161
f	27	W.S.W.	15	35	45	160
g	28	S.t.W. $^1/_2$ W.	28$^1/_2$	33	56$^1/_2$	160
a	29	S.t.W.	9$^1/_2$	33	21	159
b	30	"	"	"	"	"
c	31	S.W.t.S.	16	32	25	159
NOVEMBER.						
d	1	W.t.S. $^1/_2$ S.	23	32	9	157
e	2	N.W. $^1/_2$ W.	15	32	35$^1/_2$	156
f	3	W.S.W. $^1/_2$ S.	30	31	38$^1/_2$	154
g	4	W. $^1/_2$ S.	38	31	8	151
a	5	W.t.N.	27	31	29	149
		Noorden.	1	31	33	149
b	6	West.	13	31	33	148
c	7	N.t.W.	5	31	53	149
d	8	W.N.W.	2	31	55	149
e	9	S.W.t.W.	8	31	37$^1/_2$	148
f	10	S.W.	8	31	14$^1/_2$	148
g	11	W.t.S.	15	31	0	147

[B]EVONDEN [B]REETE. MIN.	MISWYSING. GR.	MIN.	WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
	N. Oostering.			
42	0	0	N.O.t.N.	Met styve coelte, de stroom styf om de Suyt gaende, hebben een andere roerpen in 't roer gestoocken.
38	11	20	S.O.	Saegen een witte pylstaert en een swaluw vliegen ende veel steencroos dryven ende een *monstreuse* visch swemmen, waeren 121 mylen buyten de Oostcust van *Japan*.
38	11	25	Noordelyck. S.S.W.	Met stilte, bevonden styve stroom om de Suyt.
0	0	0	Variabel.	Was ongestaedich motrich weder, met styve wint.
1	10	5	W.N.W.	Saegen 2 witte pylstaerten vliegen ende steencroos dryven, bevonden harde stroom om de N. te gaen, waeren als doen 108 mylen buyten de Oostcust van *Japan*.
56	0	0	W.N.W.	Hebben een sperwer gevangen en een tortelduyf gesien, waeren naer gissinge 100 mylen buyten de Oostcust van *Japan*.
			N.N.O.	Saegen een stuck hout dryven ende veel croos,
0	0	0	N. en N.O.	hadden reegen.
41	0	0	Noordelyck.	Met een styve coelte.
			Noordelyck.	Waeren nu 12 mylen buyten de O.cust van *Japan*,
8	7	22	Variabel.	conden de cust pas sien, hadden de cust 8 *myl eer als gegist hadden*.
0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach de *Santduynige hoeck* N.O.t.N. 4 my-
"	"	"		len van ons, als doen diep 13 vadem, santgront.
58	0	0	N.O.t.N.	Als doen lach het *Prinse* eyl. W. 6 myl van ons, ende *Barnevelt* eyl. W.N.W. 6 mylen.
18	6	12	N.N.O.	Quaemen onder het *Ongeluckich* eyl. ten ancker.
			N.O. en N.N.O.	Hebben het *Ongeluckich* eyl. gevisiteerd.
27	0	0	N.O.	Als doen lach het *Ongeluckich* eyl. N.O.t.N. 16 mylen ende het *Suyder* eyl. O. 9 mylen van ons.
58	6	30	Noordelyck.	Met cleyn topseyls coelte, saegen eenich croos dryven.
35	0	0	Variabel.	Ongestaedich weder van regen ende wint.
23	0	0	N.N.O.	Met styve doorgaende wint, saegen een duycker, bevonden styve stroom om de Suyt..
0	0	0	O.N.O.	Met styve ongestaedige wint ende weder.
0	0	0	Oostelyck.	Met styve wint ende ongestaedich weder.
33			Westelyck.	Waeren nu naer gissinge 32½ myl bewesten het
0	0	0		*Ongeluckich* eyl., segge W.t.S. van d°. eyl., soodat volgens dien de S.O. hoeck van *Cikoko* leyt op dese geseylde lengte ende breete.
52	0	0	Westelyck.	Hadden dit etmael vehemente stroom vernomen.
0	0	0	Variabel,	Wint ende weder, vernaemen aen de peyling van 't lant styve stroom.
0	0	0	Variabel.	Bevonden harde stroom, als doen lach de S.O. hoeck van *Cikoko* W.t.S. ½ S. 4 mylen van ons, als doen is het jacht *Breskens* by ons gecomen.
12	4	15	Variabel.	Als doen lach de S.O. hoeck van *Cikoko* N.N.O. 6 mylen van ons.
0	0	0	Variabel.	Als doen lach het *Brandent* eyl. S.S.O. 4 myl van ons.

DAGEN. NAMEN.	DATUM.	COURSEN.	MYLEN.	GEGISTE BREETE. GR.	MIN.	LENG GR.
NOVEMBER.						
a	12	West.	20	31	0	145
b	13	W.S.W.	23	30	12	144
c	14	S.W.t.W.	28	28	55	142
d	15	S.W.	38	27	8	140
e	16	W.t.S.	31	26	32	138
f	17	S.t.W. 1/4 W.	20	25	14	137
g	18	S.t.W.	31	22	58	137

Aan het einde van iedere maand, wordt in het Hands
den loop van die maand heeft kunnen opnemen; eenige er
taryen, 1e deel, bl. 152.

EN I. MIN.	MISWYSING. GR.	MIN.	WINDEN.	EENIGE BEVINDINGEN.
	N. Oostering.			
47	0	0	Noordelyck.	Als doen lach het eyl. *Cikoko* 9 à 10 mylen O. van ons.
57	0	0	N.N.W.	Met cleyn topseyls coelte, was doen diep 75 vadem, wasige gront.
0	0	0	N.N.O.	Was als doen diep 50 vadem, hadden styve coelte.
56	0	0	N.N.O.	Met styve wint, was als doen diep 60 vadem.
0	0	0	N.O.	Was nu volgens de *Companys caert* 15 mylen met myn besteck op de cust van *China*.
0	0	0	Noordelyck.	Als doen lach de *Leguaens hoeck* S.O.t.O. 4 mylen van ons, vernaemen harde stroom om de Suyt.
57	0	0	Noordelyck.	Binnen *Tayouan* te ree op 10 vadem.

t Journaal mede gevonden, de landverkenningen, die men gedurende
ogenomen, in het werk van Nicolaes Witsen, *Noord-* en *Oost-Tar-*

BIJLAGEN.

N°. 1. Extract uit de Resolutie van den Gouverneur-Generaal en de Raden van *Indië*, van den 17de January, 1643.

» 2. Idem als boven, van den 23ste idem.

» 3. Idem als boven, van den 2de February.

» 4. Idem uit de Missive van den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië, aan den Gouverneur van *Amboina*, van den 16de February, 1643.

» 5. Idem uit de Missive aan de Bewindhebberen ter vergadering van 17^{ne}, van den 22ste December 1643.

» 6. Idem als boven, van den 4de January, 1644.

» 7. Idem als boven, van den 23ste December 1644.

» 8. Idem uit het *Batavia's* Dagregister, van den 14^{e} December, 1643.

» 9. Maerten Gerritsz. Vries.

» 10. Cornelis Jansz. Coen.

EXTRACTEN

uit de Resolutiën en Missiven van den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië, betrekkelijk de reis van de schepen Castricum *en* Breskens.
1643—1644.

Saturdagh den 17de January A°. 1643.

°. 1.

Op geen mindere hoop en groot vertrouwen, als wy ten ienste van de Ver. Ned. O. I. Comp., tot vergrootingh en :rbeteringh van desselfs stant en negotie hier te lande, heb- :n gehad en gepractiseert, om de g'opinieerde off noch on- :kende landen besuyden de Linie Equinoctiael en de gele- :ntheyt desselfs te ontdecken, in voegen als onse Resolutie rimo Augustus passato daerover genomen, wyt en breet icteert. Mitsgaders op 14 dito met 't jacht *Heemskerck* ı de fluit *de Zeehaen*, onder 't beleyt van den E. Abel nsz. Tasman, van hier over 't eylant *Mauritius* doen on- :rnemen hebben. Vinden wy ons door deselve redenen en iotiven immers soo gretigh en genegen, om te besoecken ı t'ontdecken, de onbevaren vaste landen en eylanden by- oorden *Japan* en van daer Oostwaerts gelegen; insonder- :yt de Oostcust van *Tartarien*, en daeronder het vermaer- : Coninckryck *Cathaya*. Gelyck de Heeren onse principalen ertoe mede seer inclineren, 't selve veelmalen en by haere :r naeste ontfangene generale brieven, noch ernstich recom- ianderen; te meer, om die gelegentheyt t'ontdecken, diverse

besendingen uyt *Europa* derwaerts syn gedaen. Welcke ve mits het soecken van de Noorder-wal en de daeromtre domineerende *Ysee*, geen effect hebben gesorteert. Mitsgade dat onse gemelte Gebieders opinieeren, gelyck oock appare sy en diverse beschryvingen getuigen, daer profitabele neg tie en meer goede gelegentheden voor de Comp. te vinde sullen wesen. Item om van daer wyders andermael te ga soecken, naer 't voorgegeven Gout- en Silverrycke eylant by oosten *Japan*, werwaerts wy, volgens resolutie van 28 M A°. 1639, op 2 Juny daer aen, onder het beleyt van de E. Mathys Quast, door de straet *Manilha* uytgeset hadde de fluyten *Engel* en *de Graff*, die door ongeluckige toeva len op 24 November desselven jaers, vruchteloos in *Toyou* syn gekeert. Op dese apparente ontdeckinge dan langh g speculeert, en daertoe gehoort en gesien hebbende, d'opini en voorstellingen, van verscheyden wel geexperimenteerde pe sonen, haer op de gelegentheyt deser te doene ontdecking verstaende, en voorders geconsidereert, dat het de Comp staende onse regeringe, noyt beter gelegen heeft gekome om twee bequaeme schepen, buyten vercortingh van den o dinairen handel, en vereysch in den oorloge hier te land af te setten, als tegenwoordich. Soo is 't, dat wy dan in g volge van dien, geresolveert en gearresteert hebben, gelyd resolveren en arresteren by desen, tot die bevaringh en ont deckingh 't fluytschip *Castricum*, jongst van *Sumatra's West cust* gekomen, en 't jacht *Breskens*, onlangs uyt 't patri verschenen; hoewel al naer *Macassar* en *Amboyna* gedesti neert sy. Welcke beyde daertoe seer bequaem geoordee werden, en dat onder 't gesach van den Schipper-Comma deur Maerten Gerritsz. Vries, die sich tot dese verrichting seer genegen thoonde, item soodanige Schippers en Stierlieden meer, als daertoe mede bequaem en mede graegh syn. Or donnerende deselve, uyt de verscheyden voorstellingen on gedaen, van hier door de straet *Bouton* langs *Celebes* nae *Ternaten* te seylen, om van daer (wel ververscht synde) n

begin der maent April N.O.waert over te loopen, naer de ostcust van *Japan*, op de breete van 37 graden, en van aer N.W.waerts over, tot hem de cust Westelycker ontvalt. m in passant te ervaren, hoe verre 't uytterste van *Japan* m de N. gelegen is, en of het lant, dat by de Japanderen *'so* wordt genaemd, een bysonder eylant of de vaste cust an *China* of *Tartarien* sy. Pogende van daer *Tartaria* of lantschap *Cathaya* soo Suydelyck aen boort te crygen, als oenlyck wert, om dan wyders N.W. off soo als die cust trecke, by op te seylen en t' ontdecken, 't gene onse Instructie sal medebrengen. Item dan wyders tegen de maent Augustus van daer S.O.waerts over, tot op de langte van *Japan's*). eynde. Van dat punt met een S. cours tot op 37½ gr., n 't gesicht van gemelte lants O. hoeck, en van daer recht). aen, de langte van 350 à 450 mylen; om het aengetogen geruchte Goudt- en Silverrycke eylant te beseylen, en des leen, van daer weder al cruyssende van de 37 tot de 35 gr. W.waerts aen naer *Japan* te keeren. Om 't meergemelte eyant, mitsgaders die geseyt worden, tusschen de 30 en 36 gr. 100, 150 à 200 mylen byoosten *Japan* te liggen, en mede seer silverryck souden syn, nader te soecken en aen te seylen. Doch den Westen passaetwint sulcx niet gedogende, dan van de geseylde 450 mylen om de O., N.W.waert over te steecken, naer de cust van *America*, en dat lant omtrent *Cabo de Mendocina*, op de breete van 38 gr. aen te doen, om de gelegentheyt aldaer mede te onderstaen, hun te ververschen, en wyders met de N.W. passaetwint S.W.waert over te seylen; om by dien wegh een der gemelte rycke eylanden, op 't lyff te mogen loopen en eyndelyck over 't eylant *Formosa* herwaert te keeren.

Den E. Justus Schouten, Extra Ordin. Raed van *Indië*, werdt gelast de noodwendige Instructie voor den getogen Schipper-Commandeur de Vries *met desselfs advys* te concipieren, des blyft den E. Cornelis van der Lyn bevolen, veelderley metalen, waren, coopmanschappen en rariteyten

by den anderen te versamelen; om gemelte ontdeckers tot preuve in de landen, daer te comen staen, ten dienste en nutte van de Comp. medegegeven te worden.

Aldus gearresteert in het casteel *Batavia*, enz.
datum ut supra.

Vrydagh den 23ste January A°. 1643.

N°. 2.

De fluyt *Castricum* en 't jacht *Breskens*, by resolutie van 17 stanty, onder 't gesach van den Schipper-Commandeur Maerten . Gerritsz. Vries, over *Molucco* naer de custen van *Tartarien* en byoosten *Japan* gedestineert; werden verstaen ieder met 50 cloecke seelieden, en daertoe elck nog 5 soldaten, t' samen 116 coppen, te doen mannen; geprovideert van alles voor 12 maenden, mitsgaders van noodwendicheden ryckelyck versien.

Soo is mede goetgevonden, gemelten Vries tot assistentie by te voegen, den Schipper van *de Luypaert*, Hendrick Cornelisz. Schaep, als Hooft op *Breskens*; item Pieter Willemsz. Knechtjes, als Schipper van de fluyt *den Engel* op *Castricum*, mitsgaders den Ondercoopman Willem Bylevelt op *Breskens*, om van 't medegaende cargasoen, pertinente rekeningh te houden.

Abraham Pittavyn, als provisioneel Ondercoopman, Secretaris en Fiscael by den Commandeur, en drie à vier bequaeme Assistenten, waeronder een van *Tartarien* geboortig.

Aldus enz.

Maendagh den 2den February A°. 1643.

N°. 3.

En alsoo de fluyt *Castricum* met 't jacht *Breskens*, onder het Commando van den E. Maerten Gerritsz. Vries, over *Ternate*, tot ontdeckingh der custen van *Tartarien*, en de

verhoopte rycke landen byoosten *Japan* gedestineert, tegenwoordigh sonder iets te gebreecken volcomen seylvaerdigh. Mitsgaders daertoe oock gereet, de Instructie voor gemelten Commandeur en synen Raed, by den E. Justus Schouten, Extra Ordin. Raed van *Indië*, met dito de Vries advys, ingestelt, als de missive aen den E. Wouter Seroyen, Vice-Gouverneur en Directeur over den Nederlantschen stant in *Molucco*, door den Gouverneur-Generael geconcipieert; beyde te deser vergaderingh, bysonder gemelte Instructie, in presentie van aengetogen de Vries en syn voornaemste Raetspersonen, ten tweede male aendachtelyck gelesen en gecollectioneert, daertoe met ons aller teeckeningh geconfirmeert, en de papieren tot de een en d'ander besendingh dienende, bygevoecht wesende. Soo is eendrachtelycken verstaen, gemelte ontdeckers dese voyagie in conformité van onse resolutie dato 17 January passato, morgen vroegh nae gedaene monstering in Godes naem te laten aenvangen. Den E. Justus Schouten voornoemd en den E. Salomon Sweers, mede Extra Ordin. Raed van *Indië*, werden gecommitteert, om morgen den Commandeur als dan t'scheep behoorlyck te authoriseren en 't volck te monsteren.

Aldus enz.

N°. 4.

Nader op d'ordre van onse principalen, nopende 't ontdecken van de *Tartarische* custen, ende 't hervatten des opsoeckens van de Goudt- ende Silverrycke eylanden byoosten *Japan* gelet synde, mitsgaders daerover gehoort, 't advys van de aenwesende ervarenste schippers ende stierlieden, als de remonstrantie van den vermaerden Piloot Franschoys Visscher, op syn vertreck naer 't onbekende *Suytlant*, over dit punt ons ter hand gestelt. Is goetgevonden die voyagie te ondernemen, ende daertoe te gebruycken 't fluytschip *Castricum* ende 't jacht *Breskens*; wes deselve onder 't Com-

mando van den Schipper Maerten Gerritsen Vries, wel gearmeert, ieder met 60 coppen gemant, daeronder in alles 10 soldaten, voor 12 maenden geprovideert; den 3 courant van hier langs de custen van *Celebes* naer *Ternaten* genavigeert syn. Omme van daer, in der yle wel ververscht ende van water versien synde, den cours byoosten *Japan* te nemen, ende de custe van *Tartarien*, soo Westelyck aen te soecken, als de gelegentheyt van de winden ende landen sullen toelaten; omme van daer naer verrichter saecken, dat g'opinieerd word in Augusty aenstaende sal wesen, den *Tartarischen* oceaen te cruyssen, omme d'aengetogen verhoopte eylanden te beseylen. d'Almogende geve tot d'een en d'ander synen segen, ende dat de Spaensche galey in *Ternaten*, door dese cleyne (doch deffencive) schepen geabuseert synde, in ons gewelt vervalle.

Aen den Hr. Antonio de Caen in *Amboina*,
desen 16 February, 1643.

N°. 5.

't Geene aengaende 't verlies van 't jacht *Breskens* op de Noortcuste van *China* schryven, vernemen met d'aencomste van *de Swaen* abuys te wesen; God geve gene van de jachten tot de lichtingh des forts *Kelangh* syn, die als geseyt, buyten expectatie in *Tayouan* te keeren, tardeerden. Ende comt met meer aengetogen *Swaene* herwaerts, den Schipper-Commandeur Maerten Gerritsz. de Vries, neffens desselfs Opperstierman Cornelis Jansz. Coen; per de fluyte *Castricum* ende 't jacht *Breskens*, uyt d'ontdeckinge van *Tartarien*, den 18 November in *Tayouan* behouden aengelandt. Op syne plaets sullen 't succes verhandelen, ende becomen UEd. derselver journalen, caerten ende duydelycke beschryvingh van hun wedervaeren ende ondervindingh, die van apparentie schynt te wesen.

Door ontmoeting van landen ende contrarie winden, hebben de *Tartarische* cust niet connen beseylen; 't lant *Eso* ende de Noorder custe van *America* aengeweest; wyders naer de gepresupponeerde *Silver* ende *Goudt* eylanden gecruyst, maer niet opgedaen. Sulcx vastelyck te gelooven sy, op die lengte en breeté, geen derselver eylanden liggen; maer datter aen geseyde Noorder custe van *America* (daervan possessie genomen is) ryckdommen syn, dat by nader ontdeckingh te vernemen staen. Als geseyt sullen d'overgebrachte papieren en caerten nader resumeren, ende UEd. per volgende schepen, beter onderrichten, mitsgaders onse consideratien op dit gewichtigh stuck declareren.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 22 Dec. A°. 1643.

Aen de Bewinthebberen, enz.

N°. 6.

Hoe den Schipper-Commandeur Maerten de Vries, met de fluyt *Castricum* ende het jacht *Breskens*, van d'ontdeckingh der Noorder landen, November verleden in *Tayouan* gekeert, persoonlyck met den Stierman Cornelis Coen, tot *Batavia* gecomen; 't lant van *Eso* en 't Noorder *America* eensdeels ontdeckt, en in die vreemde voyagie yets notabels geexperimenteert heeft, is UEd. in onsen generalen brief, dato 22 December, cort aengeschreven. Mitsgaders toegeseyt, 't succes van dese reyse, met den naesten omstandiger te sullen verhalen, en onse consideratien daerby te doen, gelyck in 't vervolch nu cortelyck geschiet, en om van volcomen contschap (ons) aen de neffens gaende descriptie ofte relaes van den Commandeur de Vries, journael van den Stierman Coen, ende daeraff gemaeckte caerten, refereren; waerinne de gedaene ontdeckinge en remarquable ondervindinge in 't breede te

lesen ende te beoogen sy; daervan alleen 't bysondere in substantie verhaelen sullen.

Gemelte Commandeur Vries, met syne twee schepen, in 't begin van April uyt *Ternaten* scheydende, hebben haeren cours, mits vroeg in 't jaer ende 't bejegenen van Noord-oostelycke winden, Noortwaert genomen, ende geen der ongenoemde eylanden in de *Suytsee* ontdeckt; maer op 20 Mey, des nachts omtrent den Suytoost hoeck van *Japan*, met storm (buyten gissingh) aen 't *Ongeluckich* eylant, by haer soo genaemt, op een lager wal vervallen, ende in 't uyterste peryckel van schipbreuck geraeckt; sulcx nae 't verlies van anckers en touwen, naeuwelycx gesalveert en van den anderen versteecken syn. Voorts gesepareert, langs de Oost cust van *Japan* (daer veel visschersbercquen in vrientschap aen boort quaemen) tot op 40 gr., aen den uyttersten Noortoost hoeck geseylt; van waer de Vries, alleen met *Castricum* tot vervolch van de g'ordonneerde voyagie, den 4 Juny Noortwaerts gevaren is, ende op den derden dagh, het hoogh met sneeuw bedeckt lant van *Eso*, op 42 gr. aengedaen heeft. Langs welcke Suytoost cust, omtrent 60 mylen, meest gestadigh door dicken mist geseylt, en op diversche plaetsen ten ancker gecomen is, vindende 't lant sober, doch van redelycke menschen bewoont, met dewelcke vriendelycke communicatie gehouden, ende een arm lant bevonden is. Synde traen en pelteryen, 't voornaemste dat daer (maer sober) valt, 't welcke van de Japanders voor diversche waeren gehandelt wert. Ende hoewel dese barbaeren haer sabels, halsen en ooren met silver (dat sy hooch estimeren) vercieren, ende wysen binnen haer lant, uyt de aerde gegraven wort, soo hebben d'onse daer nochtans geen quantiteyt vernomen. De cust van *Eso* op 44½ graet ten eynde synde, hebben 't *Staten* eylant, insgelycx by henlieden soo genaemt, synde vol dorre blinckende bergen en omtrent 30 mylen langh, ontdeckt; ende daernaer op 45, 46 ende 47 graden, aen 't Noorder *America*, een seer hoogh groot onbewoont lant,

waerop hem verscheyden bergen, gantsch blinckende als rycke mineralen verthoonen. Daervan solemnele possessie, ende eenige monsters van d'aerde genomen synde, hebben haeren wegh, tusschen dit lant ende 't *Staten* eylant, door de straet *de Vries* vervolght. Wanneer in 't laetste van Juny, in een ruyme, woeste, ongestuymige Noortsee gecomen syn, daerinne door donckere mist, tot op 48 graden, stoutmoedigh gevaeren syn; doch wierden door cracht van Noortwestelycke winden, benoodight, de onbekende Noortoost cust van *Eso*, op 45 gr. aen te doen. Van waer d°. cust 4 graden Noortwaerts ontdeckende, 't lant van een selfde natie als aen de Suytcant, doch in meerder menichte, oock civilder ende beth met silver gesiert, bevolckt, vonden. Saegen op dese cust eenen wonderlycken, hoogen, ronden, spitsen bergh, die d'inwoonders, neffens noch een ander, affirmeerden silverryck te wesen. Welcke spetie by haer in sonderlinge waerde gehouden wert, sulcx d'onse maer twee arm- ende eenige oorringen, van haer hebben connen ruylen. Wesende dan in 't laetste van July tot op 49 gr. by den uytersten hoeck, by haer genaemt van *Patientie*, gecomen, conden door styven contrarie wint ende donckere coude mist, geen Noort meer winnen. Soo dat den 3 Augusty, de reyse naer *Tartarien* gestaeckt, door d'ingecomen enghte weder in de groote see gevaeren, ende op 16 Augusty aen de Suytoost cust van *Eso*, in de bay, van haer gebaptiseert *de Goede Hoop*, gecomen syn. Van waer, nae dat tamelyck ververscht, en hun van water ende branthout wel hadden versien, den 2 September tot ontdeckingh, van de geruchte Gout ende Silverrycke eylanden byoosten *Japan* gelegen, vertrocken. Doende hunnen cours (volgens order) eerst naer de Oost cust van *Japan*, van waer tusschen 10 September ende 1 October, op de breete van 37½ gr., 450 mylen met veranderlycke winden, ende felle stormen eerst Oost omgevaeren syn, sonder in dien streeck, met geduerich claer weder, eenigh lant te ontmoeten, maer wel veel teyckenen van vogelen ende

drift; die naer alle apparentie door wint ende stroomen van *Japan*, *Eso*, *Staten* ende *Compagnies* lant, alsmede het Noorder *America*, in de Suytsee gedreven worden. Gelyck mede in 't keeren, al cruysende naer de Oost cust van *Japan*, geen lant bejegent hebben, ende alsoo seeckerlyck ervaeren, de gesochte eylanden in dat geweste niet en syn, ende naer alle apparentie 't lant van 't Noorder *America* wesen moeten.

Bestendige vlyt ende goede opmerckinge, is op dese voyagie, by die van de fluyt *Castricum* gebruyckt, gelyck by de schriftelycke rapporten omstandigh blyckt. Doch d'opperhoofden van 't jacht *Breskens*, syn t'onvoorsichtigh geweest; dat haer gevangenis in *Japan*, en den Keyser cuntschap van dese voyagie ende ons concept veroorsaeckt heeft. Evenwel is 't jacht mede aen de Suyt cust van *Eso*, *Staten* ende *Compagnies* lant geweest, ende onder 't beleyt van den Stierman Jurriaen Bruyn, 't soecken van de eylanden byoosten *Japan* onvruchtelyck betracht. Soo dat eyndelyck beyde dese schepen, in 't laetste van October, aen 't *Ongeluckigh* eylant ververscht, ende op 10 November omtrent den Suyt hoeck van *Cikoko*, naer vyff maenden ende twintigh dagen, weder by den anderen gecomen syn, ende gesaementlyck den 18 November, behouden in *Tayouan* gearriveert.

Geen negotie van importantie, hebben d'onse in 't lant van *Eso* connen sien, hoewel d'inwoonders civile ende goetaerdige menschen syn. Alleen wert by de Japanders van *Nabo* eenige zyde ende cattoene rocken, ryst ende verdere cleynigheden, in de provintie van *Matsmay* gebracht (die alleen op dat lant, van de Japanders beseten wert), ende van daer met weynigh handelsbercken, langs de cust gevoert, ende tegen pelteryen en traen verhandelt. Gelyck d'onse soodanige berck, in de bay *de Goede Hoop* bejegent syn; waeruyt van haeren handel ende des lants gelegentheyt, vry wat cuntschap bequaemen, als in de rapporten te lesen is. Evenwel is van d'onse daer niet anders becomen, als eenige stucxkens silver, monsters van gout, minerale aerde ende 4 stucken bontwerck (de

sabel- ende martersvellen niet ongelyck) die voor een byl, een cangangh, weynigh glaesen coraelen ende andere snuysteringh (in alles geen ses gulden waerdigh) hebben geruylt; welcke nu met den *Salmander* tot een monster versenden. Silver ende gout wert, naer 't seggen van de Japanders, mede uyt dat lant naer *Japan* getrocken, doch in geen groote quantiteyt. Oversulcx te beduchten daer niet proffytelyck voor de Comp. te verrichten sal syn, ten waere daer minen van importance wierden ontdeckt, daer de inwoonders veel bewys van schynen te geven, ende meest alle met silver geciert syn; waervan de seeckerheyt door naeder ondersoeck te vernemen is. Van 't Noorder *America* ofte *Comp.* lant, can mede niet seeckers tot Comp. proffyt aengewesen werden, hoewel daer goede teyckenen van mineraelen synde gesien, dat mede al naeder ondersocht dient; insgelycx wat in *Tartarien* mach te haelen wesen.

Ende alsoo ons by de rapporten ende discoursen van de Vries, groote apparentien tot ontdeckingh van noch veel andere landen, ende dat onbekende Noorder gewest aengewesen werden, neffens hoope die door 't vinden van rycke mineraelen, ende consequente traffyquen, voor de Comp. nuttelyck connen syn, blyven alweder voornemens de begonnen ontdeckinge van *Eso*, *Tartarien*, *America* ende daeromtrent gelegen rycken, in April aenstaende, met twee jachten ende een quel, onder bestier van gemelten de Vries ende Stierman Coen, ernstigh te vervolgen; met vaste hoope, sulcx voor de Generale Comp. dienstich, ende t' syner tyt proffytelyck wesen sal, waervan 't aenstaende jaer, UEd. goet succes verhoopen te condigen.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 4 January A°. 1644.

Aan dezelfden.

N°. 7.

Den Schipper Hendrik Cornelisz. Schaep, nevens d'aengehouden Nederlanders van 't jacht *Breskens*, daervan in onse vorige brieven mentioneren, ende veele vry swaerhoofdich over waeren, syn op de verschyning van den President (van Elserack) ten hove gelargeert ende vrygegeven; nae dat menichmael op veelvuldige gelegentheden waeren ondervraecht geworden, daer alle distinctelyck tot contentement op geantwoort hebben. Gelyck dan den President, met deselve replyque, ter audientie van den Keyser selver, doch bedeckt gecomporteert wierde, 't welck alles soo quadreerde, dat men oordeelde, de Nederlanderen een oprechte en ongeveynsde natie te syn. Waeruyt den Keyser bewogen is geworden, ons meer faveur als voor desen, te laeten genieten, ende soodaenigen toegang vergunt, als by passe van syn schoonvader ingewillicht sy; namentlyck by noot alle havens van *Japan* te mogen aendoen, daervan acte verleent heeft, als by 't Japansch dachregister te lesen, ende ons in *Japan* toegesonden is.

Tot naedere ontdeckinge van *Tartarien*, ende 't Noorder *America*, mitsgaeders d'opgeseylde Suyderlanden in 't Oosten als *Salomons* eylant, daervan UEd. voor desen caerten, onse bevindinge ende opinie gecommuniceert hebben, inclineren wy seer, maer pregnanter affairen ende manquement van bequaeme jachten, hebben ons tot dato wederhouden; 't sal echter nodich wesen die vaert behertigen ende de reeds ontdeckte landen, beter ondersocht worden, alsoo vertrouwen immers eenige gout ende silverryck te syn. Soo begrypen oock meer ende meer, de ontdeckingh van eenige rycke minen voor de Comp. gansch nodich te syn, die oock vertrouwen noch opgedaen sullen worden, byaldien buyten prejuditie ende behoudens Comp. respect, met den Portugees hier te lande tot accoort ende vrede gereacken. Inclineren seer een

voyagie naer *Chily* t'ondernemen, omme t'onderstaen off quantité gout, voor aldaer getrocken coopmanschappen omte setten syn, ende met eenen mede in de *West-India* à l'improviste een treffelycken buyt te haelen, 't welck men meent door Godes hulpe niet ontslaen soude. Ende dewyle UEd. opinieeren, die van de *West-Indische* Comp. haer octroy, omtrent *Chily* extenderende, te sullen mainteneren, sal by ons, ten waere UEd. 't selve geliefde t'ordonneren, niet getracht worden aldaer te rusten, 't welck buyten dat van desen cant gevouchelyck soude geeffectueert, ende oock behouden connen werden. Wy hebben wel verstaen 't geene onder d'Heer Generael Brouwer saligers beleyt daer verricht is.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 23 Dec. A°. 1644.

Aan dezelfden.

N°. 8.

Extract uyt *Batavia's* Daghregister, d°. 14 December, 1643.

Met 't schip *de Swaen*, comt hier oock den Schipper-Commandeur Marten Gerritsz. de Vries, 3 February voorleden jaer, met de fluyt *Castricum* ende 't jacht *Breskens*, gelyck voor is geseyt, tot ontdeckinge van *Tartaria* ende d'eylanden achter *Japan* gelegen, uytgeseth; rapporterende van gemelte voyagie hetgeen volcht. Naer dat haer in *Tarnaten* ververscht, ende van eenige nootlyckheden versien hadden, gelyck boven geseyt, waeren 4 April, synde Paeschavont, haere reyse te vervorderen, weder onder seyl gegaen, nemende haren cours meest Noortwest; den 23 d°. passeren de *Cabo Spiritus Santo*, omtrent 60 mylen beoosten, ende 3 Mey het eylant *Malabriga* in 't gesicht, liggende op de Noorder breete van 24 gr. 30 min., ende 151 gr. 26 min. lengte. Elff daegen daernae, omtrent 3 glaesen nae sonnen-onderganck, bejegende (haer), op de hoogte van 33 gr. 20 min., ende 151 gr.

45 min. lengte, omtrent 36 à 37 mylen N.N.W. van den S.O. hoeck van *Japan*, genaemt *Bosho*, een eylant, by hen het *Ongeluckige* genoemt; daer, vermits het subytelyck gants stil wiert, ende de see hart naer de wal aenschoot, genootsaeckt wierden, haer ancker toe te laeten gaen, op 30 vadem, coraelgront; voornemende des daechts daeraen, hetselve met de boot (te) gaen besichtigen, off daer eenige ververschingen op te becomen waeren; maer ontstacq subytelyck soo vehemente storm uyt den S. ende S.W.t.W., maeckende een botten laeger wal, dat *Castricum* 's dagelycx tou brack ende het tuyancker doorginck. Soodat in een oogenblick tyts, dicht aen de wal, midden ondertusschen de hooge ende steyle clippen geraeckten, alwaer het plechtancker lieten vallen, het welck ten allen geluck houdende, in duysent vreese, hebbende van tyt tot tyt de doot voor oogen, den dach met verlangen inwachtte. Doen den dageraet doorbreeckende, saegen niet sonder ysen het groulyck gevaer, in 't welcq den gantschen nacht geweest waeren. Ondertusschen bracq het tuytou mede aen stucken, soo dat op 't plechtancker alleen most opdrayen, welcx tou door 't geduerich slingeren ende stampen, oock meest halff doorgevylt was, soo dat geen beter raet vonden, als hetselve, synde doch met winden niet t' huys te crygen, de byl in de neck te leggen, de seylen daerby te rucken, ende over d'een off d'ander boech, uyt de clippen sien te geraecken, daer Godt Almachtich syn segen toe verleende. Soo dat met verlies van voorsz. anckers, weder van de wal ende rudsen geraeckten, maeckende geen ander gissingh, off 't jacht *Breskens*, dat nergens vernomen, was met man ende muys verongeluckt; maer hadde door Godes hulpe see gehouden, wetende oock niet beter, off *Castricum* was in de clippen, aen duysent stuckken geraeckt. Soo dat van daer voorts elck bysonder, haer geordonneerde voyagie vervorderende, *Castricum* 22 der geseyde maent, op de breete van 35 gr. 30 min., ende de lengte van 160 gr. achter op de Oost cust van *Japan* vervielen; meenende in 't West een eylant voor

de hoech te hebben, alsoo *Japan* in de caerten soo verre om de Noort niet en streckt. Langs dese cust seylende, cregen verscheyden visschersbärcken, met ververschingh van alderhande goede visch, aen boort, die tegens ryst incochten. *Japan* tot op de 40 graden, aen de uyterste N.O. hoeck aen boort gehouden hebbende, quaemen op 7 Juny, op 42 gr. aen 't lant van *Jeso*, ofte gelyck de inwoonderen het noemen *Eso*, synde een hoogh lant, het geberchte meest met sneeuw bedeckt; langs welcq S.O. cust, omtrent 60 mylen, meest altyt door dicken nevel geseylt, ende ettelycke maelen ten ancker gecomen waeren. Vindende hetselve sober bewoont, met arm doch redelyck volck, schynende nae de Japanders, 't voornaemste 't welck daervan verstonden, te vallen was, traen ende pelteryen, die de Japanders tegens andere coopmanschappen, de ingesetenen comen affhandelen, doch noch in geen groote quantiteyt. Eenige der inwoonders hadden haer sabels, halsen ende ooren met silver geciert, maer hadden 't selve in sulcke estime, dat niet te gelooven is, dat minerael daer gedolven wiert, off het most wesen in gantsch geringe quantiteit. De voorsz. cust van *Eso* op 44½ gr. ten eynde synde, hebben weynich daeraff een lang smal eylant bejegent, streckende meest N.O. ende S.W., dat het *Staten* lant geintituleert hebben, synde meest dorre blinckende bergen, ongeveer 30 mylen lanck, doch op eenige plaetsen gantsch niet breet. Daernae quaemen op de hoochte van 45, 46 ende 47 gr., aen een ander hooch ende breet groot lant, onbewoont van menschen, waervan op haere wyse, met eenige teyckenen daertoe dienende, solemnele possessie naemen, ende baptiserende met de naeme van 't *Compagnies* lant Aen 't blincken der geberchten, maeckten gissingh daer eenige rycke mineralen in moeten schuylen, waervan oock eenige clompen tot monsters medebrachten; maer en is daer niets uyt gevonden. Tusschen dit ende 't *Staten* eylant, naemen voorts haeren cours Noortwaerts, waermede in 't laetste van Juny in een groote, woeste, ongestuymige see gecomen syn, tot op

48 gr., meest doorgaens met dicke duystere mist; doch geraeckten, vermits de N.Westelycke winden, op de N.O. cust van 't lant *Eso* voornoemt op 45 gr., van waer deselve dan voorts 4 gr. N.waerts ontdeckende, al meest van een slach van volcq bewoont vonden. Saegen op dese cust een wonderlyck hoogen spitsen berch, die affirmeerden silverryck te wesen, maer saegen daer by de ingesetenen geen abondantie van; hebbende niet meer als een oir- ende twee armringen cunnen ruylen.

In 't laetste van Julio, aen de uytterste hoeck van gemelt lant, tot op 49 gr. geraeckt synde, ende vermits de styve tegenwinden ende donckere coude mist, geen cans siende meer Noort te gewinnen, wierden den 3 Augusto gedwongen te resolverēn, de geordonneerde reyse naer *Tartarien* te staecken, ende door die enghte, die gecomen waeren, weder te rugge te keeren, gelyck geschiede. In de bay van *Goede Hoope* (by hen soo genaemt) aen de S.O. cust van *Eso*, tamelyck ververscht ende van water ende branthout versien synde, gingen weder 5 September, van daer weder seyl, tot ontdecken van de gepresumeerde Gout ende Silverrycke eylanden byoosten *Japan*, nemende eerst hunen cours, volgens ordre, weder naer gemelte lantschap, ende van daer recht voort O. aen 450 mylen, tot op 37½ gr. breete, met veel veranderlycke winden ende felle stroomen, sonder in die streeck over ende weder cruyssende, van den 10 der geseyde maent tot 1 October, eenich lant te vernemen, hoewel meest claer weder hadden, ende veel teyckenen van drift ende gevogelte saegen; soo dat voorseecker houden de gemeende Gout ende Silverycke eylanden, daeromtrent niet te vinden syn.

Die van 't jacht *Breskens*, hadden mede hun devoir redelycker wyse gedaen, uytgesondert dat in 't wederkeeren, op de Oostcust van *Japan*, gelyck primo deser verhaelt, voor de stadt *Nambo* in 't lantschap *Ockia* ofte *Masanumono*, ten ancker geloopen synde, den Schipper Hendrick Schaep, nevens den Ondercoopman Willem Bylevelt, ende noch acht

personen, onvoorsichtich ende contrarie expresse ordre, met de boot aen lant gevaeren, door d'overheden aldaer aengehouden, ende naer 't hoff *Jedo* gevoert waeren. Sullende 't jacht buyten twyfel mede gearresteert syn, byaldien den Opperstierman, met de verdere Overheyt aen boort gebleven, daervoor beducht synde, stilswygende geen seyl gemaeckt hadden ende doorgegaen waeren. Doende voorts haer best, om de geordonneerde reyse te volbrengen, gelyck dan oock *Eso*, het *Staten* lant, *Companies* lant, ende meest alle gelycke bevindinge bejegent hadden; maer insgelycx vermits verloopen des tyts, ende styve contrarie winden *Tartaria* niet connen crygen, nochte oock de gepresumeerde eylanden achter *Japan* ontdeckt, nietjegenstaende de goede devoyren daertoe aengewent. Ende eyndelyck syn dese twee schepen, nae dat vyff maenden ende twintich dagen van den anderen waeren geweest, ende beyde op de wederom reyse aen 't *Ongeluckige* eylant, alwaer eerst van den anderen waeren geraeckt, redelyck ververscht hadden, 9 November omtrent de S. hoeck van *Cikoko*, op 31 gr. 35 min. miraculeus weder byeengecomen. Met een groote vreuchde, d'een d'ander haer wedervaeren vertellende, ende soo voorts acht dagen daernae behouden in *Tayouan*, daer den Almogende voor gedanckt sy.

Gelyck uyt het geene verhaelt verstaen can worden, soo en hebben dese schepen, vermits harde tegenwinden ende dat met de bejegeninge van d°. het *Staten* ende *Comp*. lant, de tyt verloren was, de geordonneerde voyagie naer *Tartarien* ende de stadt *Jangio* niet connen performeren; nochte oock van de Gout ende Silverrycke eylanden, die men seyt achter *Japan* te leggen, ende A°. 1639 by den Commandeur Quast, insgelycx met twee schepen, te vergeefs gesocht syn, ietwes conde vernemen. Op *Eso* gelyck geseyt, viel niet als pelteryen ende traen, die d'inwoonders van *Nabo* daer quaemen negotieren, welck oock in de provintie van *Matsmay*, besit schenen te hebben, doch buyten deselve niet. Ende dus vele sy gesegt van de voyagie naer *Tartarien*, refererende den

curieusen leser, wegen verdere particulariteyten van winden, stroomen, gronden, custen etc. tot de Journaelen, by de respective overheden gehouden, mitsgaders de prenten daervan gemaeckt.

Naer gedaene collatie, is dese met syn principael bevonden t'accorderen.

In 't Casteel *Batavia*,
desen 2 Mey A°. 1644.

by my
Pieter Mestdagh.

(Buiten op staat)
Extract uyt *Batavia's* Dachregister, raeckende den gedaenen tocht om de Noort ende Oost van *Japan*.

N°. 9.

MAERTEN GERRITSZ. VRIES 1).

»Maerten Gerritsz. Vries van *Harlingen*, hier te lande »gecomen A°. 1622, den 22 July, met het schip 't *Wapen* »*van Hoorn* voor matroos, tegenwoordich Schipper à 75 »guldens ter maent; wiens jongst verbant 9 September 1640 »verstreecken synde, genegen is hem op nieuw weder te »verplichten, werd ten dien aensien, als ten respecte van de »diensten, welcke denselven buyten 't ampt van Schipper, »soo in 't landmeten, afbeelden van landen en andere voor»vallende occagien daer kennisse van heeft, aen de Comp. »sy doende, by desen toegevoecht, een belooning van Hondert »guldens ter maent, onder verbant van drie jaren, beyde »gagie en verbintenisse primo December passato ingaende.' '(13)

Wanneer wij dit lezen, dan zal het wel geene verwondering baren, dat het ons hoogst aangenaam is, de onzekerheid te kunnen wegnemen, die er bij den Hoogleeraar Moll heeft

1) Volgens eigenhandig geschreven brieven onderteekende hij zich Marten Gerritsz. Fries.

bestaan, als Z.H.G. in zijne Verhandeling (14) van de Vries zegt: »La Perouse brengt in verschillende plaatsen van zijn »werk regtmatige hulde toe, aan de juistheid der waarne»mingen van de Vries. Welligt wordt hem hierdoor eene »vermaardheid gegeven, die hem niet geheel toekomt. Hij »was wel Gezaghebber op dezen togt, doch *geen Schipper*, »en *misschien geen zeeman*; het is dus mogelijk, dat de »nakomelingschap ondankbaar is jegens de nagedachtenis van »den Schipper der *Castricum*, Pieter Willemsz. Knechtjes, »aan wien het zeer mogelijk is, dat men alle die waarne»mingen, welke zoo zeer geprezen worden, verschuldigd is."

Uit de op de voorgaande bladzijden voorkomende stukken, van den Gouverneur-Generaal van Diemen en den Raad van *Indië*, blijkt het onzes inziens ten duidelijkste, dat de Vries wel degelyk *Schipper* en ook *zeeman* was, en allezins bevoegd om aan het hoofd te staan van een ontdekkingstogt, en dat hij in alle opzigten heeft beantwoord, aan het vertrouwen, dat men in hem had gesteld, zelfs zoo, dat men het voornemen had, hem weder voor denzelfden togt te gebruiken, in welke eer ook zijn hoogst verdienstelijke Opperstuurman Cornelis Jansz. Coen zoude deelen (15).

Dat men de verdiensten van de Vries reeds vroeger op prijs stelde, vinden wij vermeld in een schrijven van den Gouverneur-Generaal en de Raden van *Indië*, aan den Gouverneur van *Tayouan* op *Formosa* (16), waarbij zij schrijven »Den Schipper Maerten Gerritsz. Vries, hebben met »dese schepen gelargeert, alsoo verstaen op *Tayouan* diens»tich is en UEd. sulcx versoeckt." Dat hij aldaar met ijver en vrucht werkzaam was, schrijft de Gouverneur Traudenius (17): »Insgelycx gaet hiernevens, in handen van den Op»percoopman Sr. Jan Dircxz. Galen, een primuere caerte van »'t gantsche eylant *Formosa*, soo 't selve van tyt by expe»rientie is ondersocht, ende principalyck nu jongst met onse »joncquen bevonden, op welcke caerte men seeckerlyck mach »gaen, ende sal tot een groot licht, soo voor deselve die hier

»van daen naer *Japan*, als insonderheyt die van daer in 't »Noorder mouson herwaerts tenderende syn, connen dienen. »Schipper Maerten Gerritsz. Vries hebben dese caerte doen »byeenstellen, waerin seer naerstich heeft gequeten; gelyck »oock is doende in 't uyt ende inbrengen der schepen, item »de fortificatien concernerende. als andere diensten meer." Wij vermeenen, dat het voor deze diensten is, dat Gouverneur-Generaal en Raden van *Indië*, in hunnen generalen brief van 1642 aan de Bewinthebbberen verzochten: »om aen de »huysvrouw van den Commandeur de Vries te betalen *f* 600 »vooı extra goede bewesen diensten."

In de Instructie door genoemden Gouverneur gegeven aan den Veldoverste Johannes Lamotius (18), »vertreckende om »des vyants vestingen op het Noorteynde van *Formosa* gelegen te bemachtigen," komt hij voor onder de personen die den Raad zullen uitmaken, als Schipper en Ingenieur.

Dat hij zijne gedachten over de wijze, langs welken weg het Zuidland te ontdekken ware, heeft laten gaan, zien wij, dat onder de »Pampieren den Schipper Commandeur Abel »Jansz. Tasman, gedestineert tot ontdeckingh van 't Suyt-»lant, ter hant gestelt," die onder N°. 2 aldaar voorkomen, van zijne hand zijn (19).

Dat door hem verschillende stukken over eene te doene reize om de Noord waren zamengesteld, zagen wij reeds uit zijne hem medegegeven Instructie (20). Mogen wij derhalve uit al hetgene wij hebben aangevoerd, om te bewijzen, dat de Vries bij zijne tijdgenooten reeds voor een kundig zeeman gehouden werd, niet met eenigen grond veronderstellen, dat hij te regt verdiende, aan het hoofd van een ontdekkingstogt te staan, en dat den lof, hem door La Perouse voor zijne naauwkeurige waarnemingen toegevoegd, wel verdiend is.

Aan de Vries, benevens zijne officieren, werd bij zijne terugkomst, eene belooning toegekend van twee maanden gagie in contant, terwijl aan zijn volk eene maand werd verstrekt (21).

Maar eene bijzondere onderscheiding viel aan de Vries te

beurt, toen hij bij resolutie van 6 Februarij van het volgend jaar tot Examinator der scheepsjournalen van de Schippers en Stuurlieden werd aangesteld. »Alsoo wy eenigen tyt her-»waerts, met groot misnoegen ende tot geen mindere schade »als ondienst van de Comp., aengemerckt hebben de sorg-»loosheden, versuymen ende abuysen, welcke by de Schip-»pers ende Stierlieden, op des Comp. costelycke schepen, hier »te lande gepleecht werden; gelyck daervan met het schan-»delyck verseylen der *Hollandia* ende *Otter*, als bysonder »noch onlangs met de voyagie door de fluyt *Schagen*, van »*Siam* naer *Malacca* gedestineert ende herwaerts gecomen, »gelyck mede van het schip *Nieuw Delft*, noch versche ende »droevige exempelen hebben; soo is, om sulcx soo veel mo-»gelyck voor te comen, goetgevonden te gelasten ende te »committeren den Schipper-Commandeur Maerten Gerritsz. »Vries, jongst van de gedaene ontdeckingh uyt 't Noorden »gekeert, om alle de aencomende scheepsjournaelen van de »Schippers ende Stierlieden t'haerer aencompste te vorderen, »die examineren ende ons de bevindingh te rapporteren, »om de schuldigen off versuymigen naer merite, door den »Achtbaren Raet van Justitie alhier, te doen corrigeren. »Welcken Raet hy de Vries, in diergelycke saecken, oock met »goede berichtinge ende advys sal connen dienen, waervan »hem dientengevolge behoorlycke acte sullen doen passeren, »opdat alsoo naegecomen werde."

Deze betrekking bekleedde hij tot de maand October van hetzelfde jaar, toen het bevel over de schepen *Sutphen*, *Schiedam* en een jacht aan hem werd opgedragen, ten einde bij *Manilha* de Spanjaarden alle mogelijke afbreuk te doen. In de resolutie, waarbij hij tot Bevelhebber over deze schepen was aangesteld, bezigden Gouverneur-Generaal en Raden van *Indië* deze voor hem vereerende woorden: »Gebruy-»ckende tot desen tocht als Hooft, den Schipper-Comman-»deur Maerten Gerritsz. Vries, jongst over *Molucco* tot ont-»decken der Noorder landen geemployeert, van waer ons

»wegen synen gedaenen yver en naerstieheyt goet contente-»ment heeft gegeven." (22)

De Vries, die tot dus verre slechts den rang had bekleed van Schipper-Commandeur, werd bij resolutie van 5 Maart 1646 benoemd tot Commandeur; terwijl hem tevens reeds eene maand te voren andermaal het bevel over zeven schepen, op eene expeditie tegen de Spanjaarden in *Manilha* was opgedragen (23).

Naauwelijks van deze togt terug, of er werd besloten, om eene hoogstaanzienlijke magt wederom derwaarts te zenden. Deze bestond uit negen schepen en jachten. Ook nu werd het beleid van dien togt aan de Vries toevertrouwd. »Tot »noch in bedencken gebleven synde, wien het commando »over de geordonneerde vloote van offencie, by onsen Raede »van 24 December 1646, naer de custe van *Manilha*, tot »afbreuck van den vyant gedestineert, sullen bevelen, ende »hoewel het wel meriteerde een persoon van eene aensiene-»lycke qualiteyt ende ontsach uyt onsen Raede, is echter, »dat niet willende contrarieren, d'ordre van onse Heeren »Meesters, te meer den Raet tegenwoordich syn compleet »getal van Raeden noch niet en heeft, daerin niet en durven »treden. Soo is nae rype deliberatie ende overlegh van perso-»nen, die haer (hier) present by der hant hebben, geresolveert, »voorschreven Commando weder te defereren, aen den Com-»mandeur Maerten Gerritsz. de Vries, dewelcke wegens de »situatie van de *Manilhasche* custe, door lange ervaerentheyt, »grondige kennisse becomen, ende ons tot noch toe, wegens »de voorleden jarige expeditie ende andere gedaene togten »altyt goet contentement gedaen heeft." (24)

Deze togt werd echter met geen gunstig gevolg bekroond. De aanslag op *Manilha* mislukte. Wel werd er een klooster ingenomen, maar daarentegen gingen er vier schepen verloren. De vloot verloor ruim 600 man aan zieken, waaronder ook de Bevelhebber Maerten Gerritsz. de Vries, zoodat men genoodzaakt was terug te trekken.

Men was te *Batavia* over den ongelukkigen afloop dezer expeditie zeer ontevreden, die men toeschreef aan de onachtzaamheid van den Commandeur. Men nam echter genoegen met het verdeelen van den buit, door genoemden Commandeur in het klooster *St. Domingo* bekomen. »Van »gelycken, dat by den over dese vloote gewesen Commandeur »Maerten Gerritsz. de Vries, voor syn overlyden, in 't man»haftig bestormen ende veroveren van 't Castiliaensch clooster »*St. Domingo*, in 't selve becomen syn, veertien duysent »realen van achten, ende daervan de Comp. geattribueert »5000, onder 't volck verdeelt 6600, ende hem selven toe»geeygent hadde 2400 gelycke realen. By welgemelte Haer »Ed. om verscheyden consideratien, oock dat den buyt, als »meermaelen verhaelt, by landtochten principalycken vercre»gen, geheel vrygegeven sy, geapprobeert ende voor welge»daen genomen wordt." (25)

Aldus eindigde de Vries zijn werkzaam leven. Als matroos in *Indië* gekomen, klom hij van rang tot rang tot dien van Bevelhebber. Vele en belangrijke diensten heeft hij in zijne verschillende betrekkingen der Comp. bewezen; maar door zijne ontdekkingen in het Noord-Oosterdeel van *Azia*, waardoor de kennis der Aardrijkskunde van dat gedeelte des Aardbols grootelijks vermeerderd werd, heeft hij zich als een der uitstekendste zeelieden van zijnen tijd doen kennen, en daardoor zijnen naam voor de vergetelheid bewaard.

N°. 10.

CORNELIS JANSZ. COEN.

»Cornelis Jansz. Coen van *Hoorn*, in 't lant gecomen, »den 18 Maert A°. 1639, met 't schip *Breda*, voor Opper»stierman à 56 guldens ter maent; wordt op syn versoeck

»ende bequaemheyt, mits ruyme tyts expiratie, voor twee »jaeren in gemelte qualité gecontinueert, onder eene beloo»ning van 66 guldens ter maent; daermede alle desselfs »pretentien op de Comp. comen te cesseren; verbant ende »gagie primo December passato ingaende." (26)

Ziedaar alles wat wij tot dus verre weten van hem, aan wien wij het te danken hebben, dat de reis van de *Castricum* is opgeteekend geworden. Wij sullen in hem den getrouwen opmerker wel niet miskennen, en er bijvoegen, dat de goede resultaten, die de reis van de Vries heeft opgeleverd, ook wel mogen toegeschreven worden aan hem, wiens journaal de onderscheiding te beurt viel, met dat van de Vries, naar het vaderland werd opgezonden te worden. (27)

Zoo het ons geoorloofd zij gissingen te maken, dan zoude het ons niet vreemd voorkomen te veronderstellen, dat onze Coen vermaagschapt was aan den Gouverneur-Generaal Jan Pietersz. Coen, die mede te *Hoorn* geboren was, en den 20 September 1629 te *Batavia* overleed.

AANTEEKENINGEN.

(1) Deze reis was echter geenszins onvruchtbaar, voor de kennis der Aardrijkskunde. Onder anderen werden eenige eilanden ontdekt, die door den Heer von Siebold voor dezelfde erkend zijn, die later door de Engelschen de *Bonin* eilanden werden genoemd. Deze eilanden liggen op 26 gr. 38 min. en 27 gr. 4 min. N.Br., en 142 gr. 28 min. en 142 gr. 20 min. O.L. van *Greenwich*. Zie zijne *Geschichte der Entdeckungen im See-gebiete von Japan, nebst Erklägrung des Atlas von Land- und See-karten von Japanischen Reiche nnd dessen Neben- und Schutz-Ländern. Leyden*, 1852. bl. 7.

(2) Verklaring der cijfers en letters in dezen brief voorkomende:

T.a.r.t.a.r.i.e.n. Goud en Zilver E.y.l.a.n.d.e.n.
Oo.s.t.e.n. J.a.p.a.n. J.a.p.a.n.
n.o.o.r.t. T.a.r.t.a.r.i.e.n.

(3) Deel II, bl. 52.

(4) Considérations sur les nouvelles découvertes au Nord de la grande mer du Sud. Paris. 1753. pag. 90.

(5) Journael van de reyse gedaen beoosten straet *Le Maire* naer de custen van *Chily*, door den Admirael Hendrick Brouwer, in 1643. *Amsterdam*. 1646.

(6) Voyage de La Perouse autour du Monde. *Paris*. 1785—1787. Tom. III, pag. 117—157.

(7) Verhandeling over eenige vroegere zeetogten der Nederlanders. *Amsterdam*. 1825. bl. 202—214.

(8) 1848—1849. Tom. III. pag. 400.
(9) Idem, pag. 401.
(10) Von Siebold, bl. 12.
(11) Zie Bijlage N°. 10, bl. 259.
(12) La Perouse, Tom. III, pag. 153.
(13) Resolutie Gouverneur-Generaal en Raden van *Indië*, van 31 December 1642.
(14) t. a. pl. bl. 205.
(15) Zie Bijlage N°. 6, bl. 247.
(16) Missive Gouverneur-Generaal en Raden van *Indië*, aan den Gouverneur Paulus Traudenius op *Formosa*, van 13 Junij 1640.
(17) Idem, van laatstgenoemde, aan den Gouvern.Generaal enz., van 10 Januarij 1641.
(18) Den 7 September 1642.
(19) Verhandelingen en Berigten betrekkelijk het Zeewezen enz., 1854, N°. 2, bl. 96.
(20) Hier voren, bl. 32 en 33.
(21) Resolutie Gouverneur-Generaal en Raden van *Indië*, van 21 December 1643.
(22) Idem, van 17 October 1644.
(23) Idem, van 17 Februarij 1646.
(24) Idem, van 21 Januarij 1647.
(25) Idem, van 20 idem 1648.
(26) Idem, van 23 idem 1643.
(27) Zie Bijlage N°. 6. bl. 243.

AARDRIJKS- EN VOLKENKUNDIGE TOELICHTINGEN

TOT DE ONTDEKKINGEN VAN

MAERTEN GERRITSZ. VRIES,

MET HET FLUITSCHIP *CASTRICUM* A°. 1643,

IN 'T OOSTEN EN 'T NOORDEN VAN JAPAN, DIENENDE TOT ZEEMANSGIDS LANGS DE OOSTKUST VAN JAPAN NAAR DE EILANDEN JEZO, KRAFTO EN DE KURILEN.

DOOR

Jhr. Ph. F. von SIEBOLD.

Door het Bestuur van het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië werd aan mij de even vereerende als aangename taak opgedragen, het »*Journael*", gehouden op de ontdekkingsreize van Maerten Gerritsz. Vries, in het Oosten en het Noorden van Japan, dat door de wetenschappelijke pogingen van Leden van het Instituut opgespoord en door hunne letterkundige medewerking door den druk bekend gemaakt is, met ter zake dienstige aardrijks- en volkenkundige aanmerkingen toe te lichten. Is het mij reeds gelukt, de onduidelijke voetstappen van onzen vermaarden Nederlandschen zeevaarder in het ver uitgebreide gebied van den Grooten Oceaan op te sporen en in mijne »*Geschiedenis der ontdekkingen in het zeegebied van Japan*" aan te wijzen, thans, waar zijn »*Journael*" voor mij open ligt, hoop ik die met meer zekerheid te kunnen vervolgen, en, na verloop van twee volle eeuwen, zijne ontdekkingen te bevestigen en in de geschiedenis van den ouden Nederlandschen zeeroem te boeken.

In de Inleiding en uit de Instructie, die het Journael vooruitgaan, is deze zeetogt, een van de meest belangrijke in de 17de eeuw, genoegzaam geschiedkundig toegelicht; mijne aanteekeningen zullen zich dus bepalen tot eene naauwkeurige aanwijzing van den koers door Vries van het eiland *Breskens* af aan, in de Japansche wateren, langs de Oostkust van *Nippon* en naar en langs het door hem ontdekte land van *Jezo* genomen; tot eene vergelijkende beoordeeling en bevestiging der waarnemingen en ontdekkingen van dezen zeevaarder, beschouwd uit het oogpunt der hedendaagsche

kennis van dat zeegebied, en tot een overzigt der uitkomsten, die deze zeetogt voor de hydrographie, voor de natuurkunde der zee en voor de volkenkunde opgeleverd heeft.

Om echter aan dat aanhangsel bij het Journael eene meer algemeen nuttige en aanwendbare strekking te geven, althans, daar ook in het Noorden van het Rijk *Nippon*, te *Hakolade*, eene haven voor de zeevaart geopend is, aan eene dringende behoefte voor de scheepvaart te voorzien, zoo heb ik mijne toelichtingen zoodanig gewijzigd, dat zij ook tot eenen Zeemansgids voor de vaart langs de Oostkust van *Japan*, en naar *Jezo*, *Krafto* en de *Kurilen* dienen kunnen.

Aan den staatkundigen invloed van Nederland in Japan heeft men veelal eene meer algemeene vrijheid van scheepvaart naar dat land op den weg des vredes te danken; zoo moge dan ook door de waarnemingen en ontdekkingen van onze oude Nederlandsche zeevaarders de grondslag tot eenen wegwijzer langs zijne nog weinig bekende kusten gelegd worden.

VON SIEBOLD.

I. DE ONTDEKKING VAN HET EILAND BRESKENS EN VAN DE QUAST'S EILANDEN.

De Commandeur Vries had den 29 April, op 16° 50′ N.Br. en 149° 38½′ O. v. Teneriffe (128° 18′ 6″ O. v. Gr.) den raad van 't fluitschip *Castricum* en van 't jagt *Breskens* beroepen, en besloten den koers N.O. te vervolgen, zoo weder en wind het zouden toelaten, tot op de breedte van 24° N. en op de lengte van de Oostkust van Japan (toenmaals volgens de waarnemingen van Mathijs Quast en Abel Tasman, op den 24 Aug. 1630, op 31° 40′ O. van *Pulo Timoan* (135° 55′ O. v. Gr.) bepaald. Den 7 Mei bevond men zich op 24° 4′ N.Br. en 150° 56′ 30″ O. v. Ten. Kleine klipmeeuwen, schuim, drijvend zeekroos en een stuk hout lieten zich als teeken van land herkennen, hetwelk men echter niet zien kon. Den volgenden morgen (8 Mei), na zonsopgang, zag men in 't W.t.N. ½ N. binnen een' afstand van 4 Duitsche mijlen, een klein, omtrent 1½ mijl lang, niet hoog eiland. Dit eilandje lag, volgens de op den middag gedane waarneming, op 24° 43′ N.Br. en 151°31½′ O. v. Ten. (130° 11′ 6″ v. Gr.). Daar zich op de Compagnie's-kaarten (1) op deze breedte, behalve het eiland *Malabrigo*, geen ander bevond, en dat eiland, volgens gissing, 21 mijlen in 't W. lag, zoo hield men het geziene voor onbekend, en omdat het van het jagt *Breskens* het eerst gezien was, gaf men het den naam van *Breskens*-eiland.

(1) *Twee Caerten van gedaene Coursen des Comm. Quast, tot ontdeckingh van 't Goudrijcke eyland*, verg. p. 33.

Op de zeekaarten van den toenmaligen tijd bevinden zich tusschen 25° en 27° N.Br. en binnen een' lengteafstand van omtrent 70 Duitsche mijlen, slechts drie eilanden, waarvan het zuidelijkste en westelijkste den naam van *Amsterdam*, het noordelijkste en oostelijkste (eigentlijk eene groep van vijf kleine eilanden) dien van *Ihlas dos Hermanos*, en het derde, op 26° N.Br. 17 mijlen in 't Z.W. van *Ihlas dos Hermanos*, dien van *Malabrigo* draagt.

De beide laatstgenoemde eilanden, welke zich reeds op de in 1570 in 't licht verschenen kaart van Abraham Ortelius' »*Theatrum orbis terrarum*", bevinden, en waarvan *Malabrigo* in 1543 door Bernardo de Torres is gezien geworden, zijn onbetwistbaar het *Hooge Meeuwen eiland*, het *Engels* en *Grachts* eiland, door Quast en Tasman in 1639 ontdekt (1), en op de voornoemde »*Caerten van gedaene Coursen*" de *Quast's* eilanden genoemd (2). Het

(1) *Journael ofte dachregister van den Ed. Commandeur Mathijs Quast.* M.S. 1639. Von Siebold's *Geschichte der Entdeckungen im Seegebiete von Japan.* Leyden 1853.

(2) Deze keten van eilanden, die zich van 26° 38′ tot 27° 45′ N. Br. en van 142° tot 142° 14′ O.L. v. Gr. uitbreiden, is later meermalen teruggevonden geworden, en vindt zich onder de namen van *Islas del Arzobispo* (1734), *Margarets* eilanden (1773), *Mendizaval, Desconosida, Guadelupe,* e.z.v., en onder zeer verre uiteenloopende lengtebepalingen op de kaarten van de 18de eeuw aangeteekend, maar nergens aardrijkskundig beschreven. Ook zijn zij door de Japanners reeds in 1675 bij toeval ontdekt en *Munin-sima,* d. i. eilanden zonder menschen, en later naar den ontdekker *Ogasawa-sima* genoemd, en in 1785 door eenen Japanschen aardrijkskundige Fajaei Sivei in zijn boekwerk »*San-kok-tsu-ran-dsu-ki*", d. i. Beschrijving van drie rijken, beschreven en in kaart gebragt geworden. Dat boekwerk en eene Nederduitsche vertaling daarvan werd door den geleerden Isaak Titsingh, in de jaren 1780—1785 Opperhoofd van den Nederlandschen handel in Japan, naar 't vaderland overgebragt, is echter na zijn' dood (te Parijs in 1812) in handen van Abel Remusat, en later in die van Julius Klaproth gekomen. Door deze onwettige erfgenamen van Titsingh's letterkundige nalatenschap is dan ook de beschrijving van de zoogenoemde »*Iles Bonin ou inhabitées,*" in 1818 uitgegeven

eerstgenoemde, onmiskenbaar ook door Nederlanders ontdekt, en allengskens wederom op de kaarten verdwenen, is in 't jaar 1820 door een' Russischen zeeofficier L^t. Ponafidin op 25° 50′ N.Br. en 131° 12′ O.L. teruggevonden, en naar zijn schip en omdat het twee eilanden zijn, *Porodino's* eilanden genoemd. Zonder twijfel zijn het dezelfde die Kapt. Forbes aan boord van de brik *Nile* in Aug. 1825 voorbijgezeild, en het zuidelijkste op 25° 42′ N.Br., 131° 13′ O.L., en het noordelijkste op 25° 53′ N.Br., 131° 17′ O.L. gevonden heeft. Onlangs werden deze eilanden door Commodore Perry opgezocht en de ligging van het grootste en noordelijkste op 25° 47′ N.Br. en 131° 19′ O.L. bepaald.

---

geworden, die op nieuw de aandacht van zeevaarders tot zich getrokken en de aanleiding tot de opzoeking, als het ware tot de wederontdekking, door den Engelschen Kapt. Beechey (in de maand Junij 1827) en door den Russischen Kapt. Lutke (in Mei 1828) gegeven heeft. Thans, sedert den 22 Aug. 1853, bestaat op het grootste der *Bonin* eilanden, het „*Peel Island*", waarvan Beechey in der tijd voor Engeland bezit genomen had, eene gemeente van meestal Amerikanen, die zich „*the Colony of Peel Island*" noemt. De zuidelijke groep dezer eilanden, door Beechy „*Baily Group*" genoemd, werd in October 1853 door den Amerik. Kapt. Kelly onderzocht voor de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in bezit genomen, en naar den gezagvoerder van eenen Amerikaanschen walvischvanger „*Transit*", die in 1823 bij toeval daar ten anker gekomen is, „*Coffins Islands*" genoemd. Commodore Perry, die de *Bonin* eilanden in 1853 bezocht heeft, begreep zeer goed, dat, zoowel voor walvischvangers als voor de mailstoomvaart van *Californië* naar *China* en later naar *Japan*, deze eilanden weldra een van de meest belangrijke stations in het noordelijk gedeelte van den Grooten Oceaan zullen worden. In 't bezit der „*Quast* eilanden" heeft dus Engeland met Amerika gedeeld, terwijl de eer der ontdekking aan onze oude zeevaarders en de verdienste van de eerste aardrijkskundige kennis daarvan aan de letterkundige nasporingen van onze Nederlandsche geleerden toekomt. De schrijver dezes heeft reeds in 1824 de aandacht van de Nederlandsch-Indische regering op deze belangrijke groep van eilanden gevestigd, waar toch de Japansche regering, want ze worden tot het Japansche rijk geteld, liever de Nederlandsche als eene andere vlag zag waaijen!

Met regt mogt het *Breskens* eiland als eene nieuwe ontdekking beschouwd worden. Daar echter het »*Journael*" van Vries verloren geraakt was, vindt men het nergens geboekt. Evenwel werd in 't begin dezer eeuw zijn bestaan bij herhaling bevestigd. Door het Fransche fregat »*La Cannonière*," werd in 1807 een eiland op 24° 30′ N.Br. en 130° 18′ 30″ O.L., en in 1815 door het Spaansche fregat »*Magelan*" insgelijks een klein laag eiland met struiken bewassen op 24° 26′ 40″ en 131° 03′ 46″ ontdekt en »*Isla Rasa*" genoemd. Deze beide eilanden zijn buiten twijfel een en hetzelfde(1), waarvan de gemiddelde breedte 24° 28′ 20″ N. en de gemiddelde lengte 130° 41′ 8″ O. zijn zouden. Neemt men daarbij in aanmerking de sterke oostelijke strooming der zee in dat zeegebied, die in 24 uren 35′ tot 40′ en meer bedragen kan, de onvolkomene middelen ter vinding en berekening van lengte in de 17 eeuw, en de opmerking, dat de door Vries bevondene breedte doorgaans eenige minuten te hoog is; zoo mogen wij gerust het *Breskens eiland* als eene Nederlandsche ontdekking op de kaart van den Grooten Oceaan aanteekenen en zulks met te meer regt, daar men op de nieuwste zeekaarten het eiland *Rasa*, nog maar als twijfelachtig (pointe dubieuse) en het *Kendrick's* eiland geheel niet meer geplaatst vindt.

II. DE ONTDEKKING VAN DE TASMAN'S EILANDEN.

Op de terugreis van den in 1639 door Mathijs Quast en Abel Tasman ondernomen zeetogt tot het opzoeken van de »*Gout- en Silverrycke eylanden*" gelegen ten Oosten van Japan, werd op den 2 December de kust van Japan

(1) Ook houdt von Krusenstern een ongeveer 4 engel. mijlen lang eiland, door den Engelschen kapitein Kendrik op 24° 35′ N.Br. en 134° gezien en onder de naam van *Kendrik Island* in de kaart van Arrow-Smith opgenomen, voor *Rasa*.

op 34° 54′ N. Br. ontdekt. Dit land, hetwelk zij voor de eilanden hielden, die op de oude Portugeesche kaarten in 't W. van den Z.O. hoek van *Nippon* geplaatst zijn, is wel degelijk de Z.O. hoek van dat groote eiland van Japan, Kaap *Sirofama* en op de oude Portugeesche kaarten *Capo de Bosho* genoemd. Van hier namen zij een' Z.Z.W. koers, langs welken weg zij verscheidene kleine eilanden ontdekten, hunne ligging, zoo goed zij konden, bepaalden en voortreffelijke afteekeningen ten behoeve van 't land vervaardigden. Aan deze keten van eilanden heb ik den naam van de *Tasman's eilanden* gegeven (1).

Een van deze eilanden, dat zich als »*heel hooch lant*" vertoonde, werd den 19 Mei 1643 van boord van het fluitschip *Castricum* op korten afstand gezien, welk schip zich kort daarna, door wind en strooming der zee, genoopt zag aan den N.W. hoek van hetzelve ten anker te komen. Dit eiland, waaraan Vries, den naam »het *Ongeluckich* eylant" gegeven heeft, wordt bij de Japanners *Fatsi sjó* genoemd en ligt volgens de waarnemingen van den Hof-astronomist Sakusajemon te *Jedo*, op 33° 6′ 30″ N. en 3° 50′ 30″ O. van *Mijako* (139° 30′ 30″ O. v. Gr.). Kapt. Broughton, die in 1796 deze eilanden bezocht heeft, bepaalde de ligging van *Fatsi sjó* op 33° 6′ N. en 140° O. Op de originele kaart van zijnen togt ligt het op 33° 4′ N. en 140° 7′ O. De N.W. hoek daarvan, waar Vries is ten anker gekomen was, is, volgens zijne gissing, op de breedte van 33° 22′ en op de lengte van 158° 51½′ O. v. Ten. (137° 30′ 6″ O. v. Gr.) gelegen. Wij hebben reeds opgemerkt, dat het verschil van de lengtebepaling van de eilanden, die wij op de kaarten van de 17 en 18 eeuwen tusschen 24°—28° N.Br. waarnemen, aan eenen oostelijken stroom der zee in dat zeegebied te wijten is, en getoond, dat dit verschil somtijds twaalf graden bedraagt. In evenredigheid daarvan is dus het verschil van de

(1) Von Siebold's *Geschichte der Entdeckungen*, pag. 8.

lengtebepaling van Vries tusschen die van den Hof-astronomist (aan welke ik de voorkeur geef boven die van Broughton), dat 2° meer oostelijk bedraagt, klein, wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de stroom om de Oost tusschen *Fatsi-sjô* en de Z.O.kust van *Nippon* gedurende drie achtereenvolgende dagen door de Amerikaansche expeditie 72′, 74′ en 78′ binnen 24 uren is bevonden geworden.

De beschrijving, die in 't Journael van het *Ongelukkig* eiland gegeven is, stemt met de door Quast en Tasman gemaakte schets overeen, en is dus de eenige beschrijving die wij tot heden van dit eiland kennen. De woorden »*het Ongeluckich eylant was heel hoog lant, hem vertonende met 2 hooge ronde berge, waar tusschen een groot valey was*," zijn door Quast en Tasman's landverkenning veraanschouwelijkt en laten tevens de benaming van een op deze hoogte op de kaart van de l'Isle uitgeteekend eiland »*Montagne avec deux pics*" verklaren (1). Deze pieken vindt men ook op eene Japansche originele kaart van *Fatsi sjô* geteekend, en de hoogste daarvan *Aka fusi jama* d. i. de Roode Fusi berg (tegenover de beroemde vulkaan *Fusi*, die het grootste gedeelte van 't jaar met sneeuw bedekt — dus wit is). Ook is de ligging en de gedaante van het kleine »*hooch ront eylant*" 1 tot 1½ mijl W. van de N.W. hoek van het *Ongelukkig* eiland gelegen, door de Japanners *Kosima*, d. i. klein eiland en op de kaart van Vries »*ronde holm*" genoemd, zeer juist opgegeven, terwijl de opmerking, dat »*hier tusschen de stroom met een styve cprent om de N.W. zonder stille doorliep*," eene hoogst belangrijke is voor de kennis van den Japanschen stroom *Kuro siwo* of *Kuro gawa*, d. i. zwarten zeestroom. Van dezen stroom, dien ik volgens eene Japansche originele kaart op mijne kaart van Japan (2)

---

(1) *Carte de l'Asie*, par J. de l'Isle, à Amsterdam, chez Covens & Mortier.

(2) Von Siebold, *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche*. N. 1.

overgenomen heb, wordt gezegd, dat hij tusschen *Fatsi sjô* en *Mikura* (*Prince-eylant* van Vries) ongeveer 3 engelsche mijlen breed en in 't voorjaar en den winter gevaarlijk te bevaren is. Door de Amerikaansche expeditie is deze stroom nader onderzocht, in kaart gebragt en beschreven worden (1). De opmerking van Vries: »*saegen veel steencroos drijven*" bevestigt ook de waarneming, dat zich de Japansche stroom, gelijk de golfstroom in de Atlantische Zee, door banken van eene bijzondere soort van zeekroos onderscheid.

Het hoog eiland op den 20 Mei 's morgens in 't Zuiden van het *ongelukkig* eiland gezien en bij Vries »*Suyder eylant*" en bij de Japanezen *Awo sima*, d. i. Groen eiland genoemd, is ook reeds door Quast en Tasman (den 3 Nov. 1639) ontdekt en zijne ligging op 6 à 7 mijlen Z.t W. van het *Ongelukkig* eiland, op 32° 33′ N.Br., bepaald en eene landverkenning daarvan vervaardigd geworden.

's Avonds van den 20 Mei voor anker gekomen op 33° 52′ gegiste breedte en 159° 22′ lengte O. van Ten. (volgens onze verbetering met + 2°, op 140° 0′ 36″ O. v. Gr.) werden van boord aan *Castricum* W.t.W. op een' afstand van 11 à 12 Duitsche mijlen nog twee andere eilanden gezien. Deze zijn het eiland *Mikura* door Vries »*Prince* eylandt" en *Mijake*, door hem, volgens het Journael, »*Barnevelts*" en op zijne kaart »*Brandend* eilandt" genoemd, omdat er een steeds rookende berg op gezien werd.

Deze twee eilanden zouden op de gegiste breedte liggen van 34° 1′ en op de lengte van 158° 28′ (volgens onze verbetering 139° 7′ 36″ O. v. Gr.), eene bepaling, die met de waarnemingen van den Hof-astronomist en met Broughton's kaart tamelijk goed overeenkomt. Van hier vervolgde

---

(1) *Narrative of the expedition of an American Squadron in the China Seas and Japan performed in the years* 1852—54 *under the Command. of Commodore,* M. C. Perry, by Francis L. Hawks. New-York, 1856. *The Kuro siwo, or Japan stream.* pag. 601.

Vries, zoo als ik later zal aantoonen, zijnen koers langs de N.O. en O. kust van Japan, waarvan wij de eerste hydrographische kennis hem te danken hebben.

Op de terugreis werden door Vries de *Tasmans*-eilanden wederom opgezocht en hunne geographische ligging nog naauwkeuriger bepaald. Den 28 October bevond hij zich op 33° 58′ N.Br. en 160° 25′ O. v. Ten. (138° 34′ 36″ O. v. Gr.), waar het *Prince*-eiland W. 6 mijlen en het *Barnevelts*-eiland W.N.W. 6 mijlen gepeild werd. Volgens deze waarnemingen zoude het eerste op 33° 58′ en het tweede op 33° 6′ N.Br. liggen, hetwelk slechts een verschil van eenige minuten tusschen de waarnemingen van den Hof-astronomist en Broughton oplevert, terwijl zich de lengte van *Mikura* (het *Prince*-eiland), volgens de op de reede van *Fatsi sjô* op den 29 Ootober bevondene lengte (159° 56′ O. v. Ten. of 138° 34′ 36″ O. v. Gr.), die 55′ 54″ minder dan die van den Hof-astronomist bedraagt, met eene verbetering van + 55′ 54″ zich op 139° 36′ 30″ O. v. Gr. laat bepalen, die zoomede met de aardrijkskundige ligging, welke het op het kaartje van Commodore Perry's zeetogt heeft, nagenoeg overeenkomt (1).

Op den namiddag van den 28 October nam Vries zijnen koers naar het *Barnevelts*-eiland en zeilde tusschen dit eiland en het *Prince*-eiland door, en bevestigde door herhaalde peilingen de onderlinge ligging van de *Tasmans*-eilanden. Op mijne verbeterde kaart van Japan (Atlas N°. 1) heb ik dezen weg, het eerst door een Europisch schip genomen, de »*Straat Castricum*", en de in 't W. ½ N. 1 mijl (van *Barnevelts*-eiland) »*veel hooge scherpe clippen boven water, die haer opdoen als toorens*," naar den verdienstelijken stuurman

---

(1) *Map of the Japan Islands copied from* von Siebold's *with slight additions and corrections by the U. S. Japan expedition and other authorities compiled by order of Commodore* M. C. Perry, *by Lieuts.* W. L. Maury *and* Silas. Bent. 1855.

van het schip, *Coen's* klippen genoemd. Deze klippen heeft ook Broughton, die in 1796 denzelfden weg als Vries genomen had, gezien en beschreven: »*Off the West point of Volcano Isle are some detached black rocks at two or three miles distance*" (1), en op zijne kaart aangeteekend. Op de kaart van Japan N°. 2347, door de Admiraliteit te Londen in 1855/56 uitgegeven, zijn deze klippen »*Black Rocks*" genoemd. Deze zeevaarder heeft insgelijks eene andere, meer zuidelijk en iets westelijker dan de *Coen*'s klippen gelegen, groep van rotsen ontdekt, die door de Japanners *Inaniwa* en door von Krusenstern *Broughton's* klippen genoemd zijn. Ik houd de *Coen's* klippen voor dezelfde als de *Redfield-Rocks*, die op het kaartje van Commodore Perry en op de kaart der Admiraliteit op ongeveer 33° 55′ N.Br. en 138° 50′ O. L., als eene nieuwe ontdekking vermeld zijn. Wanneer, behalve de *Coen's* klippen (*Broughton's Black Rocks*), op deze hoogte nog andere klippen voorhanden waren, zouden die door Broughton, die daar kruistte, gezien zijn. Mogten evenwel de *Redfield's Rocks* bestaan, dan liggen zij meer noordelijk en zijn dan ook dezelfde, die op Jansson's kaart op 34° 35′ N.Br. en op den meridiaan van kaap *Idsu* opgegeven en dus ook door Vries gezien zijn. Ook zijn nog op dezen togt van Vries de, in 't N.W.t.W. 5 mijlen en in 't N.N.W. 6 mijlen van het *Barnevelts*-eiland, liggende eilanden waargenomen en onder den naam van *Gebroken Eilanden* in kaart gebragt. Aan deze eilanden en niet aan de geheele keten komt de naam *Gebroken Eilanden* toe. Aan de geheele keten — eene reeks van nog werkzame en uitgedoofde vuurbergen van *Ohosima* tot *Fatsi sjô sima* — hebben wij den naam van *Tasman's* eilanden gegeven. Ik meende in deze geschiedkundige hy-

1) *A voyage of discovery to the North Pacific Ocean performed in H. M. Sloop Providence and her tender in the years* 1795—98, *by* W. R. Broughton. London. 1804. p. 140.

drogeographische bijzonderheden te moeten treden, om niet alleen de voor meer dan twee eeuwen gedane ontdekking van deze geheele keten van eilanden door Quast, Tasman en Vries onbetwistbaar te bevestigen, maar ook om de juistheid hunner waarnemingen door vergelijking met die van vermaarde zeevaarders van onze eeuw aan te toonen en te doen waarderen.

III. DE ONTDEKKING VAN DE OOSTKUST VAN JAPAN VAN DE KAAP *SIROFAMA* VAN *NIPPON* (HOEK *BOSHO*) TOT DEN *NOORDHOEK*.

De Oosthoek van het eiland *Nippon* was, met uitzondering van twee punten, die Quast en Tasman in 1639 gezien en in kaart gebragt hadden, toenmaals onbekend. Deze zeevaarders verkenden op den 24 Augustus de kust van *Japan* op 37° 30′ N.Br., en den 1 en 2 November op 34° 54′ N.Br. Het eerste was een gedeelte der kust tusschen de kaap *de Kennis* en de *Rookhoeck* (van Vries); het andere de *Capo de Bosho* (der Portugezen), de Zuidhoek van het landschap *Awa*, aan welks Westzijde zich de ingang tot de baai van *Jedo* bevindt.

Aan Vries heeft men de ontdekking en de opneming der geheele kust van den hoek *Bosho* tot aan den Noordhoek van *Japan* (van 34° 58′ tot 41° 25′ N.Br.) te danken; eene kuststreek, die tot de opening der havens van *Simoda* en van *Hakotade* (op *Jezo*) door geen' zeevaarder, dan in 1739 door Kapt. Spangberg en Walton (1), in 1779 door Kapt. King (2), en in 1796 en 1797 door Kapt.

(1) *Voyages et découvertes faites par les Russes le long des côtes de la Mer glaciale et sur l'Océan Oriental, tant vers le Japon que vers l'Amérique, par Mr.* G. P. Muller. Amsterdam 1766. Vol. I. p. 210.

(2) *Troisième voyage de* Cook. Tom. IV. p. 372.

Broughton (1), is bezocht geworden. De beide laatstgenoemde hydrographen konden echter alleen met behulp van het gebrekkige kaartje van den zeetogt van Vries, dat omstreeks het jaar 1650 door Johannes Janssonius is uitgegeven (2), den koers van onzen zeevaarder opsporen en zijne ontdekkingen bevestigen.

Ook voor den schrijver dezes waren bij de zamenstelling van dit gedeelte der kust van *Nippon*, behalve oorspronkelijke Japansche, geene andere kaarten beschikbaar dan Broughton's kaart (3).

Het is dus van een wezenlijk belang om thans uit het teruggevonden Journaal van Vries zijne ontdekkingen toe te lichten. Daar echter de kennis der configuratie van het oostelijke gedeelte der kust van het groot eiland *Nippon* tot nu toe op oorspronkelijk Japansche kaarten berust, volgens welke de meest beduidende uithoeken, bogten en baaijen, door Vries, King en Broughton ontdekt, aardrijkskundig bepaald, benoemd en in kaart gebragt zijn, zoo dienen wij ook bij onze herziening der ontdekkingen van Vries eene Japansche kaart tot grondslag te nemen, en zullen daartoe onze kaart van het Japansche rijk bezigen, die wij naar oorspronkelijke kaarten en de waarnemingen der Hof-astronomisten te *Jedo* zamengesteld hebben (4). En om ook uit de waarnemingen van onzen vermaarden zeevaarder zoo veel mogelijk nut te trekken, zullen wij die in vergelijking met anderen tot eenen Zeemansgids langs deze

---

(1) *A voyage of discovery to the North Pacific Ocean performed in H. M. sloop Providence and her tender in the years* 1796—98 *by* W. R. Broughton.

(2) *Nova et accurata Japaniae, terrae esonis ac insularum adjacentium ex novissima detectione descriptio apud* Joannem Janssonium.

(3) *A general Chart of the Japanne Islands, and N. E. Coast of Asia*, in Broughton's *Voyage*.

(4) *Karte vom Japanischen Reiche nach Originalkarten und Beobachtungen der Japaner*, in v. Siebold's *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche*, n°. 1.

weinig bekende kuststreek trachten te bewerken. Op deze wijze zullen wij aan de scheepvaart langs de Oostkust van *Japan* eene dienst bewijzen (1).

De hoek Bosho. De Z.Oosthoek van Japan, door een voorgebergte van het landschap *Awa* op het eiland *Nippon* gevormd, is door de Portugezen *Cabo de Bosho*, naar de niet ver daarvan afgelegene haven van de stad *Fôsjo* genoemd. Op de oorspronkelijk Japansche kaarten draagt het oostelijke uiteinde van deze kaap den naam van *Firatatsi*, en het westelijke dien van *Susaki*, en het tusschen beide liggende strand *Siro fama*, d. i. witte strand. Kaap *Susaki* ligt, volgens de waarnemingen van den Hof-astronomist Sakusajemon op 34° 58′ 30″ N.Br. en 139° 38′ O.L. v. Gr., en kaap *Firatatsi* (door von Krusenstern *Cap King* genoemd) op 34° 55′ N.Br. en 139° 57′ O.L. Het zuidelijkste uiteinde van *Siro fama* op 34° 54′ N.Br. en 139° 44′ O.L. Op de originele kaart van Broughton (2) ligt de Z.Oosthoek van *Nippon* op 34° 55′ N.Br. en 140° 12′ O.L. Vries bepaalde de breedte van kaap *Bosho* op 35° 14′ 30″ N. en nam daar 7° oostelijke miswijzing van het kompas waar. Door de Amerikaansche expeditie onder Commodore

---

(1) In het overzigt der reis van den Kapitein-Luitenant ter zee Fabius tot het bezoeken van de havens van *Hakotade* en *Simoda* met de Nederlandsche schroefkorvet *Medusa*, in September en October 1856, wordt gezegd: „Den 17 Sept. werd *Hakodate* verlaten en de reis langs *Nippon's* Oostkust voortgezet, doch deze togt was hoogst moeijelijk. *Eene nagenoeg onbekende kust, sterke stroomen, hevige stormen, twee orkanen, slechte kaarten,* waarvan de landkaart van v. Siebold nog verreweg de beste is, maakten dien togt lang en zorgvol.” Sic!

(2) Deze kaart, welke de schrijver dezes van den Admiraal Sir Francois Beaufort, Chef van het hydrographisch bureau der Admiraliteit te Londen, ter leen gekregen heeft, is daar onder Lit. B. e. l. 480 geboekt. Aan het einde van dit Hoofdstuk zullen wij een vergelijkend overzigt van de namen en de aardrijkskundige ligging der meest belangrijke punten op de Oostkust van *Nippon*, zoo als die door Vries, King, Broughton en von Krusenstern benoemd en bepaald zijn, mededeelen.

Perry werd de aardrijkskundige ligging van kaap *Firotatsi* op 34° 53′ 15″ N.Br. en 140° 18′ 15″ O.L. v. Gr. bepaald, hetgeen nagenoeg met de door von Krusenstern volgens Broughton's waarnemingen berekende breedte en lengte (34° 54′ N. en 140° 19′ O.) overeenkomt (1). »*Het lant is hier op veel plaetsen 2, 3 dubbelt* (de bergen *Kjosumi*, *Takasukajama*, *Tenin*, laatste de berg *King* en *Katsijama*) *maer steyl op 't water neer, met veel witte plecken* (*Siro fama*); *het lant om de Suyt, van de hoeck Bosho, is hooger als om de Noort; men kan de wal bequaemelyck aenlooden van* 36 *tot* 10 *vadem, somtyds craelgront, somtyds singel, somtyds sant.*" De stroom loopt hier om de N.O. en N.N.O. Kapt. King berekent de snelheid van den stroom, die 45 Eng. mijlen O. van dezen uithoek N.O. 1/2 N. liep, op 3 Eng. mijlen per uur. Het is hier de N.Westelijke grens van den Japanschen stroom (*Kurosiwo*, d. i. zwarte zeestroom), die een graad zuidelijker, volgens de waarnemingen der Amerikaansche expeditie, nog met eene snelheid van 72′ tot 80′ per dag loopt. Vries zag hier steenkroos drijven, hetwelk ook in ongewone menigte op de hoogte van *Iso mura* door de Amerik. expeditie waargenomen werd, en met den *fucus natans* van den Atlantischen Golfstroom te vergelijken is.

In de bogt van *Iso mura* merkte men ook eene verkleuring van het water op, die waarschijnlijk aan de drijvende banken van zeewier toe te schrijven is. Hier werd 74 tot 80 vadem fijne zwarte zandgrond gelood (2).

1) *Recueil de mémoires hydrographiques pour servir d'analyse et d'explication à l'Atlas de l'Océan pacifique par le Contre-Amiral* de Krusenstern. St. Petersbourg 1827, pag. 178.

(2) *Troisième voyage de* Cook. Tom. IV. pag. 384.

(2) *Narrative of the expedition of an American squadron to the China seas a. Japan, performed in the year* 1852—54, *under the command of Commodore* M. C. Perry, *by* Francis L. Hanks. New-York 1856. pag. 497.

De witte Hoek. »*Van de S. O. hoeck van Japan, genaemt Bosho, streckt de cust N.N.O. tot de witte gepleckte hoeck, dan heeft men een laechlandige inbocht, streckende om de Noort, omtrent 4 mylen, ende de hooge santduyn.*" De *witte Hoeck*, op de Japansche kaarten *Dai do saki* of *Oho figasi saki*, d. i. de groote Oosthoek genaamd, ligt, volgens Vries (*Janssons kaart*) op 35° 25′ N.Br. Iets zuidelijker van dien hoek steekt nog een ander voorgebergte in zee uit, hetwelk van eene digtbij gelegene kleine stad den naam van *Katsura saki* heeft. De baai in het Zuiden van dien hoek, die Vries voor »*het leege voorlant alwaer eene rivier scheen in te loopen*," hield, is de bogt van *Utsi ura* met de haven van *Kominato* (d. i. kleine haven), waarbij verscheidene rivieren, waarvan de *Itsumigawa* en de *Amanogawa* de grootste zijn, uitwateren. Deze haven is 32 Ri (1) van kaap *Sagami* (ook *Nagatzuru* en *Monomi saki* genoemd), waar zich de ingang van de baai van *Jedo* bevindt, verwijderd, en de eerste, die men, van daar komende, op de Z.O. kust ontmoet. Digt bij den *witten Hoek* liggen verscheidene rotsen en kleine eilanden, waarvan het grootste *Uwarasima* heet; deze schijnen zich onder water in zee voort te zetten en in een rif uit te loopen. De Amerik. expeditie nam hier eene gebroken en anders gekleurde zee in eene diepte van 30 vadem koraalgrond waar, die nog iets oostelijker op 21 vadem verminderde. King en Broughton zagen op deze hoogte vele visschers en bewonderden de vlijt, waarmede het land bebouwd was.

De lage Inbogt. Van den *witten Hoek* tot den *Zandduinigen Hoek* trekt zich de kust in eene ongeveer negen mijlen wijde bogt terug, die den naam van *Siro sato fama*,

---

(1) Volgens de berekening van den Hof-astronomist Sakusajemon komen 28$^1/_8$ Ri op eenen breedtegraad van 15 Duitsche mijlen. Overal waar wij van *mijlen* spreken, zijn Duitsche of geographische bedoeld; zijn het Engelsche, dan is zulks telkens bijgevoegd.

d. i. witte dorp strand, heeft. Het is eene lage landstreek, door verscheidene rivieren en meeren bewaterd. De grootste rivier is de *Kuri jama gawa*, die aan de grens tusschen de landschappen *Kadsusa* en *Simosa* in zee loopt. Langs deze bogt, »*waer ze veel seekroos dryven en lammen of duikers swemmen sagen*," zeilde Vries met een' N.O.t.N. koers tot op eenen afstand van 4 of 5 mijlen van den *Zandduinigen Hoek*, peilende 10 tot 20 vademen zwarten zandgrond, en verder tot op 4 mijlen O. van dien hoek 22 tot 42 vademen. De stroom loopt langs den lagen wal N.O. en N.N.O.

De Zandduinige Hoek, *Dai do saki* genaamd, ligt van den *witten Hoek* N.O.t.N. omtrent 9 mijlen af, volgens Vries op 36° N.Br. en volgens de originele kaart van den Hof-astronomist Takahasi Saku Sajemon op 35° 43′ N.Br. en 140° 46′ O.L. »*Van de santduynige hoeck leyt een cleyn eylandeken Oost daer af, omtrent een myl, gelyck het Menscheterseiland in de straet Sunda. Omtrent een myl benoorden d°. eylant, leyt nog een cleyn eylant, maer wat vlacker gelyck het eylant Haerlem, maer leyt dicht onder de wal. Van de Santduynige hoeck ontfalt hem het lant om de N.N.W., ende maeckt weder een diepe bocht, synde al eenparich laech lant.*" Deze is de *Walvischbogt.* Aan den Zandduinigen hoek stort zich eene groote rivier, de *Nasaka*, in zee, die diep in het land bevaarbaar is; aan den mond van deze rivier is ook eene goede haven, *Tosi minato*, vanwaar men 38 Ri naar de voornoemde haven *Kominato* rekent. Binnen eenen afstand van omtrent 5 Eng. mijlen van dezen uithoek nam King een' zeer sterken stroom van 5 Eng. mijlen per uur waar (1).

De Walvischbogt, door Vries zoo genoemd, omdat men daar eene menigte bruinvisschen, dolfijnen en vele

(1) *Troisième voyage de* Cook, l. c.

walvisschen zag; ook nam men daar veel wier waar, hetwelk, zoo als bekend is, de walvisschen gewoonlijk opzoeken. Op de Japansche kaarten is deze bogt *Fitatsi hara no* genoemd, d. i. vlak veld van het landschap *Fitatsi*. Met eenen N.W. koers naar den wal loopende, vindt men 40 tot 26 vademen wasigen grond. Het land is laag, vlak en moerassig door de wateren, die van het hooge binnenland afzakken, en zich in poelen en meeren verzamelen (zoo als de meeren van *Takeda* en *Finuma*). In 't N.W. »*op het laege lant in het diepste van de bocht*," steekt »*een hooge gehackelde berch*" uit (de bergketting door den *Asifo*, *Majumi*, *Ohonó* en andere bergtoppen gekenmerkt). De N. hoek van deze bogt is een lage vlakke hoek, de

Lage Hoek door Vries genoemd en op de Japansche kaarten,*Minato saki*, d. i. havenhoek, omdat zich daar aan den mond van de rivier *Nakagawa* eene aanzienlijke haven bevindt, die 3 *Ri* van de stad *Mito* en 20 *Ri* van den haven van *Tôsi* ligt. Deze afstand komt met de waarnemingen van Vries goed overeen »*de N.hoek* (*Minato saki*) *lach doen S.t.W.* 3 *mijlen van ons, ende de Santduynige hoek* (*Tôsi minato*) *lach doen S.t.W. wel* 6 *mijlen van ons; de N.hoek is een laege vlacke hoek.*" Men heeft hier en meer noordelijk 40 tot 50 vademen zandgrond, die naarmate men den wal nadert, opdroogt. Hier begint het land hooger te worden tot den

Boompjeshoek. »*Een steylen hoek gelyckende een eylant, alwaer wy* (Vries) *uyt de Noort after van daen saegen comen, verscheyden visschersbercken, quaemen te see om te visschen; wat dichter bij d°. hoek comende tot op* 24 *vadem, wit santgront, de gront te vooren swart santgront geweest hebbende. Waeren een myl van de hoeck, saegen doen dat daer een rivier after in streckte Noort op; hier is heel hooch binnenlant op som-*

mige plaetsen 2, 3, 4 *dubbelt, ende op veel plaetsen compt het hooge lant steyl op 't water neer. Sy noemden* (de visschers) *die rivier dien after de genoemde steylen hoeck om de Noort opstreckte, Gissima, ende presenteerden ons daerin te brengen; wesen dat daer in 't incomen* 9 *à* 10 *vadem waters was, ende dat het om de Noort niet en docht. Op de steylen hoeck van Gissima staet wat in 't lant een dramel boomen gelyck of 't een fort was, waervan een boom boven de andere uytsteekt in hoochte, hebbende een ronde cron.*" De boompjeshoek is het voorgebergte, *Siwoja saki* genoemd, de rivier de *Same gawa* of Salm rivier. Eene plaats *Gissima* bestaat hier niet, mogelijk was daarmede de stad *Idsumi*, die eene mijl van den mond van de rivier ligt, of wel de hooge berg van *Irusima* bedoeld; digt bij den mond der rivier is eene haven, waarvan de afstand van *Minato saki* op 24 *Ri* aangegeven wordt. Het hooge land wordt door eene bergketen gevormd, waarvan zich de *Jonowoko*, *Akainowoka* en *Irusima* kenmerken, achter welke de toppen van den *Jakojama* en van andere hoogere gebergten uitsteken. Den *Boompjeshoek* W. $^1/_2$ S. 3 mijlen en eenen hoek, »*daer benoorden liggende, die seer cartelich van cleyne berchies was N.* $^1/_2$ *W.* 3 *mijlen pijlende*, bevond zich Vries op 37° 5′ N.Br., »*hadden doen de diepte van* 40, 36 *vadem swarte santgront.*" Volgens deze waarneming zoude de *boompjeshoek* op 37° 1′ N.Br. liggen. Op onze kaart ligt die op 36° 52′ dus 9′ zuidelijker. »*Omtrent* 6 *mijlen van d*°. *hoeck begint het hooch land te streeken om de Noort.*" Daar is

De Gecartelde Hoek, ook *Caep de Kennis* genoemd, omdat Vries op deze hoogte zes dagen kruistte, ten einde het jagt *Breskens* in te wachten. Deze kaap op den 25 Mei

binnen eenen afstand van 4 mijlen van 't land Z.W.t.Z. en het noordelijkste land dat men zien kon (*Karasu saki* op de Japansche kaarten) N.W.t.N. peilende, bevond zich Vries op de gegiste breedte van 37° 39′ N. Volgens onze kaart zoude zij zich op 37° 32′ N.Br. bevonden hebben, hetwelk slechts een verschil van 7′ voor de breedtebepaling van deze kaap oplevert. Volgens Vries ligt dus de *Kaap de Kennis* op 37° 11′ en volgens onze kaart op 37° 4′, op de kaart van Jansson echter op 37° 22′ N.Br. Op den middag van den 26 Mei, de Kaap *de Kennis* in eenen afstand van omtrent 7 mijlen W. ½ Z. van zich, bevond zich Vries op de bevonden breedte van 37° 20′ N. Volgens deze waarneming zoude echter de meergenoemde kaap op 37° 16′ N.Br. komen te liggen, hetwelk merkwaardig overeenkomt met de later door Kapt. King waargenomene breedte van 37° 15′ N. De door Broughton op zijne originele kaart opgegevene breedte komt met die op onze kaart juist overeen. De gedurende de kruistogt op de hoogte van *Kaap de Kennis* waargenomene diepten leveren de volgende uitkomst op: op eenen afstand van 2 tot 3 mijlen, 25 tot 40 vademen wasige zwarte zandgrond, op 4 tot 5 mijlen afstand van 45 tot 95 vadem wasige grond, konden echter geen grond opkrijgen.

Op de kaart van Jansson en op de kaart van »*gedaene ontdeckinghe onder den Commandeur* Marten Gerritsen Vries, A°. 1643 (1), vindt men eenen hoeck »*Roock hoeck*" genaamd, die echter in 't Journael niet vermeld wordt.

De Rookhoek is buiten twijfel het noordelijkste land op den 25 Mei in 't N.W.t.W. gezien en op de Japansche kaarten *Karas'no saki*, d. i.: Ravenkaap genoemd. »*Een hoeck benoorden ons dat hooch lant was, maer laech op 't water neerliep.*" De kust strekt

(1) Von Siebold, *Atlas von Land- und Seekarten*, N°. 11.

zich Z. en N. uit. Den 27 Mei 's namiddags dezen hoek Z.W. en het noordelijkste land N.N.W. peilende, bevond zich Vries op de bevonden breedte van 37° 50′ N., zoodat de breedte van den *Rookhoek* 37° 42′ zoude zijn, hetwelk ook met de kaart van Jansson juist overeenkomt en met onze kaart slechts een verschil van — 3′ oplevert. »*Waeren hier bij wit gepleckt lant met eenige santboschies, omtrent* 2 *mijlen van lant hadden de diepte van* 19, 20 *vadem, singel ende grove santgront, hier was de gront ongelycke diepte cort op ende af. Het voorlant is duynich lant, maar anders hooch lant, op sommige plaetsen dubbelt; het lant om de Noort scheen een bocht beginnen te maecken. Wij vernaemen dat de stroom hier heen ende weer langs de wal liep.*" De verandering van den grond, die vroeger wasig en zwart zand was, en hier singel en grof zandgrond, bevestigt, dat zich Vries op den 27 Mei 's middags op omtrent 3 mijlen afstand van den *Rookhoek* bevondt, waar zich eene groote rivier, de *Tamano gawa*, in zee stort en zwaren kegelzand met zich sleept. Ook wordt in 't Journaal maar eens van den *lagen Santhoek* gewaagd, te weten op den 31 Mei, 's middags, waar zich Vries op 38° N.Br. binnen een' afstand van 7 à 8 mijlen, W. daarvan op 70—75 vademen bevond. Op de kaart van Vries en Jansson is die uithoek op ongeveer 38° 10′ N.Br. aangeteekend. De plaats echter, waar Vries op den 29 Mei het werpanker op 29 vademen singelgrond vallen liet, en waar hij zich op den middag naar gissing op 38° en 4 mijlen van den wal bevond, is door een *ankertje* aangemerkt; deze bevindt zich in 't Z.O. van

Den Lagen Zandhoek, die op de Japansche kaarten *Ara fama*, d. i.: woeste strand, genoemd is. Daar loopt eene van de grootste rivieren van de oostkust van *Nippon* in zee, de *Ara Kuma gawa*, aan welke ook de ongelijke diepte, de banken en de singelgrond te wijten is. De groote

bogt, die zich van hier allengs tot de Kaap *Kinkwasan*, in 't Journaal *Eylant Toy* genaamd, is de baai van *Sendai*, waar zich de haven van *Siho kama* bevindt, waarvan men 42 Ri naar de kaap de Kennis rekent. Op onze kaart ligt de mond van den *Ara kuma gawa* op 38° 5′ en de haven van *Siho kama* op 38° 22′ N.Br.

Kaap Kinkwasan. Een eiland *Toy* bestaat niet; daarmede is echter buiten twijfel het eiland *Kinkwasan* verstaan, hetwelk ongeveer 1 mijl van het voorgebergte afligt, dat het oostelijk uiteinde van de baai van *Sendaï* vormt. »*Dezen uitsteeckende hoeck van Toy is heel kenbaer; als men uyt de Suyt komt, vertoont hem als een hooch eylant, ende een weynich daer bewesten met een rey van gehackelt geberchte, met een corte spaetsy laech lant.*" Dit eiland is Vries den 1 Junij op een' afstand van eene mijl genaderd, en tusschen dit en een ander, dat hij *Tafeleiland* (op onze kaart *Nagafama*) noemde, ingezeild; »*waeren omtrent 1 myl van de wal, wenden 't doen, t'see gewent synde.*" Volgens zijne waarneming op den middag van den 1 Junij waar hij, den spitsberg van *Toy* N.W. 1/2 W. op 2 à 3 mijlen afstands peilende, zich op 38° 24′ gegiste breedte bevond, ligt dit eiland op 38° 32′ N.Br., hetwelk slechts een verschil van + 7′ met de bepaling van den Japanschen Hof-astronomist Sakusajemon oplevert. Deze waarneming werd op den 2 Julij bevestigd, waar het zuideinde van *Toy* op 38° 29′ bevonden werd, overeenleggende met het zuideinde van het *Tafeleiland.* »*Recht Noorden van het Suyteynt van Toy 1 à 2 mylen liggen eenige gebroocken eylanden ende clippen onder de wal; wat landelycker leyt noch een eylantie, wat langer ende hooger* (*Dezima*)*; dicht onder de cust een half myl daer benoorden leyt noch een ront eylantie gelyck een Toppershoetien* (*Jesima*)*, daer aen beyde eynden al scherpe*

clippen, die boven water leggen, afstrecken ende vertonen haer als naelden. Tusschen het vorige eylant ende het Toppershoetien geleek een rivier in 't lant te loopen". Dit is echter eene diepe bogt *Sjugo fama* genoemd. »*De cust streckte hun hier al noortwaarts, maar met veel inbochten ende was al hooch lant.*" Deze eilandjes zijn op de originele kaart van Vries »*Schildpads eylantjes*" genoemd. Overigens is de beschrijving daarvan en van dit voor de vaart langs de Oostkust van *Nippon* gewigtig punt van verkenning voortreffelijk; wij willen echter nog aanmerken, dat tusschen het zoogenoemde eiland *Toy* (*Kinkwasan*) en den vasten wal een voor Japansche groote schepen bevaarbaar kanaal bestaat, dat *Jama tori no seto*, d. i. het fazanten kanaal, genoemd wordt, en dat aan de Noordzijde van de bogt van *Sjugo fama* zich een tak van de groote rivier *Figami gawa* in zee stort, die tevens bevaarbaar is voor groote schepen en door een kanaal bij *Miato*, eene haven in de baai van *Sendai* uitwatert. Door deze 9 Ri lange vaart, die voor gewone niet al te groote schepen geschikt is, wordt de omzeiling van kaap *Kinkwasan* vermeden, die anders 22 Ri bedraagt. Mogelijk is die ook voor kleine stoomschepen bevaarbaar. Langs het grootste gedeelte van de Oostkust van *Nippon* droogt het water langzaam tot op 10 vademen en minder op; rondom de kaap *Kinkwasan* echter vindt men reeds op korten afstand eene diepte van 80 vademen, en eenige mijlen verder in zee geen grond meer. In het Z.O. van *Kinkwasan*, 2 en 3 mijlen van daar, nam Vries eene om de Zuid loopende strooming waar. Ook Broughton heeft (7 en 8 September 1797) langs de Oostkust van *Nippon* op 39° 55′ tot 40° 44′ N.Br. eene sterke Z. en Z.Westelijke strooming waargenomen. Deze heeft Vries reeds zuidelijker op 37° 39′ op een' afstand van 4 mijlen van de kust ontmoet, en als oorzaak van de korte vreeselijk holle zee verklaard, »*om-*

dat de strooming tegen de wind (uit S.S.O.) liep." De Japansche stroom, de reeds vroeger genoemde *Kuro siwo* of zwarte zeestroom, schijnt aan den grooten oosthoek van *Nippon*, kaap *Daihô saki*, zijne kracht te breken, en vervolgens langs de kaap *de Kennis* meer N.Oostelijk te worden afgeleid. Behalve zijne snelheid en zijne rigting, die aan den zeeman niet ontgaan kunnen, kenmerkt zich de loop van dezen stroom gedurende de koudere jaargetijden en in hoogere breedte door den digten mist, die 's morgens en 's avonds zijn stroomgebied bedekt. Vries klaagt dikwijls tot op de hoogte van bijna 38° N.Br. over »*vreeselycke donckere mist*", terwijl hij noordelijk door heel mooi begunstigd werd. Men kan dus als eene wet van dezen warmen stroom aannemen, dat zijn gebied zich langs de Oostkust van *Nippon* niet verder dan op 38° N.Br. uitstrekt, en dat zich tusschen hem en langs de kust een *koude stroom* indringt, die van de Zuidkust van *jezo* en mogelijk van de straat van *Tsungar*, waar, door dit tot op 12 Eng. mijlen verengd kanaal, de doorstrooming van al dat water belet wordt, afzakt en naar het Zuiden loopt. Dat deze aan den invloed der afwisselende winden min of meer blootgesteld is, is natuurlijk, en zijne kracht schijnt zich als het ware aan die van den warmen stroom allengskens te breken, alhoewel beide stroomen duidelijk onderscheidbaar voorbij stroomen. Want nog op de hoogte van de *Tasmans* eilanden wordt door de Japanners sedert eeuwen de grenslijn van den *Kuro siwo* waargenomen en bepaald. Ook is de warmte van het zeewater in het Noorden van de Oostkust van *Nippon* aanmerkelijk lager als van dat van den *Kuro-siwo*, zijnde het maximum der temperatuur van dien stroom op 86° Fahr. en die der zee bij kaap *Kurosaki* (39° 56') slechts op 55° Fahr.

De Tafelberg. »*'s Avonts lach de Oosthoeck van Toy S.W.t.S. 5 à 6 mylen van ons, saegen in 't N.t.O. een heel hoogen vlacken berch, dien wy*

den naem gaven van den Tafelberch." Deze is, volgens deze peilingen op den 2 Junij gedaan, waarschijnlijk kaap *Wosaki* op de Japansche kaarten; hetwelk ook met de kaart van Jansson en met de waarnemingen van King en Broughton overeenkomt. Daarna zou de hoek van den Tafelberg op ongeveer 39° tot 39° 15′ N.Br. moeten liggen. De beslissing daarvan laten wij aan het onderzoek van Nederlandsche zeevaarders — zoo hopen wij — over; betreuren echter zeer, dat Commodore Perry de Oostkust van *Nippon*, van de Witte hoek af aan tot kaap *Sirijasaki* een afstand van vier en een vierde graad van breedte, of 255 Eng. mijlen voorbijgestoomd is, zonder de aardrijkskundige ligging van deze zoo weinig bekende kuststreek nader onderzocht te hebben.

Caap de Goeree of *Goede ree.* »*Een steylen hoogen gehackelde hoeck, dien wy Caep de Goeree noemden, omdat tusschen beyden schenen veel havens ende eylanden te liggen, daer* (eene) *Goede ree soo het leeck after waere; de cust streckt hier N.t.O. ende S.t.W.*" Volgens zijn bestek van 's middags den 3 Junij, waar Vries op 39° 28′ N.Br. *caep de Goeree* N.t.W. 4 mijlen van zich had, zoude deze kaap op 39° 45′ N.Br. liggen. Op Janssons kaart is dezelve op 39° 40′ geplaatst. Het is de oostelijkste uithoek van *Nippon*, *Kuro saki*, d. i. de zwarte kaap genoemd, die volgens Sakusajemon op 39° 56′ N.Br- en 142° 10′ O.L., volgens Broughton's originele kaart 20′ oostelijker, en volgens v. Krusenstern's berekening 10′ oostelijker ligt. Wij zijn van meening aan de breedtebepaling van Vries thans, waar wij zijn Journael kennen, de voorkeur te moeten geven, en vooronderstellen, dat de kaap *Kurosaki* op de Japansche kaarten te ver van *Tako fama*, waar zich de zoogenoemde haven van *Nabo* of *Nambu* bevindt, geplaatst is. De haven van *Nabo*, waarheen de Japansche visschers aanboden Vries te zullen brengen, is die van

Mijako; en die van *Sehay* is die van *Kusi* (ook *Kuziwoka* genoemd). De eerste is 38 Ri van de haven van *Dezima* bij kaap *Kinkwasan* gelegen, en de laatste ligt 20 Ri noordelijk van die van *Mijako* af. Deze beide havens en nog eene 20 Ri noordelijker bij den Noordoosthoek gelegen, zijn de drie voornaamste havens van het noordelijkste gedeelte der Oostkust van *Nippon*, dat onder het district van *Nambu* behoort: daarvan *Nabo* of *Nambu* (1). »*Een groote voert, streckende S.S.W. heel diep in 't land, souden naer wy sien conden daer heel uyt der see seylen connen,*" werd de *Voert van Goeree* genoemd. Het is de ruime ingang van de haven van *Mijako*, door Broughton en King op hunne (al te kleine) kaarten met den naam van *Port* en *Cape Nambu* beteekend. De beschrijving, die King van den ingang maakt, komt met de Japansche kaart daarvan overeen; dezelve wordt door twee landpunten gevormd, waarvan de noordelijke lage (*une pointe basse de terre*) *Tako fama*, d. i. Inktvisch strand, heet, de zuidelijke hooger is, en met een' kegelberg eindigt (*une colline en forme de cone*) en deswege den naam van *Taka fama*, d. i. hooge strand, heeft (2). De diepte der zee is hier, 2 tot 4 mijlen afstands van den wal, meer dan 100 vademen wasigen grond. De kaap *Kurosaki* kenmerkt zich door eenige hooge naar binnen liggende kegelbergen (de *Kajraki* en *Kabutojama*), die tot het einde van Mei nog met sneeuw bedekt zijn.

De Noordhoek. »*Het verste lant dat wy sien conden, lach N.t.W. 8 mylen van ons (ende*

---

(1) Wij hebben reeds in onze »*Geschichte der Entdeckungen*" aangetoond, dat digt bij deze haven, en waarschijnlijk in de bogt van *Komoto*, het jacht *Breskens* vervallen en Kapt. Schaep gevangen genomen is. Verg. pag. 100, aanmerking 20.

(2) Vergelijk: *Troisième voyage de* Cook, Tom. IV. p. 372. pl. 79. *Geschichte der Entdeckungen im Gebiete von Japan, von* v. Siebold, pag. 10 en 92. Anmerk. 20.

Caep de Goeree S.S.W. 2 mylen) ende was een vlacke hooge berch (de *Croonberch?*); *ende een laege vlacke afgaende hoeck lach N.N.W. 4 à 5 mylen van ons.*" De veronderstelde Noordhoek van Japan is, zoo als uit de Japansche kaarten te zien is en uit de opneming van Broughton blijkt, slechts een gedeelte van de kust, die zich van het oostelijkste uiteinde van *Nippon* (kaap *de Goeree* of *Kurosaki*) in eene noordwestelijke rigting uitstrekt tot op 41° 34′ N.Br. Deze door Vries geziene Noordhoek is de kaap *Tano isi* en de "*laege vlacke afgaende hoeck*," de kaap *Misaki* op de Japansche kaarten, de eerste volgens Janssons kaart op 40° 10′, echter door Sakusajemon, King en Broughton 15′ tot 16′ meer noordelijk geplaatst. Daar wij, alvorens wij van Vries Journael kennis namen, vooronderstelden, dat de door hem benoemde *Noordhoek* kaap *Misaki* was, omdat de op Janssons kaart daarvoor opgegevene breedte juist mede overeenkwam, zoo hebben wij op onze kaart aan kaap *Misaki* den naam van kaap *de Vries* gegeven, terwijl wij aan kaap *Tane isi* den van von Krusenstern gegeven naam *Pointe Nord*, King, bijbehielden. Langs deze kust tot op ongeveer 40° 23′ N.Br. heeft men op een afstand van 4 à 5 mijlen 72 à 100 vadem graauwe zandgrond.

Kaap Sirijasaki, of de Noord-Oosthoek (*P. Nord-Est*, Krusenstern.) Aan onzen Nederlandschen zeevaarder Vries en aan den Engelschen King bleef deze kaap onbekend. Op de, volgens oorspronkelijk Japansche, ontworpen kaarten van de 17ᵉ eeuw vindt men het noordelijk gedeelte van *Nippon* door omtrekken begrensd, die deze kaap duidelijk laten herkennen. Zijne aardrijkskundige ligging echter hebben wij aan Broughton te danken, die dit voorgebergte den 9 Augustus 1797 omzeilde, en hetzelve den 25 d. m. nader bepaalde en *Cape Nambu* noemde. Op deszelfs originele kaart is kaap *Nambu* op 41° 15′ N.Br. en 141° 30′ O.L. geplaatst. Von Krusenstern berekende de ligging van deze kaap op 41°

19°

22′ 45″ N.Br. en 141° 30′ O.L., en Sakusajemon op 41° 25′ N.Br. en 141° 46′ O.L. Op de kaart van »*the Kuril Islands from* v. Krusenstern, v. Siebold *and* Broughton" uitgegeven in 1856, door het hydrographisch bureau van de Admiraliteit te London, is von Krusenstern's berekening bijbehouden. Digtbij liggen rotsen en een eilandje *Rakosima*, d. i. Robben eiland genoemd. Op den 5 Junij was Vries op deze hoogte en zag »*veel zee-robben ende veel drift.*" Het diepte hier langzaam van 70 tot 100 vadem graauwe zandgrond.

De Kaap Toriwisaki (*The North Point of Nipon*, Brought.). Ook van deze kaap hebben wij de aardrijkskundige ligging aan Broughton te danken: »*a low plat point situated in the latitude* 41° 31′ *N. and* 140° 50′ *E. of Greenw.*" Volgens Sakusajemon ligt deze echter 3′ noordelijker en 20′ oostelijker, en op de kaart der Admiraliteit op de breedte volgens Broughton, maar 8′ oostelijker. Ook deze kaap eindigt met een eilandje, *Benten* genoemd, dat aan de Godin Ben zai ten, eene beschermster tegen zeemonsters, toegewijd is en met eene groep rotsen, die zich gelijk naalden boven water vertoonen.

Tusschen kaap *Sirijasaki* en *Toriwisaki* vormt de kust eene diepe bogt, waar zich de haven van *Ohobata* bevindt, die 20 Ri van de aan de Oostkust gelegen haven van *Kusi* afligt. Verder westelijk van daar bij *Ohoai* is nog eene kleine havenplaats voor schepen, die naar de baai en haven van *Awomori* varen, waarheen 23 Ri gerekend wordt. Bij kaap *Toriwisaki* neemt de kust eene Z.Westelijke en vervolgens nog meer zuidelijke rigting aan, en loopt alsdan bij kaap *Kusó domari* naar O.N.O. om; en dit noordelijkste uiteinde van *Nippon* krijgt als het ware de gedaante van een klein schiereiland, waar zich de *Jakejama*, een uitgedoofde vuurberg in het midden van kleinere kegelbergen, 3200 voet hoog verheft. Met het tegenoverliggend N.Westelijk uiteinde, waarvan de noordelijkste hoeken *Tatsupisaki* en *Takonosaki* ge-

noemd worden, vormt dit schiereiland den ongeveer 2 mijlen wijden ingang der baai van *Awomori*, die eene ruimte van 5 tot 6 □ mijlen beslaat, en met den tijd voor de zeevaart belangrijk worden kan. Kaap *Tatsupisaki* of kaap *Tsugar*, die volgens von Krusenstern op 41° 16′ 20″ NBr. en 140° 30′ O.L. ligt, vormt met de tegenoverliggende kaap *Tadeisi* of *K. Matsmai* op *Jezo*, die op 41° 30′ NBr. en 139° 57′ O.L. ligt den westelijken ingang in de straat *Tsugar*, terwijl kaap *Sirijasaki* en de tegenover op *Jezo* liggende kaap *Jesan* volgens Broughton op 41° 49′ 20″ N.Br. en 141° 20′ O.L. den oostelijken ingang tot deze straat, die op Japan *Kukinoseto* genoemd wordt, beheerscht.

Wij hebben deze aardrijkskundige uitweiding gemaakt, om den door Vries langs de Oostkust tot naar den *Noordhoek* van *Nippon* het eerst gebaanden weg verder nog aan te wijzen, en wel tot de haven van *Hakotade* op *Jezo*, die sedert den 31 Maart 1854 aan alle de zeemogendheden, die met *Japan* een tractaat van scheepvaart gesloten hebben, geopend is. En zoo vinden wij het ook doelmatig, dezen Zeemansgids met eene zeildirectie voor het inloopen in de straat van *Tsugar* en de baai van *Hakotade* te sluiten.

De Baai van *Hakotade* ligt N.W. ½ W. op eenen afstand van omtrent 45 Eng. mijlen van kaap *Sirijasaki* op *Nippon* verwijderd. Op deze hoogte gekomen en de rotsen, die aan de Oost- en Noordzijde van deze kaap uitsteken, vooruitgeloopen, bekomt men de kapen *Jezan* en *Siwokubi* met het hooge land van *Jezo* en de Noordkaap van *Nippon* (*Toriwisaki*) in het gezigt. Men houde aanvankelijk op kaap *Jezan*, en vervolgens, kaap *Toriwi* West peilende, op kaap *Siwokubi* aan. Deze ligt op 41° 49′ 22″ N.Br. en 140° 47′ 45″ O.L. De stroom, die de straat in 't Westen met eene snelheid van 5′ in het uur inzet, is in het midden der straat het sterkst, namelijk tusschen kaap *Siwokubi* en *Toriwisaki*, waar de straat het naauwst, 10 tot 12 Eng. mijlen breed is. Japansche vaartuigen, die naar de haven van *Ohobata* zeilen,

gaan derhalve digt bij kaap *Sirijasaki* voorbij en houden zich langs de kust, waar de stroom minder bespeurd wordt; ook loopt hij, volgens de mededeelingen van Japanners, bij *Toriwisaki* digt bij de kust van *Nippon* W.t.Z. om en Z.W., hetwelk zich als eene terugstrooming van de watermassa beschouwen laat, die de naauwte tusschen *Siwokuwi* en *Toriwisaki* niet doorstroomen kan. De Noordkust van *Nippon* is echter klippig, en in het N.N.W. van het *Benten* eilandje zijn gevaarlijke ravelingen. Bij mistig weder en bij nacht is het niet raadzaam de straat in te loopen. Stoomschepen kunnen zich met het hoofd in zee gemakkelijk aan den ingang houden, totdat zij gelegenheid hebben binnen te loopen.

Van den Noordhoek van *Japan* naar de kaap *Jerimo* op *Jeso* overstekende, werd aan boord van *Castricum* 72 tot 100 vademen gewone zandgrond gelood; men was vervolgens grond af, en vond op eenen afstand van 4 mijlen N. van dezen uithoek weder 50 vadem zandgrond. Deze waarnemingen kunnen tot maatstaf der diepte van den Oostelijken ingang der straat *Tsuyar* dienen. In het midden der straat vindt men 50 tot 130 vademen. Wanneer men den hoek van *Siwokubi*, die 12′ O.Z.O. 1/2 O. van de stad *Hakodate* ligt, gepasseerd is, kan men de masten der in de haven voor anker liggende schepen, boven eene lage landengte uitstekende, zien. Daarnaar neemt men nu zijnen cours. Bij het inzeilen in de haven dient, bij helder weder, de 3169 voet hooge *Komagatake* of *Zadelberg* tot gids. Nadat men op eenen afstand van 1 Eng. mijl (ten einde de stilte onder de lagen wal te mijden) het 1136 voet hooge, door eene lage landengte met het Oostelijk gedeelte der baai verbonden voorgebergte, aan welks N.O. zijde de stad *Hakotade* ligt, omzeild heeft, houde men op den scherpen piek van den *Komagataki*, die Noord strekt, aan, totdat de Oostpiek van den *Zadel*, die N.O. bij N. strekt, zich Westelijk van den ronden knop op de kant van het *Zadelgebergte* be-

vindt (1), alsdan hale men van N. naar O. over, tot dat men het midden van den zandheuvel op de landengte Z,O.t.O. $^3/_4$ O. van zich heeft. Zoo doende vermijdt men eene droogte, die aan het Westeinde der stad in eene N.N.Westelijke rigting $^2/_3$ mijl uitstrekt. Alsdan brengt men den zandheuvel op de bakboordzijde, en loopt door, tot dat men den Westhoek der stad Z.W. $^1/_2$ W. van zich heeft, waar men den besten ankergrond op $5^1/_2$ tot 6 vadem diepte vindt. Minder groote schepen kunnen tot op $^1/_4$ mijl den hoek van *Tsuki* digt bij de stad naderen. In geval men bij mist of betrokken lucht den Piek of den Zadel niet onderkennen kan, sture men, nadat men, zoo als gezegd, het voorgebergte omzeild heeft, N.O. $^1/_2$ O., totdat men den zandheuvel in de opgegevene rigting voor zich heeft. Bij ongunstigen wind vindt men op de buitenree op 25—12 vadem goeden ankergrond. De diepte aan den mond der baai is omtrent 30 vadem en droogt allengs tot 6 en minder op. *Hakotade* (de mond der rivier *Kameta*) ligt op 41° 49′ 22″ N.Br. en 140° 47′ 45″ O.L. De miswijzing van het kompas is 4° 30′ W. Hoog water bij nieuwe en volle maan 5 uur. De grootste rijzing en daling van het water bedraagt 3 voet.

IV. DE ONTDEKKING VAN HET LAND VAN JEZO.

Van den vermeenden »*Noordelijcke hoeck van Japan*" had Vries den koers N.N.O. genomen en bevond zich 's middags den 7 Junij op 162° 1′ O. v. Teneriffe (volgens onze verbetering op 143° 39′ 36″ O. v. Gr. en op 41° 24′

(1) »Steer for the sharp peak of Kamagataki, bearing about north, until the east peak of the Saddle, bearing about N.E. by N. opens to the westwards of the round knop on the side of the mountain." Sailing directions for Hakotadi, by Lieut. Wm. L. Maury, in Hawks *Narrative*, pag. 691.

bevonden N.Br.) (1). Van daar tot op 40° 36′ N.Br. heeft men 70 tot 100 vademen graauwen zandgrond, langzaam opdiepende totdat men grond af is. Zij hadden 's ochtends omtrent 10 uur hoog land gezien. Dit was de

Kaap Jerimo, de Z.O.hoek van *Jezo* (*Broen* of *Groen*, Vries) »*een hoogen steylen hoeck*," en ligt volgens Broughton's orig. kaart op 41° 53′ N.Br. en 142° 55′ O.L. Volgens Sakusajemon's kaart echter op 41° 56′ N.Br. en 143° 39′ 10″ O.L. Omtrent 4 mijlen van dezen hoek loodt men 50 vademen zandgrond en 3 mijlen daarvan 24 vad. schulpige zandgrond. Men kan den hoogen hoek tot op $^{1}/_{2}$ mijl naderen en vervolgens langs den wal op de diepte van 20—24 vad. sturen. »*Van d°. hoeck streckt het land N. ende is hier hooch dubbelt lant ende op de toppen bedeckt met sneeuw.*"

Den Z.O.hoek Z.W. $^{1}/_{2}$ Z. 5 mijlen afstand peilende, heeft men in het N.W.t.N. »*een groote bay ofte inbocht.* Dit is de baai van *Firoro*. Vries nam een' N.O. koers langs den wal; het was mistig weer, de zee liep om de N., hem naar den wal zettende, waar hij op 26 vademen grove zandgrond ankerde; zij konden de landzee hooren ruischen. De hoek van deze ankerplaats wordt

---

(1) Langs de oostkust van *Nippon* hebben wij op de lengtebepalingen van Vries niet gelet, omdat in het Journaal gedurende dezen togt de afstand van de Japansche kust telkens naauwkeurig opgegeven is. Wij hebben echter opgemerkt dat de in het Journaal opgegevene gegiste lengte van het eiland *Fatsisjo* met ongeveer + 2° moest verbeterd worden. Die van den hoek *Bosho* levert reeds een verschil van + 2° 22′ O. en die van Kaap *Misaki* en Kaap *Taneitsi* ruim + 3° O. op. Volgens deze verbetering zoude zich Vries op den middag van den 7 Junij op 143° 39′ 36″ O. L. v. Greenw. bevonden hebben, en den »*S.O.hoeck van Eso*" Kaap *Jerimo*, 9 à 10 mijlen in het N. peilende, op 41° 24′ N.Br. Beide waarnemingen zijn, voor zoo verre wij tot heden de aardrijkskundige ligging van den Z.O.hoek van *Jeso* kennen, zeer goed; de lengte verschilt bijna niets met die van de kaart van den Hof-sterrekundige en de breedte + 9′ met die op oughton's originele kaart.

Cabbeljaus hoeck genaamd en is waarschijnlijk de lage uithoek digt bij *Tobui* in de rivier *Monbets*, waar het hooge land afvalt. *Tobui* ligt 35′ noordelijker en 18′ oostelijker als de plaats *Saruru*, wiens breedte door de Hof-astronomisten op 42° 7′ N. en de lengte op 143° 56′ O. bepaald is. Dit laatstgenoemde oord is eene Japansche wachtplaats, en mogelijk zou men aan den mond van de rivier kunnen ankeren. Van Japansche schepen wordt die plaats sedert eene eeuw bezocht. Ik merk zulks op, omdat in het Journaal gezegd is: »*Voorts heeft de cust veel bochten, maer can niet geanckert worden daer men voor de see beschut licht.*" Den 9 Junij op 15 vadem singelgrond ten anker gekomen, wordt 's middags de breedte van 42° 44′ N. berekend en de Z.O.hoek van *Jezo* 12 mijlen Z.W.t.Z. en een lagen hoek (*Cabbeljaus hoeck*) 6 mijlen Z.W.t.W. gepeild, »*hadden noch een hoeck, in 't N.O.* ½ *O.* 6 *of* 7 *mijlen van ons* (*Goutsioer'*), *alwaer wel een revier geleeck bij in te streckken soo wy sien conden; saegen noch lant in 't O.t.N.*"

V r i e s bevondt zich zoo mede in een afstand van ½ mijl van het aanzienlijke dorp *Tokatsi*, (*Tocaptie*, V r i e s), waar de rivier *Usibets*, eene van de grootste op de Oostkust van *Jezo* uitwatert, en de kust zich in eene lage bogt terugtrekt.

Op de originele kaart van V r i e s (1) staan de woorden: »*Alhier* (*Tocaptie*) *komt haar 't eerste vaartuyg van dit Land aan boort, daarin syn twee mannen en een jongen, veel silver om haar hebbende en wijsen na 't gebergte, dat daer silver in overvloet is.*" Deze eerste ontmoeting met de inboorlingen van *Jezo* wordt in het Journaal meer breedvoerig verhaald. Met uitzondering van eenige vroegere mededeelingen omtrent dezen merkwaardigen landaard, die wij in de brieven van de Christelijke zendelingen in de 16 en 17 eeuw vinden (2) en eenige bijzonderheden daaromtrent

---

(1) V o n S i e b o l d, *Atlas von Land- und Seekarten*, n°. 11. E.

(2) *Rerum a Societate Jesu in Oriente gestarum Volumen.* Coloniae. 1574. in 8°. pag. 426. N i c o l a e s W i t s e n, *Noord-Oost Tartarye*,

door de reisgenoten van Vries in de 17 eeuw bekend gemaakt (1), behoort de beschrijving van dit volk, zoo als ook van zijne zeden en gebruiken aan verscheidene plaatsen van het Journaal ingelascht, tot de belangrijkste bijdragen, welke wij door Europische zeevaarders van dezen volksstam, thans bekend onder den naam van *Aino's* of de *ruige Kurilen*, verkregen hebben. Om echter onze geo-hydrographische toelichtingen niet telkens af te breken, zullen wij aan den volkstam der *Aino's* een bijzonder hoofdstuk aan het slot dezer verhandelingen toewijden.

De Bogt van Tokatsi heeft haren naam van het dorp dat aan den noordelijken mond van de deltavormige uitwatering der rivier *Usibets* op 42° 39′ N.B. en 144° 22′ O.L. ligt. De kust is laag en in het zuiden van *Tokatsi* moerassig; daar bevinden zich verscheidene meeren, waarvan die van *Jeutô* het grootste is.

De Rivier en de hoek van Kusuri, ongeveer 33′ in het N.O. van *Tokatsi*, loopt de *Kusuri* (*Goutrivier*, Vries) in zee en het lage stroomgebied van dezelve vertoont zich als eene opening van het land, die ook door Broughton gezien en op zijne kaart aangeteekend is. Deze rivier is de grootste van de Oostkust van *Jeso* en bestaat uit de vereeniging van twee armen, waarvan de oostelijke uit een binnenmeer aan den voet van den berg *Otosja* (het heeft den naam van *Kusuri*) en de westelijke ook uit een binnenmeer aan den voet van den berg *Akani* ontspringt en daarvan *Akanibets* (*bets* is rivier, beek) genoemd is. Deze beide hooge pieken behooren tot de bergketen, waarvan het Z.W. gedeelte, volgens Jansson's kaart, »*de Blaauwe berg*" en het N.O. uiteinde »*Batavias bergh*" door Vries ge-

---

Deel II, pag 57. »*Bericht wegens het rijk Jesso, volgens zekeren brief van den vader* Hieronymus de Angelis, *geschreven in 't jare* 1622.

(1) *Beschrijvinge van het Eylandt Eso soo alst eerst in 't selvige jaer door het Schip Castricum beseylt is.* Tot Amsterdam. 1646. Vergelijk daarmede ook N. Witsen, Deel II, pag. 50.

noemd is. Ook Broughton vermeldt den eerstgenoemden onder den naam van *Peaked Hill*, en peilde op 42° 47′ N.Br. dien piek N. 9° O. en de opening van het land (den mond van de *Kusuri*) N. 21° O., op eenen afstand van 12 tot 15 Eng. mijlen. Het stroomgebied van den *Kusuri* is van de *Ainos* bewoond, die langs de beide armen eenen weg naar de binnenmeeren van *Kusuri* en van *Akani*, en van daar langs de rivieren *Sjaribets* en *Ikutsinakots* naar de Noordkust van *Jeso* gebaand hebben. Eenige Eng. mijlen oostelijker van de uitwatering en van de *Kusuri* steekt een hoek uit, aan welke wij den naam van Kaap *Kusuri* gegeven hebben. De meergemelde opening van het land vormt met deze kaap eene baai, waar, zonder twijfel, schepen eene goede tegen de N.O. en Oostelijke winden beschermende ankerplaats zullen vinden. Deze van geen europeschen zeevaarder tot nu toe bezochte kustenstreek bevelen wij aan hunne bijzondere aandacht en hebben derhalve dezelve meer breedvoerig, volgens de Japansche kaarten en berigten, beschreven.

Van zijne ankerplaats bij *Tokatsi* nam Vries zijnen koers Oost tot op eenen afstand van ongeveer 50 Eng. mijlen van de kust; daar geen land ontdekkende, stelde hij den koers N.O. en vervolgens N., om het land in het gezigt te krijgen. Den 11 Junij 's middags bevond zich Vries op 43° 10′ N.Br., $2^1/_2$ mijl van het land, op de diepte van 27 vadem zwarten zandgrond. Van deze hoogte zijn drie voor de zeevaart belangrijke punten van de Oostkust bepaald geworden; in het W.t.Z. 6 mijlen afstand de kaap *Seriba* (*Santanel* Vries), die de Zuidelijke uithoek van den ingang in de *Baai de Goede Hoop* is, dan in het N.O. 4 à 5 mijlen afstand de *Kaap de Manshooft*, en in het W.t,N. $^1/_2$ N. eene rivier, de *Hokirarubets* bij *Biwase*. Ook zijn de digt aan den mond dezer rivier gelegene eilandjes *Fujutar* en *Kitafu* en een eiland aan den ingang der baai *de Goede Hoop* gelegen, door de Japanners *Daikoksima*, door de *Aino*'s *Ho-*

romosiri en door Vries *van der Lyns eylant* genoemd, waargenomen geworden.

De Kaap Seriba (*Santanel* Vries) vormt den Zuidelijken wal en kaap *Harasan* (*Caep Maetsuyker*) den Noordelijken wal van den ingang der baai *de Goede Hoop*, waar voor een eilandje ligt, door de Japanners *Daikoksima* (d. i. het eiland van den god van den rijkdom) en door Vries, na zijne terugkomst in deze baai, *van der Lyns eiland* genoemd. Dit eilandje is door eene reeks klippen met den Noordelijken wal verbonden, en van den Zuidelijken wal steekt een rif met rotsen boven water 1½ mijl O.Z.O. in zee uit. Kaap *Seriba* ligt 8′ Zuidelijker en 5′ Westelijker als *Atkesi* of *Akkes*, de voornaamste plaats in de baai, die door den Hofsterrekundige op 43° 2′ N.Br. en 145° 34′ 27″ O.L. geplaatst is. Op Broughtons originele kaart is de ingang met het voorliggend eilandje en eenige rotsen onder 43° 0′ N.Br. en 144° 36′ O.L. aangestipt. Volgens Vries zoude dezelve op ongeveer 43° 5′ N.Br. te leggen komen.

De Baai de Goede Hoop verdient dezen naam, aan haar door onzen vermaarden zeevaarder gegeven, die daar van 16 Augustus tot 1 September zich ververscht en zijn schip hersteld heeft. Dezelve is naast die van *Hakotade* de beste van *Jezo*, en op de Z.O. kust de eenige veilige haven voor grootere vaartuigen.

Van de baai *de Goede Hoop* heeft Nicolaes Witsen (1) eene schets volgens oorspronkelijke handteekeningen medegedeeld, die in vergelijking met het plan van Atkis, in 1793 door den Russ. Lt. Laxmann opgenomen (2), en met de beide kaarten van *Jezo* van Sakusajemon en van Mogami Toknai (3), voor zoo verre de buitenbaai

(1) *Noord- en Oost-Tartarye*, Deel I. AA. pag. 66.

(2) von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Atlas n. 104.

(3) von Siebold, *Atlas von Land- und Seekarten*, n. 2. Die Insel *Jezo* und die Japanischen Kurilen nach einer Originalkarte von J. Sausajemon. Bai von *Atkesi* nach M. Toknai.

betreft, goed overeenkomt. Volgens deze schets is de buitenbaai ruim 3 mijlen diep en $2^1/_2$ mijlen wijd, met hoog land omgeven; het vaarwater in het midden is ruim, zuiver en 15 tot 6 vademen diep kleigrond; alleen langs de Oostkant in het Zuiden van eenen steilen uithoek, die »*Caep Swers*" genaamd is, liggen eenige rotsen en klippen, insgelijks aan de in eene bogt zich uitbreidende Westzijde. De ingang is in het Zuiden, zoo als gezegd, door het *van der Lyns eiland* en een ander eilandje, *Bonmosiri*, waarvan zich eene reeks rotsen naar kaap *Maetsuycker* uitbreidt, en door een van kaap *Seriba* O.Z.O. vooruitstekend rif beperkt en ongeveer eene mijl wijd. In het N.O. ligt de binnenbaai. Volgens de beschrijving van den verdienstelijken stuurman Coen en de plans van Laxmann en de Japansche aardrijkskundigen vormt die eene kom, die ongeveer 2 mijlen wijd is, echter ondiep en vol oesterbanken, en in het midden laag, vlak, verdronken land — vier à vijf eilandjes — heeft; zij is met bergachtig land omgeven en door groote valleijen doorsneden, waar volgens Sakusajemon en Toknai twee rivieren en verscheiden kleine beeken uitwateren. De Noordelijke rivier noemt *Tokisijarubets*, de Westelijke *Ukorubets*, beide alhoewel ondiep zijn met kleine booten 2 à 3 mijlen opwaarts bevaarbaar. Langs de eerste en eene andere verder naar het Oosten loopende rivier, *Kokopebets*, verkeeren de *Aino's* met de in het O. gelegene *Baai van Laxmann*, de stapelplaats van den handel met de Kurilen, en langs de tweede met hunne landgenooten langs de *Kusuri* rivier. Deze met den tijd meer en meer toenemende handelsverbinding met het binnenland van *Jezo* en met de Kurilische eilanden en de voor de zee- en kustvaart gunstige ligging der baai *de Goede Hoop* geeft aan deze zeeplaats een goed vooruitzigt, en daartoe zal, daar de haven van *St. Peter en Paul* op het schiereiland van *Kamtschatka* sedert de oprigting van die van *Aian* en eene in de baai *de Castries* zijne beteekenis verloren heeft, een der belangrijkste

punten voor de handels- en oorlogschepen in het Noordelijk halfrond van den Grooten Oceaan kunnen worden (1). Ten tijde van het bezoek der baai door het fluitschip *Castricum* was slechts *Atkis* van eenige *Aino*-familiën bewoond; thans vindt men reeds meer dan twintig gehuchten rondom de baai door *Aino's* en Japansche visschers bewoond.

Tot aan het inkomen van de baai loodt men 27 tot 18 vademen zandgrond. Alsdan loopt men bij Westen van den steilen hoek van *van der Lyns eiland* binnen, latende een ronden steilen hoek (kaap *Seriba*), waar een rif O.Z.O. ver uitsteekt, aan bakboord liggen. Binnen den hoek van het eiland gekomen, neemt men den koers N.N.W. op 15 tot 6 vademen kleigrond naar eenen scherpen steilen hoek (door Vries *Caep Swers* genoemd), dien men achteromloopt om ten anker te komen.

Achter dien hoek is eene smalle bank, waarop bij laag water 10—11 voet, bij gewoon hoog water 15—16 voet, maar binnen dezelve 5—7 vadem water staat, en natuurlijk bij springvloed nog hooger (2). Men komt hier regt voor het dorp *Atkis* op 5 vademen kleigrond ten anker. Ook vindt men achter het *van der Lyns* eiland op 8 vademen kleigrond eene goede ankerplaats, waarvan men na het binnenkomen of voor men uitzeilt een voordeelig gebruik kan maken. Om zich te ververschen en schepen te herstellen, wel ook om des noods daar te overwinteren, biedt thans reeds deze haven de beste gelegenheid. Men kan zich daar

(1) De schrijver dezes heeft daarom reeds in 1852, toen hij een ontwerp van een gezantschap naar *Japan* en van een tractaat met dat rijk te sluiten, aan Z. E. den toenmaligen Minister van Koloniën aanbood, in § 4 gezegd: „worden twee stations voor stoomscheepvaart, eene in het Noorden van het rijk, *de Baai van de Goede Hoop* op *Jezo* enz. aangewezen." Vergelijk hiermede het *Rapport aan Z. M. den Koning* over de Japansche aangelegenheden, uitgebragt door Z. E. den Minister van Koloniën, onder dagteekening van 12 Febr. 1855. Art. 4. I.

(2) „*Hier in de bocht ende ree van Ackys maeckt een O.N.O. ende W.Z.W. maen hoochwater.*"

met water, visch, kabeljaauwen, steuren, roggen, tongen, brand- en scheepsbouwhout ruim voorzien. Digtbij in de bosschen groeijen zware eiken, vuren, berken, wilgen, linden en noteboomen (1). Ook vindt men daar aalbeziën, frambozen (2) en *appeltjes van roosen* (3). In den winter zal men hier beeren, herten en vogels vinden; in den zomer is het moeijelijk in de digtste bosschen en het hooge rietgras te jagen. Thans, waar deze baai van Japansche visschers en kooplieden bezocht is en zich daar waarschijnlijk ook eene Japansche volkplanting nedergezet heeft, zullen ook andere ververschingen en levensbehoeften te verkrijgen zijn.

Kaap Maetsuycker. Zoo werd door Vries de Oostelijke uithoek van den ingang der baai *de Goede Hoop* genoemd en van daar tot zoo ver de kust N.O. strekt door eene voortreffelijke afteekening van het land kenbaar gemaakt (4). Op Jansson's kaart is deze hoek ook zoodanig genoemd; in het Journaal vinden wij echter niets van deze kaap gewaagd. Op de Japansche kaarten noemt men het *Harasan* en ligt ongeveer 3′ à 4′ N.N.O. van *Atkesi*. De reeks van rotsen, die zich van daar naar *van der Lyn's* eiland uitbreiden en waar bij laag water niet meer als 5 voet water staat, maakt zelfs aan booten de doorvaart naar de baai gevaarlijk. Voor Japansche en andere kleine vaartuigen bevinden zich langs deze kust nog twee ankerplaatsen, als:

De haven van Biwase en de reede bij de *Iruri* eilandjes. De eerste ligt 50′ oostelijk en eenige minuten noordelijk van *Atkesi*, eene kleine baai aan den mond van de rivier *Ho-*

---

(1). Voor scheepsbouw zijn bijzonder geschikt de *Pinus jesoensis* (in de Aino-taal *Fuppo* genoemd), *P. densiflora* (*Kui*). *Abies bifida* (*Suuk*), *Q. dentata* (*Gomuni*) en eene andere eiksoort, *Bironi*. Ook leveren berken (*Tatebi*), linden (*Kobergon*) en ahorn (*Fusini* en *Tobeni*) goed timmerhout.

(2) *Rubus palmatus* (*Imare fureppi*).

(3) Het zijn de vruchten van *Rosa rugosa* en *Kamtschatica* (*Mau*), die van de *Aino's* en Kamtschadalen algemeen gegeten worden.

(4) Nicolaes Witsen, Deel II. A. pag. 65.

kiurbets gelegen en door twee eilandjes *Kitafu* en *Binebitje* (volgens Laxmann *Tsigab* en *Kikumushiri*) en verscheidene hooge rotsen (vijf?) in het Oost en Zuidoost beschermd. Het is de rivier, die den 11 *Junij* 's middags aan boord van *Castricum* W.t.W. $^1/_2$ W. gepeild is; de eilandjes zijn voor land gehouden, maar »*eenige clipies onder de wal liggende boven water*" gezien worden. De laatste ligplaats is op verscheidene Japansche kaarten aangewezen, doch de ligging en de afstand van de *Iruri* eilandjes van de kust is nog twijfelachtig. Volgens de kaart van Mogami Toknai (1) en de originele kaart van Broughthon (2) en ook volgens eene oude handschriftelijke kaart, ons door eenen Japanschen geneesheer Fukutsi Gensok (3), die lang op *Jezo* geweest is, medegedeeld, liggen dezelve digt bij Kaap *Usu*, hetwelk wij voor »*Caep de Manshooft*" van Vries houden. Het zijn twee grootere en een kleiner eilandje *Iruri*, *Moiruru* en *Kinasitomari* genoemd. Ook op het plan van Laxmann liggen deze eilandjes (zij zijn *Erori* genaamd) in het oosten van een uithoek, waarop zich de plaatsnaam *Otishi* (*Otsisi*), die op alle kaarten digt bij kaap *Usu* geplaatst is, aangeteekend bevindt. Op de landverkenning van Vries (4) zijn verscheidene eilandjes kenbaar en in het Journael is gezegd: *Hier* (*Caep de Manshooft in het N.W.t.W.* 2 *mijlen van ons ende was diep* 25 *vademen swart santgrond*) *is al slecht lant, niet hooch, sonder geberchte, saegen toen in 't N.W.t.W. van ons een rif, daer het seer op barnde, ende lag omtrent een mijl van lant, ende om de N.O. van de Caep de Mans-*

(1) Von Siebold's *Atlas von Land- und Seekarten*. N°. 2. A.

(2) *Catalogus librorum ac manuscriptorum Japonicorum a* Ph. Fr. de Siebold *collectorum Lugduni-Batavorum* 1845. N°. 177. *Jesono dsu*, Mogami Toknai *geographi Jap. illustrissimi mappae geographicae quinque*.

(3) *Catalogus librorum et manuscriptorum Japonicorum*. N°. 178. »*Matsumaë Jesono dzu* est viro tabula geogr. exhibens insulam *Jeso* cuius caput est *Matsumaë*."

(4) N. Witsen, Deel II. pag. 65. A.

hooft lach een vlack eylantien met 3 cleijne berchics, het N. eynt van d° eylantie lach N.N.O. 3 mijlen van ons. Het rif vindt zich juist zoo op Laxmann's plan aangegeven en daardoor wordt ook bevestigd, dat de kaap *Usu* de

Caep de Manshooft, Vries, is. Op Sakusajemon's kaart ligt dezelve op 43° 11′ N.B. en 146° 14′ O.L. en zoude volgens de peilingen aan boord van *Castricum* op den 14 Augustus gedaan, op 43° 16′ N.B. liggen, en is zeer kenbaar beschreven: »*gaeven dien hoeck de naam van Caep de Manshooft, omdat hij hem vertoont als een hooft.*" Van deze kaap steekt de kust N.O. en loopt in eene smalle, lage, 50 minuten lange landtong, kaap *Nossjam* uit, die door von Krusenstern kaap *Broughton* genoemd en op 43° 38′ 30″ N.B. en 146° 7′ 30″ O.L. geplaatst is. Noch Vries, noch Broughton hebben echter deze landtong als het oostelijkste punt van *Jezo* herkend en geweten, dat om de W. van deze landtong een straat bestond, die het eiland *Jezo* van *Kunasiri*, het zuidelijkste van de *Kurilen*, afscheidt. Wel bevindt zich reeds op de kaart van de Keizerl. Akademie te St. Petersburg, in 1758 uitgegeven, het eiland »*Kunaschir*," door eene straat van *Jezo* afgescheiden (1), en waarschijnlijk is zulks volgens de waarnemingen van Spangberg en Walton geschiedt; de ontdekking echter dezer straat moeten wij aan Laxmann (1792) toekennen. Zijne kaart bleef echter tot het begin van deze eeuw in het Archief te *Kamtschatka* liggen. Aan den vermaarden Admiraal Golownin en zijnen bevrijder uit de Japansche gevangenschap, Admiraal Ricord, heeft men eene nadere kennis van deze straat, waaraan von Krusenstern den naam van straat *Jezo* gegeven heeft, te danken. Alvorens wij met Vries de oostkust van *Jezo* verlaten, moeten wij nog opmerken, dat von Krusenstern bij vergissing de baai van *de Goede Hoop* tweemalen op zijne kaart van *Jezo* geplaatst heeft, een-

(1) *Nouvelle Carte des découvertes faites par de vaisseaux Russiens etc.* in Muller's *Découvertes etc.*

maal onder den naam van baai *de Goede Hoop*, volgens Janssons kaart, andermaal onder die van baai van *Alken* volgens het plan van Laxmann (1).

De Coen's eilanden. In het Noorden van kaap *Broughton* breidt zich het eiland *Kunasiri* in eene wijde bogt uit, waarin verscheidene kleine eilanden liggen. Deze bogt heeft Vries en ook nog Broughton voor een gedeelte van de kust van *Jezo* gehouden. De kleinere eilanden werden echter juist onderscheiden, opgenomen en beschreven, en *Barbaren* eiland, de *Gebroocke* eilanden van *Tamary* en het *Walvisch* eiland benoemd; het grootste daarvan, in het N.O. gelegen, vooronderstelde Vries een berg te zijn, die bij het »*Lant van Eso*" behoorde. Dezen berg noemde hij den *Santberg* en den vermeenden Oostelijksten uithoek van *Jezo* »*Caep Canael* of *Caep Diemen*".

Op zijne heen- en terugvaart zien wij onzen stouten zeevaarder tusschen deze groep van eilanden dagen lang met tegenspoed van wind en weder worstelen, en vooral is het de digte en lang aanhoudende mist in deze gewesten, die zijnen loop deed staken, den gezigteinder beperken en zijne waarnemingen verhinderen.

De onderlinge ligging dezer eilanden is door de kompaswaarnemingen op den 12 Augustus, waar zich Vries op 43° 46′ N.Br. bevond, als volgt bepaald geworden: *Caep Canael* (N.O. hoek van het eiland *Sikotan*) 5 mijlen N.N.O. ½ O., het *Walvisch eylant* (*Taraku*) N.W. ½ W. 1¼ mijl en de *Gebroocken* eilanden W.Z.W.; en denzelfden dag 's avonds op 43° 42′ N.Br. het *Barbaren* eiland W.Z.W. 1½ à 2 mijlen, het *Gebroocken* eiland N.O.t.O. 1 mijl, en nog een *lang vlack eylant* N.W. 1½ mijl. Daarbij voegen wij nog de peilingen van de op 43° 26′ N.Br. ontworpen, door Nicolaes Witsen (2) medegedeelde kustver-

(1) Ik had het genoegen den grooten zeevaarder, bij mijn verblijf te St. Petersburg in 1834, van dezen misslag te mogen overtuigen.

(2) N. Witsen, Deel II. pag. 65. E.

kenningen: *Barbaren* eiland (Westpunt) N.W.$^1/_2$W. 2 mijlen, *Gebroocken* eilanden N.W.$^1/_2$N. 3 mijlen. Ook kunnen de op den 18 Junius op 43° 28′ N.Br. 1 mijl in het Z.W. van het *Barbaren* eiland voor anker gedane waarnemingen iets tot de bepaling van de ligging dezer eilanden bijdragen. *Caep de Manshooft* W.t.N. 3 mijlen, het *eylant met 3 berchies* N.W.$^1/_2$N. 2 mijlen, *een groot reeif* N.t.W. $^1/_2$ W. 1 mijl, N.W.$^1/_2$N. 3 mijlen een laag eiland, N.N.W. $^1/_2$ N. de Piek en N.O.t.N.$^1/_4$O. *een vlack eilant* 1 mijl, het *Barbaren eilant*. Ook lag *een partij clippen boven en een deel onder water* O.t.N. 1 mijl.

»*Dese voorschreven eylanden syn* 1, 1$^1/_2$ *à 2 mylen lang, hebbende veel cleyne eylandekens ende clippen by haer liggen, after dese eylanden op het vaste lant* (het eiland *Kunasiri*) *legt een kennelycke berch boven met een keep* (*de Piek Antony*) *ende leyt alleen.*"

Deze berg, dien wij later nader zullen leeren kennen, is, omdat hij 20 mijlen ver uit zee kan gezien worden, hier een belangrijk punt van verkenning. De eilanden en rotsen, wier met namen beteekend getal op Sakusajemons kaart (1) op tien aangegeven is, en zich op Toknai's kaart (2) op 12 grootere en kleinere eilandjes en meer dan 30 rotsen beloopen, en meestal met de *Aino*-namen voorzien zijn, maken eene aanzienlijke groep uit, die zich van kaap *Brough*-

(1) Volgens Sakusajemon's kaart noemen deze eilandjes en rotsen naar hare N.O. strekking: *Sisjo, Utsuki, Akiroro, Juru, Harukaru, Sibots, Imukusibe, Taraku, Itasibets* en *Kaliof*.

(2) Volgens Toknai's kaart zijn de eilandjes naar hare grootte: *Sisjô, Sibjuts, Taraku, Juru, Akiroro, Harukaru, Onekinasi, Tomari, Moimosiri, Utsuki, Masirika, Honkinasi tomari* en *Monrika* genoemd. De rotsen en klippen willen wij overslaan en nog bemerken, dat *onsiri* in de *Aino*-taal eiland en *tomari* verblijf of dorp beteekent, en dat bij al deze namen *mosiri* (*muschir*, Russische uitspraak) gevoegd is. Op de oude kaart van *Jezo* van den bovengenoemden geneesheer Kensok zijn ook reeds negen eilandjes met namen opgegeven, en noemen naar hare grootte: *Sisjo, Sirots, Kinasitoma, Juru, Harukaru, Akiroro, Monrika, Uritsi* en *Mojomosiri*.

ton N.O. tot den »*Santberg*" (het eiland *Sikotan*) uitbreidt en ongeveer 45′ in lengte beslaat. Wij hebben aan dezelve op onze verbeterde kaart van *Jezo* (1) den naam van den verdienstelijken stuurman Cornelis Jansz. Coen gegeven, zijnde hij de man aan wien wij de eerste aardrijkskundige beschrijving daarvan in zijn Journaal te danken hebben.

Met dat al is het moeijelijk volgens deze door de Japanners, door Vries en Coen, en ook door Broughton gedane waarnemingen, de juiste ligging van de vier aanzienlijkste dezer eilanden juist te bepalen, en wij dienen ons vooreerst nog aan de ligging van dezelve op Sakusajemon's kaart te houden. Voor zoo ver de door Vries aan dezelve gegeven namen betreft, zoo houden wij het daarvoor, dat *Juru* het *Barbaren* eiland, *Sibotsi* de *Gebroocken* eilanden, *Taraku* het *Walvisch* eiland, en het lange eiland op den 13 Junius N.W.$^1/_2$N. 3 mijlen van de ankerplaats, *Sisjó* is. De diepte wordt van 25 tot 65 vademen zandgrond langzaam naar de eilanden toe opdroogende, en in het Z.O. van het *Walvisch* eiland 70 tot 120 vademen singelgrond (2) bevonden en op de heenreis eene Noordelijke en op de terugreis eene N.Oostelijke strooming waargenomen.

Het Eiland Sikotan (*Tschikotan*, Russ.). Het is de »*Santberg*" van Vries en onbegrijpelijk, dat deze zeevaarder en zijn bekwame stuurman dit ver van het vermeende »*Lant van Eso*" afgescheiden eiland niet herkend, en voor eenen berg en den Oostelijken uithoek van dit land, die hij *Caep Canael* of *Diemen* noemde, gehouden heeft, en wij meenen deze vergissing alleen aan de digte, aanhoudende mist te moeten wijten. Broughton heeft *Sikotan* op den 6 en 7 October 1796 omzeild, zijne aardrijkskundige ligging bepaald, en aan hetzelve den naam gegeven van den Russischen Kapitein Spangberg, die het in de maand Julij 1739 be-

(1) von Siebold, *Atlas von Land- und Seekarten*, n. 2 en n. 2 A.

(2) Singelgrond is langs de Oostkust van *Japan* en het land van *Jeso* een kenmerk, dat men niet ver van den mond eener rivier is.

zocht had (1). Door Golownin werd in 1811 de aardrijkskundige ligging nog juister bepaald, en in 1812 en 1813 de Oost- en Noordkust door Ricord en zijnen opvolger, aan boord van de *Diana* omzeild. Spangberg bepaalde de breedte reeds op 43° 50′; volgens de kaart van Janssen ligt *Caep Canael* op 44° 7′, doch volgens Vries waarnemingen van den 10 Augustus 's middags, op 43° 56′ N.Br., hetwelk met die van Golownin en van de Hof-astronomisten van *Jedo* op eenige minuten na overeenkomt, te weten 43° 52′ en 43° 58′ N.Br. De lengte van Golownin, 146° 43′ 30″ O., verdient vooreerst nog de voorkeur, verschillende 9′ van die op Broughton's originele kaart, waar het midden van het eiland op 146° 52′ O.L. geplaatst is. *Sikotan* strekt 5 Eng. mijlen Z. en N. en O. en W., en is kennelijk door den »*Santberg*". Men vindt daar water, brandhout en eenige vruchten. Kapitein Spangberg, die digtbij op 8 vadem zandgrond ten anker gekomen was, nam dennen, elzen en andere boomen waar, ook ontmoette hij inboorlingen, die zeer ruig waren en de taal der overige Kurilen (*Aino's*) spraken. De door Vries op den 13 Junij ontmoette *Aino's* behoorden waarschijnlijk hier te huis, en de plaats, die »*dese habytanten Takotekan en Rackokan noemden, èn die sy wesen in 't N.O.t.N. te liggen*, is de baai van Sjakotan of Malakotan, op de N.W. kust gelegen.

Volgens Toknai's kaart vinden zich op *Sikotan* meer dan 20 gehuchten van de *Aino's*, en verscheidene baaijen, waar riviertjes uitwateren en Japansche schepen ten anker komen. Rondom liggen vele eilandjes en rotsen, en in het Z.W.¹/₄W. van het eiland, op eenen afstand van 9 à 10 Eng. mijlen eene groep van vijf lage eilandjes, volgens Sakusajemon *Kabiof*, en volgens Toknai *Mosirika* genaamd, en met rotsen en klippen omgeven. Golownin heeft er vier gezien en is digt daarbij voorbijgezeild; ook op de kaart van

(1) *Voyages et découvertes faites par les Russes*, T. I. pag. 218.

Vries zijn dezelve aangegeven. Buitendien schijnen rondom deze eilanden vele klippen en gevaren aanwezig te zijn.

Het Eiland Kunasiri (*Kunaschir;* Russ.), in het jaar 1758 op de voormelde kaart van de Keizerl. Akademie der Wetenschappen te St. Petersburg vertoond, is allengs weder verdwenen. Lapérouse nam, na de ontdekking der straat, die zijnen naam vereeuwigde, in Augustus 1787 zijnen koers N.O. langs het naburige eiland *Jetorop*, zonder evenwel de N.O. kust van het vermeende »*Lant van Eso*" te raken. Broughton hield ook de *Walvisch* baai voor de Oostkust van *Jezo*. De ontdekkingen van Laxmann bleven verborgen, en zoo werd, na de terugkomst van Golownin uit zijne Japansche gevangenis te *Matsmaë*, von Krusenstern met de ontdekkingen van dezen verdienstelijken zeevaarder bekend en in de gelegenheid gesteld, op zijne in 1815 uitgegevene »*Allgemeine Weltkarte*" (1) het eiland *Kunaschir* te vertoonen en de straat, die het van *Jezo* afscheidt, de straat van *Jezo* te noemen.

Wij kennen echter alleen door Golownin en Ricord van het N.O. en Z.W. einde de aardrijkskundige ligging van dat eiland, zijnde de N.O. hoek kaap *Moimoto* (*C. Loffzöff*, Krus.) door Golownin op 44° 29′ 15″ N.Br. en 146° 8′ O.L., en het Z.W. einde, het Japansche fort in de Baai, waar Golownin gevangen werd (*la Baie des Traitres*) op 43° 44′ N.Br. en 144° 59′ 30″ O.L. bepaald geworden. De kennis van de geheele configuratie der kusten hebben wij, met uitzondering van de *Baie des Traitres*, waarvan in de nieuwe Russische uitgave van Golownin's reize in 1851 een voortreffelijk plan medegedeeld is (2), alleen aan de op-

---

(1) Von Krusenstern, *Reise um die Welt, Atlas*, N°. 1. *Desselfs Erläuterungen zu einer Charte des ganzen Erdkreises. etc.* 1 Band. 4°. Leipzig, 1819. pag. 88.

(2) записки василія михйловича головнина, въ плѣну ч япо нцевъ въ 1811, 1812 и 1813. голахъ. САНКГ ПЕТЕРЪЧРЪ. 1851. Daar is de breedte op 43° 44′ 35″ N. en de lengte op 145 9′ 46″ O. aangegeven.

noeming der Japanners, zoo als die in Sakusajemon's en Toknai's kaart zich vertoont, te danken.

Daarentegen laten zich de waarnemingen, die aan boord van de *Castricum* gedurende den togt langs de *Coen's* eilanden en tegenover de »*Walvis bay*," en gedurende het verblijf voor anker van dit schip van 4 tot 12 Julij aan den westelijken ingang van de *Canael de Piero* of *Antony* gemaakt zijn 1), als eenige hoogst belangrijke aardrijkskundige en hydrographische bijdragen beschouwen en teregtbrengen; en vooral zijn het de kustverkenningen, die ons Nicolaes Witsen bewaard heeft, waardoor de strekking en de gedaante van het hooge gebergte, dat het Noordoostelijk gedeelte van dit eiland kenmerkt, aanschouwelijk gemaakt wordt. De op den 13 Junij 's middags op het vaste land geziene »*kennelijcke berch boven met een keep*" die alleen ligt, is de berg *Tsiuna* of *Tjôsinobori*, de hoogste op het zuidelijke gedeelte van *Kunasiri*, en de den 14 Junij op de breedte van 43° 25′ in N.Wt.N., en wel bijna 20 mijlen afstand gepeilde »*hoogen berch met een piek*," is de vulkaan *Tsjatsja noburi*, waaraan die Vries de naam van »*Pieck Antony*" (naar Antony van Diemen, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, in de jaren 1636—1645) gegeven, en dien de stuurman Coen den »*Hooge Tepelberch*" noemt, hetwelk de woordelijke vertaling van den *Aino*-naam is, beteekende *Tsjatsja* borst en *Nobori* hooge berg, piek. Volgens Toknai is deze nog een brandende vuurberg en de hoogste op het eiland. Na eene schets van dien vulkaan laat zich de *Tepel* als eene zijdelingsche uitbarsting, die zich allengs kegelvormig verhoogt heeft, herkennen, zijnde ook aan de zijde van den berg eene zulke zoogenoemde *laterale eruptie* zigtbaar (2). Daar deze piek zeer kennelijk is en op 20

---

(1) »*Quaemen ten anker, als synde* ²/₃ *myl van lant op 20 vadem santgront; synde onder het N.O. eynt van Eso 2 mylen beweslen het Canael Antony.*"

(2) Het schijnt toch, dat de top of krater van dien vuurberg in

mijlen uit zee kan gezien worden, zoo is de aardrijkskundige ligging van dezelve voor de zeevaart zeer belangrijk. Volgens de waarnemingen van Golownin en Ricord ligt die op 44° 31′ N.Br. en 145° 46′ O.L en op Broughton's originele kaart op 44° 20′ N.Br. en 146° 10′ O.L. Volgens Vries, die den »*W. hoeck ofte afgaende hoeck van de Tepelberch*" 's middags den 11 Julij op 44° 43′ N.B. Z.t.W. ½ W. 2 mijlen afstands peilde, zoude die hoek op 44° 36′ en de »*Tepelberch*," die volgens Sakusajemon's kaart 10′ zuidelijker ligt, op 44° 26′ liggen, wat op de gemiddelde waarneming van deze zeevaarders uitkomt. Berekenen wij de breedte van den Piek naar de waarnemingen van den Hofsterrekundige bij *Nisibets*, in de bäai van Larmann, waar dit Japansch fort op 43° 23′ W. en de piek 1° 6′ noordelijker geplaatst is, zoo vinden wij die van 44° 29′ W. en derhalve eene uitkomst, die aan de aan boord van de *Castricum* gedane waarnemingen het grootste vertrouwen inboezemt. In 't N.W.t.W., op ongeveer 8′ afstands, ligt een hoog gebergte, hetwelk een voorgebergte, den noordelijken uithoek van *Kunasiri*, vormt, en door Vries »*Maria berch*" genoemd wordt. Deze hoek, kaap *Rewausi*, kenmerkt zich door een klein daarvoor liggend eilandje *Kawarsjo*, en door witte plekken. De op middag den 11 Julij gemaakte peilingen zijn te belangrijk om hier niet te worden herhaald: »*Als doen lach de gehackelde berch* (*het zuidelijkste voorgeberchte van het* »*Staetenlant*" (*Jetorop*)) *O t.S.* ½ *S.* 10 *mylen, ende de hoeck van Eso, daer het Vossen eylant af leyt, lach S.O.* ½ *O.* 6 *mylen van ons, ende de W. hoeck ofte afgaende hoeck van den Tepelberch S.t.W.* ½ *W.* 2 *mylen van ons.*" Ook de landverkenning op 44° 53′ aan

---

1796 eene andere gedaante aangenomen had. »*In the bearing of the peaked hill the coast formed a bay, with a fine sandy beach; and the mountain, which in this point of view formed a saddle hill, presented a very magnificent appearance from its great height and extensive base.*" Broughton, *Voyage of discovery*, pag. 116.

de westzijde van het *Staetenlant* ontworpen (1), komt zeer te pas tot de bepaling van de wederzijdsche ligging van *Kunasiri* en het *Staetenlant* en van den westelijken ingang in de straat, die beide van elkander afscheidt, het *Canael de Pieco* of *Antony* van *Diemen*. De daarop betrekkelijke peilingen zijn: »de *Croonberch* O.N.O. 6 mijl, de *gehackelde berch* O.S.O. $^1/_2$ O. 4 mijl (reede van het *Statenlant*), het *Vossen eylant* 3 mijl (aan den oosthoek van *Kunasiri*) en de *Maria bergh* W.t.S. $^1/_2$ S. 4 à 5 mijl (westhoek van *Kunasiri*). Van het *Vossen eylant*, dat Coen den 7 Julij bezocht heeft, is gezegd: »*Op dit eylantie, het welck cleyn was ende met een rif clippen aen het vaste lant vast gehecht, conde men met laech water over aen het vaste lant van Eso loopen; wy saegen verscheyde roode vossen op d° Eylant loopen, gaeven 't den naem van Vossen Eylant. Van dit Vossen Eylant steekt een rif van clippen om de N.N.O. in see, 't welk d° Canael heel peryckeloos maeckt, ende streckt wel een myl van de wal. Dit rif was gebroocken, op sommige plaetsen de clippen boven water liggende, daer ginck een harde stroom om de O.*" Op de hoogte van dit eiland heeft men getracht »*des Canaels gelegentheyt*" te onderzoeken, »*conden in dit Canael geen vile* (*vuilen*) *sien als van het Vossen Eylant afsteekte, saegen de Caep de Canael* (de N.O.hoek van *Sikotan*), *in S.S.O. van ons ende lach in mist. Het Vossen eylant leyt omtrent* $3^1/_2$ *myl W. van de gehackelde berch van het Staetenlant, soo dat dit Canael omtrent 3 mylen wyt is.*"

Volgens de waarnemingen van Golownin en Ricord is de *Straat Antony van Diemen* (dit is de ware naam, die wij aan deze straat zullen geven, maar tevens ook opmerken, dat nog eene *Straat van Diemen* in 't zuiden van *Japan*

(1) N. Witsen. pag. 65 N.

(1) De roode vos, door de Aino's *Furetsup* genaamd, is de *vuurvos* der Kamtchadalen en de algemeen in deze gewesten verspreide verscheidenheid.

bestaat) 16′ en volgens Broughton's origineele kaart 20′ breed. Vries is met zijn volk aan de wal geweest en met inboorlingen, *Aino's*, in aanraking gekomen. Daar hij aan deze groote baai, waar het schip *Castricum* voor anker lag, en die van kaap *Moimoto* tot *Rewausi* 15 Eng. mijlen wijd en 5 Eng. diep is, geenen naam gegeven heeft, zoo willen wij dezelve de *Kruisbaai* noemen, want hoogst merkwaardig was hier de ontdekking van twee houten kruizen. »*Een van ons volck vont een houten cruys staen, bracht dat op strant, toonde het aen de habytanten, maer selve siende waeren daer vervaert voor, ende wesen men soudt in 't water goyen; ja die dit houten cruys aengeraeckt hadde, mocht haer niet aen haer lyff comen, maer most syn handen eerst wasschen, dan was 't wel; noch een soodaenige cruys stont voor aen in 't bosch.*"

Ongetwijfeld waren dit Christelijke gedenkteekens en waarschijnlijk grafzuilen van Christenen. Reeds in 1622 werd het Christendom van het noorden van *Japan* naar *Jeso* (*Matsmaë*) overgebragt, en daar sedert 1639 het Christelijk geloof bij straf des doods verboden werd, waren het bekeerde Japanners of *Aino's*, die daarheen gevlugt en overleden zijn. Bij de *Aino's* wordt al wat met een' dooden of zijne goederen in aanraking komt, voor onrein gehouden, van waar het afgrijzen der inboorlingen voor deze kruizen. Denkelijk was hun ook bij overlevering dat streng verbod en de Christenvervolging bekend geworden. Eenen anderen weg als over *Japan* had zich toenmaals het Christelijk geloof nog niet naar dit einde der wereld gebaand, want eerst in 't jaar 1689 kwam de eerste tijding van het bestaan van *Kamtschatka* naar *Rusland*, en in 1697 hebben het eerst eenige kosakken aan de *Kamtschatka*-rivier een Ostrech-fort opgerigt.

Het eiland *Kunasiri* is 70 Eng. mijlen lang, N.O.t.N. en W.t.Z. strekkende, zeer smal, 10 tot 5 Eng. mijlen, en ongeveer in het midden, bij kaap *Onnenots*, door een naauwelijks eenige Engelsche mijlen breede landtong verbonden,

waar het land laag is en zich de Oostkust als eene diepe bogt vertoont, die door Vries de »*Walvis bay*" genoemd wordt, omdat zij »*hier veel walvisschen vernaemen*." Aan het noordelijk en zuidelijk gedeelte van deze kust bevinden zich echter eenige baaijen, die eene goede ankerplaats bieden. Die van *Onnebets* aan de noordelijke kust is waarschijnlijk de »*Bay daer men by alle winden bevryt ligt*" (1), en die van *Furuka* bij de landengte en *Tóbuts* of *Tóbets* aan de zuidelijke kust verdienen voor ankerplaatsen voor walvischvangers zeer in aanmerking te komen; de laatste staat door eene rivier met een groot binnenmeer in verbinding, waarvan dan ook de naam *Tó* (meer) en *bets* (rivier). Dit meer, dat van het door Vries gezien »*hooch binnenlant meest boven met sneeuw bedeokt*, zijnen toevloed van versch water ontvangt, moet rijk aan zoetwater-visch zijn en aan de in de rivier opstijgende zalmen ten tijde van het kuit schieten (hier Julij—Augustus) eene goede gelegenheid bieden. Ook aan de zuidelijke westkust bevindt zich zulk een binnenmeer, en bij *Sasak*, en insgelijks aan de westzijde van de landtong bij *Ikabanots*, eene goede ankerplaats. De straat, die in het zuiden van *Kunasiri Jeso* afscheidt, hebben wij volgens de voortreffelijke kaart van Toknai in onzen meergenoemden Atlas N°. 2 A. medegedeeld; voegt men daarbij het boven genoemd plan van de *Baie des Traitres* van Golownin en het plan van Laxmann, dan heeft men alle tot op den huidigen dag bekende geo-hydrographische bouwstoffen betrekkelijk dezen voor de toekomst belangrijken handelsweg. Nog wil ik echter doen opmerken, dat ook hier eene sterke strooming bij den westelijken ingang om de Z. en bij den uitgang om de O. loopt. Van de geologische gesteldheid van dit eiland weten wij niets; edele metalen zullen daar

(1) Vries, »*Gedaene Courten*" in von Siebold, *Atlas* N°. 11. E Veronderstellende namelijk de *Commandeur*, dat de *Santberch* bij het vaste *Lant van Eso* behoorde en zoo mede de baai ook voor O. en N.O. winden beschut was.

voorkomen, kruiden ter ververschiog (zuring en stelen van eene groote schermplant, waarschijnlijk het eetbare *Heracleum*) heeft het scheepsvolk in menigte gevonden, en Coen spreekt van dennen geschikt voor raa's en masten en van roode vossen, otters, zalm, tarbot, bot, schaer, cabelliauwen en andere visschen in overvloed. Wij hebben ons lang bij dit eiland opgehouden, omdat het zoo goed als onbekend is en zijn bestaan nog in 1820 is in twijfel getrokken (1). Wij willen nog doen opmerken, dat het op Golownin's kaart als het XXIe der Kurilische eilanden gemerkt is.

Het Eiland Jetorop (*Iturup*, Russ.). Onze vermaarde zeevaarder heeft dit eiland van den 13 Junij tot den 4 Julij, toen hij eenige mijlen van het Zuideinde is ten anker gekomen (zie boven pag. 113), bijna omgezeild. Het is geheel en al zijne ontdekking, eene Nederlandsche, op welke hij het zegel van eigendom door den naam het »*Staetenlant*" of »*Staeten eylant*" gedrukt heeft. Het is het grootste eiland van de Kurilen, dat zich meer dan een graad in eene N.O. en Z.W. rigting uitstrekt (2).

---

(1) *L'isle de Rounaski* ne se trouve pas dans la dernière édition (de 1820) des *Cartes de l'Océan Pacifique*, par Arrowsmith. v. Krusenstern, *Recueil de mémoires hydrographiques*. p. 200.

(2) Helaas! heeft de oude Vereenigde Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, die den edelen Commandeur uitgezonden heeft, om *de Gout- ende Silverrycke Eylanden* te ontdekken, de belangrijke uitkomsten van zijne ontdekking van het *land van Eso* en het *Staten- en Compagnys lant* — een *eerst Californië* — omdat het goud en zilver niet aan den dag lag, nimmer begrepen en gewaardeerd en helaas! heeft ook ons Bestuur van Koloniën, sedert de omwenteling en de teruggave van onze Overzeesche Bezittingen nooit verder dan tot op het eilandje *Dezima* zijne blikken gevestigd. Toen in het jaar 1778 de Japansche aardrijkskundige Fajasi Sivei het opperhoofd Arend Willem Feith omtrent de door Quast en Tasman ontdekte *Bonin* eilanden ondervraagde, antwoordde die »Dat de Compagnie daarvan maar zeer weinig voordeel zou kunnen trekken, omdat zij te ver afgelegen en te klein waren" (Vergelijk: San kok tsou ran to sets. par Fr. J. Klaproth. pag. 261).

De N.O.hoek van dit eiland, kaap *Seworosi* (C. Vries) is door Golownin op 45° 38′ 30″ N.B. en 149° 14′ O.L. en de Z.hoek kaap *Tesiko* (C. Ricord) op 44° 29 N.B. en 146° 34′ O.L. bepaald. De breedte van *Caep Vries* (1) is op de kaart van Jansson dezelfde en zoude volgens Vries waarneming op den 5 Augustus 45° 35′ N. bedragen, terwijl die van C. Ricord, volgens de op den 4 Julij bij het *Vossen Eiland* voor anker gedane waarneming op 44° 29′ N. uitkomt; op de kaart van *gedaene coursen* ligt die hoek eenige minuten zuidelijker, op 44° 25′ N., hetwelk ook op Broughtons en Sakusajemons kaart het geval is.

Behalve deze twee voor de aardrijkskunde gewigtige punten, die later ook door andere Europesche zeevaarders zijn bepaald geworden, hebben wij aan Vries nog andere belangrijke geo-hydrographische waarnemingen langs de O. en W. kust van dit eiland te danken, die aan waarde zullen winnen naar gelang het ons mogt gelukken ze met de kaarten van Sakusajemon en Toknai en met die van Broughton

---

Even weinig werdt daarna geluisterd, als toen de Schrijver dezes, van 1825 af, over de in regtmatig eigendom aan Nederland toebehoorende *Staten-* en *Compagnie*-eilanden sprak en op Witsen's vertooning van het *Compagnie-eyland* heenwees, waar het wapen van *Amsterdam* opgerigt te zien is; ook heeft men, uit bezorgdheid van den Japanschen handel te benadeelen, gedurende twee volle eeuwen nimmer den steven naar het Noorden van Japan gewend, om het spoor van onze stoute voorvaderen op te zoeken. "Had men (zoo schreef de Schrijver dezes in zijn *Verslag* nopens zijn wetenschappelijk onderzoek op *Japan* aan het Nederl.-Ind. Gouvernement, in dato 30 November 1825) voor 50 jaren, waar de Japanners met de strekking van hun land en de ligging der eilanden in het Noorden reeds zeer goed bekend geweest zijn, pogingen gedaan deze landen nader te onderzoeken, zoo zoude men van *Dezimâ* uit eene straat van *Tsugar* en van *Laperouse* hebben kunnen opspeuren en de eere van deze ontdekking was aan de Hollanders behouden geworden."

(1) Op de kaart van Jansson en die van Vries "*gedaene Coursen*" draagt de N.O. hoek er niet, zoo als Laperouse en volgens hem von Krusenstern en Golownin aangenomen hebben, de N.W. hoek den naam van Vries.

en andere zeevaarders overeen te brengen en toe te lichten.

De den 13 Junij op 44° 20′ N.Br. gedane peilingen bevestigen de ligging van den piek *Antony* tegenover den »*gehackelden berch,*" op de Z.hoek van *Jetorop*, »*die boven op seer hackelich was ende geleeck een eylant, ende daerbij noch een hoogen berch, die hem aen tween met een cloof vertoonde;*" »*daer beoosten quam een hoogen ronden berch hem vertoonen met sijn top door een dijs,*" en van eenen anderen »*hoogen vlacken gecartelden berch, daer op het W. eint een berch op staet, gelijckende een boeren schuur van fatsoen, ende is oock het hoochtste van dien berch.*" »*Van d°. berch streckte wat laeger lant tot in 't N.O.t.N. ende was het verste land dat wij sien conden; de boerenschuur-berch lach ons het naest ende was omtrent* 10 *mijlen van ons. Het geberchte leeck al aen malcanderen vast te wesen tot den gehackelden berch, soo men con bemercken, liep een canael tusschen den gehackelden berch ende den piekberch door om de W.*" De piek *Antony* lag W.t.N., de *gehackelde berch* N.W. ½ W. »*daer beoosten*" de *hooge ronde berch* (*Croonbergh*); de *Boerenschuerberch* N. ½ W. Alle deze gebergten bevinden zich op onze Japansche kaarten. Den piek *Antonij* kennen wij; de *Gehackelde berch* vormt het zuidelijke voorgebergte (kaap *Ricord*) de *hoogen ber ch met een cloof* is eene bergketen, die bij kaap *Moikesi* op de W.kust uitloopt en de *Croonberch* een hooge trachytdom, *Bussanobori* genaamd, die op de W.kust een ver uit stekend voorgebergte *K. Itobirikawoi* vormt; en de *Boereschuerberch* is ook een *Kegelberg*, op de oostkust tusschen *Kusiara* en *Tosimoinots*. De ligging dezer tot verkenning dienende bergen werd door de waarnemingen van den 30 Junij en 2 Julij bevestigd. Gedurende den 17 en 18 Junij zeilde Vries langs de Oostkust van dit eiland met eenen N.N.O. en O.N.O. koers, en zag somtijds met eenen blik de toppen der met sneeuw bedekte bergen, die van kaep *Noneisjó* af aan zich hoog verhieven. Deze zijn de

Refunsiri, *Hetsirap* en *Tokarunbe*, die boven allen uitsteken. Megelijk kon men ook van hier uit de toppen der tegenoverliggende kegelbergen op de Westkust, van den *Hetonoburi* en *Horosjunoburi*, zien. De *steyle clip gelyck een pyramida* is waarschijnlijk het eilandje *Obkarusibeisjö*, hetwelk benoorden van »*een steylen hoeck*" (kaap *Horaka*) tegenover eene beek ligt. Het »*hooch geberchte seer blinckende van de sneeuw*, 's morgens 19 Junij in 't W., N.N.W. en daarna in het N. gezien,, zijn de hooge bergen, die het Noordeinde van het *Staaten*-eiland omsingelen, en de naar het N.O. uitloopende kaap *Soworosi* (*C. Vries*) en in het Noorden de hoeken *Òkkebets* en *Tosifuri* vormen. Derzelver namen zijn: *Sjusinobori*, *Isomattsenobori* *Kitettsenobori* en *Sjokkonobori*. Van den laatsten hoek begint de W.kust diep in te buigen en vervolgens eene hooge landtong N.W. uit te loopen. Van deze bogt hebben wij eerst door de meergemelde Japansche kaarten eene betere kennis gekregen; op Golownin's kaart is dezelve aangestipt en baai van *Sana* genoemd. Het fort *Sjana* of *Sana* ligt echter niet in de baai, maar in het Z. der landtong. Dezelve is 25 Eng. mijlen wijd en 10 diep, en eindigt met een binnenmeer, *Seppo* genoemd, en met laag land, eene landengte van naauwelijks vier Eng. mijlen breed. Zij biedt naar de W.zijde eene tegen wind beschermde ankerplaats. Wij hebben aan dezelve den naam van de *Baai van Seppo* gegeven, omdat die van *Sana* onjuist is. De landtong bestaat uit een gebergte, dat twee toppen heeft, waarvan de oostelijkste de hoogste is. Deze *twee-geheuvelden berch*, die men 25 à 26 mijlen ver kon zien, was door den Commandeur *Caep de Trou* genoemd geworden; het is kaap *Ikabanots* op Sakusajemon's kaart. Op den 30 Junij, op 45° 54′ N.B., lag *Caep de Trou* O.t.Z. ¼ Z. 15 mijl, en de *Boerenschuer* Z.O. 15 à 16 mijlen en 's middags den 2 op de gegiste breedte van 44° 56′, de *Croonberch* Z.O. ½ Z. 2½ mijl, de *Gehackelde berch* in het Z., de *Boeren Schuer* O.Z.O. ½ Z., de *Caep de Trou* O.N.O.

$^{1}/_{2}$ N. Thans blijft nog de aardrijkskundige ligging van *Caep de Trou* te bepalen, die, ofschoon deze kustenstreek door onzen zeevaarder Vries, door Lapérouse (den 18 en 19 Augustus 1787) en door Broughton (van 8 tot 11 October 1796) is onderzoeht geworden en op de kaarten van Sakusajemon en Toknai dit ver uitstekend voorgebergte zeer naauwkeurig vertoond is, nog twijfelachtig schijnt te zijn. Door Lapérouse is dezelve op 45° 39′ N.B. geplaatst, hetwelk ook met zijne waarneming op den 19 Augustus, waar hij zich op 46° 20′ in een afstand van 41′ in het N. van dat voorgebergte bevond, overeenkomt. Broughton, die zich 's middags den 9 October op 44° 31′ 30″ N.B. bevond, den Piek Z. 52° W., en het eiland *Sikotan* Z. 17° O. peilde, en van N. 48° O. tot 61° O. hoog land zag, dat hij voor een eiland hield, nam zijnen koers N.O. om het te onderzoeken. 's Namiddags passeerde hij op een afstand van 4 Eng. mijlen den *Cxoonberch*, dien hij voortreffelijk beschrijft (1), en peilde bij zonsondergang dezen vulkaan Z. 24° W., en de kust, zoo ver hij zien kon, N. 55° O. Stormig en mistig weer lieten hem de kust den volgenden dag slechts met een blik zien, en het laatste land werd van Z. 61° O. tot Z 27° O. en „*a low point*" Z. 8° W, ontdekt. Dit lage punt, dat op zijne originele kaart op 45° 7′ geplaatst is, veronderstelde von Krusenstern, dat het *Caep de Trou* was, en gaf aan de aardrijkskundige ligging van de vermoedelijke *Caep de Trou* de voorkeur

(1) „We were abreast of a hill which rose from the sea shore, with a steep ascent to a considerable elevation of a conical shape and evidently volcanic: we passed within two miles of it, and plainly perceived it covered with stones and cinders down to its base, as an eruption had lately happened. Rond the Crater it presented ragged and misshapen points; and some small shrubs were growing on the S.W. side very low down. This abrupt hill was connected with the islands by a low isthmus, which receded from it on each side, so as to form circular bays; and the land continued low to some distance." Broughton, *Voyage*, pag. 117.

die van Lapérouse en die van Vries volgens Janssens kaart. Broughton heeft die kaap, die hij op den 10 tot 11 October zeer nabij voorbijkwam, wegens de digte mist niet kunnen zien, en het land, dat hij den 12 's ochtends zich van Z. 5° W. tot Z. 22° O. zag uitbreiden, en dat hij voor een eiland op zichzelve hield, was het N.W. einde van het *Staaten* eiland, waaraan Lapérouse en zijn opvolger (zoo als boven gezegd) verkeerdelijk den naam van *Caep Vries* gegeven heeft. Zulks is dan ook den volgenden morgen door deszelfs waarnemingen bevestigd geworden, waar hij zich midden in den Noordelijken ingang der straat *Vries* bevond. Deze uitweiding hebben wij moeten doen, om te bewijzen, dat kaap *de Trou* Noordelijker ligt als de groote hydrograaph von Krusenstern vermeende (1), en om de waarneming van Lapérouse en die van onzen Nederlandschen zeevaarder te regtvaardigen. Aangenomen dat de breedtebepaling der vermeende kaap *Vries* (onze kaap *Okkebets*) door Golownin goed is, en daar kaap *de Trou* op Sakusajemon's kaart, waar de configuratie der kust alle geloof verdient, slechts 6′ van kaap *Okkebets* verschilt, zou de onderwerpelijke kaap op 45° 32′ N.Br. te liggen komen, dus 6′ Zuidelijker als die op Janssen's kaart geplaatst is; en volgens Vries waarnemingen op den 5 Augustus, waar hij op 45° 43′ zijne kaap *Vries* Z.W. 4 mijlen van zich liggen had, en kaap *Okkebets* op 45° 40′ liggen zou, laat zich de breedte van kaap *de Trou* op 45° 34′ N. bepalen. Ook op Golownin's kaart ligt die kaap op 45° 22′ N.Br. De vermeende kaap *de Trou* op de kaart van Broughton is kaap *Notero*, een lage uithoek, die op Sakusajemon's kaart 20′ Zuidelijker geplaatst is, doch nagenoeg met de aardrijkskundige ligging (45° 7′ N,), die de verdienstelijke

---

(1) »Le cap *Trou* est placé par 45° 35′ (moet zijn 39′) sur la carte de Lapérouse et par 45° 10′ (moet zijn 7′) sur cette de Broughton, la première latitude est certainement trop boréale." *Recueil de mémoires hydrographiques*, pag. 198.

Engelsche zeevaarder aan zijn »Low port" aangewezen heeft, overeenkomt.

De reeks van vulkanen die *Jezo* in eene N.O. rigting doortrekt, zich in het Z. van *Kunasiri* door den *Tsinpa nobori* te kennen geeft en in het Noorden van dat eiland als een hooge Piek (de *TsjTsja nobori*) verheft, breidt zich ook nog verder over *Jeterop* uit, waar de meeste bergtoppen, welke voorgebergten vormen, of hier en daar vrij staan, of aan den voet van meeren, verzonkene trechters van uitgedoofde vuurbergen, zich als kegelbergen en trachyt dommen kenmerken.

Men kan aannemen dat alle bergen die op *Jezo* en de Kurilen den bijnaam *Nobori* (1) hebben, van vulkanischen oorsprong zijn en zoo zien wij dan den *Croonbergh* als *Fussanobori*, en in de baai van *Seppo* den *Heló nobori* en *Horosju nobori*, en langs de N.W. kaap den *Sjusi nobori*, *Itomatse nobori*, *Kitettse nobori* en *Sjokku nobori* zich verheffen. Het uitmuntende kaartenbeeld, dat ons Toknai van dit eiland, in een maatstaf van 24 centim. een equatoriaalgraad, geeft, laat uit de configuratie van de kusten — hier ver uitstekende, hooge voorgebergten en steile uithoeken, daar diep inloopende bogten, baaijen en massa-gebergten, door lage landtongen van elkander afgescheiden, van verre gezien zich als eilanden op zich zelven vertoonende herkennen. Dit verscheurd en gebroken, smal en meer dan 70 Eng. mijlen lange eiland geeft ons een duidelijk denkbeeld van de onderaardsche krachten, die het uit den Oceaan hebben doen oprijzen, en van het geweld der door orkanen bewogen golven der zee, die sedert duizende jaren de rotsen uitgespoeld, de bogten en baaijen uitgehold en er het strand met zand bedekt hebben, door welke zich kleine, snel loopende riviertjes den weg ba-

---

(1) *Noboru* is een oud Japansch woord en beteekent opklimmen en *nobori* eene hoogte, een top. De Japanners gebruiken het niet voor vulkaan, waarvoor zij het woord *Take* hebben; bij de *Aino's* wordt het volgens Dawidon en Toknai uitsluitend voor vulkanische gebergten gebezigd b. v. *Iwoau nobori*, zwavelberg.

nen. Uit deze bij afwisseling uit steile rotsen en ondiepe baaijen en bogten bestaande kusten van dit eiland laat zich dan ook de ongelijke diepte digt bij den wal verklaren, waar men, naar gelang van deszelfs gesteldheid, 30 tot 100 vademen zwarte zandgrond, singel en paalgrond loodt. Behalve de *Piramyda* vindt men vele kleine eilandjes, rotsen en klippen rondom de kust verspreid, wier ligging maar figuratief bekend is; op deze gevaren moet men goed uitkijk houden. Behalve van eenige schipbreukelingen is dit eiland nog niet van Europische of andere natuuronderzoekers bezocht geworden, van zijne Fauna en Flora hebben wij nog geene wetenschappelijke kennis, zijne voortbrengselen laten zich gedeeltelijk uit de mededeelingen van de Japanners ontcijferen of als overeenkomende met die van *Jezo* en *Kamtschatka*, zijne zuidelijke en noordelijke naburige landen, vermoeden. En dit merkwaardige eiland draagt — ik herhaal het — sedert meer dan twee eeuwen een Nederlandschen, den zeer respectabelen naam van *het Staaten eiland.*

De straat de Vries en het Compagnijsland (het eiland *Urup*), met eenen O.N.O. koers langs de oostkust van het *Staateneiland* zeilende, zag men den 19 Junij op 45° 41′ gegiste N.breedte, »*met een blinke lant in 't W. ende W.N.W. ende stracx was 't weder bedeckt van mist.*" Dit was het hooge met sneeuw bedekte land van »*Caep de Vries*, kaap *Okkebets* en van het eiland *Urup*. Vries bevondt zich toen in het midden van den zuidelijken ingang der straat, die *Jeterop* van *Urup* afscheidt, en die thans zijnen naam draagt. »*Saegen oock omtrent* 5 *ueren naer den middach met een blinck, recht voor uyt in 't N. een heel hoogen berch, die oock seer blonck van sneeuw,*" »*bevonden de diepte van* 30 *vadem paelgront, stracx weder diep* 46, 47 *vadem, ende wat corts gront af van* 50 *vadem,*" »*lieten het drijven op Godes genade om de N.W., hoorden gestadich de lant-zee ende groote ruysing van water ende veel gecryt van clipmeeuwen.*" »*Wat op den dach oregen*

wij weder gront op 50 vadem, ende den ander worp 47 vadem grof santgront, lieten ons tuy-ancker vallen," »*saegen doen in 't S.S.O. de toppen van hooch geberchte, maer conden de voeting daer niet af bekennen, maer scheen dicht bij ons te sijn, wij hoorden gestadich groot geruys van water.*" »*Omtrent 2 a 3 ueren naer de vroe cost cluerde de mist op, doen saegen wij, dat wij boven* $^1/_2$ *mijl niet van den wal geanckert laegen; saegen in 't S.t.W. van ons 3 mijlen lant, ende in 't N.O.t.O. 5 à 6 mijlen van ons het noordelycxste lant dat wij sien conden. Het geruys van water saegen wij dat het afstorten van sneeuwater was, dat op verscheyde plaetsen van het geberchte in de cloven quam afvallen, ende een groot geruys ende geraes maeckte, ende het lant lach op veel plaetsen tot bij de waterstrant noch bedeckt met sneeuw, insonderheyt op 't geberchte. Saegen een hoogen, ronden berch die vol sneeuw lach in 't S.W.t.S. ende een d°. in 't S.W.t.W. van ons, wat lanchwerpiger dan van één hoochte sijnde, ende waeren met een laege valey aen malcanderen gehecht, alwaer noch eenige cleyne berchies buyten laegen, waer bewesten noch 2 ronde berghen laegen, maer die laegen wel over de 20 mijlen van ons. Van den berch in 't S.W.t.S. van ons liggende, loopt een steyle afsteeckende hoeck, dien bij ons de naem gegeven was van Caep de Vries, conden in 't N.W. geen lant sien, vertrouwende als nu in de Tartarijsche see te sijn.*" »*Waren op de bevonden breedte van 46° 6'.*"

Wij konden niet beter dan met de letterlijke woorden uit het journaal getrokken den ankerplaats van het schip *Castricum* beschrijven, die op de plaat 66 S. van Witsen's boekwerk afgebeeld is en waar »*vertoont wort, hoe zich het Compagnieslant opdoet, als men* $^1/_4$ *deel van een mijl van de Kruishoek afleit.*" De in het Z.Z.O. geziene toppen van hoog gebergte zijn de *Mineraelberch*, van wiens voet niet ver verwijderd Vries ten anker gekomen was, en dien wij nader zullen leeren kennen, het in Z.t.W. 3 mijlen af-

liggende land is *Caep van der Lijn* en het in het N.Ot.O. 5 à 6 mijlen noordelijkste land *Caep Schouten* terwijl hij ½ mijl ver van de *Cruishoek* af was. Van het schip uit zag men in het Z.W.t.Z. de N.O.hoek (K. *Seworosi*) en Z.W.t.W. de N.W.hoek (K. *Okkebets*) van het *Staaten* eiland, waarvan de N.O.hoek *Caep de Vries* genaamd was. De 20 mijlen afstand bewesten van het K. *Okkebets* geziene 2 ronden bergen konden de bovengenoemde kegelbergen bij K. *Tosifuri* zijn, waarvan de beide het verste afgelegene de *Sjusi nobori* en *Itomatse nobori* genaamd worden, de overeenstemming van de N.O.hoek van het *Staaten* eiland met *Caep de Vries* is door deze peilingen buiten allen twijfel gesteld en het voorzetsel *de*, dat men in lateren tijd dikwijls voor den naam van Vries geplaatst vindt, laat zich ook uit deze benoeming verklaren.

Lapérouse heeft, zoo als bij herhaling gezegd is, den N.westelijken uithoek van het *Staaten* eiland voor *Caep de Vries* gehouden en ook op zijne kaart met dezen naam gekenmerkt. Daar wij op onze kaart van *Jezo* en de Kurilen den naam van de *Caep de Vries* weder teregt gebragt hebben, zoo willen wij aan de N.westelijken uithoek, die nameloos geworden is, den naam van Kaap de *Lapérouse* geven en op deze wijze aan den grooten en ongelukkigen Franschen zeevaarder hulde doen, die aan onzen Nederlandschen eene zoo hoogen achting toegedragen heeft (1). Lapérouse was dan ook de eerste die na Vries deze straat teruggevonden heeft (op den 20 Augustus 1787). De ankerplaats werd bevonden te liggen op 46° 6′ N.Br. en 168° 9′ O. v. Teneriffe of 146° 48′ 36″ O. v. Greenw., hetwelk met de boven vermelde verbetering van + 3° 149° 48′ O. v. Gr. zijn zoude en nagenoeg met de waarnemingen van Golownin

(1) Vergelijk de inleiding, waar de woorden van Lapérouse tot motto aangehaald zijn: »*La navigation du Capitaine* Uries (Vries) *est la plus exacte qui ait pu être faite, dans un temps, où les methodes d'observation étaient très grossières.*"

overeenkomen, die de aardrijkskundige ligging van Kaap *van der Lijn*, die ongeveer 3 mijlen in het Z.t.W. van de ankerplaafs aflegt, op 45° 39′ N.Br. en 149° 34′ O.L. bepaald heeft. »*Tusschen het schip en de wal bevont* (Coen) *een opgaande gront*, $^1/_4$ *mijl van lant diep* 30 *vadem santgront, een gotelingsschoot van lant diep* 19 *vadem steenige gront.*" »*Zij hadden hier veel slecht water*" en »*laegen hier met groote peryckel gezet;*" eene betere legplaats konden zij echter niet vinden; aan den wal komende vond men echter eene goede gelegenheid om water te halen. Het scheen hier eerst voorjaar te zijn (20 Junij), de elsenboompjes begonnen te bloeijen, de kruiden groenden (1) en bloeiden en de leeuwerik

(1) Daaronder ook »*suering, gelyck in 't patria wast.*" »*Alhier op de wal wassen op de grond blaeden met dicke holle steelen, dewelke in 't geheel* 9 *vadem lanck syn,* d°. *bladeren vint men aen troppen veel in see dryven, synde door malcanderen gevlochten, onder dit lanck geblaed croos onthouden haer bij duizende see-honden, ook lammeties ende duyckers.*" Over 50 voet lange bladen te spreken, schijnt overdreven en ongeloofelijk te zijn; en toch is het waar. Dit *croos* kan niet anders als de *Fucus esculentus Lin.* zijn, die ook aan het strand van *Jeso* gevonden en ruim 50 voet lang en een voet breed worden. Dezelve groeit dikwijls digt bij het strand en wordt overal in het meer van *Ockots* als drijf-zeegras aangespoeld, ontmoet. Men heeft daarvan ook eene verscheidenheid met holle steelen opgemerkt, die door Agardh (*Species Algarum*, I. p. 143) als *Alaria fistulosa* beschreven en onlangs door Dr. E. J. Ruprecht als eene soort van zijn *Phasgonum* herkend is. Deze kruidkundige heeft dan ook den *Fucus esculentus* zeer omstandelijk als *Phasg. alatum* beschreven (v. Middendorff's *Sibirische Reise*, Band. I, Th. 2, pag. 353 ff.) Erman heeft aan het strand bij *Ockots* afgescheurde stukken van dit zeegras gevonden, die meer dan 50 voet lang waren; het dient tot voedsel van de *Phoca nautica* en wordt in tijd van nood van de *Zee-Tunguscn* gegeten (Deszelfs *Reise*, III, pag. 48). De *Fucus esculentus*, *Kombu* genoemd, wordt op *Japan* algemeen gegeten en heeft een zeer aangenamen smaak, en wordt als zeer gezond en voedzaam geroemd. De 72jarige grijsaard Toknai verzekerde aan den schrijver dezes, door het genot van dat zeegras gedurende zijn veeljarig verblijf op *Jeso* en *Krafto* zijne gezondheid te hebben behouden. Mogt deze opmerking tot onderrigting van zeevaarders dienen. Ook de Chinezen weten deze *Fucus*-soort op

zong liefelijk. Men zag eenige roode vossen en een spierwitten, ook sporen — eene hut en een geraamte, waarschijnlijk eene begraafplaats — maar geene menschen.

De hooge berg waar aarde gevonden werd, »*die wel geleeck naer mineraal ende schoon silver bij hem te hebben*," noemde Vries de *Mineraelberch*, en nam op den 23 Junij van dat lant, hetwelk men voor een eilant hield (1) digt bij de kust van *Amerika* gelegen, namens de Compagnie bezit, en gaf aan hetzelve den naam van het *Compagnyslant* (2).

---

waarde te stellen. De jaarlijksche uitvoer daarvan van *Nagasaki* naar *Shanghai* bedraagt 51,000 Pikol, van den inkoopsprijs van 170,000 Tail of ongeveer 340,000 Guldens (Nippon VI, *Vom Japanischen Handel*, p. 52). Er bestaan op *Jezo* en de *Kurilen* zeegras-visscherijen, die door de regering aangemoedigd en beschermd worden.

(1) Zoo als bekend is, was men nog in het begin van de 17de eeuw van meening, dat *Amerika* slechts door eene zee-engte, den *Fretum Anian*, van het rijk van *Mongol*, het noordoostelijke uiteinde van de oude wereld, was afgescheiden. Op Jansson's kaart en op die van de van »*Gedaene coursen*" (Atlas N°. 11 E) wordt het *Compagnyslant* als een groot land zonder einde vertoond. Op de kaart echter van de »*Gedaene ontdeckinghe onder den Commandeur M. G. Vries*" is het *Companyslant* als een eiland uitgeteekend en door eene straat van een uitgebreide landstreek, op welke de woorden »*Americae Pars*" staan, gescheiden, en in deze straat is geschreven »*Hier is 't Jacht Breskens geweest.*" Men heeft dus de herkenning van het *Compagnyslant* als een eiland aan dat schip te danken. In het jaar 1739 werd dit eiland door den meergenoemden Russischen zee-officier Spangberg omzeild. De smalle landtong naar het W. uitstekende op het vermeende gedeelte van *Amerika* is hoogst waarschijnlijk *Simushir*, het XVIe van de Russische *Kurilen*. Op de kaart van *Japan*, behoorende tot de *Verhandeling over de Nederlandsche ontdekkingen* van Bennet en van Wijk, vindt men in het Z.W. van dat eiland twee eilandjes *Rond* eiland en *Heuvel* eiland, die waarschijnlijk ook door het schip *Breskens* ontdekt en zoo genoemd zijn. Thans noemen zij deze eilandjes *Broughton's Island* en *Tsirpoi.*

(2) De inbezitneming van *Urup* is eene te belangrijke daadzaak, om die niet hier woordelijk uit het Journael van Coen over te nemen: »Ick heb van de bevinding aen den Commandeur van alles rapport gedaen, seyn doen beneffens hem naer een steyle vlacke berch gegaen ende syn daer opgeclommen, daarop synde heeft de Commandeur een houten cruys op een verheven berchie laeten oprechten, waarop dit

Reeds tegen het einde van de zesde eeuw waren de Japanners met het zuidelijkste gedeelte van *Jezo* bekend geworden, dat zij *Watari simano Jezo*, d. i.: Overvaart eiland van *Jezo* noemden, omdat toenmaals ook nog het noordelijkste gedeelte van *Nippon*, *Jezo* genoemd werd. De *Kuril'sche* eilanden, namelijk de zuidelijkste, die zij *Figasi Jezo*, d. i.: Oost *Jezo* noemen, zijn eerst bij toeval in het jaar 1672 door een Japanschen kustvaarder, die daarhenen door eenen storm verslagen geworden is, ontdekt geworden. De Russen hebben dezelve, kort na hunne vestiging op *Kamtschatka*, leeren kennen en, zoo als boven gezegd is, in de jaren 1737—39 door Spangberg en Walton doen onderzoeken. In het begin dezer eeuw zijn somtijds jagers, zoogenoemde *Promuschlenike*, van de Russisch-Amerikaansche pelterij-compagnie naar *Urup* overgekomen, dat, wegens de vele zee-otters (1) die zich daar ophielden, ook *Rakkosima* door de Japanners genoemd wordt. Omtrent het jaar 1840 dreven de Russen op dat eiland met de *Aino's* en met de Japanners, die daar om te visschen kwamen, eenen ruilhandel, die de Japansche regering stilzwijgende scheen te gedogen. In 1854, den 3 September, werd van twee fransche fregatten, behoorende bij het naar *Kamtschatka* gezondene smaldeel, namens de verbonden Westersche zeemogendheden, van het eiland *Urup* »den zetel van den Russischen handel op de Kurilen" bezit genomen en aan dit eiland de naam »*Alliance*" gegeven. Toenmaals was *Urup* nog geen Keizerl. Russisch gebied, het behoorde wel degelijk nog onder *Japan*,

---

volgende opgehouden stont: VOC anno 1643. Heeft alsoo possessie van wegen onze E. Heeren Meesters van dit land genomen, ende het selfde den naem gegeven van het *Companyslant*, ende deze hoeck genaempt de *Cruyshoek*. Hebben op het *Companyslant* gegeten ende gedroncken, ende toen ter eere van onse E. Heeren Meesters 3 salvo's met musquets gedaen."

(1) Van *Enydris marina*, door de *Aino's* en de Japanners *Rakko* en door de Kamtschadalen *Rakku* genoemd.

waar het ook op Sakusajemon's kaart nog als zoodanig geplaatst is. Maar de Keizerlijk Russische gezant, admiraal Putiatine, was juist ten dien tijde op *Japan* en had aan het hof van *Jedo* een tractaat van vrede en handel aangeboden, waarin door den Keizer Nicolaas voorgesteld werd dat: »de grenzen tusschen *Rusland* en *Japan*, zullen zijn tusschen de eilanden *Iterup* (*Staaten* eiland) en *Urup* (*Compagnie* eiland." Volgens art. 2 van het tractaat in 't voorleden jaar 1856 tusschen *Japan* en *Rusland* gesloten, »behoort *Urup* tot de Russische bezittingen." En gelijk wij onlangs vernomen hebben, is aan de Russisch-Amerikaansche Compagnie eene concessie verleend geworden om de op dit eiland ontdekte kopermijnen te ontginnen. Ziedaar de geschiedenis van *ons verwaarloosd Compagnyslant!* *Urup* strekt N.O. en Z.W. en breidt zich, volgens de waarnemingen van Golownin, van *Caep van der Lijn*, 45° 39′ N. en 149° 34′ O., tot Kaap *Castricum* 46° 16′ N. en 150° 22′ O. uit. Van Kaap *Castricum* strekt nog, volgens Sakusajemon's kaart, eene landtong 6 Ri ver N.O. uit. Op Golownin's kaart is die veel kleiner en met rotsen eindigende aangegeven. Von Krusenstern heeft de geheele lengte van dit eiland op 54 eng. mijlen berekend, hetwelk ook vrij goed met de meergemelde Japansche originele kaart overeenkomt. Ook de geheele gedaante en de configuratie van de kust is zeer overeenstemmende. In het zuiden neemt men den hoogen *Mineraelberch*, *Kabiop* genoemd, achter welke de kust inloopt en eene bogt vormt, en langs het noordelijke gedeelte van de westzijde eene reeks van kegelbergen waar, die met een voorgebergte K. *Nobu* (*Castricum*) eindigen. Ook aan de oostkust bevinden zich eenige bogten, waarvan de baai van *Wanan*, ongeveer in het midden gelegen, zich als een goede haven vertoont.

Nog willen wij aanstippen, dat de »*Steyle clip, die* (in het Z.Z.W. 3½ mijl van den ankerplaats) *omtrent een musquetschoot van lant leyt, ende is gelyck eene pyramida ende was*

vol meeuwen, dan was soo steyl, dat daer niet mogelyck was op te comen, deze clip was wel een musquetschoot hooch," ook door Golownin op $^1/_2$ Eng. mijl afstands van den Z.hoek van *Urup* gezien is, het op Jansson's kaart aangegeven rif echter niet waargenomen werd. Golownin en Ricord, die de *Straat de Vries* drie keeren gepasseerd zijn, deelen niets over de strooming in deze straat mede. Op Sakusajemon's kaart is de strooming in het midden der straat naar Z.O. aangegeven. Volgens de waarnemingen in het *Journael* op den 5 Augustus was »*met een doorgaende N.wind*" »*de deyninge seer hol de straet doorrollende uyt een N.N.O.*" Daarentegen vermeent de stuurman Coen, op den 20 Junij, het Canaal »*eerst om de N.W. ende voorts om de N. doorgedreven*" te zijn; de wind was toen variabel, doch de heerschende van dat jaargetijde Z.O. en Z.W.; daaruit mag men besluiten, dat de winden een wezenlijken invloed op de strooming in deze straat uitoefenen, en dat, daar in dat zeegewest, van de maand Mei tot Augustus meestal zuidelijke en van Augustus af aan noordelijke winden waaijen, de strooming gedurende de drie eerste maanden om de N. en vervolgens om de Z. loopt.

Van hier nam Vries eenen N. en N.W. koers tot op de breedte van 47° 27′ N., waar hij besloot wederom naar de Z. te keeren. Mogt hij dezen koers langer vervolgd hebben, dan zoude hij in de zee van *Ochots* verdwaald zijn. Zoodoende werd door hem de westkust van *Jetorop* onderzocht, de straat die dat eiland van *Kunasiri* afscheidt, ontdekt en vervolgens langs de noordkust van *Jezo* de weg gebaand tot de ontdekking van de bogten van *Aniwa* en van *Patientie*, het zuidelijk en zuidoostelijk gedeelte van het zoogenoemde schiereiland *Saghalien*, dat wij later, volgens de belangrijke onderzoekingen van den Japanner Mamia Rinsô, het eerst als een eiland met zijnen waren naam, dien van *Krafto*, in de geschiedenis der aardrijkskunde geboekt hebben. De uitkomsten van den togt langs de W.kust van

Jelerop en van de waarnemingen op de ligplaats bij het *Vossen*-eiland, aan den westelijke ingang van de straat *Antony van Diemen*, hebben wij ons reeds ten nutte gemaakt bij de hydro-geographische beschrijving van dat eiland en van deze straat.

Nadat Vries, op den 11 Julij, zijne ankerplaats bij het *Vossen*-eiland verlaten had, nam hij zijnen koers N.N.W., waar zij echter door een »*styve fehemente stroom*" zoo tegengehouden werden, dat zij weinig vertierden. Deze stroom om de O.Z.O. loopende — naar de straat toe — verminderde allengs en kon op eenen afstand van 9 mijlen Z.t.O. van den piek *Antony* niet meer gevoeld worden. Op de gegiste breedte van 45° 26′ N. »*deden alsdoen den coers W.S.W. aen, om te vernemen ofte by d°. Coers weder geen lant souden opseylen ende by dach mochten in 't gesicht crygen.*" Zij krijgen 80 vadem »*steekgrond,*" vervolgens 60 vadem zwarte zandgrond, verder 50 vadem graauwe fijne zandgrond, en bemerkten eenige ravelingen van stroom.

Op den 14 Julij 's middags was men op 45° 39′ gegiste breedte en besloot het land aan te doen, waarvan men volgens het opdrogen van den grond niet verre zijn moest; men vervolgde 3 duitsche mijlen eene N.koers op 46 tot 42 vadem fijn graauwen zandgrond en zag alstoen ten 4 ure des namiddags hoog land in het W.t.Z. Dit land »*streckte van N.N.O. tot in het N.N.W. van ons, was op sommige plaetsen tusschen het hooch lant met laech lant aen malcanderen gehecht; het naeste lant lach 4 à 5 mylen van ons, was alsdoen diep 35 vadem, fijne wasige santgront. Saegen corts daernae 2 hooge berghen ende lach gelyck een eylant in 't O.t.N. omtrent 10½ myl van ons.*"

De Straat de Lapérouse. Vries bevond zich van den 13 tot den 14 Julij in het midden der straat die *Jezo* van *Krafto* afscheidt, en die eerst 144 jaren later, op den 11 Augustus 1787 door Lapérouse is ontdekt en naar dezen grooten zeevaarder benoemd geworden. Zij »*saegen eenige*

raveling van stroom," en »*het scheen dat hier stroom liep, dan conden door de harde coelte weynich bemerken hoe die liep.*" De mist, die het lage kustland bedekte en de toppen van bergen, die in het W.t.Z. tot in het N.N.O. uitstaken, misleidden den kundigen zeeman en lieten hem het land in het W. voor zamenhangende houden en een doortogt in de zich diep naar het N. inbuigende golf zoeken, »*hadden veel biesen, groente ende hout sien dryven, wisten niet ofte wy in een doorganch lagen ofte in een bocht geset liggende.*"

Volgens de peilingen ten 4 uren na den middag van den 14 Julij gedaan, bevond zich Vries reeds in de Golf van *Aniwa*, en wel 4 à 5 mijlen O.t.N. van het hooge gebergte (*Horobori*), hetwelk in eene landtong (*Notoro*) uitloopt, die door Lapérouse *Cap Crillon* genoemd werd en de westelijke en zuidelijkste grens van de Golf van *Aniwa* vormt. Wij hebben dan ook reeds op onze kaart van *Krafto* (*Atlas* n°. 3) den *Horobori* als den *Blydeberg* herkend, die het hooge land, door Vries in het W.t.Z. gezien, zijn moet (1). Het land dat verder van N.N.W. tot N.N.O. strekt, zijn de bergketen, *Poortlandt* genoemd, die in het westen van de golf tot den *Pic Bernicet* van Lapérouse, en regts van de *Zalmbaai* noordelijk strekken, en op Toknai's originele kaarten de namen van *Okosjó* en *Niwajemosi* (*de Speenberg*, Vries?) dragen; en de twee hooge bergen kort daarna in het O.t.N. op $10^1/_2$ mijl afstand gezien, die zich gelijk een eiland vertoonden, zijn de kegelbergen *Hôru* en *Serikai*, welke tot de ketting behooren, die de oostelijke grens van de golf vormt en wier zuidelijkste uithoek *Siretoko* genaamd

(1) Op de kaart van *Japan*, behoorende tot de bovengenoemde verhandeling van Bennet en van Wijk, is de naam van *Blydeberg* aan den *Pic de Langle* toegepast. Op alle originele kaarten van Vries zeetogt ligt de *Blydeberg* ten minste 50′ noordelijker als het eilandje *Risiri*, waarop zich deze piek bevindt. Ook laten zich de voormelde peilingen hoegenaamd niet daarmede overeenbrengen.

en *Caep Aniwa*, Vries, is. Deze beide kapen, *Cap Crillon* (volgens von Krusenstern, op 45° 54′ 15″ N.Br. en 141° 58′ O.L.) en *Caep Aniwa* (op 46° 8′ 20″ N.Br. en 143° 30′ 20″ O.L.) zijn de noordelijke, en Kaap *Soja* (op 45° 31′ 15″ N.Br. en 141° 51′ O.L.) de zuidelijke grens der Straat *de Lapérouse*, die aan den westelijken ingang 23 engl. mijlen breed is. Behalve de klip *la Dangereuse*, 10 engl. mijlen in het Z.O. van *Cap Crillon* op 45° 47′ 15″ N.Br. en 142° 8′ 45″ N.Br. en 142° 8′ 45″ O.L. gelegen, en die dezen naam draagt, omdat dezelve even boven water ligt en mogelijk bij hoog water onder water. In een' afstand van 2—3 engl. mijlen daarvan, vonden Lapérouse en Krusenstern 23 à 25 vadem rotsigen grond met kleine steentjes. Beide zeevaarders hebben ook eene sterke strooming (von Krusenstern half Mei om de oost) waargenomen; Lapérouse merkt op, dat de strooming harder aan de noordzijde van de straat, aan de zijde van *Krafto*, dan aan de zuidzijde, die van *Jezo*, liep. De diepte in het midden der straat aan den westelijken, den naauwsten, ingang, door Lapérouse en von Krusenstern waargenomen, zijn 36—42 vademen rotsigen grond met kleine steentjes. Vries loodde bij den oostelijken ingang 80 vadem steekgrond en verder, 70 fijne zandgrond; zijne bevonden diepten naar en in de Golf van *Aniwa* zijn ook grooter als die, welke door von Krusenstern bekend gemaakt zijn. Daar deze waarnemingen bijna een en een halve eeuw uit elkander liggen, zoo mogt men daaruit aanleiding tot de vraag nemen: of dat verschil niet het gevolg kon zijn van verheffing van den bodem der straat, die eene keten van bij voortduring werkzame vuurbergen afbreekt? Dit problema behoort niet alleen tot het gebied van de geologie, het behoort ook wel degelijk tot de hydrographie en verdiende hier en in alle vulkanische landen, van zeevaarders mede in aanmerking genomen te worden. Bij het opzoeken van den westelijken ingang der straat, van het zuiden komende, dienen de eilandjes

Risiri en *Refunsiri*, het eerste met zijne hooge piek, die 50 engl. mijlen uit zee kan gezien worden tot loodsen, en van het noorden komende het eilandje *Toto mosori* (*I. Monneron*, Lapérouse). *Risiri* ligt op 45° 11′ N.Br. en 141° 12′ 15″ O.L.; het eilandje strekt N.N.W. en Z.Z.O. van de kust, ongeveer zeven engl. mijlen lang en drie à vier breed, de oostzijde is stijl, rotsig en schijnt onvruchtbaar te zijn; de westzijde loopt vlakker neer, is ook met rotsen omsingeld, hier en daar echter weelderig begroeid en levert door afwisseling van groene plekken met bosschen een aangenaam gezigt op; de *Kegelberg*, van welke men duidelijk de vulkanische uitwerkingen en de krater zien kan, is rotsig en dor en in de maand Mei nog gedeeltelijk met sneeuw bedekt. De west- en noordwest-kust heeft eenige inhammen, *Toto tomari* en *Benkaï tomari*, die bewoond zijn, en waar zich *Japansche* wachthuizen bevinden. Ook aan het noordeinde is een gehucht van de *Aino'*, en eene wacht, *Nakkatomari*, en aan de N.O.kust (volgens Toknai), eene bogt *Otsutsi tomari*, waar een riviertje *Kusjónaï* uitwatert; van deze bogt gaat een landweg naar *Toto tomari*. In deze bogt ankeren telkens de Japanners op hunne vaart van *Matsmaë* naar Kaap *Soja*. Op eenen afstand van 24 engl. mijlen in het Z.W. gezien, vertoont zich dit eilandje als een vrij in zee staande kegelberg, aan welke men nog in den zomer met sneeuw opgevulde voren waarneemt (1). *Refunsiri* ligt op 45° 27′ 45″ N.Br. en 141° 4′ O.L., strekt N.t.O. en Z.t.W. en is ongeveer 10 eng. mijlen lang en vier à vijf breed, met stijle rotsen omgeven, heuvelig, zich naar het N.O.einde in een berg verheffend (*Cap Guilbert*), die echter in vergelijking met de piek van *Risiri* laag is. Aan de Oostzijde, ongeveer in het midden van het eiland bevindt zich een inham *Toitsubeki*, waar een *Aino*-dorp en een *Japansch* wachthuis is en

(1) Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, *Atlas*, n°. LXXI en LXXII.

een beschermende ankerplaats voor *Japansche* schepen gevonden wordt. Ook aan de N.zijde buigt de kust diep in, en vormt eene kom naar een binnenmeer gelijkende. Beide eilandjes waren vroeger, meer dan tegenwoordig, door de *Aino's* bewoond. Het vaarwater tusschen beide eilandjes is zuiver, insgelijks de vaart tusschen dezelve en de westkust van *Jezo.* Van het noorden komende, dient het kleine en laage eilandje *Toto mosiri,* d. i. Walrussen eiland, tot gids. Het ligt op 46° 9′ N.Br. en 141° 15′ O.L., strekt zeven engl. mijlen N. en W., en is ongeveer 18 engl. mijlen (volgens Lapérouse) van de kust van *Krafto* verwijdert. Lapérouse en Broughton zijn tusschen dit eilandje en de kust, waar niet minder dan 50 vadem water gevonden wordt, gepasseerd; de laatste heeft het echter niet gezien. Men moet dus bij mistig weer hier voorzigtig zijn, te meer daar de afstand van het eilandje van de kust van *Krafto* niet juist bepaald is. Wanneer men *Toto mosiri* gepasseerd is, kan men ook reeds de piek van *Risiri* zien. Den oostelijken ingang van de straat kenmerkt het hooge gebergte van de oostkust van *Krafto,* die op 46° 8′ 20″ N.Br. en 143° 30′ 20″ O.L. den zuidelijken en oostelijken uithoek van dat eiland vormt, *Siretoko,* door Vries *Caep Aniwa* genoemd. Deze kaap vertoont zich als eene steile, losgescheurde rots met een diep gekloofde punt. Volgens Toknai's kaart liggen eenige rotsen nog buiten de kaap. Von Krusenstern, die de kaap in een afstand van 5 tot 8 engl. mijlen omzeilde, vond het vaarwater zuiver en loodde 75 vadem kleigrond.

De Golf van Aniwa. Aan Vries hebben wij de ontdekking en eerste kennis, aan von Krusenstern de bevestiging dezer ontdekking en een nader geo-hydrographisch onderzoek van deze golf te danken. De Japansche aardrijkskundigen, namelijk Mogami Toknai, en Mamia Rinso, hebben ons meer bijzonder met de configuratie der kusten, met derzelver uithoeken, bogten en inhammen, met de daar uitwaterende rivieren en beeken, met binnenmeren en ketens van gebergten en met

de inlandsche namen daarvan en met al de bewoonde plaatsen bekend gemaakt. Maar niet alleen danken wij aan hun de bijzondere kennis van deze golf; met verre het grootste gedeelte van *Krafto* hebben ons deze onvermoeide reizigers insgelijks bekend gemaakt. Het voorheen zoo weinig bekende voor een schiereiland gehouden *Saghalin* is door hunne nasporingen van het vaste land van *Azië* als het ware afgescheurd en door hen is het binnenste van eene *terra incognita* ontsloten geworden. Men vergelijke de beste Europische kaart van *Krafto* die bestaat, de *Carte de la Presqu'isle de Saghalin* in 1827 (1), door von Krusenstern uit de waarnemingen van Vries, Lapérouse, Broughton en zyne belangrijke eigene ontdekkingen zamengesteld, met onze kaart »*die Insel Krafto und die Mündung des Mankó (Amur) nach Originalkarten von* Mogami Toknai *und* Mamia Rinzo" (2), en het *in de lengte grootste eiland der wereld* ligt ontsloten voor onze oogen; een eiland, dat met ons toedoen, volgens art. 2 van het tusschen *Rusland* en *Japan* gesloten traktaat, als neutraal verklaard, dus van nu af aan niet alleen voor den wereldhandel geopend, maar ook voor kolonisatie door eene nieuwe bevolking vatbaar is gemaakt (3).

---

(1) *Atlas de l'Océan Pacifique*, par de Krusenstern, n°. 25.

(2) Von Siebold, *Atlas von Land- und Seekarten* l. c. n°. 3. Ik wil hier opmerken, dat het eenige, in *Japan* bestaande Exempl. van Toknai's »*Originele M. S. Kaarten van Jeso, de Kurilen, Krafto en den Amur*," aan mij op den 16 April 1826 te *Jedo* door dezen reiziger is afgestaan geworden, onder de voorwaarde, dezelve niet vroeger dan na verloop van 25 jaren bekend te maken. De 72jarige grijsaard was toenmaals, ondanks zijne groote verdiensten voor de kennis van de aan *Japan* onderhoorige noordelijke landen, in ongenade gevallen, en in nood en ellende gedompeld, omdat hij van zijne ontdekking geen geheim maakte, te vrijborstig en oud was; en toch niet gebukt wilde gaan. Zoo kwamen zijne onschatbare kaarten in mijn bezit en werden eerst in 1852 in het licht gegeven.

(3) »Art. 2. De grenzen tusschen *Rusland* en *Japan* zijn voortaan tusschen *Iturup* en *Urup*. Het geheele eiland *Iturup* (*Staatenland*)

In de veronderstelling, dat in het W. het land gesloten en geen doorgang mogelijk was, had Vries zijnen koers noordelijk vervolgd, op een afstand van 4 mijlen van de kust, die hij *Poort Landt* noemde. Hij bevond zich volgens gissing op de breedte van 46° 30′ N., bij eene diepte van 23 vademen steekgrond. Hij nam nu een N.O. koers en na dien eenige mijlen met opdrogende diepte tot op 16 vadem steekgrond te hebben vervolgd, kwam hij ten anker. Den 16 Julij »*'s morgens was 't noch mistich weder maer daerde een weynich op, saegen dat in een groote inbocht geset lagen.*" Men zette de *prauw* uit, om eene ankerplaats digter bij den wal op te zoeken, die ook op 10 vadem steekgrond, $^1/_8$ mijl van het land, gevonden werd. Aanvankelijk liet men het anker verder naar het land toe, op 6 vadem steenachtige grond vallen, daar dit echter niet wilde houden en het van het land begon te waaijen, zeilde men terug en ging op $9^1/_2$ vadem steekgrond voor anker, het dorp *Aniwa-Tamary* (*tamari*, d. i.: woonoord) N.O. $^1/_2$ mijl peilende. »*Waeren nu op de gegiste breete van* 46° 40′." Deze inbogt werd de »*Salmbay*" genoemd, omdat men zich hier rijkelijk van zalm voorzag. Op de meergemelde kaart van »*Gedaene Coursen*" leest men: »*Hier komen haer veel inwoonders aen boort, die haer willen beduiden dat hier in 't gebergte 't Silver in overvloet te bekomen is, ook houden zij 't ijzer waerdiger als 't Silver.*" Ook worden in het Journaal merkwaardige verhalen over de inwoners, waarmede onze zeevaarders in aanraking kwamen, medegedeeld. Daarvan op eene andere plaats.

Alvorens het Journaal teruggevonden en van de meergemelde twee kaarten, die zich in den »*Atlas van geteekende Land- en Zeekaarten,*" thans bewaard bij het statistiek Bu-

---

behoort aan *Japan*, het eiland *Urup* (*Compagnieland*) met de noordelijke *Kurilen*, tot de *Russische* bezittingen, terwijl het eiland *Kraflo* (*Saghalien*) tusschen de beide rijken neutraal blijft." *Journal de St. Petersbourg*, 28 Avril 1857.

reau van het Ministerie van Koloniën, bevinden, door ons inzage genomen was, berustte de kennis van den door Vries ontdekten Golf van *Aniwa*, op de kaart van Jansson en op eenige stuksgewijze mededeelingen van zijnen gedenkwaardigen zeetogt door Nicolaes Witsen en anderen, en deze waren ten opzigte van aardrijkskundige bepalingen zeer gebrekkig. Von Krusenstern had niets dan eene kopij van Jansson's kaart aan boord, waarop de mond van de rivier, waarmede de »*Salmbay*" eindigt, op 47° 35′ N.Br. geplaatst was. »*Es scheint fast unglaublich*," roept hier de groote hydrograaf uit, »*wie man einen Fehler von* 52 *Minuten in der Breite hat begehen können*" (1). En toch een Vries heeft zulk een misslag kunnen begaan? Neen, nimmer! De ankerplaats van het schip *Castricum* werd door hem *volgens gissing* bepaald op 46° 40′ N.B. en die was $^1/_2$ mijl in het Z.W. van *Aniwa Tamary*. De ankerplaats van de *Nadeshda* werd door von Krusenstern *sterrekundig* bepaald op 46° 41′ 15″ N.Br. en 142° 38′ O.L. op eenen afstand van 2$^1/_2$ engl. mijlen Z. 49° O. van de *Japansche* faktorij. Daar nu de ankerplaats van von Krusenstern ten hoogsten 3 minuten noordelijker dan die van Vries was, zoo bedraagt het verschil der breedte, door onzen *Nederlandschen* zeevaarder in 1643 bij *gissing* bepaald, slechts 2 minuten van de *sterrekundige* waarnemingen van een der vermaardste hydrographen dezer eeuw. Voegt men daarbij Vries' *bevonden breedte* op den 19 Julij, wanneer hij zich op 46° 27′ N. bevond en »*alsdoen lach de steylen hoeck beoosten Tamary N.W.* $^1/_2$ *W.* 2$^1/_2$ *myl van ons, in 't N. lach het land* 2$^1/_2$, *in 't N.O.* 3 *myl, in 't O.* 5 *myl, in 't S.O.t.S., de veerste hoeck dien wy sien conden*, 8 *mylen van ons ende gaven dien hoeck de naam van Caep de Aniwa*," en vindt men uit deze sterrekundige en compas-waarnemingen van Vries, dat de »*steyle hoeck beoosten Tamary*," op

(1) Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Th. II, pag. 68.

46° 37′ ligt, en dat die hoek 4′ zuidelijker dan von Krusenstern's ankerplaats is, zoo bestaat er geen verschil meer omtrent de aardrijkskundige ligging van de *Salmbay*, zoo als die door onze beide zeevaarders bepaald geworden is. En neemt men daarbij de gegiste breedte van den volgenden middag (20 Julij) in aanmerking, waar Vries giste Z.t.O. 6½ mijl gezeild en op 46° 1′ 30″ te zijn, en *Caep Aniwa* O.Z.O. 3 à 4 mijlen van zich te hebben, alsdan wordt ook de aardrijkskundige ligging van *Caep Aniwa* op 45° 59′ N.Br. bepaald, hetwelk een verschil van 3′ 20″ oplevert met de herhaalde sterrekundige waarnemingen van von Krusenstern, volgens welke deze kaap op 46° 2′ 20″ N.Br. ligt. Ook de inham *Tofuts* genaamd, in het O.t.Z. van den hoek van *Tamary* gelegen, en een steile rots, op Vries kaarten *Piramyda* en op Toknai's kaart *Takatsuka*, d. i. de hooge grafheuvel genoemd, die wegens den digten mist door von Krusenstern niet konden gezien worden, bestaan en getuigen van de naauwkeurigheid van Vries waarnemingen en gelijktijdig van de getrouwheid der *Japansche* kaarten, en met regt, zegt Lapérouse, wanneer hij de waarnemingen van onzen zeevaarder nopens den Golf van *Aniwa* beoordeelt: »*précision étonnante pour le temps où fut faite la campagne du Kastricum*," (1) en niet minder streelend is de uitroep van von Krusenstern, toen ik hem in 1834 op de kaarten van Toknai en Rinso de straat aantoonde, die *Krafto* van het *Amurland* afscheidt: »*Les Japonais m'ont vaincu!*"

De Golf van *Aniwa*, die 90 engl. mijlen wijd en 70 mijlen diep, en voor zoo verre hij haar onderzocht, vrij van gevaren is, biedt eene ruime en tevens veilige ankerplaats langs de kusten, die haar in het O. en W. omgeven en in de zoogenoemde *Salmbay*, waarmede zij eindigde. Men vindt van 45 tot 10 vademen *steekgrond*, rondom naar den wal toe

---

(1) *Voyage de* Lapérouse l. c. Tom. III, pag. 93.

regelmatig opdrogende, waar de grond rotsig met steentjes gevonden wordt. Het tijdstip van hoog water bij nieuwe of volle maan kon door von Krusenstern niet naauwkeurig waargenomen worden; hij gelooft echter dat het omstreeks 5 uren zijn zal. Stuurman Coen zegt: »*Het water wast hier* (aan de *Salmbay*) *een vaem op en neder, meer malen op den dag.*" Er waaijen hier ook regelmatig land- en zeewinden, 's avonds en 's morgens. Vries nam hard waaijende landwinden en von Krusenstern een frisschen zeewind waar. De strooming die in het midden der Straat van *Lapérouse* O. loopt, wordt aan de kust van de golf niet gevoeld; daar schijnt, zoo als aan de noordkust van *Jezo*, door de getijden afwisselende, eene oostelijke en westelijke strooming plaats te hebben. De miswijzing van het kompas bedroeg (1805) aan den oostelijken uitgang van de golf 1° 11′ Oost. Ten tijde van het bezoek van Vries was de golf alleen van *Aino's* bewoond; wel had reeds in het begin van de 17 eeuw de vorst van *Matsmaë* op *Jezo*, van Kaap *Soja* uit eene herhaalde expeditie naar *Krafto* ondernomen; de Japanners bleven daar overwinteren, keerden echter na verloop van eenige jaren terug. De eersts mededeelingen over *Krafto*, ook *Kita-Jezo*, d. i. Noord-*Jezo* genoemd, heeft men aan den *Japanschen* aardrijkskundige Fajasi Sivei te danken (1); daaruit blijkt, dat reeds in het begin van de 18ᵉ eeuw een handelsverkeer van *Jezo* uit, met dat land plaats had, en dat men toenmaals daar reeds 22 *Aino*-dorpen kende. Men veronderstelde, dat dit land door eene hooge bergketen van het land *Santan* en *Mantschu* afgescheiden was en beweerde dat de sterke strooming, klippen en banken in de straat tusschen *Jezo* en *Krafto* den vaart daar naar toe zeer gevaarlijk maakten. Een eiland *Sagalin* (*Saghalien*) wordt op Sivei's kaart nog bijzonder tegenover den mond van den *Amur* vertoont, zoo als dat

(1) *San-kok-tsu-ran-dsu-ki* en Klaproths vertaling, pag. 187.

eiland ook op de *Chinesche* kaarten geplaatst is. Op de meergemelde kaart van Fukutsi Kensok is *Krafto* reeds als een eiland uitgeteekend en daarop de vaart van *Soja* naar *Siranusi* aangewezen. Eerst sedert Augustus 1785, wanneer de meergenoemde Mogami Toknai ook van *Soja* uit, met een *Japansch* koopvaardijschip naar *Siranusi*, niet verre van *Cap Crillon*, overzettede, is *Krafto* aan de Japanners nader bekend en van dien tijd af aàn van kooplieden onder het toezigt der regering bezocht geworden. Vischvangst en vischhandel hebben tot op den huidigen dag eene levendige verkeering tusschen *Jezo*, *Japan* en de Golf van *Aniwa* onderhouden, die allengs een onuitputbare en onmisbare bron voor het levensonderhoud van de meer en meer toenemende bevolking van het rijk *Nippon* geworden is.

De Bocht van Patientie. Na de omzeiling van de *Caep Aniwa* (21 Julij) nam Vries zijnen koers N. en vervolgens N.W. en verder N.W.t.W. en »*corts daernaer W.N.W. om te soecken om de W. te komen, hadden slecht water. Giste 's middachts gezeylt te hebben N.W.* 1/2 *W.* 11 *mijlen, waeren volgens dien op de breete van* 46 *gr.* 28 *min. Omtrent* 4 *uren naer de middach cregen wy weder de cust van Eso in 't gesicht, ende was een steyle uytsteeckende hoeck met laech afgaende lant om de N. streckende, geleeck wel naer een tonyns hooft, gaeven d°. hoeck de naem van Tonyns hoeck, d°. hoeck lach W.S.W.* 1 *myl van ons. Hadden van 's middachts geseylt* 5 *mylen W.N.W.; vonden de diepte van* 44 *vadem steeckgrond, ende corts daernae* 58 *vadem.* Vries bevond zich toen aàn de oostkust van *Krafto.* Van de *Caep Aniwa* af aan, die het uiteinde als het ware van eene door eene hooge bergketen gevormde landtong is, kenmerkt zich de oostkust daarvan door vier uithoeken, waar de zuidelijke en kleinste op Toknai's kaart *Tsisinoje*, de volgende grootere *Hontob* (*Cap Löwenorn*, Krusenstern), dan wederom een kleine uitstekende hoek *Niteosi* en eene groote met een voorgebergte naar het N.

uitloopende hoek aan zijn zuidelijk uiteinde *Wojakulsi* en aan zijn noordelijk *Ajerub* genaamd is. Von Krusenstern heeft aan dat noordelijk uiteinde den naam van *Cap Tonyn* gegeven en de aardrijkskundige ligging daarvan op 46° 50′ N.Br. en 143° 33′ O.L. bepaald, en die van *Cap Löwenorn* op 46° 23′ 10″ N.Br. en 143° 40′ 20″ O.L. Deze kaap is eene steile uitstekende rots, door zijne gele kleur van andere rotsen verscheiden en kenbaar. Na de kaart van Jansson en van die van de »*Gedaene ontdeckinghe*" (*Atlas von Land- und Seekarten*, N°. 11. D.) te oordeelen, zoude de *Tonyns hoeck* zuidelijker liggen en de uithoek *Hontob* (*Cap Löwenorn*) zijn; neemt men daarentegen de op den middag van den 23 Julij gegiste waarnemingen van breedte aan boord van de *Castricum*, 46° 28′ N. en reekent daarbij vijf mijlen met een W.N.W. koers en den afstand van den *Tonyns hoeck* van 1 mijl W.Z.W; zoo komt deze hoek op ongeveer 46° 47′ N.Br., dus 24′ noordelijker dan *C. Löwenorn* en 3′ zuidelijker dan *C. Tonyn*, Krusenstern, te liggen. Op onze kaart van *Krafto* (*Atlas*, N°. 3) hebben wij reeds aan het zuidelijke uiteinde, aan *Wojakutsi*, dat ongeveer 6 à 8 minuten zuidelijker ligt dan von Krusenstern's *C. Tonyn*, den naam van *Tonyns hoeck* toegekend.

Het lage land »*tot 3 à 4 myl benoorden de Tonyns hoeck*," is ontwijfelbaar de bogt, die zich van *Ajerub* (*C. Tonyn*, Krusenstern) tot *Notsuitoko* (*C. Seniavin*, Krusenstern) in eene N.W. rigting uitbreidt, en door von Krusenstern, *Mordwinoff's* baai genoemd werd. Onze meergenoemde Japansche reizigers hebben ons deze bogt nader leeren kennen en wij zien daar eenen diepen inham en een groot binnenmeer, *Omutó*, dat door eene rivier in zee uitwatert en door een ander riviertje en drie meer zuidelijk gelegene kleinere meren, *Tsisikusitó*, *Hotoma* en *Tófuts*, eenen weg ter verbinding met den Golf van *Aniwa* opent. Deze communicatie is voor de langs de geheele oostkust van *Krafto* tot de in de »*Bocht Patientie*" wonende bevolking zeer

nuttig, omdat zij daardoor ontheven zijn van met hunne kleine vaartuigen de *Caep Aniwa* om te zeilen, wanneer zij ten handel daar naartoe willen komen (vergelijk *Atlas*, N°. 3).

Den 24 Julij. »*Wy vervolchden onse cours om de N.N.W. aen. Giste 's middachts geseylt te hebben N.* $^{1}/_{2}$ *W.* 15 *mylen, waeren volgens dien, op de breete van* 47 *gr.* 27 *min., maer bevonden ons te wesen op de breete van* 47 *gr.* 49 *min., soodat ons de stroom wat om de N. geset had, omtrent* 3 *mylen veerder als gegist hadden. Alsdoen lach het lant in 't S.W.t.W.* 5 *mylen ende in 't W.* 6 *mylen van ons. In 't N.W.* $^{1}/_{2}$ *W. lach een hoogen berch met een scherp toppie boven op, gaeven die de naem van Tepelberch, ende lach* 10 *à* 11 *mylen van ons. Conden noch in 't N.W.t.N. lant sien, 't welck noch al N.waert heenstreckte. Hadden alsdoen de diepte van* 55 *vadem, steckgront.*" Volgens deze waarnemingen en verkenningen bevonden zich onze zeevaarders tusschen *Cap Seniavin* en *Cap Muloffsky*, Krusenstern, die op Toknai's kaart de namen *Notsuitoko* en *Sjojunkotan* dragen en waarvan de eerste op 47° 16′ 30″ N.B. en 143° O.L. en de laatste op 47° 57′ 40″ N.Br. en 142° 44′ O. L. door von Krusenstern geplaatst is. Ongeveer naar het midden van deze kuststreek toe wordt het land lager, valt naar het W. af, en vormt eene bogt, waar de grootste rivier op de oostkust, de *Naifuts*, zich in zee stort, en de bergketen, die Z.W. en N.O. strekt en die von Krusenstern op het denkbeeld bracht, dat zich daar eene doorvaart opende, is het gebergte, door welks valleijen deze rivier stroomt. De berg dien Coen den »*Tepelberch*" noemt, is waarschijnlijk dezelfde die op alle andere kaarten van Vries' zeetogt *Speenberg* genaamd is. Wij hielden den *Speenberg* voor het gebergte *Niwajemesi*, op den regten oever van den *Naifuts* gelegen. Von Krusenstern die denzelven als een hoogen afgeronden berg beschrijft en op 47° 33′ N.Br. en 142° 20′ O.L. plaatst, meent dat het de op de westkust door Lapérouse geziene

piek *Berniset* zijn kon, die volgens Lapérouse op 47° 25′ N.Br. en 142° 21′ 20″ O.L. ligt. Daar in het *Journaal* de afstand van den *Tepelberch* (*Speenberg*) op 10 à 11 mijlen opgegeven is, zoo kan het niet wel een berg op de oostkust zijn, daar hier (op 47½ gr. N.Br.) *Krafto* niet veel breeder dan 30 engelsche mijlen is. Op de Japansche kaarten bevinden zich op de oostkust twee bijzonder gekenmerkte bergen, de voormelde *Niwajemesi* en de *Tokitaï*. Het is niet onwaarschijnlijk dat de eerste de *ronde berg* is, die door von Krusenstern, na de omzeiling van zijn *Cap Tonyi* (*Ajerub*) is gezien geworden (1), en de andere die, waarvan in het Journaal (den 24 Julij namiddag) gezegd wordt: »*in 't W.t.N. saegen wy eenige berghen daer spitsies op stonden als stompe torens.*" De *Tokitaï*, die door twee kegelvormige toppen gekenmerkt is, ligt ongeveer op 47° 50′ N.Br., juist in de bogt in het Z. van de *Cap Muloffsky*, waar de kust zich N.t.O. begint uit te strekken. Nog willen wij de aandacht van zeevaarders op eenige meer naar het N. op de westkust van *Krafto* gelegene hooge bergen vestigen, die waarschijnlijk ook van de oostzijde van dat eiland kunnen gezien worden. Het zijn de kegelbergen *Raitsiska*, *Jesijaran* en *Rijonai*, waarvan de eerste door Lapérouse *Pic de Lamanon* genoemd en op 48° 45′ N.Br. en 141° 56′ O.L. geplaatst is en de laatste, *Pic de Mongez*, ongeveer 38′ noordelijker ligt. Wij hebben meer breedvoerig over deze bergen uitgewijd, omdat in dit zeegebied meestal een digte mist het lage land bedekt en de hoogste bergtoppen dikwijls maar met een blik ten voorschijn komen en tot verkenning dienen kunnen.

Alvorens wij echter deze kust verlaten en mede in de »*groote bocht van Eso*" zeilen, die zich aan onze zeevaarders

---

(1) Hinter dieser Spitze erhob sich ein abgerundeter Berg, an welchen nach Norden zu sich wieder hohe mit Schnee bedeckte Berge anreihten. Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Th II. p. 87.

in het N.N.W. tot O.Z.O. opende, kunnen wij niet onopgemerkt laten, dat Vries daar eene strooming waarnam, die hem in 24 uren 3 mijlen om de N. zette; en dat aan von Krusenstern, ongeveer op de hoogte van *Cap Muloffsky*, het land een veel aangenamer gezigt opleverde dan de meer zuidelijk gelegene landstreken van *Krafto* en *Jezo* (1). Mag daartoe reeds de ligging dezer kust naar het oosten en derzelver bescherming door hooge bergketens in het W. en N.W. tot in het N.O. veel bijdragen tot de voortbrenging van een zachter klimaat, toch moet men niet miskennen, dat de *uit warmere gewesten naar het noorden stroomende wateren* — een zijtak van den meergemelden *Japanschen stroom* — eenen even gunstigen invloed op deze kust, die zij bespoelen, uitoefenen als de in het noorden tot IJsland doordringende verwarmende vloeden van den Atlantischen Golfstroom. Ook willen wij bij herhaling beweren, dat de in dat zeegewest heerschende mist door de onevenredigheid van de temperatuur van het zeewater tot die van de lucht voortgebragt wordt en gedurende het grootste gedeelte van den zomer aanhoudt.

Op de gegiste breedte van 48° 25′ N.Br., waar men de bogt door hoog land van W.Z.W. tot in het N.O. begrensd zag, lag W.t.N. ½ N. op een afstand van 8 à 9 mijlen »*een hooge hoeck, geleeck wel een eylant, ende was geheel gehackelt boven op gelyck of het een saech was.*" Deze uithoek is hoogst waarschijnlijk het voorgebergte, dat door een bergrug gevormd wordt, die N. en Z. strekt, steil aan den

(1) »Das ganze Land gewährte uns einen viel angenehmern Anblick als jene südlicheren Länder die uns seit unsern Absegelen von Japan zu Gesicht gekommen waren, die weissen, schroffen Ufern mit ihren Einschnitten, Berge hinter ihnen von mässiger Höhe in verschiedenen Gestalten und mit dem schönsten Grün bedeckt, welche mit holzreichen Thälern abwechselten, gewannen uns ein sehr gunstiges Vorurtheil für diesen Theil von Sachalin ab. Auch hat er unstreitig unendliche Vorzüge von dem, von uns später untersuchten, mittlern und nördlichen Sachalin." Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Th. II, pag. 92.

oever der zee neerloopt en zich als geheel vrijstaande vertoont, en op de Japansche kaarten *Uri* en door von Krusenstern *Cap Dalrymple* genoemd en op 48° 21′ N.Br. en 142° 50′ O.L. geplaatst is. De kust die van de *Cap Muloffsky* aan N.t.O. strekt, neemt van *Cap Dalrymple* af aan eene noordelijke rigting. Daar Vries van den 25 tot den 26 Julij eenen N.N.O. koers vervolgde, zoo kon hij *Cap Soimonoff*, een hoog, ver naar het O. uitstekend voorland, dat men ligt voor een eilandje houden kon, in het W. niet duidelijk gezien hebben. Het land echter dat 's middags den 26, wanneer Vries zich op 48° 56′ N.Br. bevond, 6½ mijl in het W. gezien werd, kan niets anders dan deze kaap zijn, die, volgens de waarnemingen van von Krusenstern, op de breedte van 48° 52′ 30″ en 143° 1′ 30″ O.L. ligt. Van deze kaap aan strekt de kust al wederom meer westelijk en vormt eene bogt, die op Jansson's kaart en op die van »*Gedaene Ontdeckinghe*" de »*bocht van Sainct-Iacob*" genaamd is, waarvan echter in het Journael niets vermeld wordt. De groote rivier *Boronai*, die in het meer *Sânai* zijn oorsprong heeft, dat in het midden van het breedste gedeelte van *Krafto*, op de breedte van ongeveer 50½ gr., een waterbekken vormt, rondom van hoog sneeuwgebergte omgeven (1), aan de N.W.zijde van deze bogt in delta-gedaante uitwatert, en twee meeren voedt, die zich regts en links wijd uitbreiden, deze is het en zijn ruim stroomgebied, dat van verre gezien, zich als eene diepe bogt vertoont. Van boord van het schip *Castricum* is de mond van deze rivier gezien geworden. Ook von Krusenstern heeft den mond dezer rivier van nabij onderzocht: »*Wir entdeckten zwei Mündungen, von welchen die nördliche, welche auch die grösste war*, in

(1) Het gebergte van *Urunsiri*, waarvan op Jansson's kaart gezegd is: »*Gebergte op vijftien graden gesien*," en op de kaart van »*Gedaene Coursen*" te lezen staat: »*alhier lach 't sneeuw in de maend Augustus nog op de bergen tot op strand toe.*" Ook von Krusenstern zag hier »*tief im Lande hohe Schneeberge.*"

N.W. 72° lag. Die Mündung dieses Flusses, welche ich die Newa nannte, ist über eine halbe Meile (engl.) breit. Sie liegt in 49° 14′ 40″ *N.Br. und* 143° 2′ *O.L.*" (1).

---

(1) Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Th. II, pag. 95. Hoogst merkwaardig is het dat deze rivier, eene halve eeuw later, het eerst en door eenen Russischen reiziger Dr. L. Schrenk, in het binnenland van *Krafto* is gevonden en beschreven geworden. Nadat Dr. Schrenk den 30 Januarij 1856 het vaste land (het *Amurland*) verlaten had, kwam hij langs de westkust van *Krafto* tot aan de baai *de la Jonquière*, Lapérouse (op 50° 54′ N.Br. en 142° 16′ O.L.), waar ten Z. van kaap *Dui* (*Itoi*, Toknai) de Giljaksche bevolking woont en de noordelijke grens der *Aino's* is. Op den 8 Febr. bij het dorp *Arkei* (*Ar'koi*, Toknai) begaf hij zich in eene schuinsche rigting over het eiland naar deszelfs oostkust, die van den Grooten Oceaan bespoeld wordt. Naar het zeggen der inboorlingen moest hij drie berghoogtens overtrekken totdat hij aan het gebied van de rivier *Pym* kwam. Deze rivier is de *Boronai*, aan welke von Krusenstern den naam van *Newa* gegeven heeft. De *Pym*-rivier, die van zijne bron tot de monding in zee (in het W. der *Bogt Patientie*) talrijke dorpen der Giljaken besproeit, noemt Schrenk de levensader van het eiland. Deze rivier heeft een snellen stroom, zoodat zij wel op een bergstroom gelijkt, het bovenste gedeelte bevriest nooit, ondanks de hevige koude, waardoor de temperatuur somtijds tot onder het vriespunt van het kwik daalt; het water is uiterst vischrijk en somtijds in den herfst aan zalm, waaronder de *Salmo lagocephalus*, even als in de *Amur*, op verre na de voornaamste is. De groote vangst der Giljaken verzekert hun een onbezorgd leven voor zich zelven en hunne honden in den langen winter, daarenboven komen daardoor vele naburige stammen telken winter naar het *Pym*-dal, als: *Aino's* van de Golf *Patientie*, met Japansche waren; *Oroken* (*Orotsko*, Toknai), met pelterijen, de opbrengst van hunne jagt; de *Giljaken* van beide kusten, met zeehondenvleesch en vellen, benevens eenige stammen van het vasteland, zoo als *Mangoenen* van den *Amur* (*Manko*, Rinso), met Mandsoerische en Russissche produkten, die tot de *Pymi-Giljaken* komen, om zich bij hen deels van visch en jukkola (vischkuit), deels ook van de toestroomende vreemde goederen te voorzien.

Toen men de rivier volgde om naar de oostkust (*Bogt Patientie*) te komen, daalde de temperatuur op den 18 Februarij ten 7 ure des morgens tot — 42° R., en op den volgenden morgen tot — 31° R. "Zulke gestrenge koude," zegt Dr. Schrenk, "doet onderstellen, dat het binnenste van het eiland een klimaat heeft, dat meer met het

'S Namiddags den 26 Julij $3^1/_2$ mijl O.t.Z. gezeild zijnde, kwam Vries ten 6 ure ten anker op 18 vadem steekgrond met kleine steentjes vermengt. Hij bevond zich omtrent $1^1/_2$ mijl van het land, op 48 gr. 54 min. »*Hadden een hoeck alwaer wy geen lant buyten sien conden, als een cleyn eylantie S.O.t.O. 5 mylen van ons ende d°. eylantie lach S.S.O. 4 mylen van ons. Het lant van d°. hoeck streckt om de N.W. soo veer wy conden beoogen.*" Deze hoek is benaamd geworden *Caep Patientie* en het eilandje *Robben eylant*. Von Krusenstern ging, nadat hij de bogt rondom van nabij omgezeild had, ook aan de oostzijde van de bogt op 11 vadem kleigrond voor anker. Op zijne kaart (*Atlas* N°. LXXIII) is de ankerplaats van de *Nadeshda* op 49° 11′ N.Br. en 142° 10′ O.L. aangeteekend; dus 17′ noordelijker en 8′ westelijker dan die van het *Castricum*. Volgens zijne waarnemingen ligt de noordelijkste grens van de bogt op 49° 19′ N.Br., terwijl naar de bepaling van de ankerplaats van Vries, die nog $1^1/_2$ mijl van den noordelijken wal afgelegen was, dezelve op 49°, en volgens Jansson's kaart op 49° 15′ N.Br. ligt. Uit het onderzoek, dat den volgenden dag door den stuurman Janz Coen aan het land is ingesteld geworden, blijkt dat daar de landtong, die naar de *Caep Patientie* uitloopt, niet breeder dan een mijl is, dat men de zee aan de oostkust kon hooren ruischen en van

---

vasteland overeenkomt, dan men van een eiland kan verwachten." Dit bewees ook de plantengroei. In het bovendeel van het *Pym*-dal ziet men overal de denneboom (*Abies jezoënsis?*) terwijl de lork (*Larix leptostachys*) naar den zeekant alle andere boomen verdringt. Men vindt hier noch herten, noch elanden, wel het muskusdier (*Likonkamui*, Aino) en het rendier. Ook bestaat nog op *Kraflo* een stam Tungoesische rendiernomaden, terwijl de Tungoesen, aan de *Amur*, reeds lang de rendierteelt hebben opgegeven. Op den 20 Februarij bereikte Schrenk de oostkust van het eiland en nam den terugtogt langs dezen zelfden weg aan.

(*Bulletin de la Classe Physico-mathématique de l'Académie Impériale des Sciences de St. Petersbourg.* Tome XIV. 1856.)

eene hoogte uit zien; ook heeft men het groote binnenmeer van *Taraika* duidelijk kunnen onderscheiden, dat op Toknai's kaart in den achtergrond der bogt zich diep in het land uitbreidt. Ook werden door hem *Aino*-woningen langs het noordwestelijke strand gevonden en eenige daarvan bezocht. Daaruit laat zich afleiden, dat het schip *Castricum* veel zuidelijker en oostelijker geankerd lag dan de *Nadesdha*, van welke de Luit. Ratmanoff met een boot de noordelijke kust onderzocht, en de mond van eene rivier ontdekt heeft, die 15 vadem wijd, 7 voet diep en zeer vischrijk was, en welke hij vijf engl. mijlen ver opgevaren is. Deze rivier, die haren oosprong neemt in het hooge gebergte, dat zich van 50 tot 50¹/₂ gr. breedte uitbreidt, is, naast de *Boronai*, de grootste die in de bogt uitwatert. Haar mond is op Toknai's kaart tusschen de *Aino*-dorpen *Nokoro* en *Nifiktoi*. Coen vond het eene schoone landouw, maar nog eene groote plek sneeuw op het strand, en Ratmanoff het land deels modderig, deels met eenen vetten, zwarten grond bedekt. In het laatst van Mei zag men nog op vele plaatsen sneeuw en de boomen begonnen naauwelijks uit te botten. Nergens bemerkten de Russen sporen van bevolking dan eenige *Aino's* die hen ontvlugtten; onze Nederlanders daarentegen vonden woonhuizen, begraafplaatsen en gastvrije inwoners, waarmede zij in vriendschap verkeerden en die zij voor denzelfden landaard als die van het zuiden van *Jezo* hielden. Mogelijk is het dat de bevolking in dat gedeelte van *Krafto* sedert 170 jaren verminderd is; doch op de kaart van Toknai van 1786 zijn van de westelijke uitwatering van de *Boronai*, rondom het meer van *Taraika* tot aan het *Caep Patientie*, 96 woonplaatsen met namen opgegeven. Er zijn echter hier meestal jager- en visschernomaden te huis, die meestal eerst van de maand Junij af aan naar de kusten en de monden van de rivieren trekken, om daar hunnen voorraad van visch voor den langdurigen winter te verzamelen.

De *Caep Patientie* is door von Krusenstern op 48° 52′ N.Br. en 114° 46′ 15″ O.L. geplaatst. Volgens de waarnemingen van Vries zoude dezelve op ongeveer 48° 34′ N.Br. te liggen komen en op de kaart van Janssen is dezelve op 48° 23′ en op de overige kaarten nog zuidelijker geplaatst. Deze kaap is een laag voorgebergte en wordt door eenen dubbelden heuvel gevormd, en loopt in eene lange, platte landtong naar het Z. uit, die duidelijk op Vries kaarten aangewezen is.

In het Z.W.t.Z. van de *Caep Patientie* werd op den 26 Julij van Vries' ankerplaats in deze bogt een »*Eylantie*" Z.Z.O. op 5 mijlen afstand gezien en op den 28ˢᵗᵉⁿ nader onderzocht. »*Alsdoen heeft den Commandeur den Stuerman* Roelof Sievertsz. *met de boot naer d°. eylant gestiert om dat te visiteeren; daer aencomende vonden d° eylant rontom met onder water liggende clippen beset, siende die wel by een myl op sommige plaetsen veerder in see strecken. Dit rif streckt N. van 't eylant naar 't vaste lant, ende oock op syn langst S. in see, maer heeft veel uitsteeckende riffen. Daer streckt oock een punt van een rif N.N.O. af, alwaer noch een groote clip of cleyn eylantie op leyt; deze reven lycken schier aen de hoeck van 't vaste lant vast te loopen, dan scheen oock wel een nauwe deurganck te hebben.*" »*Hadden oock by duysende robben op de clippen ende het water vernomen, oock twee cleyne huties met vuerplaesies op 't eylantie gevonden. Wy gaven het eylant den naem van Robben eylant.* Deze voortreffelijke beschrijving hebben wij woordelijk uit het Journael overgenomen, omdat dezelve tot bijvoegsel dienen mogt van de beschrijving die ons de groote russische hydrograph daarvan medegedeeld heeft. »*Wir sahen in einer Entfernung von höchstens* 3 *bis* 4 *Meilen* (*engl.*) *das gefährliche Felsenriff, welches das Robben Eyland umgiebt. Es erstreckte sich von N.N.W.* ½ *W. bis N.O. Die Wellen brachen sich heftig. Ueberall im Norden sahen wir ein grosses*

Eisfeld, unter welchem wahrscheinlich die Klippen fortgingen, die wohl auch das weitere Treiben des Eises in dieser Richtung aufhielten. Einzelne Brandungen konnte man nach Osten zu, so weit das Auge reichte wahrnehmen." »*Die Nordost Spitze liegt nach unsern Beobachtungen in* 48° 36′ *der Breite und* 144° 33′ *der Länge, und derjenige Theil, den man für die Südwest Spitze ansehen kann, in* 48° 28′ *und* 144° 10′, *so dass der ganze Umfang des Riffs gegen* 35 *engl. Meilen ausmacht* (1). Op Jansson's kaart is het N.O. punt van het rif op 47° 25′ N.Br. en het Z.W. punt op 47° 8′. Ook zoo zuidelijk ligt het eilandje op de kaart van »*Gedaene ontdeckinghe.*" Op de kaart van »*Gedaene Coursen*" echter bevindt zich het midden op ongeveer 48° 12′ geplaatst. Volgens de waarnemingen op Vries' ankerplaats zoude het *Robben Eylant* op 48° 31′ der breedte liggen, hetwelk bijna met die van von Krusenstern overeenkomt. Toknai noemt op zijne kaart het *Robben eiland: Wotamo siri* en de *Caep Patientie: Fumonots.* De aan boord van de *Castricum* waargenomene lengte hebben wij om vroeger aangehaalde reden ook hier overgeslagen, en ook niet overal van de diepte en den grond gewaagd, die onze nederlandsche en russissche zeevaarders langs de oostkust van *Krafto* en in de *Bocht Patientie* zoo zorgvuldig aangeteekend hebben. Aan boord van de *Castricum*, die zich verder van de kust gehouden heeft, zijn 60 tot 34 vadem meestal steekgrond (kleigrond) tot op de parallel van het *Robben eiland* en verder de bogt in tot op een afstand van 1½ mijl van den wal, 18 vadem steekgrond met kleine steentjes vermengd, gelood geworden. Aan boord der *Nadeshda*, die eenige malen de kust op korter afstand genaderd is en zich wederom verder verwijderd heeft, peilde men de diepte van 95 tot 20 vadem kleigrond, en aan het noordeinde van de *Bocht Patientie* van 9 tot 4 vadem kort

(1) Von Krusenstern, *Reise um die Welt*, Th. II, pag. 98, 99.

op elkander. Eene mijl in het N.W. van het *Robben eiland* vond Coen de diepten van 35 vadem steekgrond tot 16 vadem schelp- en singelgrond opgedroogd en 2 mijlen in het Z.t.O. ½ O. daarvan 10 vadem schelpachtige grond. In het oosten van de *Caep Patientie* nemen de diepten schielijk toe tot op 80 en 95 vadem, minder en langzamer naar het Z.O. toe, waar op een afstand van 9 mijlen 75 vadem steekgrond gevonden werd. Von Krusenstern, die op zijne kompassen weinig vertrouwen stelde, geeft de miswijzing op zijner tweede ankerplaats (op 49° 13′ 53″ Br. en 143° 48′ 30″ Lengte) gemiddeld op 0° 38′ Oost. Aan boord van de *Castricum* werd die op 48° 26′ N.Br. op 7° 30′ oostelijk bevonden en »*de compassen op 9 gr. oostering geleyt.*"

Op den 3 Augustus op de gegiste breedte van 41 gr. 8½ min. werdt »*geresolveert, alsoo onse bestemde tyt volgens Instructie van den E. Heer Generael ende Raeden van India geexpireert is, dat men onse best soude doen om weder te comen in de Suytsee, derhalve onse cours naar het Canael de Vries toe te stellen.*" De *Caep Patientie* bekwam dan ook nog de bijnaam »*Caep Keer Weer.*"

Op den 5 Augustus hebben wij reeds onze stoute zeevaarders in de Straat, die den naam van hunnen Commandeur vereeuwigt, ontmoet en hun verblijf in de Baai »*de Goede Hoop*" van den 16 Augustus tot den 1 September beschreven en hunne waarnemingen toegelicht en bevestigd. Ook hebben wij reeds hunne ontdekkingen op de terugreis langs de oostkust van *Japan* en van de eilanden, aan welke wij den naam van eenen nog meer verdienstelijken zeevaarder, Abel Tasman gegeven hebben, in de geschiedenis der ontdekkingen geboekt. Laten wij dan nog den dag vermelden, waarop het fluitschip *Castricum*, onder het Commando van den Commandeur Maerten Gerritz Vries behouden in den haven van *Tayouan* op *Formosa* binnengeloopen is en de uitboezeming van vreugde en dank herhalen, waarmede het Journael eindigd:

»*Quaemen — den* 18 *November* 1643 — *binnen ten ancker op* 10 *vadem, waervoer wy niet genoech de goede Almachtige Godt connen looven ende dancken, dat Hy ons van dese gedaene peryckeleuse reyse soo genaedelyck bewaert ende hier binnen Tayouan behouden heeft gebracht; Hem sy alleen eer, Amen.*"

Hiermede sluit ik mijne geo-hydrographische toelichtingen, waarin ik aan zeevaarders eenige nuttige aanwijzingen en wenken tot de uitbreiding van de aardrijks- en zeevaartkunde gegeven heb. Deze schreef ik met het hoofdoogmerk neder, om dezelve in de handen van de Officieren der Koninklijke Marine, van mannen versiert met kunde en ervaring en meer dan ooit bezield met den geest van onze Nederlandsche zeevaarders in de 17de eeuw, neder te leggen, en bij voorkeur van degenen, die thans te *Japan* gedétacheerd zijn, aan welke niet alleen de taak van wetenschappelijke verlichting der weetgierige bevolking van dat rijk toevertrouwd, maar aan die nog bijzonder opgedragen is, daar den grondslag te leggen van eene marine volgens Europesche beginselen, en bovendien aan *Japan* de wereld, aan zijne schepen de vaart in den Grooten Oceaan, en aan zijn volk den wereldhandel te openen. Heeft *Nederland's* invloed en vertrouwen de klippen van vooroordeel en achterdocht bij eene regering kunnen wegruimen, die het stelsel van afsluiting als grondstelling tot behoud van rust en vrijheid, niet willekeurig maar door nood gedrongen, aangenomen en eeuwen lang vol gehouden heeft; hebben Nederlanders van geboorte, of mannen met eenen anderen tongval, evenwel door getrouwe en veeljarige diensten aan *Nederland* verknocht en ingelijfd, van 1641 af, in hunne gevangenis op het afgesloten *Dezima*, zorgvuldig het verlichtend vuur van de wetenschap als het ware in het geheim weten te onderhouden, welke verwachtingen laten zich thans met regt koesteren, waar het aan de Nederlandsche vertegenwoordigers van de Europesche wetenschap in *Japan* vergund is, de fakkel der verlich-

ting openlijk en ongehinderd te mogen voordragen en lang den weg van onderwijs aan de Japanners, zichzelven nopens Japansche zaken en wetenschap te onderrigten; en waar hun de schoonste gelegenheid gegeven is, het zoo ver uitgebreide gebied van de geographie en hydrographie, dat, tot voor korten tijd, de vreemdeling niet anders dan op geheime wegen heeft mogen bewandelen, onder de Nederlandsche met de Japansche vereenigde vlag te onderzoeken en door nieuwe waarnemingen en ontdekkingen uit te breiden.

DE STAM DER AINO'S.

Aino beteekent man, mensch en is de naam, die deze volkstam zichzelven geeft en onder welke dezelve bekend is. De *Aino's*, die in de Geschiedenis van Japan *Asuma Jebisu*, dat is: Oostwilden, genoemd worden, bewoonden in den oudsten geschiedkundigen tijd (660 voor Christus) het noordelijkste gedeelte van het eiland *Nippon*, te weten de tegenwoordige landschappen *Mutsu*, *Dewa* en het noorden van *Jetsigo*, welke toenmaals *Jebisu no Kuni*, het Land der Wilden heetten. Nog in de 7de eeuw waren de *Jebisu* in *Mutsu* en *Dewa* tot op 38° N.Br. verspreid en bestendig met de Japanners in oorlog. In het begin van de 9de eeuw was het eiland *Nippon* reeds geheel onder de heerschappij van de Mikado's, de Erfkeizers van Japan, gekomen; desniettegenstaande vocht bij voortduring de beschaafde, uit het zuiden van Japan naar het noorden voortrukkende bevolking met dat ruwe noordelijke volk, totdat dit eindelijk ten onder gebragt werd en met de overwinnaars tot één volk versmolt, of deels vernietigd, deels verdreven werd. Velen, die niet wilden bukken, hadden zich allengs naar *Jezo* over de Straat van *Tsugar*, die *Nippon* van dat eiland afscheidt, begeven en zich daar met hunne oude landgenooten vereenigd. Doch

in de 14de eeuw werden ook de *Aino's* in het zuiden van dat eiland door de Japanners ten onder gebragt. Thans bewonen de *Aino's* het eiland *Jezo* en de *Kurilen*, en het zuidelijke gedeelte van *Krafto*, waar zij zich langs de Westkust tot op 48° N.Br. en op de Oostkust tot naar de Bogt van *Patientie* uitbreiden.

Voor de ontdekking van het land van *Jezo*, door Maerten Gerritz. Vries, beperkte zich de kennis van dat land en deszelfs inwoners tot de mededeelingen van de *Patres* Aloisius Froes en Hieronymus de Angelis en van Joan Saris en Françoys Caron. In zijnen brief van den 11 Maart 1565, dus 22 jaren na de ontdekking van Japan, uit *Mijako*, de hoofdstad van dat rijk, geschreven, beschrijft Froes dat volk alzoo: »In het noorden van het land van Japan, drie honderd *Leucas* (1), ligt een ver uitgebreid gewest door wilde menschen bewoond (2). Deze zijn bekleed met beestenvellen, ruig over het geheele ligchaam, hebben een verschrikkelijk grooten baard en zeer groote knevels, welke zij, wanneer zij drinken willen, met een stokje opligten. Zij lusten gaarne drank, zijn stout in den oorlog en door de Japanners zeer gevreesd. In den strijd gekwetst zijnde, wasschen zij de wonden met zoutwater; dit is hun eenig geneesmiddel. Men zegt dat ze op de borst eenen spiegel dragen; zij binden de zwaarden om het hoofd in dier voege vast, dat het gevest op de schouders nederhangt. Zij hebben geene godsdienst, het schijnt dat zij den hemel plegen aan te bidden enz." (3). Meer breedvoerig is

---

(1) *Leuca* (*Legua*) $17^1/_2$ op een graad.

(2) »*Amplissima sylvestrium hominum regio.*" Deze uitdrukking schijnt aan Abrahamus Ortelius aanleiding te hebben gegeven het in zijn »*Theatrum orbis terrarum*" in het noorden van Japan vertoonde eiland »*Satyrorum Insulam*" te noemen.

(3) *Rerum a Societate Jesu in Oriente gestarum volumen.* Coloniae. 1574. pag. 426. »Japoniae terrae in Septentrionem adiacet amplissima sylvestrium hominum regio, leucas ab urbe *Meaco* trecentas. Bestia-

het berigt van het land van *Jezo* en deszelfs inwoners, dat door Hieronymus de Angelis in zijnen brief, uit Japan in 1622, een jaar voordat hij te *Jedo* verbrand werd, geschreven, medegedeeld en door Nicolaes Witsen in zijne »*Noord-Oost Tartarye*" (1) overgenomen is. Deze schets van de *Aino's*, van hunne zeden en gebruiken is te belangrijk om ze niet letterlijk uit dat zeldzame boek over te nemen, ten einde te kunnen dienen tot vergelijking met de berigten van onze Nederlandsche zeevaarders.

»Wat belangt den aert der inboorlingen, die zijn grof, en grooter van lichaem, als de menschen in 't gemeen zijn: meer hellende na de blanke als bruine verwe. Zij dragen lange baerden zomtijts tot aen den middel toe. Hun hooftbair scheeren zij, van vooren, half af, zoodat zij aen de slaep van 't hooft gantsch geen hair hebben: maar wel van achteren, daer zommige van hen het zoo lang dragen, als de Japanders. Zij hebben in 't gemeen de ooren doorboort, en in plaets van pendanten, dragen daer zilvere ringen in: maar die geen zilver hebben, dragen daer een vlok zijde deur, die lang afhangt. En dit doen zoowel de vrouwen als de mannen. De kleederen, zoo wel van mannen als vrouwen, zijn lang, met zijde doorwrogbt, beleit met cieraet van kruissen of rozen van de zelve stof, zoo klein als groot. Hunne stoffen zijn van zijde, katoen, of linnen. Tot wapenen gebruiken zij pijlen, boogh, lançen en zwaerden, die niet grooter zijn, als een gemeene Japansche pook. In plaets van harnassen, gebruiken zij rokken, als gemaliede wambassen van kleine plankjens bij een gezet, 't geene belacchelijk is

---

rum pellibus induuntur, toto hirti corpore, ingenti barba, mystacibus maximis, quas paxillo subrigunt potaturi. Vini gens avida in primis, ad bella ferox, formidolosa Japoniis. In praelio sauciati, salitis aquis abluunt vulnera, id unum genti remedium est. Speculum gestare dicuntur in pectore; ad caput gladios alligant sic, ut in humeros manubrium desinat. Sacra habent nulla, caelum dumtaxat venerari soliti sunt."

(1) N. Witsen, Deel II. l. c. pag. 57.

in 't aenschouwen. Zij hebben vergiftige pijlen, waer van iemant gewont zijnde, noit genezen kan worden. Zij zijn zeer twistgierig, echter dooden elkanderen zelden. Tot *Matsumay* wert veel gedrooghde visch, ook haring, zwanen en kranen, zoo levendigh, als doot, en ook gedroogt, als mede valken, en ander gevogelte, te koop gebraght. Walvisschen worden daer mede gevangen en de *Todonoeno* (Robben), waer van het vel ruighairigh, niet ongelijk dat van een verken, en vier voet lang is. Deze visch is aldaer voor een zeer geringe prijs veil. Zij handelen met geen goude of zilvere munte; maer verwisselen hunne waren tegen rijs, katoen, gaern, linnen en stoffen, of ook wel tegen gemaekte kleederen. De heer van *Matsumay* verzekerde mij, dat de inwoonders van *Jesso* visch-vellen, die zij *Raccon* (Rakko, *Enydrys marina*) noemden, aen drie eilanden, niet verre van hun lant afgelegen, quamen koopen: waer van d'inwoonders geen baert, en een zeer verschillende tale met die van *Jesso* hadden, doch hij wist niet of die eilanden bezuiden of benoorden *Jesso* lagen. Wat de kennis aengaet, die zij van d'andere werelt, en het toekomende leven hebben, dezelve is zeer klein of niet. Zij eeren eenighsins de Zon en Maen, als de twee voordeelighste lichten; behalven noch eenige bergh- en zee-duivels: want alsoo zij zich meest in 't geberghte, op de jacht, en met houthakken, en ter zee, met de visscherije erneren, zoo hopen zij daer door veel vangst te krijgen, en noit gebrek van hout, om te branden of te bouwen, te zullen hebben. Zij hebben noch Bonsen, of offerpapen, noch tempels, of eenig plaets, daer zij bij een kommen, om van hunne zaligheit te handelen.

Niemant onder hen kan ook lezen of schrijven.

Elk onder hen heeft zijn eige en wettige vrouw, doch, zo zommige meinen, wel twee; hoewel er noch veele gevonden worden, die, op de Sineesche wijze, bijzitten houden. Als de man gestorven is, begeeft zich de vrouw veeltijts ten huize van den schoonvader, of bij iemant van 's mans vrien-

den, onder beding, dat zij 'er noit uit zal gaen, of hertrouwen.

Een vrouw, die in overspel bevonden is, wert het hooft-hair afgeschooren, op dat zij daer over bekent zoude zijn: en den overspeelder, of den gene, waer mede zij de vuiligheit bedreven heeft, van zijn degen berooft, en al zijn lijfçieraet, door den beledigden man of door zijn vrienden, zo dikwils als zij hem ontmoeten, afgenomen."

Joan Saris heeft als gezant van de Engelsche Maatschappij aan het Hof te *Jedo* in 1613 door een Japanner, die twee maal op *Jedso* (*Jezo*) geweest is, berigten van daar verkregen, waardoor het woeste voorkomen van dat volk bevestigd en ook over den handel met hetzelve eenig licht verspreid wordt. »De menschen syn 'er wit of blank, en wel gemaekt, maar heel ruw en haijrig het geheele Lijf over, gelijk als de meirkatten en aapen. Hun geweer bestaat uijt boogen en vergiftige pijlen. Die aan de zuijdelijkste kant woonen, verstaan haar op gewigt en maat, maar dertig dagen landwaards in weet men daar niet van. Sij hebben veel silver en sand-goud, dar sij de Japanners mede betalen voor rijs en andere waren. Rijs en Japansche cottoenen worden hier wel gesogt. Yser en Loot krijgen sij uijt Japan. Alle eetwaren, en 't geene daar men sig mede kleeden kan, wil hier best aan de man. De rijs van Japan na *Yedso* gebragt, leverd vier voor een tot winst uijt.

De Stad daar de Japanneesen alhier hun meeste verblijf hebben en markt houden, word *Matchma* (*Matsmaë*) genaamd. In deselve sijn 500 Japansche huijsgesinnen, die hier ook een Fort hebben en die daar in commandeerd, *Matchmadonna* (*Matsmaë Dono*) noemen. Deze Stad *Matchma* is de voorname handel-plaats van geheel *Yedso*, werwaards meest alle ingeboorne gaan om te kopen en te verkopen, bijsonder in de maand van September, om haar winter-voorraad op te doen. In de maand van Maart brengen sij salm, en allerley soort van visch, neffens ander

waren die de Japanners in ruijling aannemen, en liever hebben als hun silver. Verders hebben die van Japan, behalven *Matchma*, geen andere vaste woon- of handel-plaats. Die in het selve eijland verder na het Noorden woonen sijn seer kleijn, en gelijk als dwergen, maar de andere *Yedsoers* sijn van postuur en grootte, gelijk als die van Japan. Zij hebben geen kleeding, als die hen uyt Japan gebragt word.

Tusschen *Yedzo* en Japan gaat een seer sterke stroom, die van *Corea* komt, en Oost- Noord-oost aan loopt. De winden sijn daar gemeenlijk soo als in Japan; te weten, de Noordelijke winden beginnen in September, en duuren tot de maent Maart, en dan begind de Zuijdelyke wind te waaijen. (1)

Françoys Caron, in de jaren 1639 en 1640 Opperhoofd van den Nederlandschen Handel in Japan, deelt eeenige minder belangrijke op Japan vernomen tijdingen van *Jeso* en de *Aino's* mede, die wij echter wegens de volledigheid van de toenmalige wetenschap van dat merkwaardig land en volk tevens willen aanhalen.

Men reyst noch 27 dagen Noordtoost, wel so Oostlijke aen, eer men komt bij de uijterste hoeck van 't lant *T'sungaar* (*Tsugar*) genaemt, aen de zee gheleghen; van daer vaert men over een water, onghevaerlijke elf mijlen wijt, ende men komt in 't landt *Jeso* ofte *Sesso*, daer kostelijcke bonten, ende peltwerk valt, welk lant vrij woest, berchachtigh, ende weijnigh bewoont is; dit lant *Sesso* is seer groot, door den Jappanderen dickweijls doorsocht, diep, ende verre doorreijst, doch noyt tot den eijnde, noch seeckerheijt des selfs gekomen, so dat het haer ghemeenelijke aen victualie ontbroken heft, ende gedwongen waren, t'elcken reijse wederom te keeren; de rapporten der visitateurs zijn

(1) *Naaukeurige Verzameling der Gedenkwaardigste Reysen na Oost- en West-Indiën enz.* Te Leiden door P. van der Aa, 1707. Deel 24. *Agste Oost-indische Reys enz.* onder Capitain Joan Saris. pag. 136.

ook sodanigh geweest, dat sijn Majest. curieusheijt, om verder ondersoeck te doen, wederhouden is, want het lant (als geseijt) is woest, ende werdt in sommige plaetsen bewoont van een volck die ruijgh over 't lichaem zijn, dragen lanck Haer, ende baert, als den Chinesen brutael, beter den wilden, dan de andere menschen gelijck. (1)

Hoe vervelend dan ook deze berigten voor den lezer zijn mogen, zoo hebben wij het toch voor doelmatig gehouden, dezelve zoo veel mogelijk volgens den oorspronkelijken tekst uit boeken getrokken, die allengs zeldzamer worden, hier te zamen te stellen, om hem een duidelijk denkbeeld te verschaffen van den toenmaligen staat van de kennis van het land van *Jezo* en deszelfs inwoners, de *Aino's*, voor dat wij de volkenkundige waarnemingen op den denkwaardigen Zeetogt van Vries gedaan, aan een nader onderzoek onderwerpen.

Kort na de ontdekking van het Land van *Jezo* door Vries en van den ongelukkigen zeetogt van 't Jacht *Breskens*, zijn in 't vaderland onderscheiden berigten omtrent *Jezo* en de bewoners van dat land ontvangen en van lieverlede door den druk bekend gemaakt. Het eerst berigt is reeds in 1646 te Amsterdam uitgegeven onder den reeds meermalen aangehaalden titel: *Korte Beschryvinghe van het Eylandt Eso ens.* Dit stuk is later (1692) ook door Witsen overgenomen en toegelicht geworden (2). Insgelijks deelde deze geleerde aardrijkskundige eenen brief mede »*die nopende de ontdekking van het lantschap Eso* of *Jesso* en *Tartarye uit Batavia in den jare* 1644 *herwaarts is geschreven geworden*". De inhoud daarvan beperkt zich echter tot eenige aardrijkskundige berigten omtrent Vries' ontdekkingen en over de goud- en zilvernasporingen, die de hoofdbeweegreden

---

(1) *Beschryvinghe van het Machtigh Coninckrycke Japan ens.* door François Caron. T'Amsterdam 1648. pag. 1.

(2) N. Witsen l. c. pag. 55.

der uitzending van Quast en Tasman, en van Vries en Schaep naar het noorden van Japan geweest zijn. Ook vermeldde Nicolaes Witsen een berigt van Philips Jacobsz. de Bakker, onderstuurman aan boord van 't *Castricum* (1). Van de door Jansonius uitgegeven kaart, als ook van andere onuitgegevene kaarten van den meergemelden zeetogt en van de »*Opdoeningen en lant-verkentenissen van de zeekusten des lants van Jesso, en van het Compagnies lant*" door Witsen bewaard, hebben wij reeds breedvoerig gewaagd. De meest belangrijke waarnemingen en berigten, bijzonder met betrekking tot den stam der *Aino's*, hunne zeden en gebruiken, die wij aan zeevaarders van den lateren, tijd en aan de Japanners, die het Land van *Jezo* bezocht en beschreven hebben, te danken hebben, zijn door den Schrijver dezes onlangs tot een geheel gebragt en in zijne »*Beschrijving van Japan*" geboekt geworden (2). De herhaling daarvan is hier overtollig, zoo dienstig ook de verhandeling op zich zelve zal zijn, om de mededeelingen van onze Oude Nederlandsche zeevaarders te bevestigen, toe te lichten en te verrijken.

Wij zullen ons dus ten doel stellen om den merkwaardigen stam der *Aino's* te beschrijven volgens de berigten die in 't teruggevonden *Journael* aangeteekend zijn, en volgens al de oorkonden, die ons de Nederlandsche pers van Vries' zeetogt bewaard heeft. Daarbij willen wij ons, zoo veel mogelijk, aan de letterlijke bewoordingen houden, waarin de onderscheiden waarnemingen opgeschreven zijn, om de reeds aan onze stoute zeevaarders voor hunne verdiensten voor de aardrijkskunde opgerigte gedenkzuil ook met zoo belangrijke bijdragen voor de volkenkunde te versieren (3).

---

(1) N. Witsen l. c. pag. 59.

(2) Nippon, Abtheil. VII, pag. 205—224.

(3) De geschriften, waaruit wij deze beschrijving zamengesteld hebben zijn gemerkt als volgt: (K. B.) *Korte Beschryvinghe;* (S. B.) *stuurman de Bakker's berigt*; en (J.) *Coen's Journael.*

Gedaante, Gelaatstrekken der Aino's. De Inwoonderen van dese Eijlanden *Eso*, zijn alle den anderen seer gelijck, kort ende dick gedrongen van stature, hebben langh ruijgh haïr ende baerden, soo dat het aenghesicht daer bijkans mede bedeckt is, doch het hooft is vooren geschooren, zijn wel besnede van tronien, swart van oogen, kort, tamelijck dick, ende niet plat van neusen, laegh van voorhooft, geel van vel, over het lijf seer ruijgh. De vrouwen zijn so bruijn niet als de mans, laten eenighen het hair in 't ronde scheeren, so dat het haer aengesicht niet en belet, anderen laten het langh wassen, ende stricken 't op als de Javaensche vrouwen, haer wijnbraeuwen ende lippen swart ende blaeuw geverft, hebben soo wel mans, vrouwen als kinderen gaten in haer ooren, daer sij silvere ringen in dragen, oock schortjens van Armosijde, met loode ende koopere ringen. (K. B.) (1).

Op *Krafto* zijn de vrouwen blanker als op *Jeso*: »zaegen (in den Golf van *Aniwa*) ook eene vrouw in eene prauw sitten, blank synde met swart lanch hangent haer op het hooft, hadde in elcke oor een groote blauwe gecraelde ketting, waeronder eenige andere craelen geregen waren (2) (J).

»Vonden daer (in de bogt *Patientie*) eene blancke vrouw, fraey van trony, hebbende lanck swart haer met een stroock bont om haer hooft van een bever (*Zeeotter*), gecleet heel in 't bont, by haer hebbende een cleyn meysie, hebbende een bonte rock aen, met een stroock bont van een saebel, dat seer schoon was om haer hooft ende had een jongen by haer staen gecleet mee met een bonte rock (J.) Ook is in 't

---

(1) Vergel. Nippon, *Atlas*, Tab. XVI, XVII, XVIII.

(2) Vergel. Nippon, VII *Atlas*, Tab. XXI, fig. 5. De kostbaarste zijn van blaauwen *Obsidiaan*, dien zij noemen *Krafto tama*, edelsteenen uit *Krafto*. Deze blaauwe koralen vindt men bij alle volken in den kouden aardgordel, van het noordelijke halfrond van den Grooten Oceaan tot in de *Behring* straat, waar ze van von Kotzebue in de Zond, die zijnen naam draagt, zijn waargenomen geworden, verspreid.

Journael van eenen blanken man gewaagd: mogelijk dat die een door schipbreuk daarheen gekomen Japanner was; doch door de gebreken van den ouderdom minder aan de open lucht blootgesteld, kunnen, zoo als de vrouwen van de betere klasse in dit land, ook oude lieden verkleuren en witter van gelaat worden.

»Wat van de prauw af sat een oudt blanck man, met een lange grijse baert, op een matien (matje), op de Japansche wijse, aenhebbende een gebloemde catoene rock, sijnde op sijn Japansch gemaeckt. Mijn leijtsman wees ick sou bij die oude man gaen. (J.)

Regeering, Aino-hoofden, Geregtszaken, Straffen. Ten tijde van Vries' bezoek op *Jezo* stonden reeds lang de *Aino's* van het zuidelijke gedeelte van dat eiland onder een' Japanschen Vorst, die zijnen zetel had in de stad *Matsmaë.* »Den *Matsmay Simadonne* (*Matsmaë Sima dono*), Gouverneur ofte Overste van 't voorsz. Eylant, gaet jaerlycx de Keyserlycke Majesteyt van Japan tot *Jedo* begroeten, tot geschenken mede nemende veel silvers, vogelsveederen (om aen Pylen te ghebruycken) ende fyne bonte vellen, hem met een berck van *Eso* ladende oversetten tot aen de Japansche Cust *Nabo* (1), van waer hy dan voorts te lande naar *Jedo* reyst." (K. B.)

Onder haer is geen wettelijcke regieringhe ofte politie, geschrift ofte boecken, konnen lesen noch schrijven." (K. B.) Zij hebben echter hoofden, die hun gezag over een min of meer uitgebreid gebied uitoefenen, en onder hen in aanzien staan en geëerbiedigd worden.

»Quamen de habytanten met twee prouwen ons te gemoet, waarvan drie persoonen over in onze prouw quaemen, ende syn doen saemen naer haer dorp gevaeren, hetwelk sy *Ackys* (*Atkesi* op *Jezo*) noemden, syn met de meeste gesach

---

(1) Waarschijnlijk naar den boven beschreven haven van *Nambu*, op de Oostkust van *Nippon*. Mogelijk ook de haven van *Saï* of *Ohata*.

hebbende in syn huys gegaen, wiens naem was Noiasack." (J.) Het zijn meestal oude mannen die zich door eerwaardigheid en burgerlijke deugden kenmerken: »Ten anker leggende, quam 'er een hoop volks aen boort dat een blinden man by zich had, en dien zeer eerde en ontsagh. Dese oude blinde man, eer hij weer naer lant voer, hief zijn handen op, en deed over 't scheepsvolk een lange rede, die d'onzen niet verstonden." (S. B.)

»Heeft de Commandeur aen den outste een cleyn Prince vlaggetie vereert, waermede hy bly scheen te wesen, sette het op syn huys ende liet het waeijen." (J.)

De ontmoeting van *Aino*-hoofden in de Bogt van *Patientie* zal hier eene geschikte plaats vinden, ten einde zich een denkbeeld van zulke krijgshaftige mannen te vormen.

»Saegen twee treftige (deftige) persoonen op een grooten boom, die van de see op het strant geworpen lach, sitten, sijnde cloeck van leden, den eene met een ruijgen baert, hebbende pijl ende booch in de handen, met een pijlkoocker vol pijlen aen sijn hooft hangen, met een houwer op sijn sij, den ander wat jonger, met een groot gramschap geschooten, hebbende twee groote knevels, had oock pijl ende booch in sijn hand ende voorts gewaepent met een houwer ende pijlkoocker vol pijlen; after haer stonden twee sterke mannen, geweert (gewapend) als de twee voorige, gecleet met rocken van vellen.

Den outste sette sijn booch in 't sant met een pijl daerbij, ende nam een lange pieck van 18 voet in sijn hant, ende sij bleven alle beij sitten, ende de andere twee staen. Wat dicht bij haer comende seij *Tacoij jankarate* ende vreef mijn handen, gelijck gesien hadde aen *Tamarij*, waerop de outste sprack *Tacoij*; sijn doen toegetreden, ende naem sijn hant ende wesen dat wij vrienden waren, in mijn beijde handen sijn rechterhant nemende, ende soo saemen gedruckt; naem doen de pieck, ende smeet hem neer, waerop ons volck is comen aentreden, dien sij doen met haar tween te gemoet

gingen ende welcom heeten, seggende *Tacoij*, ende douden met haer beijde handen ons volcx rechterhant, gelijck ick haer gedaen had, maer de twee andere pasten op haer geweer. Dese twee persoonen waeren gecleet met sijde gebloemde Japansche rocken, gevoert met Sineese cangangs, waertusschen sijde watten waeren; soodat ick vertrou de twee andere lijfschutten ofte haer dienaers waeren. Dese twee treftige persoonen was haer hooft voor geschooren tot halfwegen het hooft ende voorts hadden lang hangent haer tot heel aan haer midden, de plaeten van haer houwers waeren oock met silver beslagen ende doorluchtich." (J.) (1).

Deze hoofden doen onderzoek bij overtreding van de wetten, vonnissen en straffen. »Hij (het *Aino*-hoofd) zittende met een houte knuppel in sijn hant, alwaer sij recht mee doen, saegen het meysie met het aengesicht op de aerde liggen." (J.) (2).

»Als sij eenige straffe doen des doots schuldigh ofte eenige van haer vijanden gevangen crijgen, slaen die doot met een swaeren kneppel in de lenden." (J).

Deze straf, zoo als ze aan gevangenen voltrokken wordt, is nader beschreven: »Eenighe van haere vijanden gevangen bekomende, die straffen ende dooden zij in dieser voegen; den gevangen wort recht over eijndt gestelt, het bovenlijf naeckt zijnde, de armen ofte handen worden hem in de zijde geset, alsoo staende wort van vier persoonen vastgehouden, twee aen de armen, ende twee aen den voeten; dan komt een vijfde persoon met een knodse, daer eenighe swaerte van ijser vooraen is, die ghepast hebbende hoe hij den patient treffen wil, treet 10. a 12. treden achterwaert, komt dan, de knodse om 't hooft slingherende, al dansende aen, t' elckens (met beijde de handen de knodse gevat hebbende)

---

(1) Vergelijk: *Voyage de Lapérouse, Atlas* N°. 50, waar eene ontmoeting van *Aino*-hoofden op de westkust van *Krafto* vertoond wordt.

(2) Nippon, VII *Atlas*. T. XIX. A. fig. 3, waar deze knuppel, *sjô kine* genoemd, afgebeeld is.

een slagh in kruijs van des patients rugge brengen, tot dat hij de geest geeft. In dier voegen straffen mede, die bevinden dat met haer wijven ofte dochter oneuijsheit bedrijven."

Godsdienst, Begraafplaatsen. »So veel als konden vernemen ende bespeuren, soo hadden weynigh ofte geen religie ofte superstitie; doch wanneer sij omtrent het vijer sitten en drincken, soo sullen sij eerst op verscheijde plaetsen ter zeijden het vijer eenige droppelkens storten. ghelijck of sulcx offerden. Hebben eenige gesnede vuijre stoccxkens, daer krulletjens ende spaendertjens bij hangen, die sij op veel plaetsen in de aerde stecken, ende in de huijsen aen de wanten hangen (1). Wanneer ijemant onder haer sieck is, soo schaven sij met een mes van langhe vuijre stockjens, lange schaeffels, ofte krullen, winden die de siecken om het hooft ende de armen." (K. B.)

»Als hij eeten zou, deed hij zijn gebed, gelijk de Kristenen, met gevouwen handen." (S. B.)

»Haere graven (in den Golf van *Aniwa*) waeren boven de aerde gelijck een cap van een huys, een mans lengte lanck ende 3 voet hooch, wel besorcht ende dicht toe benaijt met groote basten van boomen." (J.)

»Vonden (in de Bogt *Patientie*) 10 graeven, daerin sommige dooden noch in laegen. Deze graeven waren heel raer gemaeckt van vuereplancken, omtrent een voet verheven van de aerde, staende op stuties ende was onder een viercante kist, onder de boom (bodem) sijnde houte tralijs, doorluchtig, alwaer de doode op lach met een crans van spaendertjes fijn gesneden sijnde om sijn hooft gevlochten; hadde een oude blauwe catoene rock aen gehadt, maer die was al vergaen, vonden bij hem in de kist schueteltjes ende eetenbackies, ende eenige andere snuijstering met pijl ende booch,

(1) Deze stokjes met krullen worden bij hun *Inao* genoemd en komen overeen met de *Hei* of *Gohei*, zinnebeelden van godheden in den ouden godsdienst, den *Sintô*, der Japanners. Vergelijk Nippon VII, pag. 214 en *Atlas*, Tab. XVII.

had eten oock in een doos gehadt, soo het scheen, lach oock een cleijn block om rijst te stampen, met een rijststamper daerbij in sijn kist. De kist was boven met een cap wel dichte toe, gelijk een cap van een huijs, daer boven op het scherp van de cap een fraeij gesneden houten cap lach. Langs de kist aan elcken endt fraeij met een leeuw ofte draecken cop uijt gesneeden, met houten ringen van het selfde hout in haer mont, (ende) liep soodanich gesneeden hout aen alle vier hoecken oock neerwaert aen, al uijtgesneden, als gesegt is. Dese graeven met verwondering aengesien hebbende, saegen daerbij veel stockies staan met fijne gesneden crulleties ende spaenderties daer aenhangen." (J.) (1).

Bij *Atkesi*, op *Jezo*, heeft men opgemerkt dat de plaats: »Alwaer de dooden onder de aerden legghende, het graf met Oesters schelpen bedeckt wert. Op andere plaetsen staense in een Hutteken in de kisten boven de aerde, op vier staekjens, zijnde het huttecken met konstig lof-werk ghesneden, sonder dat men eenige andere Offerhande daer bij vint." (J.)

De hut met een geraamte, op *Urup* gevonden, was zonder twijfel eene begraafplaats, de daarvoor opgehangen sabel bewijst dit. In het *Jezoki* staat (2): »Wanneer de *Aino's* iemand plegtig willen begraven, hangen zij over zijn graf,

---

(1) Men vergelijke hiermede de grafzerken in de *Baie de Castries*. *Voyage de Lapérouse*, *Atlas*, N°. 53, ook de door Toknai op de Westkust van *Krafto* waargenomen graftombe. Nippon VII, pag. 217, *Atlas*, Tab. XXII, fig. 15. Deze grafsteden hebben zeer veel overeenkomst met die van eenige Amerikaansche volksstammen, te weten de *Dacotaks* en *Chippewas*. Ook bij deze worden de lijken 12 tot 16 maanden lang in zerken, van planken en berkenbaast vervaardigd en die op palen rusten, bewaard, voordat dezelve begraven worden. Gedurende deze tentoonstelling worden spijs en drank aan de zielen van de overledenen geofferd en wapenen en andere kostbaarheden bijgezet.

(2) *Jeso-ki, ou Description de l'île d'Ieso etc.*, par l'interprète Kannemon; in Malte-Brun's *Annales des voyages, etc.* Tom. XXIV, pag. 147.

aan een 5 tot 6 voet hoogen paal, den sabel van den overledene op."

»Rapporteerden in eenige huties geweest te hebben, alwaer een menschengeraemte ende een dootshooft in lach. Deze huties waren gemaekt van tacken van boomen ende met lanck gras gedeckt, vonden bij d°. huties een paal in de gront geset, alwaer een houwer hangen." (J.)

Ook getuigen de lidteekens, zoo algemeen aan de voorhoofden der inboorlingen waargenomen, het bestaan van den zoogenoemden doodenkamp, die daarin bestaat, dat zich de naaste bloedverwanten met een mes (*makiri*) sneden aan het voorhoofd geven en het bloed aan de afgescheiden zielen offeren." (1). »Sijn meest op het hooft met verscheijde houwen ende kerven gequetst geweest, ghelijck sulcks de groote litteeckens getuigen." (K. B.) Daarom werden de vreedzame *Aino's* van de onze uitgemaakt voor: »Boschloopers ofte Banditen van eenighe plaetsen te wesen, een ijder even veel Meester zijnde." (K. B.)

Zeden en Gebruiken, Levenswijze en Voedsel.

»Schijnen door haere ruijhe baerden ende hair seer wreedt, maer weten haer tegens de vreemde Natien soo sinceer ende eenvoudigh te houden, dat men niet anders soude konne oordeelen, ofte het waren civilen ende gepoliceerden menschen. Waeneer sij bij vreemde Natien komen, soo vercieren haer met haer beste kleederen, ende weten haer seer modest te houden, toonen hare courtosien ende beleeftheijt met het hooft te buijghen, en gevouwen handen, de selvigen voorbeij den andern heen ende weder strijckende; singen met bevende stemmen, als de Japanders doen; doch waneer sij een weynigh commissie bekomen, soo sijn sij haest familiaer, dan met een vriendelijck ende vrolijck gelaet." (K. B.)

»Ende greep mij voorts eens vriendelijck om mijn midden tot teijcken van vrientschap ende gingen soo hant aen

---

(1) Nippon, VIII, pag. 214.

hant naer zijn huijs toe." (J.) Zijn ook gastvrij: »aen lant komende wierden van de inwoonders wel onthaelt." (S. B.) presenteerden mij souden in haer huties comen." (J.)

IJder man heeft twee vrouwen, die maken biese-matten, naijen haers mans rocken, ende koocken het eten; en wa- neer de mans het hout om te branden in 't bosch vergaderen ofte kappen, soo draeght het de vrouwe in de prauw; ende moeten dan soowel roeijen als de mans." (K. B.)

De vrouwen, vooral de oude, zijn niet onkundig en schijnen veel te zeggen te hebben, »waerop de outste vrouw mijn meening eerst verstaende etc." (J.) »Een hutie alwaer een stockoude vrouw uijtquaem, leunende op een stockien, scheen veel hebben te zeggen." (J.) »De mans zijn voor vreemdelingen op haer vrouwen ende dochters seer jalours, soodat niet mogen lijden dat men met haer stoeijt ofte speelt: wanneer bemerken dat ijemant haer tot hoerereije versoeckt, sullen hem dooden, soo in haer macht bekomen." (K. B.)

Waneer haer vrouwen baren, ende in kinder-bedt zijn, so houden sij hare residentie in een huijsjen apart, daer gedurende den tijdt van 2 a 3 weecken geen mans-persoonen bij haer komen; hare kinderen te werelt brengende zijn heel blanck; wanneer sij die de borst sullen geven, ende datter eenighe van onse Nederlanders ontrent waren, soo deden 't gantsch bedecktelijck, haer borsten niet wijders ontblotende, als de kinderen de tepels even met de mont vatten konden. Ja selfs de meijsjens ende kleijne kinderen, daer veel tijdts met schoon weder naeckt loopende, en de Nederlanders siende, sullen met hooft, handen ende beenen in malkanderen krimpen, ende haer seer beschaemt toonen. De vrouwen dragen haere kleijnen kinderen in haer rocken, met een bant om 't hooft (1), op haer ruggen, zijn op haer

(1) De *Aino's* dragen alle lasten op den rug, door middel van een band of riem die over het voorhoofd loopt. Deze gewoonte van kindsbeen af aan gevolgd moet aan het voorhoofdsbeen (*Os frontalis*) eene onna-

matjens daer sij de vloer mede bedecken, ende op haer spijs ende dranck veel reijndelijcker, als over haere lichamen en kleederen, die veel tijdts (soo wel van mans, vrouwen als kinderen) seer vuijl ende smeerigh daer uijt sien, ende weijnigh vernieut ofte gewassen worden. Haer spijs ende voetsel is visch, walvischspeck, traen, groente, knoppen van roode roosen, die in *Acqueis* in overvloet zijn; welke afgepluckt zijnde, de groote hebben van een mispel, ende worden teghens de winter gedrooght, ende zijn haer winterprovisie. Hebben verlackte kopjens, ende vierkante backjens daer sij haer eten in opschaffen, ijder een kopjen voor haer hebbende, etende met stockjens op de Japansche maniere, behalven op 48 graden 50 minuten (in de bogt van *Patientie*), die wel op de Japansche maniere geschooren, ook met sijde rocken bekleet zijn, en wat blancker, ende veranderlijck van spraecke zijn, maer nemen haer eten met de vinghers, sonder de voorsz. stockjens te gebruijcken." (K. B.) »Sy hebben geen sout in gebruike" (J.) »De mans ende vrouwen zijn tot stercken drank seer ghenegen, en worden daer oock heel licht droncken van" (K. B.) »Droncken saemen in 't ront eens om een arackie ende toebackie, waernaer sij allegaeder begeerich waeren". (J.) Als sy drincken lichten haer knevels op met een vinger" (J.) »Sitten op zyn Japansch op de matten" (J.)

Woning, huizen, hutten, voorraadschuren, forten enz. »Hare huijsjens, die meest voor aen strant in 't hangen van 't gebergh te, ende eenige daer boven op staen, zijn van planken, gheschaeft ende het een in den andern gevoeght, met basten van boomen gedeckt; doch de meeste part met opgerechte stijlen, met breede basten van boomen, soo wel ter zijden, als boven bedeckt, met een veijnster

---

tuurlijke rigting geven en hetzelve naar achteren drukken, waardoor zich dan ook hun voorhoofd kenmerkt. Vergel. Nippon VII. Atlas Tab. XVI, waar de wijze hoe de *Aino's* hunne wapenen dragen vertoond is.

boven versien om den roock van 't vijer uijt te trecken, dat midden in 't huijs gemaeckt word; zijnde van binnen een camer met afgeschutte deelen, die rontom curieus met enckelde biesematten langs de aerde bedeckt is, 10 a 12 treden langh, ende 6 breed zijnde, alles seer poliet ghemaeckt, eenigen met een stacketsel van sparren rontom beset. Hare huijsen zijn boven de twee mans langhte niet hoogh, even als de boeren-hutten in de Nederlanden, ende de deuren so laegh, dat men daer al bockende in gaen moeten; staen niet veel bij den anderen; 't meeste ghetal, dat van de onsen bij den anderen ghesien wierdt, was 18 à 20, ordinaris 6, 7, 9, ende 12, dan meer als een half mijl van den anderen, oock de meesten part leedigh ende onbewoont. Hebben geen huijsraedt als enkele biesematten, hare Japansche rocken zijn benevens 't silver-werk haer cieraet, hebkende weijnigh deekens om op te sitten ofte te slapen" (K. B.)

Daarmede stemmen ook de op verscheiden plaatsen in 't Journaal te lezen beschrijvingen en de afteekeningen, die wij van Japanners verkregen hebben, overeen (1). Daarin wordt ook van hutten, voorraadsschuren en van hokken voor beeren, voor arenden en andere vogels gewaagd. Eene in den golf van *Aniwa* aan het strand staande hut of tent wordt alzoo beschreven: »was maer van matten opgestelt met stocken in een driehoeck, waer in 't midden vuur aenlach, daer een ysere ketel met salm ende groen cruyt over hinck ende coockte" (J.) (2).

Cleyne packhuysen, omtrent een mans lengte boven de aerde, staende op 4 stutten ofte steylen, alwaar gedroochte visch in lach, de deuren daarvan waren van vurenhout ende maer toegebonden" (3)

---

(1) Nippon l. c. Tab. XVI. XX. von Krusenstern Reise. Atlas no. LXXVI.

(2) Vergelijke Nippon l. c. Tab. XVIII von Krusenstern, l. c. No. LXXX.

(3) Von Krusenstern l. c. No. LXXVI Nippon l. c. Tab. XVI.

»Bij dit huys stont een groot gemaeckt hock alwaar eertijts scheen eenig gedierte in gezeten te hebben »Veel cleyne hoeckies daer noch eetens ende drinckens backies aen vast waren" (J.) »hier stont een groot vierkant hock, alwaer een groote swarte beer in sat (1), aen elke hoeck van 't hock was een lange spar met een mey by opgericht, daeraen hangende veel spaenderties; ik vermoede, dat het tot triumf was over den gevangen beer ofte eenige afgodendienst" (J) (2).

Ten tijde dat het schip *Castricum* in de Baai *de Goede Hoop* zich ververschte, vernam men, dat de inwoners van *Atkesi* met hunne zuidelijke naburen in geen goede verstandhouding leefden, en stuurman Coen zag daar eenige bevestigde wooningen. »Dese forten waeren gemaeckt als volcht: op den berch, daer die op gestelt waren, was maer een smal opcomende wech, hetwelck steijl was om op te climmen, ende waeren pallisaeden in 't viercant gestelt van de lengte ende de hoochte van $1^1/_2$ mans lengte, daer stonden 2 à 3 huijsen in; waren groote vueren deuren in de pallissaeden met groote clampen; als die toe waeren, werden dan met twee dicke houten geslooten, sijnde door de clampen heengestoocken. Op twee hoecken van dese viercante gestelde pallissaeden, is 't met verheven stellagie gemaeckt van vueren plancken, om daerop uijt te kijcken, voorts sijn de pallissaeden wel met dwarshouten aen malcander geslooten." (J.)

Kleeding en andere opschik. »Haere kleedinge is meest op de Japansche maniere, doch weynigh van sijde, meest van water-bloemen geschilderte blaeuwe cangans, met

(1) Nippon l. c. Tab. XVI.

(2) Het zijn de bovenvermelde Inao; Overigens wordt bij hen de beer in eere gehouden en deshalven ook genoemd *Hokjok Kamui* (*Kamui*, Japansch *Kami* God). Zij voeden evenwel de jonge beeren op met de bedoeling ze aan hunne Beschermgoden op te offeren en tevens bij het offerfeest te eeten. Vergelijk Nippon l. c. pag. 203, 219. Tab. XVII, waar het Beerenfeest *Omsia* vertoond wordt.

ofte sonder ghevoerde Japansche rocken; maeken eenige van kleetjens selfs haere rocken, de mouwen aen de handen niet soo wijdt, maer bijkans sluijtende, benaijen die met stroockjens ende lapjens van sijde kruijs-weeghs, met kirimirien, desgelijcks maecken oock rocken van beestevellen; de mans de rocken voor open, ende de vrouwen die als een hembt toe hebbende." (K. B.)

Meer bijzonder zijn de kleederen en andere opschik in het Journaal beschreven; op de Oostkust van *Jezo*: »Sij hadden grove rocken van hennipe linnen aen (1), daerover rocken van vellen gemaeckt, sij hadden gaeties in haer ooren waer touties in hingen, den eene had een ring in sijn oor, het welck was van specij als coper ende half gout." (J.) (2).

In den Golf van *Aniwa*. »De man had een rock aen van catoen, blau met witte oochies; zijn vrouwen waeren gecleet de èen met een hennipe grove rock wat vernaeijt sijnde, de ander vrouw had een rock aen van robben vellen." (J.) (3).

»Ende waeren op sommige plaetsen wat vernaeijt met root ende blauw catoene gaeren." »Sommige hadden rocken van vellen aen."

»Vonden daer op een verheven plaets waer matten op laegen (het *Aino*-hoofd) zitten, zijnde gecleet met een blauwe catoenen rock met witte bloemen, sijn vrouw aen sijn slincker sij, gecleet met een rock die met veel strickies ende cruijsies vernaijt was, met alderhande coleur van catoene gaeren; deze rocken waeren als de Japansche catabers (*Kata hira*, eene soort neteldoek).

»De stockoude man (een *Aino*-hoofd) had een blauw catoenen rock aen alwaer Japansche caracters met gout op gedruckt stonden in een groote vierkante perk; deze rok was

---

(1) Deze worden van den bast van eenen boom, *Ats'ni* genoemd, waarschijnlijk eene soort van *Broussonetia*, vervaardigd. Vergel. Nippon, l. c., pag. 209. Tab. XVII.

(2) Nippon, l. c., pag. 210. Tab. XXI, fig. 6, 7, 8.

(3) Nippon, l. c. Tab. XVI, XVII, XVIII.

met alderhande coleuren van catoene gaeren genaeijt ende versiert." (J).

»Hadden alte gaeder schrooties armosijn van alderhande coleuren in haer ooren." (J.)

»Des huijsheers vrouw hadde een groot blau geraelde ketting om haer hals, waer copere teijckens tusschen geregen waeren ende eenige andere coralen." (J.)

»Sommige van haer hadden groote silvere ringen in haer ooren." (J.)

»Waervan de eene vrouw een cleijn kintie op haer schoot had, soo schoon als ooijt gezien heb, 't welk een meysie was, hebbende eene blauwe craelde kettingh om sijn hals, waer tusschen silvere teijckens geregen waeren; aen d°. ketting hingen twee groote silvere ringen, sierlijck gemaect, wegende met haar tween wel ½ pond swaer." (J.) (1).

Wapenen, vaartuigen, Jagt- en vischvangst-gereedschappen. »Haere wapenen zijn pijlen en boogh, nevens een houwer, de Japansen seer gelijck, alle met een dun silver rantjen om de plaet beslagen; dragen de selvige met een draegh-bandt op sijn Persiaens, de pijl-koocker met een bandt om haer hooft, op de rechterzijde hangende; hare booghen zijn 4 a 5 voeten langh, van elsen ofte esschenhout, ende de pijlen een half ellen, seer subtijl gemaeckt, voor aen een harpoentje van riedt hebbende, dat met swart fenijn bestrijcken, soo dat wie daer mede ghequetst wordt, die moet terstont sterven" (2) (K. B.)

Dit wordt bevestigd.

»Presen dat haer pijlen waeren seer suptyl gemaeckt, sommige met fenyn bestreecken" (J.)

»Den outste had een pylkooker met aen syn hooft han-

(1) Van zulke eene in haar soort kostbare halsketting met versierselen van geel koper werd ons eene teekening medegedeeld. Nippon, l. c., Tab. XXI, fig. 4.

(2) Nippon, l. c., pag. 210—211. Tab. XXII, fig. 1—5.

gen met een booch in syne hant ende een houwer op syn sy, saegen anders geen geweer" (1).

De inwoonders (van den golf van *Aniwa*) hadden sommige houwers op haer sy, daar de plaeten rontom met silver waeren beslagen ende ook de scheen (scheden) aan de eynden seer sierlijk, haer heften van haer houwers ook sierlijk met silver in geleijt einde gewrocht." (J.)

»Dese lieden zijn in de natuer luijaerts, niet vlijtigh om te arbeijden, zaeijen nochte maeijen niet, geneeren haer met een kleijn prauncken, 'twelk uijt een dicke boom gehackt is, ende aen beijde zijden met vier planeken opgeboeijt, een voet hoogh (2), roeijen daer mede ghelijck de boeren met haer melck-schuijten, dan slaen de riemen niet gelijck in 't water, gaen daer mede schieten ende visschen robben ende andere zeeghedierte; waer toe sij mede ghereetschap hebben, als harpoenen van been, de punct met een stuckjen ijser ofte kooper versien; hadden oock segens op de Hollandtsche maniere ghebraeijt, het gaaren van hennep gesponen, die daer in't wildt wast, houdende het eene eijnde in de mondt, soo weten met de handen het gaeren soo 't samen te draeijen, ende bequam te maecken." (K. B.)

Zij laten hunne vaartuigen door honden trekken. »Sloegen daer vijf witte ruijge honden voor, met hem (hennip) seelen om haer lijf; den stuerder after het vaertuijch sittende riep eens, die honden begonnen stracx aen het trecken te pueren." (J.)

Insgelijks ook aan sleden. »Een ijsslee, zijnde van een vreempt fatsoen." (J.) (3).

Hebben mede knippen, die als een booge gespannen zijnde, soo is in't hout van de booge een rondt gat ghemaekt, daar eenigh aes in legghen, de voghels, als meeuwen, arenden,

(1) Nippon, l. c. Tab. XVI.
(2) Vergelijke Nippon, l. c. pag. 213. Tab. XXIII, fig. 1, 2, 3.
(3) Nippon, l. c. Tab. XXII, fig. 7.

snippen, ofte ravens daer dan in komende, picken, ofte haer voet in steecken, soo springhet de booghe op, ende blijft de voghel vast (1). Hebben altijdt waerse gaen pijlen en boogh, nevens een houwer op haer zijde; waer mede sij oock in 't bosch gaen om grof wildt te schieten, als beeren, reen, harten, elandts, ende ander bij ons onbekent ghedierte." (K. B.)

»Haer honden afgericht tot visch vangen, soo natureel als soude connen bedencken, liggende op de sprong aen den oever van der see ende cant van de rivier, ende verlossen malcanderen of het menschen waeren, wanneer daer een een poos de uijtsicht gehad heeft; de rest van de honden 10 à 12 bij troppen loopende langs strant, ende wanneer die eenige gewoel van salm sien, loopen met alle man in 't water ende plontsen soo met swemmen, maeckende een halve maen. De salm door verbaestheijt hem dan verheft uijt het water, ende springt op plaetsen, daer weijnich water is of op de droochte, waerop de wachthebbende passen, ende grijpen die salm; dan bijten die stracx de cop af ende brengen het lijf bij haer meester in huijs, ende gaen dan weder op haer plaets; dit geschiet met laech water." (J.)

Merkwaardig en eenvoudig is hare wijze, om vuur te maken: »Hadden haer vuerslagen bij haer om vuer te slaen, dat waeren viercante planckies daer een holletien in is, was voorachtich hout, daertoe hebben sij rieten daer een cort stockien in steckt; als sij vuur hebben willen, soo sloten sij dat stockien in dat holletie ende vrijven dat tusschen haer handen, dat het omdraeijt heen en weer, soo gedoopt in gesmolten swavel houden dat daeraen, hebben stracx brandent vuer." (J.)

Handel. De *Aino's* drijven alleen ruilhandel met de Japanners, met de noordelijke bewoners van *Krafto*, en van

(1) Deze knipbogen, die zeer zinrijk uitgedacht zijn, vindt men ook te Japan in gebruik en worden *Hana wake* genoemd.

het *Amurland*. »De mannen verruijlen traen, walvischspeck, geroockte walvischtongen, veelderhanden vellen ende vogelvęederen aen de inwoonderen van Japan, die hier eens des jaers komen, om die waeren op te koopen, daer voor gevende rijs, sacie, Japansche rocken (soo van sijde, als blaeuwe cangans), koopere tabacks-pijpen ende taback, doosen, verlackte eet- en drinck-bacxkens ende kopjens; silvere oorhanghers, loode ringen om in de ooren te hanghen, bijlen ende messen, soo dat al wat sij hebben, sulcks meest van de Japanders ruijlen: haer spraeck is een weenigh met het Japans vermenght: zijn seer subtijl in haer handel ende niet diefachtigh." (K. B.)

Kwamen op de oostkust van *Jezo* hunne goederen aan de Nederlanders aanbieden: »Dese prauw was vol velwerk; als robbenvellen, elants, otters ende beeren ende eenige bij ons onbekende vellen; presenteerden het alles te verruijlen voor Japansche rocken." (J.)

Waren in den Golf van *Aniwa* en de Bogt *Patientie*, »seer begeerigh naer ijser, daer vogelvederen ende velwerck voor gevende, weten de vederen seer pertinent in doosen te packen." (K. B.)

»Presenteerden mij een fijn ottervel, waervoer ick hen een oude scheepsbijl gaf, ende was daer heel blijde mede." (J).

»Ja hoeveel zilver men hen ook aenbood, zo verkozen zij altijt het ijzer voor het zilver." (S. B.)

»Deze luiden waren oock graegh na zijde stoffen, daer voor zij bontwerk en zilver in overvloet aenboden." (S. B.)

Thans is de handel der Japanners met de *Aino's* op de geheele kust van *Jezo* en tot op *Krafto* in den Golf van *Aniwa* uitgebreid en wordt met veel voordeel gedreven. Gedroogde en ingezouten visch, vooral zalm, haring, sardijnen, stokvisch, schelpvisch, zoo als klipzuigers (*Awawi*, *Heliotis Japonica*), *Tripang* (*Iriko*), zeekroos (*Kombu*, *Fucus esculentus*) beerenvellen, zee- en rivier-ottervellen, arendveeren zijn de voornaamste artikelen, die zij tegen rijst,

sake, tabak, katoenen stoffen, nieuwe en oude kleederen, lakwerken, sabels, messen, ruw ijzer, gegoten ijzeren en koperen ketels en pannen, enz. inruilen. Ook ruilen de Japanners van de *Aino's* eenige andere goederen, zoo als gebloemde en met gouddraad doorweefde zijden stoffen, *kensju* genoemd, hengelsnoeren (*susi*, uit het *corpus sericeum* van eene rups vervaardigd), de meergenoemde blaauwe obsidiaankoralen (*Krafto tama*) en geëmaljeerde tabakspijpen, die zij door hun verkeer met het *Amurland*, van het volk van *Santan* en van de *Mantschou's*, die naar *Deren*, eene handelsplaats aan de *Amur*, niet ver van de *Baie de Castries*, komen, verkrijgen (1).

De beantwoording der vraag over de afkomst der *Aino's* en hunne verwantschap met andere naburige volken zoude eene hoogstgewigtige taak voor de volkenkunde opleveren. Hunne verdichtsels omtrent hunne afkomst, die zich bij overlevering en in volksgezangen bewaard hebben, verdienen niet meer geloof dan alle dergelijke fabelachtige verhalen bij andere ruwe en onbeschaafde volken (2). Aan de Japanners zijn de *Jebisu* of Oost-wilden bekend van den tijd af aan, wanneer de stichter van de *Mikado's* of Erfkeizers dynastie, Zin mu ten wô, zijn rijk naar het oosten en noorden begon uit te breiden, dus van 660 voor J. C. In de Chinesche Geschiedenis wordt het eerst onder de dynastie der *Han* (189 v. J. C. tot 30 n. J. C.) van den volksstam *Mao-min* gewaagd, die aan de overzijde van de Oostzee te huis hoorde en over het geheele lijf behaard was. Ook wordt in de geschiedenis van de *Sui* dynastie (608—622 n, J. C.) van een' volkenstam *Mozin* gesproken, die uit vijftig horden bestond, en die in het gebergte in 't N.W. van het land *Woke* (*Japan*) woonde. Met de *Aino's* werd men eerst in 't midden der 7de eeuw (659) persoonlijk

---

(1) Nippon, l. c. pag. 173.
(2) Vergelijk Nippon l. c. pag. 221.

aan het Hof van *T'ang* in China bekend, waar door een Japansch gezantschap twee *Aino's* als zeldzaamheid aangebragt werden (1). Daar het grootste gedeelte van het Noorden van *Nippon* ten tijde van Zin mu ten wô door de Oostwilden, de *Aino's*, bewoond was, zoo kan men met zekerheid vooronderstellen dat deze volksstam daar reeds voor 2500 jaren bestaan heeft. De noord-oostelijkste grens van zijne verspreiding laat zich echter niet verder dan tot het tweede van *Kamtschatka* afgelegen Kurilsche eiland *Paramuschir* aanwijzen. Op het eerste Kuril'sche eiland *Schumschu* heeft reeds eene verbastering der *Aino's* met den oorspronkelijken stam der *Kamtschadalers*, de zoogenoemde *Itülmen*, plaats. Deze *Itülmen* hebben echter geene gelijkenis met de bewoners van de zuidelijke *Kurilen*, de *Aino's*, noch in gedaante noch in taal; en deze oude bewoners van *Kamtschatka* zijn ook vroeger dan de *Tungusen* en *Koriäken*, die zich thans tusschen *Kamschatka* en het naburige *Oost-Siberië* nedergezet hebben, op het schiereiland gehuisvest geweest en waarschijnlijk in den oudsten tijd van het land in 't Z.W. van den *Amur* gelegen derwaarts gekomen. Deze groote stroom was de weg van eene voorgeschiedkundige volksverhuizing, zoo als hij misschien zal worden de baan van de Europesche beschaving naar het binnenland van het Noord-oostelijke gedeelte van het Chinesche rijk en van Siberië. De oude bevolking der *Baie de Castries*, zoo als die ons Lapérouse beschrijft, heeft reeds veel overeenkomst met de *Aino's* in gedaante, zeden en gebruiken; en ook de stam van de *Kileng* en *Ketscheng*, waarvan de eerste het gebied in 't W. van den *Amur*, de door den *Hingon* (*Aemgun*) doorstroomde valleien, en de laatste het kustland in 't Z. O. van den *Amur* en tegenover het eiland *Krafto* bewoont, heeft veel gelijkenis in zijn uiterlijk voorkomen, zijne zeden en gebruiken met onze *Aino's*. Zoo zouden zich dan wel duizendjarige voetstappen van den

(1) Nippon l. c. pag. 222.

Ainos-stam op de kust van het vaste land van *Azië* laten opsporen; doch dien verder tot aan zijne wieg te vervolgen, laten de gebrekkige geschied- en volkenkundige berigten niet toe, die wij dus verre uit deze gewesten — in het N.O. van *Kórai* en van het Zuidwestelijke stroomgebied van den *Amur* bezitten. Alles wat wij van dit merkwaardig volk weten, getuigt echter voor zijnen hoogen ouderdom.

De slotsom van deze onze gissingen komt hierop neder: op gelijke wijze als in voorgeschiedkundigen tijd de *Itälmen*, de oudste bevolking van *Kamtschatka*, naar dit schiereiland gekomen zijn, en later door eenen anderen volksstam opgevolgd en tot aan het zuideinde voortgedreven is geworden, is het ook waarschijnlijk, dat in nog veel vroegeren tijd, ook langs den *Amur*, de *Aino*-stam allengs zich over de zoo digt bij het vaste land gelegen eilanden (*Jezo*, de *Kurilen* en *Krafto*) uitgebreid heeft; doch in het N.O. door de hem opvolgende *Itülmen*, en in het N. en N.W. door de later verschenen *Koriäken* en *Tungusen* — deze omzwervende visschers en jagers, die wij op *Krafto* onder de namen van *Smerengur's* en *Orotsko's* weder herkennen (1) — teruggedreven, en in het Z. door de nakomelingen van Zin mu ten wô vernield of verjaagd, tot zijne tegenwoordige woonplaatsen is beperkt geworden.

De ons verborgen gebleven jaarboeken, waarin de verhuizing van den *Aino*-stam beschreven is, dagteekenen van voor vele duizenden jaren, en toch schijnt hij in zijne wieg reeds door eenen lichtstraal van beschaving te zijn beschenen; evenzoo telt ook de geschiedenis van zijne afsluiting van de overige wereld duizenden jaren, waardoor dan ook noch een geestelijke, noch een maatschappelijke vooruitgang bij dit volk heeft kunnen plaats hebben. Onder deze omstandigheden treffen wij de *Aino's* na verloop van vele duizenden jaren nog op den laagsten trap aan van eene aartsvaderlijke be-

---

(1) Nippon, l. c. bl. 182.

schaving, die zij bij hunne afzondering en onder de dwangheerschappij van de stoute Japanners uit eigen kracht van geest niet vermogten te overschrijden. Bij deze onmagt, bij zulk een zedelijk onvermogen om den beker van vreemde belustheid, hun door de beschaafde westersche en zuidelijke natiën aangeboden — te kunnen weigeren, zullen deze van natuur krachtige, maar onnoozele, schepselen al spoedig ontzenuwd en zedeloos, even als hunne naburen, de Kamtschadalen en de Noord-Amerikaansche volksstammen, ten grave dalen!

Doch een Lapérouse en een von Krusenstern hebben reeds aan dit goedhartig en braaf volk eene gedenkzuil opgerigt: »*On ne peut douter qu'ils n'ayent beaucoup de considération pour les vieillards, et que leurs meurs ne soient très douces; et certainement s'ils étaient pasteurs, et qu'ils eussent de nombreux troupeaux, je ne me formerais pas une autre idée des usages et des moeurs des patriaches.*" (1).

»*Einigkeit, Stille, Gutmütigkeit, Bereitwilligkeit, Bescheidenheit: alle diese wirklich seltenen Eigenschaften, die sie keiner verfeinerten Kultur zu verdanken haben, sondern welche nur die Gefühle ihres naturlichen Charakters sind, machen, dass ich die Aino für das beste von allen Völkern halte, die ich bis jetzt kenne.*" (2).

DE TAAL DER AINO'S.

De weinige reizigers, die, voor de opening van den haven *Hakodate*, de *Aino*-landen bezocht hebben, hebben ons telkens eene verzameling van woorden, uit den mond van dat

---

(1) *Voyage de Lapérouse*, Tom. III, pag. 40.
(2) Von Krusenstern's *Reise um die Welt*, Band II, pag. 80.

merkwaardige volk overgenomen, medegebragt (1). Met uitzondering van de verzameling, die Dawidow van zijne expeditie naar de baai van *Aniwa*, in 1807, medegebragt heeft, en die hoogstwaarschijnlijk door een Japanner zamengesteld was, hebben de overige op zich zelven weinig taalkundige waarde. De Japanners daarentegen, die sedert eenige eeuwen met de inboorlingen van *Jezo* verkeeren, met hen handel drijven en over hen heerschen, hebben zich allengs meer grondig met hunne taal bekend gemaakt en woordenboeken zamengesteld, waarbij zij de uitspraak der woorden door hun syllaben-schrift (het zoogenaamde *I-ro-ha*) zoo getrouw als mogelijk weder te geven en vast te stellen zochten (2). Op deze wijze hebben zij door middel van schrift aan den menigvuldigen klank en de wisselvallige betooning, die de woorden door den tongval van ver uitgebreide en ongeletterde volken ondergaan, paal en perk gesteld en den grondslag tot eene schrifttaal gelegd. Ofschoon zich de *Aino*-taal door den gemeenzamen omgang met een beschaafd

---

(1) Lapérouse, Tom. III, pag. 40. Broughton, Tom. I, pag. 390. Von Langsdorf, Theil I, pag. 300. Von Krusenstern, *Wörtersammlung aus der Sprache der Aino* (nach Dawidow). St. Petersburg. 1813.

(2) De meergenoemde Mogami Toknai heeft in 1804 een *Aino*-woordenboek door den druk uitgegeven, onder den naam van: *Jezo-Fôgen* of *Mosiho Kusa*, en ons daarvan een verbeterd handschrift: *Jezo ga sima Kotoba*, d. i.: „Taal van het eiland *Jezo*," medegedeeld. Buitendien hebben wij nog verscheidene handschriftelijke woordenverzamelingen door Japanners, die op *Jezo* waren, verkregen. Vergelijk: Nippon, VII, *Nachrichten über Jezo, die Kurilen, Krafto und das Amurland*, pag. 224—244. „Die Aino-Sprache." Ook heeft onze verdienstelijke landgenoot Isaac Titsingh (in de jaren 1780—1784 Opperhoofd van den Nederlandschen handel op *Japan*,) eene verzameling van ruim honderd *Aino*-woorden, bij zijne uit oorspronkelijke Japansche boeken zamengestelde beschrijving van het land van *Jesso*, gevoegd, mede naar het vaderland overgebragt. *Description de la terre Jesso, traduite du Japonais, par feu* M. Titingh, in: *Annales des Voyages, par* Malte-Brun. Tom. XXIV, pag. 145.

volk veredeld heeft, zoo bleef dezelve echter haar oorspronkelijk karakter behouden en kenmerkt zich als eene eigenaardige en zelfstandige taal, die met geene van de naburige landen eenige overeenkomst heeft voor zoo verre de wortelen der woorden betreft. Dat eenige vreemde woorden van de noordwestelijke en noordelijke volken (*Samojeden*, *Tungusen* en *Kamtschadalen*), waarmede de *Aino's* in aanraking kwamen, van lieverlede in hunne taal ingeslopen zijn, is niet te ontkennen, zoo als door hen ook verscheiden Japansche woorden overgenomen zijn, om daarmede hun voorheen onbekende voorwerpen en begrippen aan te duiden. De *Aino*-taal, even als ook deze volkstam, staat afgezonderd van alle tot nu toe bekende van het Noordoostelijk *Azië* daar; de algemeene regels echter, waarna zich de rededeelen verbuigen en vervoegen, stemmen met die van hunne zuidelijke, noordelijke en westelijke naburen, die hunne taal door middel van *syllaben-schrift* (zoo als: de *Mantschou's*, *Mongolen*, *Tubetanen*, *Jakuten* enz.) en niet met een *woorden-schrift*, teekens van woorden (zoo als de *Chinezen*), schrijven, overeen.

Het zal hier voldoende zijn, de algemeene, wetgevende *grammaticale* beginselen aan te halen en door voorbeelden op te helderen, die de *Aino*-taal met de Japansche en dus met andere Oost-Asiatische en ook Amerikaansche talen gemeen heeft, en die aan dezelve, alhoewel zij zich als van eenen zeer ouden oorsprong kenmerkt, eene plaats in het verbond der volken aanwijzen, welke zich later den weg van de oude naar de nieuwe wereld gebaand hebben.

1. *De woorden* van beide talen zijn zelden uit eene, meestal uit twee lettergrepen zamengesteld:

Japansch. Kono-aïta okï-kata ottosewo tatsuneta.

Aino. Ofunaki atuï-ta uneu is'tan.

Nuper in mare phocam quaesivi.

2. *De zelfstandige naamwoorden* zijn zonder geslacht, worden menigvuldiger in het enkelvoudige dan in het meervoudige gebruikt; in het laatstgemeld getal worden de woor-

den herhaald of van eenige bijvoeging voorzien; de naamvallen worden meestal door eene particula, aan het einde der woorden gevoegd, gevormd; de tweede naamval of genitivus gaat altijd vooraf.

Jap. Ame, coelum; fito, homo; fito-fito, homines; fito-koto i. e. homo quivis; fito-ga, homo; fito-no, hominis; fito-ni, homini; fito-wo, hominem; fito-jori, ab homine; fi-no fikari, solis radius.

Aino. Rikita, coelum; guru, homo, guru obitta, homines omnes, guru-koro, hominis; guru-ta, homini; guru-ne (vel be), hominem; guru-kari, ab homine; imuschi nits', gladii capulum.

3. *De bijvoegelijke naamwoorden* staan voor de zelfstandige; zij maken den vergelijkenden trap door het aanhangen eener particula aan het einde van het naamwoord of het voornaamwoord, beteekenende in het Japansch *van*, in de *Aino*-taal *beter dan;* den overtreffenden trap door het voorzetten van zekere particula, beteekende even veel als het bijwoord *zeer*.

Jap. Utsukusi onago, pulchra foemina; kono ki-wa kono kusa-jori futoï, hic arbor hac herba maior; fusino jama ga itsi takaï, mons fusi perquam altus.

Aino. Iramasiure matsi, pulchra foemina; tanbe kak', hac re melius; rui sûnatara, perquam fortis; poro biruka fùra, valde gratus odor.

4. *De telwoorden een* tot *tien* zijn, als grondgetallen, in het Japansch oorspronkelijke woorden, doch in de *Aino*-taal maar *een* tot *acht*, ook *twintig* en in het oude Japansch *honderd;* zij worden door particulae verbonden, die de beteekenis hebben van *en*, *nogmaals* of *meer*, ook *weiniger*.

Jap. Fitots', 1; f'tats', 2; mits', 3; jots', 4; itsuts', 5; muts', 6; nanats', 7; jats', 8; kokonots', 9; tô (towo), 10; hatats', 20; momo, 100; tô mata (atque iterum) fitots', 11; tô mata f'tats', 12; hatats' mata itsuts', 25; mu-sozi, 60.

Aino. Sinepp, 1; tupp, 2; repp, 3; inepp, 4; asiki-

nepp, 5; iwanbe, 6; aruwanbe, 7; thupe sjanbe, 8; (ex tupp et sjan; forsan pro i wanbe i. e. minus decem); sineb sjan, 9 (ex sinepp et sjan); wanbe 10; hots' 20; asikinepp-hots', 100; (i. e. 5. 20); sinepp ikasima (plus, verbatim: restat) wambe, 11; tupp ikasima wanbe, 12; sinepp ikasima hots', 21; tuppots', (ex tupp et hots') 40; wanbe i rehots', 50; (3. 20—10).

5. *De voornaamwoorden*. De persoonlijke zijn een- of meerlettergrepige woorden en naar den rang verschillende (teeken van fijner zeden); de derde persoon wordt omschreven. De bezittelijke worden door het aanhangen der uitgang van den genitivus gemaakt en staan altijd voor het zelfstandig naamwoord.

Jap. Watak's sive ware, ego; omaë sive anata, tu; kare sive ano fito (iste homo) ille; watak's domo sive warera, nos; omaë gata sive anata gata, vos; karera sive ano fito tats', illi; watak's'no, meus; anata no, tuus; ano fito no, illius; watak's'no atama, mei caput.

Aino. Ku, kuani, ego; e, iani, tu; iki sja an gur' (ex iki sja, illinc, an, esse et guru, homo) ille; tsjô kaï (i. e. hac parte), ego; i tsjô kaï (i. e. ex illa parte) tu; ku-koro, meus; i-koro, tuus; iki sja an gur', illius, vel, tangur, huius. I Koro kotan, meum domicilium, tan gur'tsise, huius hominis domus.

6. *De werkwoorden*. De bedrijvende hebben drie tijden, door verandering van den uitgang gemaakt: *a*. een tegenwoordige, in het Japansch met den uitgang *u*, in de *Aino*-taal *an, ki, re, u; b*. een verledene, meestal met den uitgang *a; c*. een toekomende tijd of een potentialis, in het Japansch door eene verlenging van den tegenwoordigen tijd, in de *Aino*-taal door eene aangehangen particula gevormd. De lijdende werkwoorden hebben insgelijks drie tijden door verlenging der uitgangen gemaakt, die in de *Aino*-taal *lijdelijke* hulpwoorden schijnen te zijn. De gebiedende onderscheidt zich door kortheid des uitgangs. De onbepaalde wijze is gelijk aan het Praesens Indicativi; in de *Aino*-taal staat dikwijls daarvoor

eene particula naar een voornaamwoord gelijkende. De verbiedende wijze wordt gemaakt door achtervoeging van de particula, die dezelve regeert. De negatiën (ontkenningen) worden in het Japansch aan het einde der werkwoorden aangehangen en veroorzaken dikwijls eene verandering in de vervoeging, in de *Aino*-taal worden de ontkenningen door de particula n i e t beteekent. Aan de tijden worden partikels ter aanduiding der deelwoorden aangehangen. Hulpwerkwoorden worden bij de vervoeging der werkwoorden gebruikt en hebben dezelfde vervoeging als andere werkwoorden; de onpersoonlijke werkwoorden komen zelden voor en de bij ons gebruikelijke worden omschreven.

Jap. Utsu, verbero; utsita, verberavi; utsou, verberabo; utaruru, verberor, utareta, verberatus; utareu, verberabor; utside, verberans, utse, verbera; utareta, verberate; utsu verberare; watak's'ga sorewo miru joni, ut id ipse videam; utanu, non verbero; utanu te atta, non verberavi; utareru, non verberor, utareru te atta, non verberatus sum; aru, esse; arita, fui; arô, ero; ame-ga furu, pluit (verbatim pluvia decedit). Kaminari-ga nari, intonat. (Deus fulminans adest.)

Aino. Sitaiki, verbero; sitaiki wa, verberavi; sitaiki rusjui, verberabo; sitaiki aniki, verberor; sitaiki ank'wa, verberatus sum; sitai anki annan gora, verberabor; I(tu) sitaiki, verbera; kakure, veni, i sitaiki anki, verberare; rura-jan, ut sequatur; unono s'jomo an, non congruit (verbatim congruum non est); anats', habens; asinike wa, existens; an, habere, esse; anna, fui; an nan koro, fuero; asi, factum est. Apto asi, pluit (verbatim pluvia facta est). Kamui fumi, intonat (verb. Deus sonat).

7. *De voorzetsels* en een oogmerk aanduidende en reden gevende *voegwoorden* staan aan het einde der woorden, op welke zij betrekking hebben, zonder eene verandering in dezelve te veroorzaken.

Jap. Ni, ad; to, cum; niiote, quia; jôni, ut; jokka

maëni watak'swa desi to jama ni juita, quatuor ante dies cum discipulo montem ascendi.

Aino. Ani, cum; kusju, propter; jakka, quamvis; tanbe kusju, propter hanc rem; tsib ani, cum nave; atui kata, in mare.

AINO-GESPREKKEN.

Eenige *Aino-Gesprekken* mogen tot voorbeeld van de woordvoeging en de spreekwijze dienen:

Ikoro kotan siri monosiri anna?

Gaat het wel te huis?

Ofunaki atui-kata reba uneu istan.

Onlangs op zee varende heb ik zeehonden gevangen.

Tsibû ani rurajan itasja bunma tutara atte nankonna.

Zend dit met het schip, ik zal u ter belooning twee zakken (rijst) geven.

Hosike onumani tan kotanta heroki athuwa.

Eergisteren hebben zich hier visschen opgehouden.

Keannak' hauki an koratsi an?

Is het zoo als gij zegt?

Sinanta uwekariwa bunkine rejan.

Komt hier te zamen om wacht te houden.

Tewun sisjamu anakine asijur asi rutske askaï nêna.

De man, die hier moet wacht doen, zal eene groote belooning vragen.

Osi sireba kusju sjomo osjaganke jakka pirikana.

Daar hij komt, heeft men hem niet te roepen.

Tan ithuikari bajasi aiine nekona kotan ana?

Dezen hoek volgend, aan welke plaats komt men?

Kamui juwanke tsib' jankena.

Met God's hulp wordt het schip behouden.

Ohono sjomo unukara.

Lang niet gezien.

Wene kappirika ariiamande tsumi itsikore nangonna.
Wie kwaad doet wordt gestraft.
Pirika guni kurumu an.
Het zal zoo wel goed zijn.
Ponno osite tsimi anbe ama.
Wacht maar, ik kleed mij.
Teirean gusitapf nani afunkeja.
Ik verwacht u, kom binnen.
Nefutsi jokibene sjanke nankoro tasju kamitatsi sinetara sjôkoru.
Wanneer het goede waar is, geef ik er eenen zak rijst voor.
Uteke anbano uhibibai sen.
Zich de hand gevend volgt de een den ander.
Nepu karukuse jaibasjare.
Waartoe maakt gij twist?
Mokoroi kottetsu uwatasi.
Daar ik rusten wil, zijt stil.
Ramukanbare tsiriusi.
Dat is breeder dan men denkt.
Iteke jaibaro usi.
Niets onnoodig spreken.

VERZAMELING VAN AINO-WOORDEN.

Wij laten eene keuze van *Aino*-woorden volgen, met de bedoeling om zoo wel door taalkundige oorkonden eene aanwijzing te geven tot het opzoeken der sporen van de afkomst van dat merkwaardige oude volk, als ook aan zeevaarders en reizigers de gelegenheid te verschaffen tot een nader onderzoek van deze nog zoo weinig bekende taal. Daarbij heb-

ben wij tevens de beteekenis der *Aino*-woorden in het Japansch gevoegd, zoo als die ons door de Japanners, die zich op de *Aino*-taal hebben toegelegd, zijn medegedeeld geworden. De *Aino*-woorden van *Jezo* hebben wij meestal uit Toknai's Woordenboek, en die van *Krafto* uit Dawidow's en Lapérouse's Woordenverzameling overgenomen.

NOMINA.

1. DE WERELD EN DE ELEMENTEN.

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Aardbeving	naï (dsisin)	siri sjumui	schiri moi
Aarde	tsi	sirika	
Aardrijk	tsutsi	toi	toi tui
Avond	joi	sirionuma	unumani
Beek	sawa	naï	
Berg	jama	kimita, kimro	kinda
Bliksem	ina fikari	kamui ne beke	kamoinibiki
Dag	akiraka	siribekere	schiribegere
Deze dag	kon nitsi	tantoo	tan too
Dampkring	sora	nisoro	
Daauw	tsuju	munbe	muni wakka
Donder	kami nari	kamui fumi	kanna kamoi (fumi
Ebbe	sihohi	sirari sjats	
Eiland	sima	mosiri	muschiri
Erts	kane	kani	gani
Golf	tadenami	kaibe	kui
Hagel	arare	kaukau	kaukaubass
Hemel	ama	rikita	ni schi uro?
Herfst	aki	tsjuk	
Heuvel	nobori	nuburi	noburi
Hitte	atsusa	sirippuke	schischikf
Klip	se	rakka	
Koude	samuki (kan)	mei	
Lente	haru	baikaru	paigara

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Licht	fikari	heriats	
Lucht	ki	pâriri	
Maand	tsuki	kunne tsupp	tombi, tschukf
Mist	kiri	ûrari	urariaz, urai,
Meer	midsu umi	tô	to (urari
Morgen	asa	nisjats	nischatzu
Morgenscheme-	akatsuki	toobeker	schiri-bekere
Nacht (ring	jo	antsikara	anzkari
Deze nacht	konban	onuman	
Oever	fama	kosju	rauda
Regen	ame	apto	apftu
Regenboog	nizi	rawots	rajots'
Rook	kemuri	sibuja	schibuia
Rots	iwa	watara	
Schaduw	fikage	tsjupke	tschukuriu
Sneeuw	juki	ubas, ubaschi	obas, obass
Steen	isi	s'juma	schioma
Ster	hosi	keta notsju,	keda, nodsi
Stroom	kaha	bets (nodschu	bez
Veld	no	nupuka	nupka
Vloed	misi siho	sirarihaa	
Voorgebergte	saki	siri ithu	schiri ido
Vuur	fi	abe, unszi	abe undshi
Water	midsu	wakka, be, hak-	waka, wachka
Wereld	se kai	bekere sjam (ka	begiri schiam
Wind	kaze	reira	rera, dirra
Winter	fuju	mata	madapa
Wolken	kumo	nisi, nisikuri	nischi kuri
IJs	kohori	junru	
Zand	suna	ota	oda
Zee	umi	atui	adui
Zomer	natsu	sjaku	schakpa
Zon	fi	bekere tsupp,	tschukf kamoi
Zout	siho	sipo (tonotschu	schippo

2. DIEREN EN PLANTEN EN HUNNE DEELEN.

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Baast	kino kawa	niga fukar'	nii kapu
Beenderen	hone	bone	poné
Beer	kuma	hokujuk'	chugujukf
Blad	fa	hamu	chamu
Bloem	hana	ebui	ibuiki
Bloed	tsi	kem' kemi	kim
Bosch	hajasi	teigur	
Dier	ketamono	kimo tsup	
Ei	tamako	noki, nuki	zkapf nuki
Hart	jani	unkotok'	
Hond	inu	seta, sita, cheta	scheda
Hoorn	tsuno	kirau	
Hout	ki, ita	tsikuni, ita, ta	ziguni, ida
Houtskool	sumi	pasipasi	pas
Huid	kawa	kabu	kapu
Kruid	kusa	kina	
Ligchaam	karada	netobake	
Luis	sirami	uruki, kii	uriki
Lijf	mi	netobake	nidobaki
Man	wotoko	okkai	okkai
Mannetje	wo	binne	
Melk	tsitsinosiru	tôbe	tô
Mensch	hito	sisjam, aino	guru
Olie	abura	sjumu	
Ongedierte	musi	kikiri	kigiri
Schildpad	kame	itsinke	
Slang	hebi	tokko (kamoi)	toko kamoi
Traan	kusirano abura	funbei	funbikii
Vet	abura (niku)	ke kiribe	kiû
Visch	uwo	tsep' tsep'	zepf
Vleesch	nik	kam	kam
Vlieg	hai, apu	fitsurube	hitsûrup

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Vloo	nomi	taike	taigi
Vogel	tori	tsikapp	tzkapf
Vogeltje	kotori	tsiri	
Vrucht	mi	ebuike	ibuiki
Wijf	wonna	menoko (jap.)	minoko
Wijfje	me	matsne (sits	
Wortel	ne	kuberikep, sin-	schyndshiz

3. HET LIGCHAAM EN DE LEDEMATEN.

Aangezigt	kaho	nanu	nanu
Baard	kutsihige	reki	rigi
Borst	mune	terar	
Borsten	tsitsi	tôkab	to
Buik	hara	honi	chuni
Cunnus	tsubi	pogi (hokki)	
Darm	tai tjô	kankam	
Hals	kubi	rekuts	regut
Hand	te	teke, teki	tegi, tiké
Hart	kokoro	sjaube, sam-	schambi
Hoofd	atama	bake (pêh	schaba
Hoofdhaar	kaminoke	ottobe, numa	schaba numa
Huid	hadaje	nuwom'kumu-kasike)	
Lip	kutsibiru	hatoje, tsjamon	
Mond	kutsi	baru, tsjaro	paru
Nagel	tsume	am, ami	
Navel	hoso	hankapui	changubui
Neus	hana	ethû, ito	idu
Oog	me	siki	schiki
Oor	mimi	kisijara	kischara
Penis	mara	tsii, tsije	
Rug	senaka	sethuru	scheduru
Staart	wo	isi	

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Tand	ha	imaki, juma- (ki	nimaki
Tong	sita	be barunbe ba- (rumbi	au
Vinger	jubi	asikibette	askibitz
Vleugel	hakae	rafu	
Voet	asi	kema	kima

4. FAMILIE, GEZELSCHAP.

Arm mensch	matsusiki fito	helon gur	schirun guru
Boosdoener	aku nin	ujen gur	uwen
Boosheid	aku sin	ramunisite	
Broeder, oudste	ani	jûbi	jubu
» jongste	wototo	iriwaki, aki	aki
Deelgenoot	tsure	utare	
Dief	nusu hito	inuga guru	ikka guru
Dienaar	kattsju	kojantono	
Dochter	menoko	matsihebo	mazenebu
Echtgenoot	otto	hoku	chogu
Echtgenoote	tsuma	matsi	maz, mati
Familie	sin rui	awa	
Grootmoeder	baba	sjunsti, hakko	
Grootvader	zizi	ikasi, sasa	chambi
Kind	kotomo	bó, boho (subon	po
Kleinzoon	mago	sitsupopo, imit-	
Koopman	akindo	ihoksiam	egokfschamo
Landman	fijak'sjo	toitasisiamo	
Landsheer, (Vorst)	kami	mosiri kamoi	
Lieden, oude	tosi jori	hekai	chigoi
» jonge	wakai	hekats, uben,	
Man, voornaam	tats'toki fito	nisipa (beure	
» gemeen	heï nin	jajasiamo	

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Moeder	haha	habo	chabu
Oom	ozi	keusiuts	atscha
Ouders	woja	serimaka atajbo	
Scheepsvolk	funakata	tsipo guru	
Soldaat	busi	tono	
Stedehouder	matsi bugjo	matsijantono	
Tante	oba	konnaripe	
Vader	tsitsi	hanbe	chambi
Vorst	tonosama	tonokamoi	
Vijand	teki (mome	tomautare	
Weduwe	onakogoke ja-	hoksiak	
Weduwnaar	otokogoke ja- (mowo	matsusiak, sjo- (bija	
Zoon	wotokonoko	okkaihebo	poo
Zuster, oudste	ane	sija, guturesibo	sehiaa
» jongste	imoto	thuresi	turisch

5. WOONPLAATS, WONING.

Dak	jane	akup, harukata	puda
Deur	to	aba (sjam	schiri aba
Haardstede	irori	innunbe, abe	
Huis	ije	tsise	zise, zisse
Hut	koja	kasi	
Venster	mado	bujara, bujari	puiari
Woonplaats	tokoro	kotan	kodan

6. GEREEDSCHAPPEN.

Aalspeer	jasu	opu, urei	
Anker	ikari	kaje	kaida
Boogpees	tsuru	gûka	kuga
Boog	jumi (kiu)	gû, kusi, kunisi	guu ku
Bijl	masakari	mukkari	mukar

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Harpoen	jasu	opu, urei	opf
Hengel	tsuribari	berajc, perai	apf, pirai
Hut	kasa	kakka, kasja	chaka
Kleeding	kimono	tsimipu	imi
Mast	tobasira	kajani	kaiani
Mes	kokadana	ibira, makiri	magiri
Net	ami	jaa	ia
Oorring	mimikane	ninkari	ninkari
Pijl	ja	ai	ai
Pijlkoker	jabako	ikajup	igaiupf, ikjup
Roer	ro	osjui	
Rok	kimono	mi (atsni)	imi, atush
Schip	fune	tsip'	zibi
Slede	sori	sikeni	
Smart	itami	aruka	arika
Spies, Pick	jari	fumi, paro	kuu
Touw	tsuna	thubi, tosi	
Zeil	fo	kaja	kaia

7. VERRIGTINGEN, UITWERKING.

Begin	hazime	asinno	aschino
Beweging, Levensvermogen.	ugoki	moi moi	moi-moi
	inotsi	sikkisa	
Dood	sini	rai	rai
Dorst	nodonokahaki	igursjui	igurusch
Einde	owari	ohari	
Gehoor	kiku	nû	nu
Geluk	sjawase	jainirikarai	
Gezigt	Miruzi	nukaru	nugaru
Gezondheid	sukujaka, suko-(jaka	ramurakke	katschara-schi-(no
Haat	nikumi	jesisi	
Honger	fimozi	kemuramu	kemurampa
Kracht	tsikara	okira, tsumiko-	ukira

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Leven	inotsi	sikkinoka (ru	schikfnu
Liefde	koï	usikkarahare	
Lijden	kurusimi	ihomasii	
Medelijden	itsukusimi	komebur'	koneburu
Ongeluk	ing'wan	jaikohonnojeje	
Oorlog	ikusa	tomi	
Reuk	niwoi	fûra	furaan
Rust	jasumi	sini	
Stem	koje	hauje	chau
Smaak	aziwai	kèra, kêwoan	
Verdriet	mukkasiki	ramuikasite	oschiôra
Vreugde	mendô, ahare	jakata	
Ziekte	jamai	tasijumu, ikoni,	
Zwakte	jowasa	(siju	schiari

8. EIGENSCHAPPEN, HOEDANIGHEDEN.

Arm	matsusiki	sirun	schirun
Beneden	simo	tekkesi	
Bitter	nigai	balkar, sju	parakara
Blaauw	aho	sijei	
Breed	hiroi	tsiwa, tsiriusi	uschip
Diep	fukai	ohoho, ohô	ogo
Dun	usuri	kabar'	
Droog	karetaru	sjats'	schats
Geel	ki	sjunin	
Groen	mitori	tsuisjamu	schiusiam
Groot	oho	poro	poro
Hoog	takai	riiwa, ri L.	riuwa
Klein	tsiisasi	pon	ponno
Koud	samui	jamu, mei,	mei
Kort	mizikasi	takine (mean	
Lang (tijd)	fisasi	ohonno	ogonno
» (maat)	nakasi	tanne	tanni

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto
Ligt	karui	kosine	koschni
Links	fidari	hari kiuturu	charik
Mager	jase	sjatteku	schattigu
Midden	mannaka	nosikike	noschke-ta
Nat	awaseme	uthur'	
Nederig	asasi	ohaku	ugakfu
Ondiep	asai	ohak'	
Purper	murusaki	ikarari	
Rood	akaï	fure	furi
Rijk	tomu	nisiba	nischpa
Smal	semai	tsibakaram	
Stinkend	kusai	fura ujen	fura uwen
Warm	atataka	popko	scheschikf
Wit	siroi	tetaru, detara L.	tedari
Welriekend	kobaisi	fûrapiurka	
	nihofu	furara karu	
Zwaar	womoi	base, pase	paschi
Zoet	amai	rura rurakor'	
Zuur	susi	nukai	schiukkoi
Zwart	kuroi	kunne	kunni

9. WERKWOORDEN.

Antwoorden	kotafu	itasjaitats (kari	eischiwa
Dansen	wodoru	tapkaru, tafu-	tapkarawa
Dooden	korosu	rapeke, ronno	raigiiakka
Drinken	nomu	iku	igu
Eten	kû	ibe	imbe, ebe
Gaan	ajumu	apukasi	apkas
Geven	jaru	jenikore	ingori
Hooren	kiku	nu, inu, kunu	nun
Koopen	kàu	ihoku, itometsu	egokf
Lagchen	warafu	mina	mina
Leggen	jasumu	sini	schine

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Leven	inotsi aru	sikkinu	schikfnu
Levend zijn	ikite oru	hôjur	
Loopen	hasiru	hojubu	chojubu
Roeijen	funewokogu	tsipu	zipowa
Roepen	jobu	hothui, hotoje	
Slapen	nemuru	mokoro	mojuru
Smarten	itamu	itasjasja	
Spreken	itaku	itakuwa	idawuwa
Staan	tatsu	rosike	rosehki
Stelen	nusumu	ikka	ikka
Sterven	sinuru	rai	rai
Verkrijgen	motomu	tsipapa	okuwa
Vogelvangen	toraheru	tsikapp koiki	zepfkoigi
Visschen	sunatoru	tschepp koiki	iukgari
Verruilen	tota furu	itasjare	itaschare
Vliegen	hasiru	basi, tsjasi	choiupfu
Vragen	tatsunemiru	isitan	
Weenen	naku	tsitsi	tsitsi wa, zijssi-
Zien	miru	nukar	nogáro (wa
Zingen	utau	jûgari	iukgari
Zijn	arisu	an	

10. PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN.

Ik	watak's, warè	ku, kuannit, tsjô-	kani tschogai
Jij	karera	inki angur (kai	anu udari
Gij	omaï, anata	iani, i, i tsjô kai	jani itschogai
Hij	kare, ano fito	iki sja angur'	ikoro
Ulieden	omaï gata	inki utare [(ille)	itschogai udari
Wij	watak's domo	tsjô kai utare	toogai udare

11. AANWIJZENDE VOORNAAMWOORDEN.

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Deze	'kono	tan, tanbe, ane	ani
Die	sono	pu	
Dit	kore	tapu	
Ieder	koto	kesi	keschi
Wie	sore	neni	nini, nen
Welke	itsure	ikijaan	
Zulk	sajô	keannari	

12. TELWOORDEN.

Een	fitots'	sinepp, sine, (schinep L.	schnepf
Twee	f'tats'	thupp thu	tupf tup
Drie	mits'	repp, reepu L.	repf
Vier	jots'	inepp, inepu L.	inepf
Vijf	itsuts'	asikinepp, as- (chikinepu L.	aschiki nipf
Zes	muts'	iwanbe	juwambi
Zeven	nanats'	aruwanbe	aruwambi
Acht	jats'	thupe sjanbe	tubi schambi
Negen	kokonots'	sineb sjan	schnebi scham- (bi
Tien	tô (towo)	wanbe	wambi
Twintig	hatats (nisju)	hots, chozu L.	scheehoz choz
Vijftig	gosju	wanbe i rehots	wambi irichoz
Honderd	momo	asikne hots	aschi nichoz
Duizend	tsi	asikine sine wa- (nehots i. e. 5. (10.20	aschi kini schi- (ne wane choz
Eerste	itsiban	teppake	
Tweede	niban	nosike	
Derde	sanban	reth tanta (rep- (tanta	
Eenmaal	itsi do	sine sjui	schiui
Tweemaal	ni do	thusjui	schini

13. BIJWOORDEN.

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Allengs	ohi ohi	ubi ubi	ja ja ukere
Daarom	sorenitsuite	ne waanberisju	
Daarna	sonotsugi	imakake	
Dikwijls	tahi tahi	sju sjui	
Eindelijk	tsuini	aine	
Eertijds	mukasi	fusiko	
Gansch	nokorasu	nenai	
Gisteren	sakusits'	numani	numani
Heden	konnits	tanto (deze Dag)	
Hier	koko	tan kotan ta	changino
Hoe veel	iku	henbakkuno	chimbaguno
Ja	hei	jise, jese	
Ja wel	naruhodo	nokon, oowun	
Morgen	asta	nisjatta	nischatta
Neen	ija	kotsjan, koban	
Niet	nu	sjomo	schiomo
Nog	mato	sijui	schiui
Nog niet	imada	naa	
Onlangs	kono aida	tetai	
Thans	ima	tane	tani
Waar	toko	ine k[illegible]	nida
Waarom	itsure	nekon	nigonda
Wel aan	iza iza	sita si	

14. AANHANGSELS (AFFIXA) E[illegible] VOORDEN.

Alle	mina	obitta
Al te	hanahatasi	sitoma

	Japansch.	Aino op Jezo.	Aino op Krafto.
Naardien	joriwa	orowano	
Of	mata	ta, sjui	schiui
Ofschoon	ihetomo	jakka	
Omdat	jotte	kusju	kuschu
Op, in	ni	ta	
Uit, van	jori	orowa	
Zeldzaam	mare	kemian	
Zonder	nasi	isjamu	ischamu

VOORTBRENGSELEN DER AINO-LANDEN.

De weinige zeevaarders, die tot de openstelling van den haven van *Hakodate* (Sept. 1855) de *Aino*-landen met een wetenschappelijk oogmerk bezocht hebben, hielden zich eenen veel te korten tijd en onder te beperkte omstandigheden op de kusten van *Jezo* en *Krafto* en de *Kurilen* op, om maar eenigzins de voortbrengselen dezer eilanden, die eene oppervlakte van meer dan 2000 □ mijlen beslaan, te kunnen leeren kennen.; aan deze hebben wij derhalve slechts eene zeer kleine bijdrage tot de *Fauna* en *Flora* en tot de kennis van de geologische gesteldheid dezer landen te danken. Maar nog veel minder, voor zoo verre ons de reisverhalen van Commodore Perry en van Wilhelm Heine als prospectus van een natuurkundig onderzoek in deze gewesten kunnen dienen, laat zich te dien opzigte van de Amerikaansche expeditie verwachten. Daarentegen zijn ons de meest belangrijke natuurzeldzaamheden dezer eilanden en vooral van *Jezo* door schriftelijke en mondelinge mededeelingen van kundige Japanners, die dezelve bezocht hebben, bekend geworden. Al wat ons over de voortbrengselen dezer landen uit Europesche en Japansche bronnen bekend is, hebben wij tot een geheel gebragt en in onze beschrijving

van Japan geboekt (1). Daarop willen wij hen opmerkzaam maken, die zich meer in het bijzonder daarvan wenschen te onderrigten. Evenwel laten onze mededeelingen veel te wenschen over en zij mogen slechts als een bladwijzer van het groote boek der natuur beschouwd worden, waartoe deze landen hoogst merkwaardige voorwerpen leveren. Heb ik reeds mijne geo-hydrographische, volken- en taalkundige toelichtingen met de welgemeende bedoeling nedergeschreven om aan onze Nederlandsche zeevaarders eenigzins tot gids te kunnen dienen bij hunne verdere reizen in dat zeegebied, zoo mag ook hier een beknopt overzigt der voortbrengselen der zoo weinig bekende Ainolanden eene geschikte plaats vinden.

HET DIERENRIJK.

Zoogdieren. Het overzigt dat wij daarvan kunnen aanbieden is vrij volledig, en er wordt daardoor eene gaping opgevuld, die dusverre in het gebied der dierenkunde tusschen de Japansche eilanden, het vaste land van Oost-Siberië en Kamtschatka bestond (2).

Vledermuis	Pteropus spec.	*Atspo* (Aino)	*Ohokômuli* (Jap.)
"	Vespertilio camt- (schaticus?	*Kabap*	*Itatsi kômuli*
Mol	*Talpa Wogura F.J.	*Ithutsikere*	*Wogura*
Spitsmuis	Sorex spec.	*Sjatsiri*	*Dsinezumi*
"	" "	*Ubasitsironop*	*Kawanezumi*
Beer	*Ursus arctos (ferox)	*Hokjuk, sijuk* (mas) *Ojan* (foem)	*Ohokuma*

(1) Nippon, VII, p. 244. „*Die Naturerzeugnisse von Jeso, Krafto und den Japanischen Kurilen.*"

(2) Van de met * aangestipte dieren hebben wij de vellen gezien, en van die met † gemerkt afteekenigen verkregen; de overige zijn vol-

Beer	*Ursus collaris	*Borep, seleri?*	*Fikuma, aka kuma*
〃	* 〃 thibetanus F.J.	*Tsira mante*	*Tsukino kuma*
Marter	*Mustela melampus F. J.	*Thusjunike*	*Ten*
〃	* 〃 brachyura F.J.	*Hoinu*	*Jezo-ten*
Visch-otter	*Lutra vulgaris F.J.	*Isjamani*	*Kawa uso*
Zee-otter	*Enydris marina	*Rakko, Binnep*	*Rakko*
Wolf	Canis lupus	*Ose kamui* (mas)	*Oho kami*
Vos	* 〃 vulpis	*Fure tsup*, i. e. vulpis rubra.	*Kitsne*
〃	* 〃 〃 argentatus	*Kunne sjumari* i. e. vulpis nigra.	
〃	〃 〃 variet	*Sithunpi*	*Situkpeu* (Kuril.)
〃	〃 〃 variet	*Tsironop*	
Hond	〃 domesticus	*Sita, seta*	*Kari inu*
Kat	Felis Catus	*Meko*	*Neko*
Tanuki	Nictereutes viverrinus F. J.	*Mojuku*	*Tanuki*
〃	Canis? procyoides F. J.	*Numari*	
Haas	Lepus brachyurus F. J.?	*Isjabo*	*Usagi*
Eekhoorn	*Sciurus varius	*Niuf*	*Wogatsuki*
〃 gestreept	*Tamias striatus	*Kasî kiri gusi*	*Sima nezumi*
Rat	Mus spec. maj.	*Irimo*	*Nezumi*
Muis	〃 〃 min.	*Pon irimo*	*Tanezumi*
Hert	*Cervus Sika F. J. (F. J.	*Júk, Binnero* (mas) *momanbe* (foem)	*Sika*
Gems	†Antilope crispa'	*Jukusisi*	*Niku*
Rendier	*Cervus Tarandus	*Thunakaï*	*Barok'* (Chin.)
Muskusdier	*Moschus moschiferus F. J.	*Likon kamui*	*Nora, Kusika*
Wild zwijn	Sus leuco mystax	*Wottomun* (1)	*Inosisi*
Chineesch varken	〃 sinensis (F. J.	*Wosju furokke*	*Buta*

(1) Buitendien worden nog de volgende namen aan varkens of wilde zwijnen gegeven, die waarschijnlijk op het geslacht, ouderdom en andere eigenschappen van dezelve betrekking hebben, waarop wij echter de aandacht van reizigers willen vestigen: *woun-ommetousi*, *woun-hikata* en *woun-momorum*.

Zeehonden of robben (zonder zigtbare ooren)	*Phoca oceanica	*Situkari*		
	* „ barbata (J.	*Jai thukari* (1)		
	* „ numularis F.	*Kesjo*		
Robben met ooren Zeebeeren en zeeleeuwen	Otaria ursina F. J.	*Onnep, unen* (mas) [*Homapp* (foem)	*Uminoneko*,	Otto- (sei
	„ Stelleri F. J.	*Thukara* (2)	*Asarasi*	
Walrus	Trichecus Rosmarus	*Sikaitankenasi*	*Asika*,	*Kai-lalu* (Chin.)
Borkenwale	Rytina Stelleri?	*Ikusibe, Kamuta-*	*Umisika*	

Nog worden eenige andere namen van waarschijnlijk tot de familie der *Pinnipedia* behoorende dieren vermeld: *Hekeppokoma* (eene jonge Phoca?) *Ufuithukari*, *Amusine* of *Amossibe*, *Boniri* (een jong of wijfje van een robbe), *Nigui*, *Tasjunbuikoro*.

Van walvisschen, waarvan zoo dikwijls in het *Journaal* van Vries' zeetogt gewaagd wordt, worden zonder twijfel in de zee van de *Aino*-landen dezelfde soorten en verscheidenheden gevonden die aan de Japanners, die zich naarstig op de walvischvangst toeleggen, bekend zijn; de onwetende *Aino's* schijnen nog veel meer soorten daarvan te onderscheiden dan de Japanners, die sedert eeuwen hunne natuurkundige waarnemingen nederschrijven en bij voortduring trachten te herzien en te verbeteren.

Mogami Toknai haalt in zijn *Aino*-woordenboek 19 namen van Walvisschen (*Kuzira*) aan, terwijl de Japansche Linnée Wono Lansan maar 16 soorten opnoemt. Volgens onze nasporingen op Japan en volgens het oordeelkundig onderzoek van onzen geleerden medebewerker der *Fauna Japonica*, Dr. H. Schlegel, beloopt echter het getal van de door ons in de wateren van Japan waargenomene en naar van de Japanners vervaardigde teekeningen en beschrij-

---

(1) Het witte (*tetari*) jong wordt door de *Aino's* op *Jeso*, *Retari thukari* en van de *Kurilen*, *Retatkor* genoemd.

(5) *Rso* beteekent een jonge *Ottaria*.

vingen met zekerheid te bestemmen walvisschen op acht soorten, en deze zijn:

Dolfijnen	Delphinus longirostris	Jap.	*Sakamata*
	» melas	»	*Namino uwo*
	» globiceps	»	*Gotô*
	» Orca	»	*Iruka*
Walvisschen	Balaena antarctica	»	*Sebi-kuzira*
	Balaenoptera arctica	»	*Iwasi-kuzira*
	» antarctica	»	*Sato, nagasu-kuzira*
Potvisch	Physeter macrocephalus	»	*Makko-kuzira*

De door Toknai en andere Japanners voor benamingen van walvisschen, dolfijnen en potvisschen (*Kuzira*) gehouden en ons medegedeelde *Aino*-namen willen wij hier opnoemen, ten einde tot leidraad van een nader onderzoek in de *Aino*-landen zelven te kunnen dienen. *Tawajuk* (*Iruka Jap.*); *Jukfunbe; Kene funbe*, rood van huid; *Nise funbe*, eet haring; *Iwakotôma funbe*, is groot; *Okina*, is zeer groot; *moasjankur*, groot; *sjasijangur*, groot; *Nokor*, heeft baarden; *Ithutsikere*, heeft eene lange neus; *Fûrenbe*, heeft rood spek; *Oakansi*, eenen grooten buik; *Asbekorû*, gelijkt eene groote makreel; *Kuttare* ook *Otahoi* genoemd, eet haring. *Okirike; Isjobonbe; Jaitesi; Taneibe*; en *Thunaï*.

Hoe talrijk zich de walvisschen op de kusten van de *Aino*-landen ook vertoonen, zoo worden zij toch zeldzaam van de *Aino's* gevangen; zij nuttigen echter het vleesch en de traan van zulken, die stranden. Onze Nederlandsche zeevaarders hebben de meeste walvisschen in scharen van het noorden naar het zuiden zien trekken. Nog voor kort werden door de Amerikaansche Expeditie in het Oosten van Japan benden van 300 walvisschen ontmoet. Ook vertellen de *Aino's* van een zeemonster *Okina*, dat zoo groot zijn zou, dat hij walvisschen verslinden kon. Men heeft echter daarvan alleen den rug gezien. Dit verdichtsel is waarschijnlijk ook op groote tro[illegible] van walvisschen of dolfijnen.

gegrond; insgelijks verhalen zij dat de walvisschen door een naar den *Iruka* (Delphinus Orca) gelijkenden dolfijn, dien de Japanners *Kami Kiri*, d. i. zaagvisch, noemen, vervolgd en gedood wordt.

Vogels. In evenredigheid van de hoeveelheid van vogels in Oost-Siberië, Kamtschatka en Japan bekend (1), is het getal van deze, die door Europesche natuurkundigen en de Japanners op *Jezo* en *Krafto* zijn waargenomen, klein. Deze zijn:

Valk	Falco communis	*Tsirikoiki* (Aino)	*Taka* (Jap.)
Sperwer	Astur nisus	*Kunkuth*	*Fitaka*
IJsvalk	" " albus	*Tetari kunkuth*	*Usu kokoritaka*
"	Spizaetes orienta- (lis?	*Tekku*	*Horo taka*
Visch-arend	Haliaetos pelagi- (cus F. J.	*Kaba tsiri*, *Re- (tupf.*	*Iso wasi*
Zee-arend	" albicilla	*Sira tupf*	*Waba wasi*
"	Pandion haliaetus (orientalis?	*Pgoak*, *Kak* [(Kamtsch.)	*Kuso wono wasi*
Kuikendief	Buteo Japonicus (F. J.	*Jattowe*	*Sima tobi*
Ooruil	Otus semitorques	*Kamui tsi kapf*, d. i. Geestenvogel	*Mimitsuk*
Uhu-uil	Strix bubo (F. J.		
Caliope	Silvia Caliope	*Hokitsi*	*Nokoma*
Nachtegaal	" *vel* Lucio- (la spec.	*Bakekijo*	*Ugukiso?*
Kwikstaart	Modacilla lugens	*Baikatsiri*	*Sekuro sekirei*
"	" spec. (F. J.	*Tokhakun*	
Koolmees	Parus major	*Fukaatsiri*	*Sijujukara*
Staartmees	" caudatus var.		*Matsumaë-Jenaka*
Huismus	Fringilla domes- (tica	*Amanitsikapf*	*Suzume*
Leeuwerik	Alauda alpestris?	*Rikintsiri*	*Fibari*
Lijster	Turdus spec. (F. J.	*Sike*	*Muku*
Spreeuw	Sturnus cinerarius		*Jeso-muku*

(1) Vergelijk Nippon, VII. l. c. pag. 254 ff., waar eene lijst van

Raaf	Corvus japonensis	*Hasikuro*	*Karasu*
Kraai	" corone?	*Jeppirka*	?
Ekster	Pica varia		*Kasasai*
Blaauwspecht	Garrulus Brandtii	*Barkeu*	*Kasitori*
IJsvogel	Alcedo spec. (J.	*Ijami*	*Kagesu*
Groenspecht	Picus awokera F.	*Isokisoki*	*Awokera*
Koekoek	Cuculus canorus	*Toppits*	*Hotodokis*
Huisduif	Columba domes- (tica	*Toita*	*Ijebato*
Bergduif	" gelastris F. J.	*Kusjujeb*	*Jamabato*
Groene duif	" Sieboldii F. J.	*Thuthuts*	*Awobato*
Huishoen	Gallus domestica		*Niwa tori*
Kwartel	Coturnix vulgaris (var. F. J.		*Usura*
Trapgans	Otis tarda?	*Utakan*	*Nogan*
Papegaaiduiker	Arca torda	*Atujuitsikapf*	*Utou*
"	" monoceros	*Atujuitsikapf*	*Utou*
"	Marmon cirrhata	*Jeppirika*	
Duiker	Podiceps spec.	*Aptotsikapf*	*Ame tori*
"	" "	*Wakkatoitoi*	
"	Colymbus spec.	*Imotou*	*Aisa kamo*
Aalscholver	Carbo bicristatus	*Uriri*	*Simau*
Wilde eend	Anas boschas	*Sikobetsja*	*Makamo*
Wintertaling	" crecca	*Kobettsja*	*Kokamo*
Eend	" spec.	*Thura*	
"	" "	*Kakkari*	
"	" "	*Kobe*	
"	" "	*Kakkjo*	
"	" "	*Kaori*	
"	" " (reus?	*Jaureta*	
Wilde gans	Anser hyperbo-	*Kuitopp*	*Kari*
Tamme "	" cinereus (domesticus		*Magan*
Gans	" spec. (F. J.	*Kuwetou*	
Meeuw	Larus melanurus	*Kabiu*	*Kamome*
Stormvogel	Puffinus tenuiros- (tris F. J.	*Wounetsikapf*	*Okino kamome*
Kemphaan	Tringa variegata	*Kui kui*	*Siki*
"	" meleagris	*Thurapfla-tsiri*	*Famasiki?*
Houtsnip	Scolopax rusticula	*Matsjo*	*Mijakotori*
Kraanvogel	Grus cinerea var.	*Sururuu*	*Tsuru*
Witte reiger	Ardea alba (F. J.	*Bettsjo*	*Sirasaki*

In **Toknai's** woordenboek wordt nog eene lange reeks van vogelen opgenoemd, zonder dat daarbij de Japansche synonymen gevoegd zijn. Hoe vreemd ook deze *Aino*-namen luiden, zoo willen wij dezelve toch hier mededeelen, ten einde aan reizigers de gelegenheid aan de hand te geven om ze op te sporen. *Oretara*, *Thurja*, *Arats*, *Kakakjo*, *Fûsetsiri*, *Korokakkun*, *Harikeu*, *Wauwo*, *Sirarwa*, *Ithurahisika*, *Itoki toki*, *Ainusetsiri*, *Omanrusitsiri*, *Bakkunne*, *Uwetsiritsiki*, *Nuppukaoreu*, *Hokkiure*, *Usseloita*, *Oppikepike* *Worunkakkeu*, *Kuitopp*, *Kaori*, *Hekatsitsiri*, *Jauretara*, *Furesjamtsiri*, *Horutsiri*, *Okeura* *Reraoki*, *Hometsiri*. Wij herhalen, dat *Tsikapf* een' grooten vogel en *Tsiri* een' kleinen beteekent en dat verscheiden namen bijna eensluidend met reeds opgenoemde zijn.

Kruipende dieren. De meeste van de dieren van deze klasse worden in het zuiden van *Jezo* gevonden en komen veelal met die van het noordelijke Japan overeen.

Schildpad	Emys *v.* Trionyx	*Itsinke* (Aino)	*Game* (Jap.)
Hagedis	Stincus quinque-(lineatus F. J.	*Haran*	*Tokage*
Slang	Coluber quadri-virgatus F. J.	*Hasikuro kamoi*	*Kurokutsinabe*
„	Coluber virgatus (F. J.	*Fugowoka*	*Mugi wara febi*
Adder	Trigonocephalus (Blomhoffi F. J.	*Tokko kamoi*	*Mamusi*
„	Trichonocephalus (spec.	*Tanne kamoi*	*Siro febi*
„	„ „	*Kinasitonkur'*	
Gemeene pad	Bufo vulgaris F. J.	*Terekeibe*	*Kaheru.*
Groene kikvorsch	Rana esculenta F.	*Toron kamoi*	*Kawadsu*
Kikvorsch	„ spec. (J.	*Kekketsch*	
„	„ rugosa F. J.	*Woats'*	*Tsutsikaheru*
Boomkikvorsch	Hyla arborea F. J.	*Kokekets*	*Awogaheru*
„	„ ? spec.	*Ibi*	
Watersalamander	Triton spec.		*Wimori*

Ook wordt nog van eenen Rob *Sithukari* gewaagd, die naar eene schildpad gelijkt, waarschijnlijk eene *Sphargis mercurialis* of eene *Chelonia* soort, die somtijds door orkanen en strooming der zee aan de kusten van *Jezo* aangespoeld wordt.

Visschen. De verhalen van de groote hoeveelheid van visch, welke onze oude Nederlandsche zeevaarders langs de kusten en vooral aan de monden der rivieren van het land van *Jezo* ontmoet hebben, schijnen niet overdreven te zijn, wanneer men daarmede de berigten vergelijkt, welke ons de zeevaarders van den nieuwen tijd omtrent zekere vischsoorten, als van zalm, haring en sardijnen in het noordelijke gedeelte van de Japansche zee, in den zoo genoemde Tartarischen golf en in de zee van *Ochotsk* en *Kamtschatka* mededeelen. Want ook zij spreken van vischbanken die den mond der rivier stoppen en schatten de hoeveelheid daarvan naar scheepsladingen; maar ook geloofwaardige Japansche reizigers, met name Mogami Toknai, verhaalde ons dat alleen van de *Isikari*, de grootste rivier op de westkust van *Jezo*, ten tijde van zijn verblijf op *Jezo* (1785) twaalf duizend kok (1,800,000 Ned. pond.) aan gezouten en gedroogden zalm (*Salmo leucocephalus en S. callaris*) is vervoerd geworden, en dat men langs de kust van *Jezo* banken van eene soort roode schollen (*Trygon Akajei*) vindt, die 126 tot 250 □ ellen beslaan. Het getal van de ons bekende vischsoorten, die aan de kusten in de rivieren en meeren van Japan gevonden worden, beloopt ruim vier honderd, dat langs de kusten van China ongeveer twee honderd; en dat van het noordelijke gedeelte van den grooten Oceaan even veel. In evenredigheid daarvan is echter het getal van vischsoorten die van de zee en de rivieren der *Aino*-landen bekend zijn, klein. Dit neemt echter niet weg, dat men daar niet alleen eene groote verscheidenheid zal kunnen opsporen, maar ook vele reeds in andere zeegewesten waargenomene soorten terugvinden; want daarheen worden visschen uit hoogere en lagere breedten door

hunne eigene natuurdrift tot verre togten verleid en door eene krachtige, eeuwig durende locomotive, den Japanschen stroom, medegesleept. Door Europesche reizigers hebben wij slechts eenige weinige vischsoorten uit het zee- en riviergebied der *Aino*-landen kennen geleerd; ook is de kennis van visschen, die wij aan de op de kusten van *Jezo* en *Krafto* gehuisveste Japanners te danken hebben, gering, omdat deze niet naar zelzame, maar naar zulke visschen kijken, welke ook in hun vaderland tot spijs dienen of voor den groothandel in visschen het meest geschikt zijn. Des te meer welkom zal aan zeevaarders de lijst van visschen zijn, die wij hun aanbieden kunnen:

Zeebaars	Niphon spinosus F. J.	*Kankai* (Aino)	*Matsmaë tara* (Jap.)
"	Perca-labrax Japonicus F. J.	*Airo*	*Suzuki*
Zeehaan	Dactyloptera spec.	*Fure sepp*	*Kasago*
Goudbaars	Chrysophris major F. J.	*Fure sepp* (1)	*Aka dai*
"	" spec.	*Ninijesepp*	
Makreel	Scomber pneumatophorus F. J.	*Sjaba*	*Saba*
Tonyn	Thynnus pelamys F. J.	*Tanneibe*	*Katsuwo*
"	" Sibi F. J.	*Sjuubi*	*Sibi*
Makreel?	" spec.	*Pukka*	
"	Elacate mottak, (E. bivittata F. J.	.	*Masu*
"	Seriola aureo vittata F. J.	*Tsiwasjan*	*Buri*
Hamasman	Aspidophorus acipenserinus	*Tsirosineibe*	*Rokkak*
"	" superciliosus		
"	" stegophthalmus		

(1) *Fure* rood, *sepp* visch, want beide zijn roode visschen.

Harnasman	Cottus interme- (dius		*Jeso-gotsi*
〃	Hemilepidotus (Tilesii		
〃	Epinephelus cilia- (tus	*Potoi*	*Tanago*
〃	Pleuronectes stel- (latus	*Tantaka*	*Karei*
Schollen	〃 spec.	*Kabarin*	
〃	〃 〃	*Kasibisi*	
Tongen	〃 〃	*Simusibo*	*Firame*
〃	〃 〃	*Hebeu*	*Oho firame*
〃	〃 〃	*Herekusi*	
Meerval	Silurus japonicus (F. J.	*Uta*	*Namazu*
Vooren	Cyprinus coniros- (tris F. J.	*Rawokom*	*Funa*
Halfbek	Hemi ramphus Sa- (jori F. J.	*Funbe deppo*	*Sajori*
Zalm	Salmo lagocepha-	*Sibe*	*Sake*
〃	〃 Proteus (lus	*Sjankenbe*	*Masu*
〃	〃 sanquinolen-	*Urupp*	*Beni-masu*
〃	〃 spec. (tus	*Tsirai*	*Ito*
〃	〃 〃	*Hemoi*	
〃	〃 〃	*Tsjarokun*	
〃	〃 〃	*Wowo*	
〃	Saurus?	*Tsuppo*	*Ukui*
〃	Saurus?	*Ururui*	*Kusaki uwo*
Haring	Clupea gracilis F.	*Ponsepp*	*Iwasi*
〃	〃 ? (J.	*Heroki*	*Kado v. Nisin*
Stekelbuik	Tetraodon spec.	*Akamkorbe*	*Fugu*
〃	〃 〃	*Jursi kasepp*	
Klompvisch	Orthagosiscus mola F. J.	*Hinabo*	*Manbo*
Steur	Acipenser Helous		
Haai	Mustelus vulgaris	*Wonne*	*Wani*
Rog	Trijgon Akajei F.	*Aitsi korbe*	*Akajei*
〃	Raja?	*Karma*	*Same*
〃	〃	*Tsikobakui*	
〃	〃	*Ihessjarkorbe*	
Zevenoog	Heptastema cir- (rhatum F. J.	*Nukaribe*	*Jodamusi*

Lamprei	Petromyzon camt- [schaticus (1)	*Sjumarop*	*Jatsme-unagi*

Ook van visschen hebben wij eenige *Aino*-namen niet kunnen teregtbrengen, deze zijn: *Inunbeibe*, *Takutaku*, *Siribokke*, *Sjokorsepp*, *Furarui*, *Rannibe*, *Kasinube*, *Pontoksi*.

Weekdieren. De mollusken die wij van de *Aino*-landen kennen, zijn ook meestal zulke, welke daar gegeten of voor den handel naar Japan bijeengebragt worden, als:

Zeekat	Octopus areolatus	*Athui nau* (Aino)	*Tako* (Jap.)
"	" granulatus	*Athui ne*	*Iwa tako*
Inktvisch	Sepia japonica	*Fussanna*	*Ika*
"	" ?	*Pasiani*	
"	Sepiola?	*Masi tanbe*	
"	Loligo brevis?	*Mattsijana*	
Oesters	Ostrea spec.	*Biba*	*Kaki*
Jacobsschulp	Pecten "	*Asikedekke*	*Tadekai*
"	" "	*Akketesei*	
Hamdoublet	Pina "	*Apnisei*	*Kami*
Mossel	Mytilus "	*Hankatsjui*	*Ikai*
Hartschulp	Cardium "	*Tsjakenai*	*Akakai*
"	" "	*Tsibojetsup*	*Sisimi*
"	" "	*Tsiurp*	
Venusdoublet	Venus "	*Iasibebots*	*Sira famakuri*
"	" "	*Herenasi*	
"	" "	*Kabarusei*	
"	" "	*Heurokke*	*Asari*
"	" "	*Urukke*	
Klipzuiger	Haliotis japonica	*Aibe*	*Awabi*

Nog worden eenige schulpen genoemd, als: *Petsi*, *Tsitani*, *Trusjunke*, *Kanputh*, *Ratutsjûke*, *Simabaratets*, *Sikikemsjui*. Zeer belangrijk is op *Jezo* de vangst van *Tripang*, daar *Kakurauta* en van de Japanners *Irigo* of *Kingo* genoemd.

(1) Ook de Kamtschadaalsche Lamprei heeft maar zeven *spiracula*; de Japanners noemen hem echter *Jats'me-unagi*, d.i. achteroog-aal, en tellen bij de zeven *spiracula* op iedere zijde het *oog*, is dus ook een *Heptastoma*.

Ook verzameld en droogt men daar een eetbare zeekwallen, *Kurage* genaamd.

Schaaldieren. De weinige soorten van *Crustacea*, die wij uit Japansche bronnen hebben kunnen opsporen, als te huis hoorende in de *Aino*-landen, leveren eene zeer belangrijke uitkomst voor hare geographische verspreiding op. Wij vinden daar van den zeldzamen *Crapsus Japonicus* F. J. (*Anbajaja* in de *Aino*-taal en op Japan *Dsu gani* genoemd) gewaagd die ook de rivieren van *Jezo* bewonen, en van onze op het strand van de Oostkust van Japan ontdekte reusachtige zeekrab *Inachus Kaempferi* F. J. (*Murikana* (*Aino*) *Sima gani* of *Taka asi-gani* d. i. langbeenkrab (*Jap.*). Deze reuzenkrab, waarvan Engelbert Kaempfer eenen arm afgebeeld en de vermaarde Steller in den *Alutora*-golf op *Kamtschatka* ook eenen arm gevonden heeft, die toereikende was eenen hongerigen mensch te verzadigen (1), wordt ook somtijds aan de kust op *Jezo* gevonden en van hem beweerd dat hij eene groote van acht tot tien Sjak (voet) bereikt. De grootste door ons gezien heeft armen (*Chelae*) gehad die vier voet lang waren. Ook vindt men daar eenen Palinurus, *Holokerki* (*Aino*) *Jebi* (*Jap.*), den Astacus Japonicus, *Tekunbe korbe*, eene Squilla, *Heka korbe* (*Aino*) *Sjaku* (*Jap.*) en verscheiden andere krabben, die in het algemeen *Hiko kunbe* genoemd worden.

Spinachtige, gekorvene dieren. Daarvan kunnen wij slechts eene kleine lijst aanbieden, waarin echter de algemeen voorkomende dieren van dien aard geschetst zijn: *Spinnen* (*Kumo, Jap.*) worden eene *Jawosike* en eene *Jatem*, en ook een Exodes, (*Jani Jap.*) *Baraki* gevonden; ook eene Basterdspin, *Phalangima*, waarvan de sap tot de bereiding van het vergift hunner peilen gebruikt wordt. Verder worden Kevers genoemd: Lucanus spec., *Ninakikiri* (*Aino*)

---

(1) Engelberth Kaempfer. *Beschrijving van Japan*, pag. 100, Tab. 14. A. *Mémoires de l'Académie de St. Petersbourg*, Tom. V, pag. 358

Hasamimusi (*Jap.*); eene Buprestis, *Sino kane haram* (*Aino*) *Kink'wako*)? (*Jap.*); de glimworm, Lampiris, *Nisekep* (*Aino*), *Hotaru* (*Jap.*); een krekel, Gryllus, *Sibebe* (*Aino*), *Kirikirisu* (*Jap.*); bijen, Apis melifera, *Sisjôja* (*Aino*), *midsuhatsi* (*Jap.*); wespen, *Vespa*, eene met witte vlekken *Majuksjôja* (*Aino*), *Hatsi* (*Jap.*), paardevliegen, Oestrus, *Sirawo* (*Aino*), *Apû* (*Jap.*); aardwespen, Pompilus, *Jasjôja* (*Aino*), *Tsudsibats* (*Jap.*); waternimfen, Libellula, *Hank-katsjui* (*Aino*), *Tonbo* (*Jap.*); kapelletjes, *Mareu* (*Aino*), *Tjô* (*Jap.*); ook nachtvlinders, *moseisikap*; eindelijk muggen, Culex, Tipula, Simulium, *Ithutanne*, *Kamurusju*, *Ibiro*, *Irairai*, *Itsjottsjare* (*Aino*), *Ka* en *Futô* (*Jap*; luizen, *Urki* (*Aino*), *Sirami* (*Jap.*); vlooijen, *Taike* (*Aino*), *Nomi* (*Jap.*); duizendbeenen, Julus, *Itemekkiri* (*Aino*), *Makade* (*Jap*); en prieren, *Tonin*, *Rutswo* (*Aino*), *Mimizu* (*Jap.*). Wij gevoelen zeer goed, dat zoo vele vreemde woorden voor onze lezers eene vervelende lektuur zal zijn; het nut echter, dat daaruit zeevaarders en reizigers in de *Aino*-landen bij hunne natuur- of taalkundige navorschingen zullen kunnen trekken, heeft onszelven aangemoedigd een zoo moeijelijken letterkundigen arbeid te volbrengen, en moge dien dan ook bij hen verschoonen.

HET PLANTENRIJK.

Van geene eilanden, die sedert twee eeuwen ontdekt en waarvan de omtrekken der kusten in de wereldkaart zijn opgeteekend, kennen wij tot nu toe minder de voortbrengselen van het plantenrijk, dan van *Jezo*, *Krafto* en de zuidelijke Kurilen. Lapérouse en von Krusenstern, die op hunne gedenkwaardige reis om de wereld eenige kuststreken van de *Aino*-landen bezocht hebben, waren daar te kort en in een voor den plantengroei ongunstig jaargetijde en onder te beperkte omstandigheden, om meer dan oppervlakkig met de *Flora* dezer eilanden bekend te worden. Ook zijn de weinige kruidkundige bouwstoffen die

de hun vergezellende geleerden verzameld hebben, verloren geraakt of niet behoorlijk bekend gemaakt. Broughton, wiens verdienste voor de hydrographie niet genoeg kan gewaardeerd worden, heeft ook op de planten dier eilanden zijne aandacht gevestigd, en een lijstje van op *Jezo* verzamelde planten medegedeeld (1), en Golownin in zijne gevangenis alleen eenige eetbare en nuttige gewassen leeren kennen; Dr. Schrenk, die voor korten tijd (Februarij 1856) een uitstapje van het *Amur*-land naar *Krafto* maakte, heeft daar de *Flora* in het hart van den winter ontmoet en haar ons ook slechts in haar winterkleed kunnen schilderen; en de weinige regels »*compiled from the original notes and Journals of Commodore* Perry (2) betrekkelijk »*gardens*" (3) »*culinary vegetables*" (4) en »*vegetation*" (5) zijn van een zoo nietigen inhoud, dat zich van deze Expeditie geene wetenschappelijke bijdrage tot de *Flora* der *Aino*-landen laat verwachten. Dus moeten wij ook op het gebied der kruidkunde, voor zoo verre de *Aino*-landen betreft, dat door de aardrijkkundige legging van deze — tusschen de oude en nieuwe wereld — voor de aardrijkskundige Botanie een zoo merkwaardig tafereel zal opleveren, uit oorspronkelijk

(1) Broughton, *Voyage of discovery*, l. c. pag. 392.

(2) Francis L. Hawks, *Narrative*, l. c. pag. 511 en 519. Om zich een denkbeeld te vormen van de bekrompenheid der kruidkundige mededeelingen, uit de aanteekeningen en dagboeken van den Commodore getrokken en in onze eeuw door den druk bekend gemaakt, laten wij den geheelen letterlijken inhoud volgen:

(3) »These are tastefully planted with fruit and shade trees, and bounded with green hedges, while beds of variegated flowers contrast their bright hues with the green verdure of the foliage and the lawns of grass."

(4) Onions, a few sweet potatoes and radishes, are the chief products." Sweet potatoes of Batatas edulis tieren niet op *Jezo*.

(5) There are several beautiful copses of pines and maples, near the town, some fruit trees and flowering shrubs, and the vegetation upon the lower acclivities of the surrounding hills is vigorous. A large variety of northern plants, birches, spiraeas, laburnums, wake-robins, and others clothe the sides, and afford a scant fuel to the poor."

Japansche bronnen putten, die echter deste rijker zijn, daar de kennis van gewassen bij de Japanners meer algemeen verspreid is als die van dieren en delfstoffen, omdat daarin meestal hun voedsel bestaat en daarin ook van hen de werkzaamste geneeskrachten gezocht worden. Door naamlijsten van gewassen, die op *Jezo* en *Krafto* gevonden worden, verklaard door de Japansche synonyme plantnamen en door gedroogde en levende planten, die wij gedurende ons verblijf op *Japan* van onze Japansche vrienden uit *Jezo* verkregen hebben, zijn wij dan ook in den staat gesteld een overzigt mede te deelen van een groot gedeelte van de gewassen die het karakter van de *Flora* van *Jezo* kenmerken, en die daar tot voedsel en ander huishoudelijk gebruik aangekweekt worden. Meer breedvoerig hebben wij daarvan in de meergemelde afdeeling van onze beschrijving van *Japan* uitgewijd en daarin dan ook de verhouding der *Flora* van de *Aino*-landen, voor zoo verre die ons bekend is, tot de naburige landen van de oude en nieuwe wereld aangetoond (1).

Ter loops willen wij alleen hier mededeelen, dat van 342 soorten, 175 der *Flora* van *Japan*, 60 aan die van *Oost-Siberië*, 50 aan *Noord-China*, 38 aan *Kamtschatka*, 26 aan het gebied van *Ochotsk*, en 16 soorten aan *Noord-Amerika* toebehooren, waarvan 8 zich tot in de Noordpool gewesten verspreiden.

DICOTYLEDONEAE (2).

I. Papilionaceae.

1. Astragalus lotoïdes, Lam., *Genge bana* J.
2. Crotolaria eriantha, S. & Z., var. fol. angustioribus, *Tanuki mame* J.
3. Ervum tetraspermum, L., *Suzume no Jentô* J.
4. Indigofera, *Iwa fusi* J., v. s.

(1) Nippon VIII, l. c. pag. 273 enz.

(2) De eetbare en andere nuttige gewassen zijn met * gemerkt.

5. Lathyrus. *Renriso* J.
6. Lespedeza pilosa, S. & Z., *Neko fagi* J.
7. L. *Sinkepf*, A.
8. Lotus dichotomus, Sieb., *Kogane hana* J. S.
9. Orobus Japonicus, Sieb., *Nanten fagi* J.
10.* Pachyrrhizus thunbergianus, S. & Z., var. hispidus, *Kudzù-Kudsura* J., *Woikara*, tot Touw.
11.* Phaseolus Mungo, L., *Atsuki* J; *Anthuki*.
12.* Ph. vulgaris, L., *Bizinmame* J.
13.* Pisum sativum, L., var. quadrat., *Jentô* J., *Pasiktara*.
14. Sarothamnus scoparius, Wim., *Jenista* J.
15.* Soja hispida, Mönch., *Mame* J.
16. Sophora Japonica, L., *Jendsju* J., *Tokheni* vel *Tsikbe*.
17. Thermopsis fabacea, D. C, *Sendai hagi* J., *Kontikina*.
18. Vicia amoena, Fisch.
19.* V. Faba, L., var. minor, *Sora mame* J.
20. V. *Karasnojentô* J.
21.* Wistaria japonica, S. & Z., *Ko fudsi* J., *Kutsuts'*, tot bogsnaren.

II. Amygdaleae.

22.* Cerasus *Karinka*, A., *Sakura?* J., T. V.

III. Rosaceae.

23. Fragaria indica, And.? *Febi itsigo* J., *Funkikamafurepp*
24. Kerria japonica, D. C., *Jama buki* J.
25. Potentilla discolor, Bge., Sp. aff. P. argentea, L.. A. S., *Kawarei saiko*, J.
26. P. spec. fol. digitat., *Kizi musiro?*
27. Rhodotypos kerrioides, S & Z., *Siro jamabuki* J.
28.* Rosa rugosa, Thb., *Hama nasi* J., *Mau*.
29. Rosa spec., *Iwara?* J.
30.* Rubus moluccanus, L.? Th. Fl., *Fuju itsigo* J.
31.* R. palmatus, Th., *Itsigo* J., *Imare furetsup*.
32.* R. triphyllus, Thb., var. Jez., *Mijama asi kudasi* J.
33. Spiraea Aruncus, L., *Sjoma*, *torino asikusa* J.
34. S. palmata, Th., *Kusa simotske* J.

IV. Pomaceae.

35. Amelanchier? *Imotsitsi*, A., *Jama nasi?* J., Spec. americanis aff.

36. Sorbus sambucifolia, Cham., *Nana ka mado* J., vel *Seikabara Kijeru funeri*.

V. Lythrarieae.

37. Lythrum Salicaria, L., *Miso hagi* J.

VI. Halorageae.

38.* Trapa incisa, S. & Z., *Hisi* J., *Bekanbe*.

VII. Geraniaceae.

39. Geraneum pratense, L., *Dai fûrosó* J.

VIII. Zanthoxyleae.

40.* Zanthoxylon piperitum, D. C., *Sansjó* J., *Kantsikamasi*, Spezery.

41.* *Z. Sikerebe*, A., *Ki wada* J., *Wóbakf.*

IX. Anacardiaceae.

42. Rhus Toxicodendron, L., *Tsuta urusi* J., *Uttsi*, giftig.

X. Juglandeae.

43.* Juglans *Nesiko*, A., *Kurumi* J., De Noten noemen zij *Ninum*.

XI. Euphorbiaceae.

44. Euphorbia Lathyris, L., *Portosó* J.

45.* E. Sieboldiana, M. & Decaisne, *Kansui* J. *Ikatsuko*, geneesmiddel.

46. E. Spec.

47. Pachysandra terminalis, S. & Z., *Fûkisó* J.

XII. Ilicineae.

54. E. subtriflorus, Bl., *Majumi* J., *Kasijupu*.

XIV. Polygaleae.

55. Polygala japonica, Houtt., *Fime hagi* J.

XV. Acerineae.

56. Acer *Fusini*, A., T. V.

57. A. rufinerve, S & Z., *Konzi no ki J.*

58.* A. saccharinum L.? *Kaide J.*, *Tobeni*, uit het sap wordt suiker bereid.

XVI. Tiliaceae.

59.* Tilia parvifolia, Ehrh., *Sinano ki* J., *Koberegeb*, tot scheepstouw.

XVII. Caryophylleae.

60. Alsine media, L., Hakobe, J.

61. Lychnis Senno, S. & Z., *Senno* J.

62. Stellaria Spec. 2.

XVIII. Violaceae.

63. Viola canina, L., *Komeno tsume* J.,

64. V. disecta, Ledeb., *Jezo sumire* J., fragmenta quoque adsunt V. palmatae ac pedatae.

65. V. *Motokina*, A.

66. V. Patrinii, D. C., *Sumire* J.

XIX. Drorseraceae.

67. Parnasia mucronata, S. & Z., *Mumeba tsisó* J.

XX. Nelumboneae.

68.* Nelumbium speciosum, Willd., *Hatsisu* J., *Meja*, de wortel.

XXI. Nymphaeaceae.

69. Nymphaea Spec., *Hitsuzi gusa?* J.

70. Nyphar Japonicum, D. C., *Kôhone* J., *Kapato*.

XXII. Cruciferae.

71.* Brassica chinensis, L., *Tona* J.

72.* B. orientalis, L., *Abura-na* J., tot olie.

73.* B. rapa, L., *Kab'na* J.

74. Capsella Pursa Pastoris, Mönch, *Nats na* J.

75.* Cochlearia, *Wasabi* J., *Tsi* vel *Kiseseri*.

76. Draba hirta,
77.* Raphanus sativus, L., var. chinensis, *Daikon* J.
78.* Sinapis chinensis, L., *Karasi* J., *Kurasuf.*
79. Thlaspi arvense, L., *Gunbai utsiwa* J.
80. Turritis hispidula, D. C., *Hatazó* J.
81—83. Cruciferarum species 3 indeterminatae.

XXIII. Papaveraceae, a) Papavereae.

84. Chelidonium majus, L., *Kusano wo* J.
85. Ch. uniflorum, S. & Z., *Jama buki só* J.
86. Macleya cordata, R. Br., *Takeni gusa* J.
87. Papaver Rhoeas, L., *Bisinsó* J.

b) Fumarieae.

88. Corydalis ambigua, Cham. & Schlecht., *Jengo sak'* J.
89. C. incisa, Pers., *Murasaki geman* J.
90. C. *Toma*, A., *Jezo jengosak'* J.
91. Dicentra pusilla, S. & Z., *Goma kusa* J.

XXIV. Ranunculaceae.

92.* Aconitum chinense, Sieb., *Tori kabuto* J., *Selasjurk*, Geneesmiddel.
93. A. Kamtschaticum, Pall., *Sjosinosjurk*. Het sap der wortel dient tot de vergiftiging van pijlen.
94. A. tenuifolium, Turcz., *Ponsjurk.*
95. Adonis Sibirica, Patrin., *Fuk zju só* J., *Kunau*, *Kumaubë*.
96. Anemone *Futabera*, A., v. p.
97. A. *Musikarbe*, A.
98. A. parviflora, Mich.,
99. Aquilegia *Oda mahi* J., pl. siccata A. flabellatae, S, & Z., ac pl. picta A. brevistylae Hook. similior.
100. Caltha palustris, L., *Jen kó só* J.
101.* Coptis asplenifolia, Salisb., *Seribuno wóren* J.
102. C. trifolia. Salisb.. *Mitsuba wóren* J. Geneesmiddel.

106. Pityrosperma obtusifolium, S. & Z., var. Jezoëns., *Inu sjoma* J.
107. Ranunculus gregarius, Pers., *Kits'neno botan* J.
108. R. japonicus, Thb., *Kinpoke* J., v. s., *Bui*.
109. Trollius asiaticus, L.? *Sjurkbui*,

XXV. Magnoliaceae.

110.* Magnolia hypoleuca, S. & Z., *Hônoki?* J , *Ikajubni*, tot pijlkokers.
111. M. *Fusini*, A., v. s. f.; Sp. aff. *M. acuminata*, L.,
112. Magnoliacea *Moriune*, *Gjokran?* J.

XXVI. Lardizabaleae.

113. Akebia clematifolia, S. & Z.,
114. A. Jezoënsis, Sieb., *Jezo akebi* J.
115. A. lobata, D. C., *Mits'ba akebi* J.

XXVII. Saxifrageae.

116. Hoteja japonica, M. & Decain., *Awa morisô* J.
117. Hydrangea acuminata, S. & Z., *Azisai?* J., *Kikinni*.
118. Rupifraga sarmentosa, Thb., *Jukinosta* J.

XXVIII. Corneae

119. Cornus alba, *Mitsugi* J., *Utsukanni*.
120. C. (Orctocrania) canadensis, L., *Gozen tatsi bana* J., *Kakka*, K., O.

XXIX. Ampelideae.

121. Cissus *Fungara*, A., *Tsuta*? J.
122.* Vitis jezoënsis, Sieb., *Jezo butô* J., *Hats'*. Welsmakende zwarte druiven.

XXX. Arialaceae.

123.* Aralia edulis, S. & Z., *Udo* J., *Itsijaribe* vel *Tsimakina*, de wortel.
124. A. pentaphylla, Thb., *Ukogi* J., var. *Horokajusi*.
125. Hedera Helix, L., *Ki dsuta* J.
126.* Panax quinquefolium, L., *Ninzin* J.. Geneesmiddel.

XXXI. Umbelliferae.

127.* Apium *Seri* J., eene soort selderij.
128. Archemora? *Otakina*, A.
129. Cicuta? *Kamoitesina*, A.

130.*Daucus Carotta, L., *Tais dai kon* J.
131.*Heracleum *Tsima*, A.
132. Heracleum *Bitu*, A.
133. Ligusticum? *Setoubeu*, A.
134. Osmorrhiza japonica, S. & Z.? *Naga sirami* J.
135. Peucedanum japonicum, Th., *Bôfû* J., *Kentaporo.*
136. P.? *Uraibawisi*, A., *Bôfû?* J.
137. Pleurospermum kamtschaticum, Hffm.? *Itara.*
138.*Sanicula elata, Ham., *Naga sirami* J., *canadensis*, A. S.
139. Umbellifera *Kamoisjukina*, A.
140. U. *Worapp*, A., *Senkiu?* J.

XXXII. Ericaceae.

141. Gautiera jezoënsis, Sieb., *Kotokoni.*
142. Rhododendron *Netanai*, A., v. s. f., M. S., *Nikko sjakunange* J.
143. Vaccinium Chamissonis, Bong.? *Isusuka.*

XXXIII. Myrsineae.

144. Bladhia japonica, Thunb., *Jabu kosi* J.

XXXIV. Primulaceae.

145. Lysimachia japonica, Th., *Ko nasubi* J.
146. L. spec.
147. Primula cortusoides, L.? *Sakura sô* J.
148. P. farinosa, L., *Juki ware sô* J., *Konzumui*,

XXXV. Orobancheae.

149. Boschniakia glabra, Mey.?
150. Orobanche spec.
151. Phacellanthus tubiflorus, S. & Z., *Jûre dake* J.

XXXVI. Bignoniaceae.

152. Catalpa? *Sine*, A., *Jama kiri* J., *Ajusini.*

XXXVII. Scrophularinae.

153. Linaria *Jukktomabak*, A.
154. Siphonostegia chinensis, Bge., *Hiki jomogi* J.
155. Veronica Anagallis, L., *Kawa Tsisa.*
156. V. sibirica, L.? *Jama tora nowo?* J.

XXXVIII. Solanaceae.

157. Physalis Alkegengi, Th. Flor., *Hotsuki* J., *Hokisei*.
158. Ph. *Totorep*, A.
159. Ph? *Hotsuki?* J., *Toboroma*.
160. Solanum caroliniense, L.? *Katakina*.
161. S. spec., *Hadaka hodsuki?* J., in insul. Krafto.

XXXIX. Convolvulaceae.

162. Calystegia Soldanella, R. Br., *Hama hirugaho* J.

XL. Asperifoliae.

163. Bothriospermum spec.
164. Cynoglossum spec., *Hama murusaki?* J.
165.* Lithospermum erythrorhizon S. & Z., *Murasaki* J. Purperverw.
166. Myosotis apula, L.? Thunb. Flora, *Kawara kena?*

XLI. Labiatae.

167. Ajuga remota, Benth.? *Zjuni fitoge* J.
168. Brunella vulgaris, L., *Utsubo kusa* J.
169. Clinopodium vulgare, L., *Kuruma bana* J.
170. Dracocephalum argunense, Fisch., *Musja rindo*. J.
171. Lamium amplexicaule, L., *Hotokeno só* J.
172. L. barbatum, S. & Z., *Odoriko só* J.
173. Lycopus virginicus, L.? *Inu sirone?* J.
174. Melitis *Raseomon* J.
175. Nepeta incana, Thb.? *Dan kik'* J.
176. Salvia japonica, Thb., *Koma todome* J.
177. Scutellaria japonica, *Tatsunami* J.

XLII. Gentianeae.

178. Gentiana *Kamitati*, A., *Sasa rindô?* J.
179. G. Thunbergii, Grieseb., v. s., *Haru rindô* J.
180.* Menyanthes trifoliata, L., *Midsugasiba* J. Geneesmiddel.

XLIII. Asclepiadeae.

181. Pycnostelma chinense, Bge., *Sjo tsjô kei* J.
182.* Urostelma *Ikema*, A., vel *Penpu*. Geneesmiddel.
183. Vincetoxicum atratum, S. & Z., *Funawara só* J.

XLIV. Jasmineae.

184. Jasminum praecox, Sieb. *Obaï* J.

XLV. Apocinaceae.

185. Apocinum venetum, L., *Basikuromun*,

XLVI. Lonicereae.

186.* Lonicera brachipoda, D. C., *Sui kadsura* J. Geneesmiddel.

187. L. (Xylosteum) coerulea, L., *Futa kobasi* J.

188. L. (Xylosteum) nigra, L., *Bijôtanbok'* J., *Tonkaju.*

XLVII. Campanulaceae.

189. Campanula *Mukekasi*, A., *Kikeo?* J.

XLVIII. Compositae.

190. Anacyclus? *Otanesikf*, A., v. p.

191. Anandria dimorpha, Turcz., *Senbon jari* J.

192. Artemisia capillaris, Th., *Kawara jomogi* J., *Retarnoja.*

193. A. *Tsikurbe*, A., *Jomoki?* J.

194. A. *Kamoïnoja*, A., *Siro jomogi* J.

195. A. sachaliensis, Tiles., in insul. Krafto.

196. Aster *Sjamono*, A., *No kik?* J., T. V., in insul. Krafto.

197. A. tataricus, L. fil.?

198. Cacalia acerifolia, Sieb., *Momitsi kusa* J.

199. C. aconitifolia, Bge., *Afure gusa.*

200. C. auriculata, D. C.? *Takarakô* J.

201. C. delphinifolia, S. & Z., *Momitsi haguma* J. *Ihânzami.*

202. C. hastata, L., *Komulisô.*

203. Calendula officinalis, L., var. sinensis, *Kin sen kwa* J., *Urajenekina.*

204. Cirsium japonicum, D. C., *No asami* J.

205. C. kamtschaticum, Ledeb., *Jama asami* J.

206. Eupatorium japonicum, Th., *Fiodori bana* J.

207. Gnaphalium confusum, D. C., *Hahako gusa* J.

208. G. japonicum, Th., *Tsitsi kokusa* J.

209.* Lappa edulis, Sieb., *Kobô* J. *Setakorokoni*, de wortel.

210. L.? *Sikibesjoro*, A., *Jama kobo?* J.

211. Ligularia Kaempferi, S. & Z., *Tsuwa fugi* J., *Oinamak'.*

212. Mulgedium? *Wawahal*, A., T. V., in insul. Krafto.

213. Nardosmia japonica, S. & Z.? *Fuki* J., *Makajo* vel *Korkoni.*

214. Saussurea spec., *Jezo no azami* J.
215. Senecio subensiformis, D. C., *Sawa ôguruma* J.
216. S? *Poroja*, A., v. p., in insul. Krafto.
217. Taraxacum Dens Leonis, Desf., *Tan bobo* J., *Inemuni*.
218. Youngia pygmaea, Ledeb., *Tsuru nigana* J.
219. Y. Thunbergiana, D. C., *Nigana*. J.
XLIX. Plantagineae.
220. Plantago major, L., *Okobako* J.
221. P. kamtschatica, Link, *Jezo ôbako* J., *Jerumkina*, *Pl. virginica*, AS.
L. Aristolochieae.
222. Aristolochia debilis, S. & Z., *Mumano suzu* J.
223. Asarum canadense, L., *Saisin* J.
224. A. intermedium, Meyer.
225. Heterotropa asaroides, M. & D., *Kan afui* J.
LI. Eleagneae.
226. Eleagnus *Sjussimau*, A., *Gumi?* J.
LII. Daphoideae.
227. Daphne spec. flor. lateral., *Oni sibari* J.
LIII. Laurineae.
228. Camphora officinarum, Bauh., *Kusuno ki* J., *Tsurawon*, (het hout bedoeld).
229. Laurinea *Binni*, A., *Tamono ki* J.
230. L.? *Tsikisjani*. A., *Aka tamo* J.
LIV. Polygoneae.
231.* Fagopyrum tataricum, Gärt., *Soba* J.
232.* Lapathum *Ma daiwô* J. Geneesmiddel.
233. Polygonum aviculare, L., *Niwa janagi* J.
234.* P. chinense, L., *Ai* J., blaauwe verw.
235. P. cuspidatum, S. & Z., var., *Inu itadori* J., *Ikokuth* vel *Sikkwa*.
236.* Rheum spec., *Daiwô* J., *Sjunaba*. Geneesmiddel.
237. Rumex crispus, L.? *Kizigisi* J., *Stakamaro*.
LV. Chenopodeae.
238. Chenopodium album et rubrum, L., *Aka sa* J., *Strusikina*.

LVI. Salicineae.

239. Populus *Dero*, A.

240. Salix *Sjusjuju*, A., *Janagi* J., de bast daarvan *Moromai* of *Nikaumai*.

241. S. *Toisjusju*, A., *Inokoro janagi* J.

242. S. *Toppikara*, A., *Kojanaki* J.

LVII. Canabinae.

243.* Canabis sativa, L., *Asa* J., *Asakara*, tot naaidraad.

244. Humulus japonica, S. & Z., *Kana mugura* J.

LVIII. Urticaceae.

245. Procris umbellata, S. & Z., *Kutsinawa zjôgo*, J.

246.* Urtica *Mosl*, A., *Siromawo?* J., vel *Utarpe*, tot stoffen.

LIX. Moreae.

247. Broussonetia? *Ats'ni*, A., tot Stoffen.

248.* Morus indica, Thb. Flor., *Kwa* J., *Tesimani*.

LX. Ulmaceae.

249. Microptelia parvifolia, Spach., *Nire* J., *Wofsjani*.

LXI. Cupuliferae.

250.* Castanea vesca, Gärt., *Kuri*, J., *Jam'*.

251. Corylus americana, Walt., *Hasibami* J., *Wohoba*.

252. Fagus *Pira*, A., *Bunano ki?* J.

253. Quercus *Beroni*, A., *Nara?* J.

254. Q. dentata, Thb., *Kasiwa* J., *Gomuni*, Riemen en andere gereedschappen.

LXII. Betulaceae.

255. Alnus incana, Willd., *Hanoki* J., *Nitats'kene*, generatim *Kene*.

256. A. *Jaja kene*, A.

257. Betula *Asada*, A., de bast.

258.* B. *Beitats'*, A., *Kaba?* J., v. p., de bast.

259. B. *Sitats'* T. V.

LXIII. Taxineae.

260. Podocarpus Maki, S. & Z., *Maki* J., *Tsikuni*.

261. Thuja? Retinospora? *Sjungu*, A., *Kara hiba*.

262.* Taxus cuspidata, S. & Z., *Araraki* J., *Tarumani*, tot bogen.

LXIV. Abietinae.

263.* Abies bifida, S. & Z., *Mômi* J., *Sunk'*, Timmerhout, masten.

264.* A. Jezoënsis, S. & Z., *Jezo mats'* J., *Fuppo*, masten, timmerhout.

265.* Larix leptostachys, S. & Z.? *Fuzi mats'* J., timmerhout.

266.* Pinus densiflora, S. & Z., *Aka mats'* J., *Kui*, timmerhout, masten.

267.* P. parviflora, S. & Z., *Gojo mats'* J., *Tsikafupp* vel *Inekereni*, voor huizen, masten.

MONOCOTYLEDONEAE.

LXV. Typhaceae.

268. Typha angustifolia, L., *Gama* J., *Sikina*.

269. Acorus Calamus, L., *Sjob'* J., Geneesmiddel.

LXVI. Aroideae.

270. Arisaema japonicum, Bl. var., *Tennansjô* J., *Raurau*.

271. A. ringens, Schott, *Musasi afumi* J.

272. Simplocarpus kamtschaticus, Salisb., *Usino sta* J.

LXVII. Alismaceae.

273.* Sagittaria sagittifolia, L., var. angustifolia, *Womodaka* J., de wortel.

LXVIII. Orchideae.

274. Cympidium virescens, Lindl., *Jamaran*, var. *Haruran* J., *Imatsumatte*.

275. Cypripedium macranthon, Swartz, *Setanoki*.

276. Dendrobium catenatum, Lindl., *Sekikok* J.

277. Orchis ?, *Likonkamuikina*.

278. Pelexia falcata, Spr., *Susuran* J.

279. Pogonia ophioglossoides, Kerr.? *Tokisô* J.

LXIX. Irideae.

280. Iris japonica, Thb., *Sjaka* J.

281. I. Kaempferi, Sieb., *Kakitsubata* J., *Sitau*.

282. I. oxypetala, Bge.? *Fimesjaka* J.

283. I. sibirica, L., *Ajame* J.
284. I. uniflora, Pall., *Jama ajame* J.

LXX. Dioscorideae.

285. Dioscorea heterophilla, Sieb., *Tokoro* J.
286.* D. opposita, Th., *Naga imo* J., *Tsjurip* vel *Wonkotsuibe* vel *Kosa*, de wortel.
287.* D. sativa, L., *Kasjuimó* J., de wortel.

LXXI. Smilaceae.

288. Convallaria majalis, L., var. fol. latior., *Kimikekesó* J., *Setakito*.
289. Paris quadrifolia, L., *Tsume tori gusa* J.
290.* Polygonatum japonicum, M. & Decais., *Amatokoro* J., de wortel.
291. P. *Isui*, A.
292. P. latifolium, Desf.? *Bebeukkina*.
293. Smilacine bifolia, Desf., *Maidsur* J.
294. S. racemosa, Desf., var. Jezoënsis, Sieb., *Jukisasa*.
295. S.? *Firajoma*, A. v. p.
296-97. Smilax spec. 2 inermes.
298. Trillium grandiflorum, Salisb., *Mikadosó* J., *Heroara*, T. V., Sp. aff. *obovatum*, Pursh.

LXXII. Liliaceae.

299.* Allium sativum, L., *Ninnik'?* J. *Fuksa*.
300.* Allium uliginosum Don., *Nira* J., *Heroni*.
301-2. A. spec. 2 indeterminatae.
303. Crinum maritimum, Sieb.? *Hama juri* J., *Imakibar*.
304. Erythronium Dens canis, *Katakuri* J., *Kitori*.
305. Fritillaria ruthenica, Wiet., *Haru juri* J.
306. Funkia undulata, Sieb., *Susi gibósi* J.
307. Gagea lutea, Kunth., *Amana* J., *Tsikapptoma*.
308. Hemerocallis Sieboldii, Kiks., *Kisuge* J.
309. Lilium canadense, L.? *Kuruma juri* i. e. fol. verticillat. J., *Binnera* vel *Imakiane*.
310. L. Partheneion, Sieb. & Vries *Fime juri* J.
311. L.? *Baba juri?* J., *Thurep*.

312. Narcissus Tazetta, L., *Suizen* J.
313. Ornithogalum; species indeterminata.
314. Sarana kamtschatica, Fisch, *Kuro juri* J., *Anrokol* vel *Sirakor'*, *Har'*.
315. Scilla japonica, Thb., *Seozeo fakama* J.

LXXIII. Melanthaceae.

316. Uvularia sessilifolia, L., *Hôtsjak'* J.

LXXIV. Junceae.

317. Juncus, spec.
318. Luzula campestris, Desv., *Suzumeno jari* J., *Ritenmuni*.

LXXV. Cyperaceae.

319. Carex variegata, Sieb. & de Vries, *Suge?* J., *Hirasinekira*.
320. C. *Tsimo*, J., *Irrap*.
321.*Scirpus maritimus, L., *Kasasuge* J., voor stroohoeden.

LXXVI. Gramineae.

322. Airoclytrum japonicum, Steud., *Sasakusa* J.
323. Andropogon spec., *Kaze gusa?* J., *Nino*.
324. Anthistiria japonica, Willd., *Karukaja* J., T. V., *Um'*.
325. Arundo nitida, H. & B.? *Josi* J., *Sjukki*.
326. A. *Sjariki*, A., T. V.
327. Bambusa sive Arundinaria, *Take* J., *Top'*, *Kurbe*.
328. Calamagrostis? *Muri*, A., ad littus maris in ins. Krafto.
329.*Eleusine coracana vel indica, autor, *Fiju* J., *Aira sjajam'* vel *Bijaba*.
330. Erianthus spec., *Kaja?* J., *Um*.
331. Festuca spec., *Tatsnofige* J.
332.*Hordeum vulgare, L., *Mugi* J., *Menkuro*.
333. H. jubatum, L., haud dubie hoc referendum.
334. Imperata pedicellata, Steud.: *Tsigaja* J., *Nupkausi*.
335. Melica, Sp. aff. *M. mutica*, Walt.
336.*Oriza sativa, L., *Kome* J., *Tsimorimokitsubi*, rijpt zeldzaam op Jezo.
337.*Panicum italicum et miliaceum, L., *Awa*, *Kibi* J., *Musiro*; quoque *Kitenamam*, *Sipsike*.
338. Phalaris spec. (panic. ovoidea pendula), tot daken.

339. Phyllostachys?, *Sasa?* J., *Ikitara.*
340. Graminea *Isjo*, A., *Jama gusa*, d. i. Berggras, J.
341.* G. *Untsja*, A., *Makome* J., eetbaar.
342. G. *Siki*, A., *Onikaja?* J.

ACOTYLEDONEAE.

LXXVII. Equisetaceae.

343. Equisetum, *Tok'sa* J., *Sibisibi.*

LXXVIII. Filices.

344.* Filix, Pteris?, *Warabi* J., *Toha*, eetbaar.
345. F. *Warabi?* J. *Sefumakina.*

LXXIX. Musci.

346.* Muscus, *Koke* J., *Ikkimaimai*, eetbaar mos.
347. M., *Koke* J., *Furukama.*

LXXX. Fungi.

348.* Agaricus *Eburico*, A., (op *Larix leptost.*). Geneesmiddel.
349.* Boletus *Kuruma*, A., (op *Quercus Beroni*), eetbaar.
350. Fungus? *Take* J., *Karusi.*
351. F.? *Take* J., *Kappara.*
352. F.? *Mai take* J., *Juk karusi*, i. e. Fung. cervi.

LXXXI. Algae.

353.* Fucus esculentus Lin. *Kombù* Jap., *Konfu* (1).
354-56. F. siliquosus, F. perforatus, F. graminoides. Ab ill. a Langsdorff observatae species.
357. Alga?, *Wakame* J., *Ikkekonfu*, i. e. F. muscosus.

DELFSTOFFEN.

Eene orographische beschrijving van het eiland *Jezo* en van de reeks van vuurbergen die zich van het Z. tot het N. van *Japan* en van daar over *Jezo* tot naar de *Kurilen* en verder tot naar het schiereiland *Kamtschatka* uitbreiden, heb-

(1) Dit eetbaar zeewier, die, zoo als boven reeds gezegd is, een aanzienlijk artikel van den uitvoer der Japanners is, wordt van eene bijzonder goede hoedanigheid in het zuidoosten en oosten van *Jezo* gevonden, en met het opvisschen en droogen daarvan, zoo als ook van tripang en klipzuigers, houden zich de vrouwen der *Aino's* bezig.

ben wij reeds op andere plaatsen medegedeeld (1). Over de geologische gesteldheid van de *Aino*-landen kunnen wij niets mededeelen dan eenige waarnemingen door Dr. Green, lid van de Amerikaansche expeditie, in de naaste omtrekken van *Hakodate* gedaan. Deze beperken zich tot eene oppervlakkige beschrijving van eene roodachtige verscheidenheid van Siëniet, dat zich door eene buitengewoon groote hoeveelheid van Toermalijn kristallen kenmerkt, waaruit de top van den digt bij *Hakodate* gelegen berg bestaat, en tot eenige waarnemingen op het voorgebergte (dat de baai vormt?), van verheffingen door onderaardsche kracht en van de oprijzing van een naar het voormelde Siëniet gelijkend gesteente, dat in plaats van Toermalijn met Veldspaath vermengd was en door Dr. Green als eene Porphier-formatie herkend werd (2). Het eiland *Jezo* schijnt overigens zijne tegenwoordige gedaante, even als *Kamtschatka*, waarvan men thans de geologische gesteldheid naauwkeurig kent, aan verscheidene verheffingen, waarvan de eerste in groote tijdperken elkander opgevolgd zijn, te danken te hebben. Het eerste kwam daar Graniet en Porphier te voorschijn en deze beide gesteenten hebben de eerste verheffing en omwenteling van den vasten leisteen veroorzaakt; na eene lange rust, gedurende welker laatste tijdperk zich de tertiaire lagen gevormd hebben, braken Basalt en Amandelgesteente door en oefenden op de jongste sedimentgesteenten eenen omwentelenden invloed uit. Daarna volgden spoedig op elkander magtige uitbarstingen van trachietische en oud-vulkanische gesteenten, de reeds voorhanden gesteenten menigvuldig door elkander werpende en omwentelende, tot dat zich eindelijk de nog thans in werking zijnde vuurbergen, door de reeds bestaande verstoring en verwarring van oude kraters, den weg baanden en bij voortduring nieuwe omwentelingen en formatiën van het land voorbrengen. Zulk

(1) *Geschichte der Entdeckungen*, l. c., pag. 137. Alexander von Humboldt, *Kosmos*. Band IV, Abth. 1.

(2) Francis L. Hawks, *Narrative*, l. c. pag. 518.

streken lands van 10 tot 20 *Ri* verspreid gevonden. Bij *Haboro* vindt men het goudzand telkens wanneer de wind N.W. is, en wanneer het hard gewaaid heeft, glinstert het zeestrand, als ware het verguld. Ook vernamen onze oude Nederlandsche zeevaarders, op hunne ankerplaats bij het Vossen-eiland (op *Kunasiri*), dat goud in de omstreken van den piek *Antony* gevonden en het zilver voor oorringen van de *Minami sjam* d. i. Zuidmenschen (van *Jezoërs*) verkregen werd. »*De luiden achten het silver weinigh*" (S. B.). De erts op den *Mineraelbergh*, op het Compagnie-land (*Urup*) gevonden, wordt aldus beschreven: »Steenachtige aerde, gelijkende wel witte volaerde, welke, dikwils gewasschen zijnde, stukjes metaal, als speldehoofden, uitgaf, die zij oordeelden zilver te zijn" (S. B.). Sifei klaagt er zeer over, dat de Japanners het opzoeken van het goudzand verwaarloozen, voorgevende, dat de berglieden het daar van koude niet konden uithouden; bleven toch, meent hij, de inboorlingen in het noorden van *Haboro* gezond, zoo konden daar ook wel menschen uit warme landen, wanneer zij zich maar warm kleeden en goed voeden, zich tegen de koude bewaren en gezond blijven." Er bestaat echter eene andere oorzaak, die de Japanners van het goudzoeken terughoudt: het ontginnen van goudmijnen en wasschen van goudzand zijn voorregten eenig en alleen aan den *Sjôgun*,

Het binnenland van *Jezo* zou rijk aan ertsen zijn en het zand van verscheiden rivieren en aan het zeestrand goud bevatten. Het zal dus niet onbelangrijk zijn onze verhandeling met een geschiedkundig overzigt van de berigten over den goud- en zilver-rijkdom van *Jezo*, uit japansche bronnen geput, te sluiten. Het was toch het voornaamste oogmerk van de onder de Commandeurs Quast en Vries ondernomen zeetogten, goud- en zilverrijke eilanden op te zoeken; en die zijn dan ook door onzen Vries werkelijk ontdekt, zoo als thans op het eiland *Urup* gebleken is, waar de nieuwe bezitters van het Compagnie-land, de Russen, rijke kopermijnen openen, en zoo als ook alle Japansche reizigers van *Jezo* beweren. Deze ontdekkingen zijn, helaas! gelijk vele andere nuttige wenken en raadgevingen in het belang van onze overzeesche bezittingen, in het meer der vergetelheid met de oude Nederlandsche vlag ondergegaan, om zich onder eene vreemde vlag, in het noordelijk halfrond van den Grooten Oceaan, allengs weder daaruit te verheffen (1).

»*Jezo*, zegt Fajasi Sifei, is rijk aan ertsen; de inboorlingen hebben echter geene kennis van bergbouw en verstaan niet edele metalen door mijnwerken te winnen." Goudzand vindt men op *Jezo* op vele plaatsen: als bij *Kunsui* in het N.W. van de Vulkaanbaai, aan het strand van *Usibets* in het W. van kaap *Jerimo*; in het gebergte van *Jubari* en *Sen ken gak*, dat men de Goudbergen (*Kin-san*) noemt; bij *Sikots*, niet verre van het groote binnenmeer, waaruit de grootste rivier van *Jezo*, de *Isikari*, ontspringt; en bij *Haboro* op de N.W. kust. Het goudzand wordt niet alleen door de rivieren aangespoeld, maar dikwijls ook over

(1) De schrijver bedoelt daar het verwaarloosde *Formosa*, *Quelspaard*, de *Bonnin* eilanden en eenige andere voor de Nederlandsche scheepvaart en den overzeeschen handel gewigtige plaatsen, die hij hier niet noemen wil, omdat ze mogelijk nog voor den particulieren meer en meer verlichten Nederlandschen handelsgeest kunnen toegankelijk gemaakt worden.

TAFEL VAN VERGELIJKING VAN DE BREEDTE- EN LENG TEBEPALINGEN VAN DE VOORNAAMSTE PUNTEN EN PLAATSEN VAN *JEZO*, DE ZUIDELIJKE *KURILEN* EN VAN *KRAFTO*.

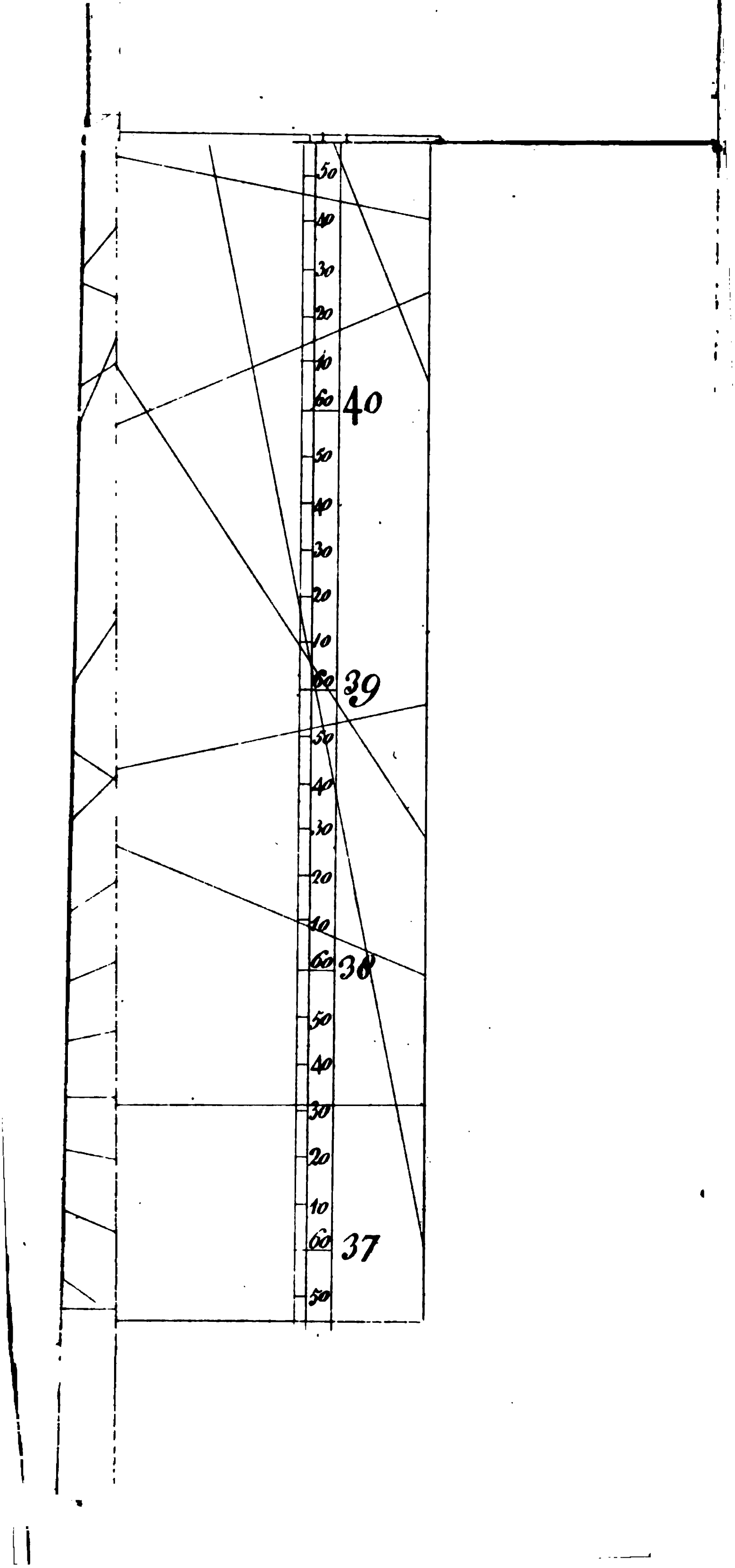
NAMEN DER PUNTEN.	Breedte N.	Lengte O. v. Greenw.	WAARNEMERS.
Het eiland Jezo.			
Matsmaë, stad.	41° 28′ 30″	140° 26′ 40″	T. Sakusajemon.
	41 30 —	140 4 —	Von Krusenstern.
Caep Tadeïsi (*C. Matsumaë*, von Krusenstern).	41 30 —	139 57 —	„
C. Sirakami (*C. Nadiejda*). .	41 25 10	140 9 30	„
C. Kinoko (*C. Sineko*, Krusenstern).	41 39 30	139 54 15	„
	41 38 —	140 13 40	T.Sakusajemon's ka
C. Ohota (*C. Oota*, Krusenstern).	42 18 10	139 46 —	Von Krusenstern.
	42 22 —	140 1 40	T.Sakusajemon, ka
C. Sepomai (*C. Koutousoff*, Krus.).	42 38 —	140 1 —	Von Krusenstern.
C. Raiten.	42 57 —	140 16 —	„
C. Okamui (*C. Novosilzoff*, Krus.).	43 14 30	140 15 30	„
	43 15 —	140 34 40	T. Sakusajemon, ka
C. Wofui (*C. Malespina*, Krusenst.).	43 42 15	141 18 30	Von Krusenstern.
	43 36 —	141 41 40	T.Sakusajemon, ka
Berg Pallas, Krus. (*Manke, Jap.*).	44 — —	141 54 —	Von Krusenstern.
C. Tomamai (*C. Schischkoff*, Krust.).	44 20 —	141 37 —	„
	44 20 30	142 9 —	T. Sakusajemon, ka
C. Nossjab' (*C. Romansoff*, Krus.).	45 25 50	141 34 20	Von Krusenstern.
	45 27 —	142 28 —	T.Sakusajemon, ka
C. Soja.	45 31 15	141 51 —	Von Krusenstern.
Dorp Soja.	45 28 —	142 49 9	T. Sakusajemon.
C. Schaep, Krus. (*Kamui-iroka?*).	45 21 —	142 14 —	v. Krusenstern, ka
C. Kamui-iroka.	45 5 —	143 41 —	T.Sakusajemon, ka
De baai van Sjarurun. . . .	44 24 —	144 2 —	„
Jubets (mond van de rivier). .	44 9 —	144 34 —	„
C. Notoro.	44 3 —	145 19 —	„
C. Siretoko (*C. Spanberg*, Krus).	44 14 —	146 19 —	„
Nisibets (mond van de rivier). .	43 23 —	146 4 47	T. Sakusajemon.
C. Notke (*Notsky*, Laxmann). . .	43 28 —	146 4 —	„
	43 45 —	145 52 —	Von Krusenstern
C. Nossjam (*C. Broughton*, Krus.).	43 28 —	146 44 27	T.Sakusajemon, k
	43 27 —	146 — —	Broughton, Or kaart.
	43 38 30	146 7 30	v. Krusenstern, k
C. de Manshooft, Vries. . . .	43 11 —	146 14 —	T.Sakusajemon, k
	43 16 —	— — —	Vries, Journaal.
Atkesi (*Baij de goede Hoop*, Vries)	43 2 —	145 34 27	T. Sakusajemon.
„ het Dorp.	43 20 —	— — —	Vries, kaart.

NAMEN DER PUNTEN.	Breedte N.	Lengte O. v. Greenw.	WAARNEM
Ingang van de Baai. . . .	43° —′ —″	144° 36′ —″	Broughton, o
	42 58 —	144 22 —	Von Krusens
	43 — —	144 36 —	Broughton, o
	43 5 —	— — —	Vries.
C. Kusuri.	42 56 —	145 8 —	T. Sakusajem
Tokatsi (Dorp aan den mond van de Usibets').	42 39 —	144 22 —	〃
Saruru (Dorp).	42 7 —	143 56 6	T. Sakusajen
C. Jerimo (*Eroen*, Vries). . .	41 56 —	143 39 10	T. Sakusajem
	42 — —	— — —	Vries.
	41 53 —	142 55 —	Broughton, or
	41 59 —	142 48 —	Ricord.
C. Jetomo (*Endermo*, Brought). .	42 20 —	141 12 —	T. Sakusajem
	42 19 30	141 7 —	Broughton.
	42 21 15	140 56 —	Ricord.
C. Jesan (*Esarme*, Brought). . .	41 46 —	141 35 40	T. Sakusajem
	41 49 20	141 20 —	Broughton.
	41 48 —	141 13 —	Ricord.
Hakodate (Stad en haven). . .	41 47 —	141 5 —	T. Sakusajen
〃 (Mond van de *Kamida*-rivier).	41 49 —	140 47 45	Amerik. Exp.
	41 43 30	— — —	Broughton.
	41 42 —	140 48 —	Von Krusenst gens Ricor
Rondom liggende eilanden.			
J. Kosima.	41 20 —	139 55 —	T. Sakusajem
	41 21 30	139 46 —	Von Krusens
J. Ohosima.	41 30 —	139 29 —	T. Sakusajem
	41 31 30	139 19 15	Von Krusens
J. Okosiri.	42 18 30	139 42 40	T. Sakusajemo
	42 9 —	139 30 —	Von Krusens
J. Teore.	44 27 30	141 46 —	T. Sakusajemo
	44 27 45	141 16 45	Von Krusens
J. Jankesiri.	44 29 —	141 52 40	T. Sakusajemo
	44 29 45	141 23 15	Von Krusens
J. Risiri (*Pic de Langle*). . .	45 11 —	141 45 —	T. Sakusajemo
	45 11 —	141 12 15	Von Krusens
J. Refunsiri.	45 18 —	141 35 40	T. Sakusajemo
C. Guibert.	45 27 45	141 4 —	Von Krusens
De Japansche Kurilen.			
Kunasiri (*Kunaschir*, Krusenstern).	44 26 —	146 12 —	T. Sakusajemo
	44 29 15	146 8 —	Golownin (18
〃 C. Moimoto (*C. Loffzoff*, Krus.).	44 24 24	146 23 —	Broughton, or
	44 21 —	146 54 —	T. Sakusajemo
〃 Piek Antony, Vries. . . .	44 31 —	145 46 —	Golownin (1 Ricord.
	44 20 —	146 6 —	Broughton, or
〃 W. Hock van de Topelberg.	44 36 —	— — —	Vries, Journ

Breedte N.	Lengte O. v. Greenw.	WAARNEMERS.
43°36′ —″	146°17′ —″	T. Sakusajemon, kaar
43 44 —	144 59 30	Golownin.
43 54 —	146 26 —	T. Sakusajemon, kaar
44 23 —	146 24 —	〃 〃
44 29 —	146 34 —	Golownin en Ricord
44 21 —	146 48 —	Broughton, org.-kaar
44 28 —	— — —	Vries, Journaal.
44 51 —	147 34 —	T. Sakusajemon, kaa
44 45 —	146 52 —	Broughton, org.-kaa
45 5 —	— — —	Vries (Janss. kaart
45 7 —	147 17 —	Broughton, org.-kaa
45 33 —	148 14 —	T. Sakusajemon, kaa
45 34 —	— — —	Vries, Journaal.
45 39 —	— — —	De Lapérouse.
45 40 30	148 53 —	T. Sakusajemon, kaa
45 43 —	148 18 —	Broughton, org.-kaa
45 46 —	— — —	Vries (Janss. kaart
45 37 —	149 1 —	Golownin.
45 39 —	149 9 —	T. Sakusajemon, kaa
45 45 —	148 28 —	Broughton, org.-kaa
45 59 —	148 20 24	De Lapérouse, kaa
45 50 —	— — —	Vries (Janss. kaart
45 30 —	149 10 —	T. Sakusajemon, kaa
45 35 —	148 27 —	Broughton, org.-kaa
45 38 —	— — —	Vries (Janss. kaar
45 38 30	149 14 —	Golownin.
45 35 —	— — —	Vries, Journaal.
45 44 —	149 — —	T. Sakusajemon, ka
45 46 —	148 58 —	Broughton, org.-ka
45 45 —	149 49 —	T. Sakusajemon, ka
45 38 —	— — —	Vries.
45 39 —	149 34 —	Golownin.
45 53 —	149 43 —	T. Sakusajemon, ka
45 57 —	149 7 —	Broughton, org.-ka
46 6 —	149 48 —	Vries, Journaal.
46 6 —	150 42 24	De Lapérouse, ka
45 59 —	149 57 —	T. Sakusajemon, ka
46 8 —	149 20 —	Broughton, org.-ka
46 33 —	— — —	Vries (Janss. kaa
46 18 —	150 29 —	T. Sakusajemon, ka
46 16 —	150 22 —	Golownin.
46 14 —	149 52 —	Broughton, org.-ka
46 23 —	151 48 24	De Lapérouse, ka
46 27 —	150 44 —	T. Sakusajemon, ka
46 32 45	150 37 10	Golownin.
46 32 —	150 10 —	Broughton, org.-ka
46 24 —	150 39 —	T. Sakusajemon, ka
46 29 15	150 33 30	Golownin.
46 29 —	150 7 —	Broughton, org.-ka

NAMEN DER PUNTEN.	Breedte N.	Lengte O. v.	
Makanruru (*J. Broughton*, Golow.).	46° 37′ —″	150° 41′ —″	
(*Round Island*, Broughton).	46 42 30	150 28 30	
	46 46 —	149 59 —	
Sikotan (*Tschikotan*, J. Spangberg).	43 58 —	137 23 —	
" C. Itoruika (*C. Canael*, Vries).	43 53 —	146 48 30	
	43 44 —	146 52 —	
	44 7 —	— — —	
	43 50 —	— — —	
	43 56 —	— — —	
Het Eiland Krafto, Golf van Aniwa.			
C. Notoro (*C. Crillon*, Lapérouse).	45 57 —	140 34 —	(O.
	45 54 15	141 48 —	
J. La Dangereuse, Lapérouse.	45 47 15	142 8 45	
C. Siretoko (*C. Aniwa*, Vries).	46 3 —	144 24 —	
	46 2 20	143 30 20	
	45 59 —	— — —	
Zalmbaai, Vries.	46 40 —	— — —	
" v. Krus., Ankerplaats.	46 41 15	142 33 —	
Tomari Aniwa, Vries.	46 36 20	142 52 —	
J. Pijramida (*Takatsuga*, Vries).	46 20 —	— — —	
	46 32 —	— — —	
Westkust van Krafto.			
J. Toto-mosiri (*J. Monneron*, Lapér.).	46 9 —	141 14 —	
Baie de Langle, Lapérouse.	47 49 —	140 29 —	(O. v
	47 45 —	141 58 —	
Pic de Lamanon (*Raitsiska*).	48 45 —	141 56 —	
Baie d'Estaing, Lapérouse.	48 59 —	140 32 —	(O. v.
Baie de Jonquière, Lapérouse.	50 54 —	142 16 —	
C. Boutin (*Tekka*, Lapérouse).	51 52 —	141 53 —	
Noordkust van Krafto.			
C. Golowatcheff, von Krusenstern.	53 30 15	141 55 —	
C. Horner, von Krusenstern.	54 8 —	142 28 —	
C. Marie, von Krusenstern.	54 17 20	142 17 45	
C. Elisabeth, von Krusenstern.	54 24 30	142 46 30	
Oostkust van Krafto.			
C. Loewenstern, von Krusenstern.	54 3 15	143 42 30	
C. Würst, von Krusenstern.	52 27 30	143 17 30	
C. de Bas-fonds, von Krusenstern.	52 32 30	143 14 30	

AMEN DER PUNTEN.	Breedte N.	Lengte O. v. Greenw.	WAARNEMERS.
le dunes, von Krusenstern. .	51° 53′ —″	143° 14′ —″	Von Krusenstern.
le de la Croyere v. Krusenst.	51 30 —	143 33 —	″
anoff, von Krusenstern. .	50 48 30	143 53 15	″
ick, von Krusenstern. . .	50 11 30	144 3 —	″
ngbausen, von Krusenstern. .	49 35 —	144 25 45	″
ntie. Vries.	48 34 —	— — —	Vries Journaal.
	48 52 —	144 46 15	Von Krusenstern.
eijland, Vries. . . .	48 34 —	144 25 —	″
	48 31 —	— — —	Vries Journaal.
mple, von Krusenstern (*Uri*).	48 21 —	142 50 —	Von Krusenstern.
ffsky, v. Krus. (*Sjojunkotan*).	47 57 45	142 44 —	″
win, v. Krus. (*Notsuitoko*).	47 16 30	143 — —	″
noff-Baai, von Krusenstern. .	46 48 —	143 24 —	″
n, Vries (*Wojakutsi*). .	46 50 —	143 33 —	″
	46 47 —	— — —	Vries Journaal.
nörn, v. Krusenst. (*Hontob*).	46 23 10	143 40 20	Von Krusenstern.

50
40
30
20
10
60
40
50
40
30
20
10
60
39
50
40
30
20
10
60
38
50
40
30
20
10
60
37
50